

II

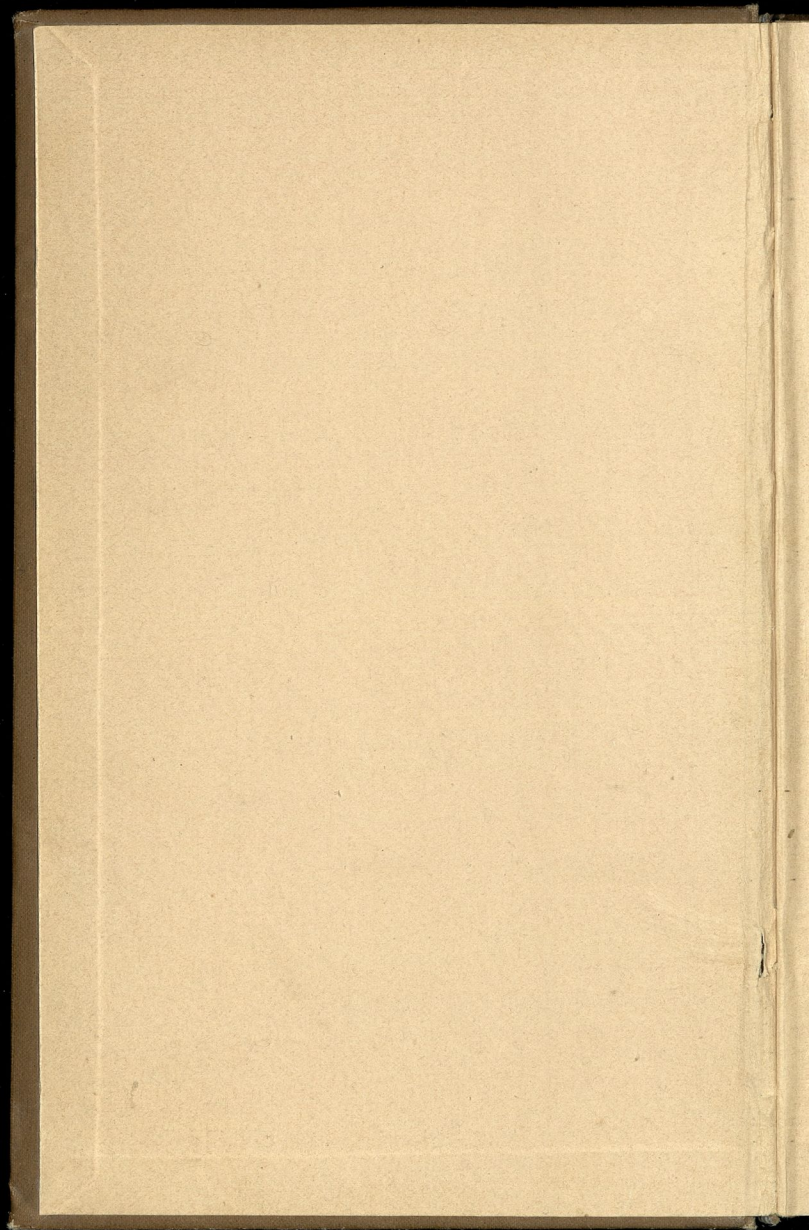
c 33145

d

Ž vihar a v zvezde

ZABAVNA KNJIŽNICA.

ZALOŽILA IN NA SVETLO DALA
„SLOVENSKA MATICA“.

XII. ZVEZEK:

Z viharja v zavetje.

V LJUBLJANI, 1900.

ZABAVNA

KNJIŽNICA.

ZALOŽILA IN NA SVETLO DALA

„SLOVENSKA MATICA.“

XII. ZVEZEK :

Z viharja v zavetje.

V LJUBLJANI, 1900.

TISKALA BLASNIKOVA TISKARNA.

Z viharja v zavetje.

Roman iz življenja preproste deklice.

SPISAL

Fr. Malograjski.

V LJUBLJANI, 1900.

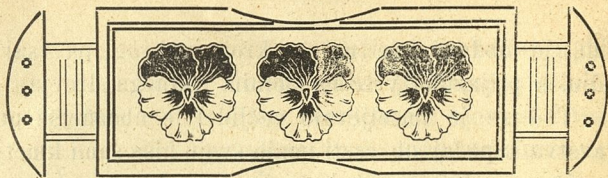
ZALOŽILA »SLOVENSKA MATICA«.

TISKALA BLASNIKOV A TISKARNA.

II C 33145d

INc030005830

Prvi del.

I.

„Dolga vas“ leži v prijazni dolini in se razprostira ob obeh straneh dokaj široke ceste v smeri od severa proti jugu. Raztegnjena je jako, ker šteje lepo število hiš, in odtod nemara tudi ime Dolga vas. Za hišami na vzhodni strani se vije širok, a plitev potok, ki sicer ne daje dobre pitne vode, pa je vendar za prebivavce te vasi velikega pomena. V vasi je namreč še mnogo lesenih poslopij, ki se semtertja kar tišče drugo drugega. Nevarnost pred ognjem je torej jako velika. In res bi bil požar uničil že nekolikokrat vso vas, da ni vode v taki obilosti blizu.

Nad hišami na zahodni strani pa se dviguje prijazen griček. Na tem holmcu stoje cerkev, župnišče in šola. Pa tudi precej drugih hiš je raztresenih po gričku. Kakega reda se posestniki, ki so postavljali tod svoje koče, niso držali in se prav za prav tudi držati niso mogli. Svet je tukaj vegast, poln globanj in višin. Eden je postavil svojo kočico v malo dolinico, drug zopet na kak vzvišen prostor, kakor je že kdo iskal ali varnega zatišja, ali pa prijetnega razgleda. Vsaka hišica pa, naj stoji že v kaki kotanji, ali pa na kaki

višini, je obdana, če ne že krog in krog, pa vsaj v ozadju, s prijaznim vrtcem, polnim sadnega drevja.

Tod se je naseljevalo večjidel le ubožnejše prebivavstvo. Spodaj ob cesti imajo svoje hiše sami kmetje, na griču pa skoro sami kočarji, ki posedujejo le malo polja in gozda. In vendar je tu gori med pohlevnimi kočicami in zelenimi vrti mnogo prijetneje, nego doli v nižavi, kjer se šopirijo posestva oblastnejših mož. Ne glede na to, da uživaš z griča lahko lep razgled, je tukaj tudi tako nekako idilično, tako tiho in mirno; doli v vasi pa drdrajo venomer vozovi po cesti, ki povzročujejo poleti razen ropota tudi še neznosen prah.

Širše ceste gori na griču ni nobene, temveč same ozke in kamenite stezice vodijo od hiše do hiše, a med njimi se razprostirajo košati vrti in zelene tratice. Vaščani — tako se imenujejo navadno kmetje, ki stanujejo doli ob cesti — se ozirajo sicer nekoliko zaničljivo na „hribarje“ gori, a ti se ne brigajo kdo ve kaj za to, ker so prepričani, da ima bivanje tu gori v marsikaterem oziru prednost pred bivanjem doli v nižini.

Ker hribarji nimajo toliko polja, da bi jih moglo preživiti, nahajamo med njimi različne rokodelce. Eni so tesarji, drugi krovci, mizarji, ali kar si že bodi; žene hribarjev pa ali šivajo, ali pa hodijo za plačilo delat kmetom kot dninarice.

Med hribarji je imela tisti čas, ko se pričinja ta povest, tudi Meta, kakih osemintrideset let stara, a še krepka in čedna ženica, svojo borno kočico. Majhno, leseno poslopje je obsegalo samo dve tesni, vendar prijazni sobici. Na južni strani se je naslanjal na kočico hlevec, ki je bil baš tako velik, da se je sukala lahko po njem edina Metina kravica. Vse poslopje je stalo na veliki pečini, ki je molela na eni strani precej

visoko iz tal, da je bila videti od tu kakor mala trdnjavica, a na drugi strani, kjer je bil svet sploh višji, se je spajala s prijazno ravnico. Za hlevom, zadaj pod skalo, se je razprostirala precej velika, dolinasta ograda, edino polje, ki ga je posedovala Meta.

Komaj trideset korakov od kočice proti vzhodu stoji na vzvišenem, a ravnem prostoru, obdana od lepih, košatih lip, župna cerkev. Onkraj cerkve proti vzhodu je župnišče, a za cerkvijo, nekoliko na desno pomaknjena, je šola.

Meta ni živela zmeraj v tako skromnih razmerah. Njeni starši so bili sicer ubogi, a njena izredna lepota ji je bila pripomogla do tega, da se je bila primeroma jako dobro omožila. Še zdaj, ko se je vendar moralo reči o njej, da je že v letih, so se poznali na njenem obrazu še dokaj natanko sledovi njene deklinške lepote, in njene svetle oči so še zdaj pričale, kako zapeljive so bile svoje dni. Baš te njene oči so bile očarale sina trdnega, imovitega posestnika, ki je obiskaval latinske šole.

Najpremožnejša dekleta so se trudila za Gorenjčevega Toneta, in kjerkoli bi bil v domačem kraju potrkal na kako srčece, povsod bi se mu bilo na stežaj odprlo. Nikdar se ni prodalo toliko židanih robcev, in nikoli se niso deklice oblačile tako skrbno kakor tisti čas, kadar je bil on na počitnicah. In če se je postavil ob nedeljah pri maši sredi cerkve, je bilo nešteto žarnih oči obrnjenih vanj. Toda ene same so imele do njega moč. Še če je stala Dornikova Metka za njim in je od zadaj uprla svoje oči vanj, jih je takoj začutil in se ozrl . . .

To ni ostalo prikrito. Metko so njene vrstnice zavidale, in marsikatera jo je črtila tako, da bi ji bila izpraskala oni „dve zvezdi“, o katerih je bil Gorenjčev

študent zložil pesem ter jo popeval, kadar se ga je malo napil. Tolažile so se s tem, da študent še nikdar ni zvest ostal svoji ljubici in da Gorenjčev tako ubožne punce saj ne bo jemal. Zidale so tudi na to, da stric Tonetov, ki je bil prošt v Novem mestu, ne bo pripustil, da bi se izpozabil tako daleč, in da ga prav gotovo privede v seminar. Ta tolažba je jako značilna. Potihem si je želela vsaka, da bi se radi nje izneveril poklicu, ki so mu ga bili odmenili starši in stric. Saj je bil tako lep in bilo bi ga tako škoda, če bi se odločil za duhovski stan! Toda, če bi ga imela dobiti Dornikova, no, potem pa najbolje, da kar kuto obleče!

Gorenjčev Tone pa se je malo menil za želje takih deklet, ki mu niso bila povšeči. Isto tako malo se je brigal za prošnje staršev in opomine stričeve. Metkine oči so premagale vse. Da bi laže dosegel, kar je nameraval, se je zadnje leto prav malo učil in je dobil tako izpričevalo, da niti starši, niti stric niso mogli gojiti več nade, da jim izpolni kdaj vroče želje. Navzlic očetovim kletvam in materinim solzam je ostal doma. Prenašal je mirno vse godrnjanje in očitanje, tolažeč se s tem, da se to prej ali slej neha. Še manj se je menil za zbadanje tujih ljudi. Če mu je priletel semtertja kak lep priimek, kakor „izpriden študent“ ali „babjak“, na uho, se je naredil, kakor bi ne bil ničesar slišal. In tako je izhajal prav dobro.

Ko pa mu je kmalu potem oče umrl in mu zapustil kot edinemu sinu vse imetje, se ni kar nič obotavljal, ampak je nemudoma vprašal Metko, če hoče postati njegova žena. Metka, ki je prav zaradi tega upirala vanj svoje plamteče oči, da bi jo kdaj vzela za ženo, je vesela pritrdila, in tako sta stopila pred oltar ...

Nekaj časa je bila Meta srečna, kar se le da. Te sreče ji ni kalila niti zavest, da jo zavidljivi ljudje

opravljajo, niti skrb, da bi moglo postati kdaj drugače. Živela je vsa za svojega lepega moža, a v posebno naslado ji je bilo to, da je bil on tako učen in izobražen. Kadar je sedel pri kaki debeli nemški knjigi in je čital, ga je naravnost obožavala in si potihem mislila, kake revice so druge, ki imajo preproste kmete za možé. To pa ji nikdar ni prišlo na misel, da bi mogel on pa v nasprotnem zmislu občutiti razloček, ki je bil med njim in njo. Kako tudi! „Poglavitna dolžnost ženske je, da je lepa!“ Tako vsaj si je mislila Meta. No, in ona je bila lepa v obili meri! Vedela je dobro, da so bile v prvi vrsti njene oči, ki so ji pripomogle do tako odličnega moža, in pridno jih je obračala tudi sedaj še vanj. Da bi opešala kdaj zmagovita moč teh oči, da bi se mogel odtegniti kdaj njen mož njih vplivu, ji niti v sanjah ni hodilo na misel! . .

In vendar je prišlo, kakor je moralo priti!

Tudi Tone se je dobro počutil nekaj časa poleg svoje mlade, lepe ženice. Toda dolgo to ni trajalo. Ko se je Meta še zibala v sladki zavesti, da je njen mož popolnoma suženj njenih čarov, je on le še s težavo prikrival kes, ki se ga je loteval radi tega, da je bil ostal doma. Njegovo duševno obzorje je bilo vendar le toliko razširjeno, da so ga neprijetno pretresla ta ali ona preprosta, morda celo neumna vprašanja iz ust njegove žene. Tudi v drugem oziru se je bil razvadil v mestu. Bil je navajen na boljšo hrano, nego mu jo je mogla dajati žena, in pogrešal je te in one zabave, najbolj pa zlate prostosti izza študentovskih časov.

Sicer se je od začetka prizadeval, da bi se pokmetil popolnoma. Šel je orat na njivo in opravljal druga kmečka dela, toda nikdar s pravo ljubeznijo, in zato tudi ni imel vztrajnosti. Prišel je sredi popoldneva s polja domov z izgovorom, da ga boli glava, ali

da mu sploh ni dobro. Vedno in vedno ga je vlekle h knjigam, v katerih so se čitale kratkočasne povesti. Tudi na drug, prav otroški način se je izkušal razmisliti. Delal je lepe črke, jih kazal sosedom, ki so hodili v vas, ter se veselil njih hvale. V tistih časih, ko je hodil v šolo on, še niso bile gimnazije tako urejene, kakor so dandanes, in kar se je naučil kdo na gimnaziji v tistih časih, se niti od daleč ne da primerjati s tem, kar se nauči dandanes. Vendar pa si je bil Tone tudi v kemiji prisvojil toliko vede, da je poznal nekatere kisline, ki razjedajo železo. S takimi kisljinami je zapisaval v nože in žlice imena in letne številke ter zbujal s tem splošno strmenje.

Toda vse to je trajalo le nekaj časa. Ljudje so se navadili njegove umetnosti in so ga jenjali občudovati; s tem pa so ga spravili ob zabavo.

Čimdalje težje je prenašal žareče poglede svoje žene in čimdalje manj ga je trpelo doma. Ker ni našel več v kemiji zavetja pred dolgočasnostjo, se je zatekel k botaniki. V onih časih je bil šolski poduk sploh bolj praktičen, in tako je bil posvečen tudi odličen del botanike poznavi strupenih in nestrupenih gob. Znanje, ki si ga je bil v tem oziru pridobil, je hotel zdaj uporabljati Tone. Začel je hoditi po gobe in je prinašal dan na dan, vračajoč se navadno šele pozno na večer, polne cule jurčkov, parkeljcev in drugih gliv. Kar jih niso mogli pojesti sproti, jih je dal sušiti na solnce, da bi se ohranile za zimo. To je moral Tone storiti že zaradi tega, ker bi drugače ne bil imel povoda, odriniti vsako jutro v gozd; zakaj toliko gob, kolikor jih je prinesel včasih, bi bilo zadostovalo za ves teden, če bi jih ne bil hotel hraniti za pozneje.

V tem, ko je Tone taval za gobami, so opravljali domača dela pa drugi ljudje. A za hišo to nikakor ni

bilo hasnovito! Tone je dobro vedel to, a vendar ni mogel drugače. Srce ga je siloma vleklo v samoto, kjer se je lahko nemoten zazibaval v spomine nekdanjih dni . . . In kako lepa se mu je zdela zdaj preteklost, s kako otožnim srcem se je spominjal na mestno življenje! Kako se je časih kesal, da se je radi dvoje lepih oči lotil kmetovanja, ki mu nikdar prijalo ni! In to je bil šele začetek! Kaj bo še?! . . Strah ga je bilo prihodnosti. Zdel se je sam sebi kaznjenec, ki ga drže zoper lastno voljo na neljubem kraju . . .

Meti se ni zdelo čudno, da njen mož ne dela rad na polju. „Moj Bog, gosposkega življenja je bil navajen!“ Tako ga je opravičevala sama pri sebi, in zavest, da ima moža, ki bi bil lahko gospod, jo je obradostila vselej tako, kadar se je spomnila tega, da mu ni zamerila njegovega pohajkovanja. Nekoliko manj razumljivo pa ji je bilo to, da tako lahko po ves dan zdrži v gozdu, in da ga tako malo sili srce k njej domov. Kako težko ga je ona vselej pričakovala in kako nerada se je zjutraj ločila od njega! . . Pa seveda, moško srce je vse drugačno! . . Toda končno je morala izprevideti tudi Meta, kako stoje stvari.

Ko se je bil Tone naveličal tudi nabiranja gob, je začel postajati čemerren. Nič več ji ni tako prijazno odgovarjal na njena vprašanja, in semtertja je padla celo kaka trda beseda. To je Meto nekoliko potrla. Še hujše pa bi jo bilo zadelo, če bi bila videla v njegovo srce ter poznala misli, ki so mu rojile po glavi. Čimdalje bolj je vrelo po njem in bolj in bolj si je očitil, da se je navezal na tako preprosto žensko. Videl je zdaj samo njeno preprostost, za njeno lepoto je bil postal popolnoma slep. In zdelo se mu je v njegovem samoljubju, da se je pregrešila nad njim! Ali ni bilo to predrzno, da je dvignila oči do njega? Ali ne bi

bila morala uvideti, če je imela le količkaj razuma, da onadva ne gresta skup in da se ne moreta zlagati dolgo?

Po Tonetovi logiki bi bila morala njegova žena slutiti to, česar ni slutil on navzlic večji izobraženosti, navzlic večjemu razumu. Da, ona je bila po njegovem mnenju vsega kriva in sama sebi naj pripiše, če se je je naveličal! Naveličal pa se je bil nje in vsega življenja doma tako, da je moral v svet! Vsaj nekoliko časa je hotel živeti spet prosto, brezbrizno, brez onih ozirov, katerih se ni mogel znebiti med domačimi ljudmi . . .

Malce plaho naznani nekega jesenskega dne svoji ženi, da hoče iti po zaslužku. Meta bi se bila tega moževega sklepa morda oveselila, ko bi se ji ne bila zbudila hkrati sumnja, da ga ni skrb za hišo privedla do tega, da tiči temveč nekaj drugega za njegovim sklepom. Pogledala ga je s solznim očesom; on pa, čuteč, da nekaj sluti, se ji nasmeje tako ljubeznivo, da ji je takoj odleglo pri srcu. Še nekoliko lepih besedi in — Meta se je sprijaznila z moževim načrtom.

Tone je hotel krošnjariti. To je bil posel kakor nalašč zanj: ne težak, pa nudeč mu priliko, priti daleč po svetu . . . Vzel je par sto goldinarjev na posodo in se odpravil z doma.

Pri slovesu je žena bridko jokala, in tudi njemu so prišle solze v oči. Genila ga je njena velika ljubezen, in pojavil se mu je v prsih glas, ki mu je pravil, da ni samo ona kriva njegovega nezadovoljstva in da pripada večji del krivde nanj. Ločil se torej ni brez sočutja od svoje lepe ženice . . . Toda dolgo ga niso navdajale otožne misli. Ko mu je bila izginila izpred oči domača vas, je pozabil na sedanost in preteklost in se bavil samo še s prihodnostjo. To pa si je

slikal tako lepo, da je kmalu prevladalo veselje v njegovem srcu. Bil je še mlad, lehkomišljen in bil je uverjen, da ga čakajo nenavadni, prijetni dožitki.

Pisma, ki jih je Meta dobivala od začetka od svojega moža, niso bila prevesela. Tožil ji je, da kupčija ne gre tako, kakor je pričakoval, in da je časih bolehen. Pozneje pa so postala poročila jako redka, in Meta je bila večkrat v velikih skrbah, dokler ji ni po preteku dolgih šest mesecev došla od moža osrečujoča vest, da se v kratkem vrne.

In res je prišel na Veliko noč.

Štirinajst dni pred moževim prihodom je povila Meta otroka, zdravo, krepko deklico, kateri so dali pri krstu ime Re z i k a. Upala je, da bode njen Tone otroka vesel, in željno ga je pričakovala. Gojila je skrivoma razne nade. Ena teh je bila tudi, da Tone ne pojde več po svetu. Preveč si ga je želela, preveč je bila navezana nanj, da bi ga bila hotela pustiti še kdaj z doma . . . Zdaj, ko je bil otrok tu, bode pač vpošteval njeno željo! Tako je upala, tako se je tolažila . . .

Veliki četrtek je bilo, ko se je pripeljal Tone domov. Bil je debel in lepo rdeč v obraz. Moralo se mu je torej dobro goditi na tujem, in ona bolehavost, o kateri ji je tožil izpočetka, vsekakor ni mogla trajati dolgo. Meta je po teh zunanjih okolnostih po pravici sklepala, da je tudi dokaj denarja prinesel domov. Pričakovala je, da ji vzame sam kaj v misel o tem. Ko pa se to le ni zgodilo, ga je vprašala, kako se mu je kaj obnesla kupčija. A on je nakremžil obraz, da se je prav videlo, kako nadležno mu je to vprašanje, potem pa se je začel izgovarjati, da je posodil precej veliko svoto nekemu prijatelju, ki je ostal tudi čez poletje zunaj in ki mu vrne denar prihodnjo jesen, ko se snideta spet nekje na Laškem.

Te besede so Meto hudo zadele, ne toliko radi tega, ker ni imel mož kaj pokazati, nego radi tega, ker ji je tako hladnokrvno naznanil, da jo namerava zopet zapustiti. Nekoliko je pač pričakovala, da si do jeseni še premisli, toda ta njena nada je ginevala od dne do dne bolj. Bralo se mu je na obrazu in vse njegovo vedenje in počenjanje je pričalo, kako se dolgočasi doma. Prve dni po prihodu si je pač prizadeval, da bi bil prijazen z njo. Tudi otroku se je nasmehaval in ga vzel časih celo v naročje; toda njegova ljubeznivost je pojemala bolj in bolj.

Meta si tudi iz tega vzroka ni obetala nič dobrega, ker je dobival tako pogosto pisma. In kadar mu je došel tak list, je bil kakor izgubljen. Bil je zamišljen in otožen, a če ga je poprašala, kaj mu je, ali kdo mu piše, ji je odgovarjal osorno in nejasno.

Bilo je začetka septembra, ko se je nekega dne zglasil spet pismonoša pri njem ter mu izročil pismo. Prebravši ga, se je začel takoj pripravljati na pot. Vzel je spet, in sicer to pot veliko svoto denarja na posodo. Ženi je opravičeval to s tem, da hoče začeti večjo kupčijo, in sicer s podobami in slamniki, to je s stvarmi, ki so se v tistih časih po Laškem dobro razpečavale. Obetal ji je, da ji pošlje čez zimo več denarja, tako da bo poravnala lahko ves dolg.

Meti so se budile težke slutnje. „Morda se ne bova videla nikoli več!“ je vzkliknila in pretresljivo jokajoč položila roke okrog njegovega vrata, ko se je poslavljala od nje.

On jo je izkušal tolažiti, toda beseda mu ni šla prav iz ust. Objel jo je i on, poljubil otroka ter šel...

Meta je tudi potem še, ko je bil mož odšel, nekoliko dni neprenehoma jokala. Otroka, ki bi ji bil imel biti v tolažbo, ji je bil povod še hujšega žalovanja.

Saj ji je bilo baš to, da niti z otrokom ni mogla navezati moza na dom, neovržen dokaz, da se je ohladila njegova ljubezen do nje. To je bilo bridko, grenko spoznanje, katero ji je še bolj pomnoževalo skrbi, ki so ji že itak polnile dušo.

A da se nje slutnje obistinijo tako naglo, tega vendar ni pričakovala. Tri mesece po moževem odhodu ji je došlo od tuje roke pisano pismo, v katerem ji mož naznanja, da je nevarno zbolel. Dal ji je razumeti, da se ne bosta videla nič več, in z ganljivimi, v srce segajočimi besedami je jemal slovo od nje in od otroka. Prosil jo je odpuščanja, da je šel v svet, prepustivši jo sami sebi, ter se priporočal njeni molitvi . . . Štirinajst dni pozneje pa je dobila Meta drugo pismo, iz katerega je zvedela, da je njen mož mrtev . . .

Čudno je bilo to, da o njegovi smrti ni prišlo nikako uradno poročilo, ne v župnišče, ne kam drugam. Ljudje so delali vsled tega razne opazke. „Sam se je zapisal med mrtve,“ so trdili nekateri. Drugi pa so se hudomušno nasmehavali, rekoč: „Pojte, pojte, tak razvajen študent pa bo oral doma! To se je lahko vedelo naprej, da pride tako!“

Meta pa si je zdaj, ko je bila prišla odločitev in se ni dalo predrugačiti nič več, opomogla naglo. Tudi ona ni imela pravega zaupanja v tista pisma, dasi je skrbno skrivala svoje pomisleke pred ljudmi. A baš ti pomisleki so bili vzrok, da je omejila svoje žalovanje in da ni čez mero tožila radi izgube, ki jo je bila zadela. Imela je trezno filozofijo. „Če je mrtev,“ je rekla sama pri sebi, „ga ne ožive vse moje solzé; če pa mi je storil to . . . no, potem ni vreden, da bi po-točila tudi le eno solzo za njim!“

In posvetila je svojo pozornost spet vsakdanjim skrbem. Pred vsem pa se je brigala za svojega otroka,

za svojo hčerko. Hotela jo je lepo odgojiti in je trdno sklenila, da ji nikdar ne izda, kaki dvomi jo navdajajo glede njenega očeta.

In res je Rezika rastla v veri, da ji je oče že davno umrl. Ko je postajala večja, se ji je zdelo samo to čudno, da je mati tako nerada govorila o očetu. Dekletce je sklepalo iz tega, da si oče in mati nista bila kdo ve kako dobra.

Meta se je že nekaj let trudila s kmetijo, a morala je uvideti, da to presega njene moči. Ker je bila ubogih staršev hči, se sama ni kdo ve kako spoznala pri gospodarstvu, poslov pa tudi ni mogla dobiti takih, da bi se bila lahko zanašala nanje. Tako je prišlo, da je hiša od leta do leta bolj slabela in pešala. Nazadnje so pritiskali še upniki, ki so bili posodili njenemu možu denar. Da bi odvrnila od sebe popolni polom, je na posled radovoljno prodala posestvo. Iz izkupila je poravnala dolgove, a s tem, kar ji je še ostalo, je kupila gori na griču bajtico, v katero se je preselila s svojo hčerko.

II.

Mati narava je često jako muhasta. Svoje dari trosi z veliko samovoljnostjo. Tu se kaže skrajno skopo, tam zopet potratnodarežljivo. Časih zalotimo najkrasnejšo cvetko v kraju, kjer bi se je najmanj nadejali, in dogodi se, da nas sreča v kaki skromni, pozabljeni gorski vasici dekletce tako divne lepote, kakršnega bi zaman iskali po kraljevskih dvorih.

Še bolj čudno je pa to, da imajo dostikrat lepi, zdravi starši grde, slabotne in pohabljenе otroke, ali pa tudi nasprotno. Od kod to? Vsekakor so oni trdni, večno neizpremenljivi zakoni, kateri vladajo baje v stvarstvu, težko doumni!

No, časih se materi naravi pa tudi ne more očitati, da bi bila nedosledna! . .

Meta je bila krasotica v svoji mladosti, da ji ga ni bilo para v treh župnijah, in lepa je bila tudi njena Rezika. Da, hči je bila še mnogo lepša nego mati. Imela je tudi nekoliko očetovih potezic v obrazu, ki so se spajale s potezami, ki jih je bila podedovala po materi, v prekrasno harmonijo. Ves svet se je vzgledoval nad tem dekletcem. Vse na njej je bilo nekako gosposko, plemenito. Rasti je bila vitke, a vendar je bil njen životek tako prijetno poln in mehak. Obrazek je bil pač nekoliko suhljat, a zato čudovito izrazit, in njena lica so bila navzlic temu lepo zorna, od lahke rdečice navdahnjena. To vam je bila nenavadna, idealna glavica, kakor lepše morda še nikdar noben slikar naslikal ni. A najčudovitejše so bile njene oči. Kakor dve zvezdi v tihi, jasni noči, so mirno gledale v svet ter lile svojo milobno, dobrodejno luč. Nihče, ki so se uprle vanj, se ni mogel odtegniti njih mogočnemu vplivu.

A tudi druga njena zunanost je bila občudovanja vredna. Njeno vedenje, njeno kretanje, njena hoja, vse, vse bi bilo delalo čast ženski iz najvišjih krogov.

Če se je primerilo, da jo je videl kdaj kak tuj človek, ki ga je naključje pripeljalo v ta kraj, je strmeč popraševal, kako je zašlo to dekletce semkaj. Pa tudi domači ljudje sami so čutili, da ne spada prav med nje. Večkrat se je pošalil kdo z njeno materjo, rekoč:

„Metá, odkod imaš vendar ti to svojo hčerko?“

„I, zamenjala jo je,“ je pristavil drugi. „Pri nas ni podnebje za to, da bi poganjale take žlahtne rože!“

„Le gledi, da ti je kak grof ne odpelje!“ jo je svaril tretji. Meta pa je odgovorila na to:

„Saj, ko hodi tod mimo toliko grofov!“

Toda popolnoma prikriti ni mogla, kako dobro ji dejo take besede, in potihem si je sama rekla večkrat:

„Kdo ve, kaj postane še iz moje Reziike!“

Vedela je, da je lepota za žensko velik dar božji, a da ji je lahko tudi vir nesreče, da celo pogube; na to navzlic lastni, žalostni izkušnji ni mislila. Kaj takega se ji je zdelo nemogoče pri njeni hčerki! . .

Da se bo Rezika bolje možila, nego kaka druga kočarska hči, o tem je bila trdno uverjena in je upala, da bode poleg nje i ona imela na stara leta lepo, prijetno življenje. O vsem tem je bila prepričana tem bolj, ker se je bila Rezika vsled svoje nadarjenosti in pridnosti priučila marsičemu, s čimer se niti hčere prvih kmetov niso mogle ponašati. Sprijaznila se je bila z učiteljevo soprogo, ki je bila jako izobrazena ženska, in od nje si je prisvojila mnogo takih stvari, ki so ji nadomeščale to, kar bi se bila morala naučiti sicer le v kaki mestni šoli. Zlasti v raznih ročnih delih se je bila izurila poleg učiteljeve žene tako, da bi se bila v tem lahko izkušala z marsikatero mestno gospodično.

Seveda svojega znanja zdaj še ni mogla uporabljati kdo ve kako. Morala se je baviti bolj z vsakdanjimi deli. Šivala je in izgotavljala ženske obleke ter pripomogla tako, da sta z materjo, ki je le bolj poredkoma kam na delo hodila, živeli še dokaj dobro.

Da so se začeli pri Reziki kmalu zglašati snubači, je umevno. Komaj je bila dopolnila šestnajsto leto, pa je že imela ženitovanjskih ponudeb v izobilju, a njej se je zdelo vse to nekako čudno, smešno. Videla je sicer, da se može druga dekleta, a da bi prišla tudi nanjo enkrat vrsta, da bi tudi ona morala zapustiti mater ter se morala preseliti v tujo hišo, se ji je

zdelo neverjetno, nemogoče. In kaj bi tam? . . Ne, ne, lepše ni nikjer nego doma!

Pa dasi se ji je sčasoma nekoliko jasneje pojavljala zavest o ženskem poklicu, je vendar enega snubca za drugim odpravila iz hiše. Kazala se je vsem moškim enako hladnokrvna, akoravno je imela svoje skrivne simpatije in antipatije in akoravno si je časih dejala: „Tega pa že ne, rajši spet onega!“ Prijazna je bila z vsemi enako; nobeden se ni mogel pritožiti, da bi ga bila zavrnila osorno, a nobeden si ni mogel tudi domišljati, da mu je dala prednost pred kom drugim.

In tako je bila dopolnila Rezika navzlic svoji izredni lepoti osemnajsto leto, ne da bi se bila omožila. Bila je pri tem popolnoma srečna in nikdar si ni belila glave o tem, kakšna bo njena prihodnost . . .

Malo več preglavice pa je delala hčerina možitev Meti. Da je Rezika odklonila dozdej vse ponudbe, to ji ravno ni delalo skrbi. Bolj pa jo je vznemirjalo to, da se ni bil oglasil dozdej noben tak snubec, ki bi bil njej popolnoma pogodu. Kakor je ljubila svojo hčer, se vendar nikdar ni vprašala: „Bi bila li s tem srečna moja hči?“ temveč vselej le: „Bi li imela jaz pri tem to, kar bi rada?“ In dozdej je morala na to drugo vprašanje vedno odgovarjati z „ne!“ Zato se pa tudi hčeri nikdar ni protivila, ako je rekla, da se še ne mara možiti. A postajalo ji je že tesno pri srcu.

Naposled pa so se Meti le razjasnila lica.

Končnik, najimovitejši posestnik v vasi, je bil postal vdovec. Ta se je začel ozirati po Reziki. Nekoč je poklical Meto k sebi v hišo, ji natočil kozarec dobrega, starega vina, da jo je hipoma pogrelo po životu, potem pa ji razodel, da bi bil pripravljen vzeti Reziko za ženo.

Končnik je bil že v letih, a bil je vendar še korenjak; tej trditvi je moral pač vsakdo pritegniti. Bil je srednje postave, pa močan in širokopleč, pravi hrust. Obraz mu je bil nekoliko od pijače zaripljen, in imel je že precej obilen trebuh, vsled česar je nosil spodnje tri gumbje pri telovniku zmeraj odpete. Vsekakor je bila njegova gručava postava v velikem nasprotju z nežno, fino postavo Rezikino, in lep zakonski par bi onadva nikakor ne bila. A vse to ni pripravilo Mete do tega, da bi bila odbila Končniku hčerino roko. Nasprotno, bila je takoj voljna ugoditi njegovi želji in mu obljubila s komaj pritajenim veseljem, da bo napela vse moči, da pridobi hčer zanj. Storila je to tem rajša, ker ji je Končnik precej v prvem hipu namignil, da se preseli s hčerjo tudi ona k njemu. V Končnikovi hiši je videla združene vse one pogoje, od katerih je smatrala zavisno lastno srečo. Razen lepe kmetije je imel njen prihodnji zet gostilno in prodajalnico in vsekakor tudi dosti denarja. Česa ji more torej nedostajati in kaj se bode poznalo taki hiši, če si bo ona časih malo postregla! In Rezika? . . . Njej se bode godilo seveda še boljše, in hvaležna ji bo, da jo je tako lepo pod streho spravila! . . . Da bi se ustavljala njeni volji, to ji niti na um ni hodilo . . .

Od tistihmal je Končnik večkrat klical Meto k sebi, da bi malo „pogospodinjala“, kakor se je on izražal. Ona pa se je rada odzvala njegovim vabilom, zakaj plačeval jo je dobro za njen trud in ji vselej še tako postregel, da se je na večer jako zadovoljna vračala domov.

A s hčerjo pa še ni bila izpregovorila odločilne besede. Ker se Končnik že zastran lepšega ni mogel ženiti tako kmalu po smrti svoje prve žene, se ji stvar ni zdela nujna in je smatrala za boljše, da naznani

hčeri veselo novico šele ob kaki ugodni priliki. Toda nekoč ji pripomni Končnik, da bi vendar le rad poznal tudi Rezikino mnenje. Zdaj ni mogla Meta več odlašati . . .

Bilo je neke srede dopoldne, ko je sedela Rezika v sobi pri oknu in šivala, mati pa je v veži južino pripravljala.

Nekako molčeča je bila že vse to dopoldne mati, in hčerka se je ozrla že nekolikokrat skrbeče po njej. A tudi materi so uhajali časih pogledi skozi odprta vrata do hčere. Prav videlo se ji je, da namerava nekaj, a da ne ve prav, kako bi najbolje začela.

Borno kosilce je bilo že na mizi, in mati in hči sta prijeli za leseni žlici, da bi začeli jesti. To je dalo materi povod, da je izpregovorila:

„Danes pa ne bom jedla tako dobro, kakor sem včeraj pri Končniku . . . Eh, pri Končniku ti imajo dobro hrano! . . . Zato pa gre tudi vse tako rado delat tjakaj!“

„Posli pa le niso nič prav zadovoljni tamkaj,“ odvrne Rezika. „Venomer se menjujejo!“

„Kdo pravi? . . . Seveda, lenuhov Končnik v svoji hiši ne trpi, tisto je že res! . . . Kdor pa je le količkaj priden, izhaja prav lahko ž njim!“

„Jaz sem pa slišala že večkrat, da ljudi neprenehoma priganja k delu in da je samo sebi dober, drugim pa ne privošči ničesar. Pravijo, da celo delavcem plačilo trga, ako le more.“

„Rada bi vedela, kdo ti je vse to natvezel!“ ugovarja mati, kateri so hčerkinе opazke jako neprilično hodile. „Mene poslušaj in to verjemi, kar ti jaz povem! Tisto ni vse skupaj nič res, kar ti trdiš! Le poslušaj! Ko smo včeraj plele na njivi, se je pripeljal Končnik sam na svojem vozičku za nami ter nam pri-

nesel malico. Pa kako malico! Meni pa je še rekel: Metá, tako hiteti bi ti pa res ne bilo treba! Saj si vsa ptna! Le počasi, počasi! . . Pa naj reče še kdo, da priganja ljudi pri delu!“

„Čudno!“ pripomni Rezika neverjetno.

„Kaj bo čudno? Nič ni čudno! Jaz ga pa dobro poznam in vem, da ni napačen človek! . . Le poslušaj, kaj je potem še zvečer naredil! . . Ko smo bili poverčevali, me pokliče v klet ter mi natoči kar iz soda kozarec najboljšega vina in mi reče: Na, Metá, saj si ga zaslužila! . . Ali nima torej dobrega srca? . . Tako se mi je prileglo tisto vino, da je bilo kaj!“

„Samo Vas je poklical v klet?“ se začudi iznova hčerka. „Saj vas je delalo vendar več!“

Te besede so spravile Meto malo v zadrego, tako da ni vedela precej, kaj bi odgovorila. Po kratkem premolku reče vendar: „Saj je pozneje poklical morda tudi druge! Toda z menoj se je hotel nekaj pomeniti, zato mi je velel sami v klet.“

S temi besedami se je bila doteknila Meta predmeta, o katerem bi bila rada govorila s hčerko. Toda vedi ga Bog, zakaj so ji šle besede tako nerade iz ust! Je li morda vendar le čutila, da je mislila bolj nase nego na hčer, ko je to obljubila Končniku? Odkašljevala si je precej dolgo, preden je nadaljevala:

„Trdna hiša to, Končnikova! Vesela bo lahko tista, ki si jo izvoli Končnik za ženo. Saj brez žene ne bo mogel biti več dolgo.“

„Oh, vdovca bi pa jaz že nikoli ne bila vesela!“ vzklikne Rezika, kakor bi se bila hipoma zavedla, kam cikajo materine besede.

„Neumnica ti!“ se zahudi mati. „Naj bo vdovec, če je! Saj ni nič otrok od prejšnje žene!“

„Pa petdeset let bo že kmalu star!“

„Nak! To spet ni res! Sam mi je povedal, da jih še ni petinštirideset izpolnil! . . V najboljših letih je!“

„No, pa lep ravno tudi ni!“ nadaljuje hčerka, kakor bi jo mikalo, nasprotovati materi. „Na eno oko zmeraj miži, ali pa pomizikuje z njim tako čudno, da sili človeka na smeh, če ga vidi.“

„Molči! Kaj bi tisto!“ se razjezi mati. „Mož je, da je malo takih! Koliko pa je fantov, da bi se mogli meriti z njim? . . Poglavitna reč pa je, da ima kaj in da je dober! Ženi pri njem ne bo manjkalo ničesar in na rokah jo bo nosil, to ti jaz povem! Jaz bi si ne želela nikdar boljšega zeta, nego je on!“ . .

Reziki se raztegnejo oči in zvedljivo jih upre v mater.

„Le gledi me le!“ reče ta, opazivši njeno osuplost. „Tudi tebi se bo treba omožiti! Še nekaj mesecev, pa boš imela devetnajst let! . . Ko sem bila jaz stara toliko, kakor si zdaj ti, sem bila že omožena.“

„Meni se pa nič ne mudi!“ pripomni hči. „Tudi ne vem, koga naj bi jemala!“

„Pa jaz vem, če ti ne veš!“ odvrne mati.

„Ka-aj?“ vpraša strmeč hči ter odloži žlico. „Pa me saj ne misli Končnik snubiti?“

„Če te misli snubiti, ne morem reči,“ se izgovarja Meta, „toda da bi se te ne branil, vem dobro!“

Rezika se ni mogla zdržati smeha.

„Hahaha, torej Končnika ste mi izvolili? . . Njemu naj se izkušam prikupiti? . . Mati, ne vem, ali govorite resno, ali pa se le norčujete! . . Hahaha, Končnik in jaz — mož pa žena! . . To veste, da ga vičem — kako bi ga ne, ko je toliko starejši od mene! Prav lahko bi bil moj oče! No, jaz bi ga ne mogla tikati, če bi bil tudi moj mož! . . To bi bilo res lepo, če bi

ga klicala: Slišite Vi, moj mož! Hahaha... mati, kaj pravite, ali bi ne bilo to vendar malo prečudno?"

Rezika se je smejala prav od srca.

A materi ni bilo prav, da se je tako norčevala.

„Kaj čvekaš!“ vikne nejevoljno in stisne spodnjo ustnico na zgornjo, da se ji je grdo razblinila. To navado je imela Meta vselej, kadar je bila razjarjena. Bilo je videti, da bo obmolknila, vendar izpregovori spet čez nekoliko časa:

„Dobro ti hočem, nič drugega! Kaj bi stradali in se mučili z delom, ko si lahko izboljšava življenje!... Tvoja dolžnost je, da me slušaš in gledaš na to, da tudi meni olajšaš stara leta!“

Rezike se je lotil spričo teh materinih besed mešan čut. Na eni strani jo je zgrabilo neprijetno, da je mati tako trezno, brez vsakega najmanjšega ozira na njene srčne potrebe, snovala načrte za udobnost lastnega življenja, na drugi strani pa se ji je mati spet smilila, zakaj ljubila jo je goreče in od srca bi ji bila privoščila življenje, kakršno si je želela sama. Rada bi bila storila marsikaj za njo, a če se je zmisllila na to, da bi postala Končnikova žena, se je zdrznila po vsem životu...

Da bi matere preveč ne žalila ter jezila še bolj, reče s pridržanim, ponižnim glasom:

„Čula sem praviti, da je poglavitna reč pri možitvi srce.“

„Oh, kaj srce!“ poseže mati vmes. „Razum, razum se mora imeti, kakor pri vsaki stvari, tako tudi pri možitvi! Mlad človek si misli življenje vse drugače, nego je v resnici! Srce je zapeljalo že marsikoga v nesrečo! Le mene poslušaj, ki imam izkušnjo! To si zapomni: Ljubezen in lakota še nikdar nista bili prijateljici! Ljubezen hoče biti sita!... Koga pa hočeš

vzeti? Mar tistega mlečnozobega cerkovnika, ki gleda iz turnskih lin zmeraj tako željno sem dol, kadar zvoni ali potrkava? Veš, jaz nisem slepa in že davno sem opazila vse! Ne rečem, da ni čeden ta Mihec, ali stradala bi pri njem!“

Rezika je zardela, ko je mati spomnila cerkovnika. Prvi hip sama ni vedela, zakaj. A ko je stvar nekoliko pomislila, je morala priznati, da so ji cerkovnikove velike, sanjarske in otožne oči res posebno ugajale . . . Res je bilo tudi, da se je oziral po njej in se ji nasmihaval, in ravno tako res, da se mu je ona odsmihavalala. Toda pri tem ni nikdar nič posebnega mislila, najmanj pa, da bi postal Mihec kdaj njen mož. Z lahko vestjo je torej odgovorila materi: „Za cerkovnika se menim toliko, kolikor za Končnika in še več drugih, ki so se mi že silili ter me nadlegovali! Seveda, ko bi prišlo na to, da bi se morala možiti in da bi morala voliti med Končnikom in cerkovnikom, bi se že rajša odločila za zadnjega. Sicer pa, kakor sem že rekla, meni se nič ne mudi možiti se, in vi mi menda tudi privoščite še par let prostosti.“

„Dekle, dekle!“ vzklikne zopet ozlovoljena mati. „Druga dekleta so vesela, če dobe snubca, ti pa . . . Kar molči mi — ti skrivaš nekaj pred menoj!“

„Bog ve, da ne!“ zatrjuje Rezika. „Ali moški so mi morda baš radi tega tako zoprni, ker se mi vedno usiljujejo . . . Že večkrat sem si mislila, zakaj sem ravno jaz tako nesrečna, da ga nimam miru . . .“

In posilile so jo solzé.

Zdaj pa se je morala mati smejati.

„Saj res, to je prava nesreča! Ne da bi bila vesela, da je tako, ampak še kremži se! . . Ali je kdo videl že kdaj kaj takega na svetu?“

„Jaz ne morem za to, če sem taka!“

„No saj te že še sreča prava pamet! . . . Samo če je res, da so ti vsi moški tako malo mar kakor Končnik!“

„Vsi!“ potrdi Rezika, toda sredi odgovora ji zatrepeče glas, kakor bi bil hipoma prešinil njo samo dvom, da govori resnico. Plaho povesi oko, boječ se morda, da bi ne odsevalo iz njega nekaj, kar je tlelo že dolgo dolgo skrito globoko doli v dnu njenega deviškega srca . . .

III.

„Rezika, snoči je prišel logarjev Albin domov! Oh, ti si ne moreš misliti, kako je lep!“

Te besede, ki jih je zaklicala brez vsakega posebnega namena neka znanka, ko je šla mimo njenega okna, so povzročile, da je šinila Reziki vsa kri najprej k srcu, potem pa v glavo. Roke so ji otrpnile tako, da je morala odložiti delo, ki se je bavila ž njim.

Griček, ki stoje tako zvane hribarske kočice na njem, se naslanja proti zahodu na gorovje, ki je polno najlepšega bukovega in smrekovega lesa. Ti gozdi niso kmetovski, temveč so ostali v lasti graščine tudi potem še, ko so se bili kmetje odkupili.

Oskrboval je te gozde že postaren logar, vdovec, ki je imel edinega sina — Albina.

Tega Albina je poznala Rezika od mladih nog. Logarjeva hiša je stala sicer na samem sredi gozda, toda ni bila oddaljena toliko od vasi, da bi ne bili mogli biti logarjevi v vedni dotiki z vaščani. Razen tega pa je hodil Albin, ki je bil tri ali štiri leta starejši od Rezike, v vaško šolo, in akoravno nista obiskavala oba enega in istega razreda, sta se pa le videla vsak dan.

Albin je bil živ, razposajen deček. Poznalo se mu je, da diha zdrav gozdni zrak in da mu nihče ne krati ljube prostosti. Imel je vedno kak ravs in kavs. Trgal in lasal se je kmalu s tem, kmalu spet z onim svojih sošolcev. Največje veselje pa mu je bilo, nagajati dekletom. Zlasti Rezika ni bila nikjer varna pred njim. Če jo je le ugledal, je skočil k njej ter jo ali zgrabil za njene dolge lase ter jo stresel nekoliko, ali pa jo brez vsakega najmanjšega povoda nabunkal s pestjo po hrbtu, in sicer časih tako, da so ji vsled bolečine solze zalile oči.

Drugi so Albina pogostoma tožili pri učitelju ter mu naklonili marsikatero kazen. Rezika pa tega nikdar ni storila. Čudno rada je imela tega dečka. Mogoče zato, ker je bil vedno tako čedno oblečen in se je sploh ugodno razločeval od vaških paglavcev. Akoravno ni bil nikdar ljubezniv z njo in akoravno ji je pri vsaki priliki kako založil, jo je vendar srce vedno vleklo k njemu. Še nalašč se mu je včasih nastavljala, če tudi je vedela, kaj pride, ako jo ugleda. Instinktivno je čutila, da jo ima tudi on rad in da se baš radi tega tako rad zaganja vanjo, ker jo ima rajši nego druge.

Če se je dogodilo kdaj, da je ni pogledal, ali celo, da se je pošalil s kakim drugim dekletcem, ko je njo prezrl — storil je tudi to časih, ker je bil ves muhast — ji je to huje delo, nego če bi ji bil izpulil celo pest las iz glave.

Ko so šli nekega dne iz šole, skoči Albin nena doma k njej, ji potegne ruto raz glave ter steče z njo črez hrib proti svojemu domu. Rezika se spusti, glasno jokaje, v tek za njim. Vsa druga šolska mladež pa je plesala od samega veselja in se grohotala, videč, kako se onadva lovita. Rezika je vpila in prosila, naj ji

da robec nazaj, zakaj bala se je priti brez njega domov; ali razposajeni Binče — tako so ga klicali doma, ko je bil še majhen — se ni zmenil niti za smeh in grohotanje šolarjev in šolaric, katerim je bila nebeška zabava to, niti za jok in vpitje Rezikino. Drvil jo je urno kakor zajec proti gozdu, a Rezika je sopihala za njim. Dospevši do košatega grma, počene Albin in jo na pol skrit počaka. Ko pa pride Rezika do njega, vsa razgreta in mokra po licih od znoja in solz, skoči bliskoma pokoncu, ji vrže ruto čez glavo in ji pritisne, potegnivši oba vogla rute pod njeno brado tako močno navzkriž, da mu je pomolila nehote obraz nasproti, srčan in krepak poljub na usteca . . . Zna Bog, od kod je vedel mladi navihanec, da so usta tudi za poljubovanje! — A komaj se je bilo to zgodilo, pa izpusti tudi že ruto iz rok, čofne Reziko z dlanjo po licu, da je kar plosknilo, ter zbeži, ne da bi bil izpregovoril najmanjšo besedico z njo . . .

Ta dogodek se je vtisnil Reziki čudno v spomin . . . Bila je tistikrat stara šele devet let, in vendar ji je zbudil oni poljub čute, ki ji nikdar niso popolnoma zamrli v srcu. Navzlic udarcu po licu, s katerim je Albin tako rekoč paraleliziral pomen svojega poljuba, ga je imela odslej še rajša, in njena otročja duša mu je bila še bolj naklonjena, nego dozdej . . . Toda kmalu po tistem dogodku je moral Albin z doma. Vzel ga je k sebi v mesto njegovega očeta brat, pri katerem je ostal dolgo vrsto let. Rezika ga je videla, kako ponosno je stopal tistikrat s svojim očetom mimo njih koč, ko je odhajal. Željno je gledala skozi okno za njim, a njemu niti na misel ni prišlo, da bi se bil ozrl po njej!

Albin, ki se je šolal v mestu, je ostajal tudi čez počitnice pri stricu. Ne da bi bil hodil on domov, je obiskal rajši oče njega vsako leto po enkrat, ker je

hotel od časa do časa tudi svojega brata videti. In tako se je zgodilo, da je Rezika, kateri se je izpočetka jako tožilo po živahnem, razposajenem dečku, sčasoma vendar toliko pozabila nanj, da ga ravno ni pogrešala.

Leta so potekala, ne da bi se bila s posebnim zanimanjem spominjala nazaj na one čase, ko jo je pretepal in lasal Binče. A ko se je bila razcvetela v devico in so se začeli zglašati pri njej snubci; ko je čula govoriti o možitvi in je čutila, da se bliža tisti čas, ko se bo morala ukloniti materini volji, so ji začeli čimdalje pogosteje spet uhajati misli v preteklost nazaj. Sredi dela, sredi drugih misli ji je stopila časih kar nenadoma pred oči podoba onega ljubeznivega dečka, pred čigar razposajenostjo je imela toliko pretrpeti svoje dni. A še bolj čudno je bilo to, da si je predstavljala svojega nekdanjega znanca zdaj čisto tudi takega, kakršen bi moral pač biti po toliko letih: visokega, gibčnega, z ognjevitimi očmi, a smehljajočim obrazom. Pa ne da bi bila gojila nado, da bode kdaj on njen mož. Na eventualiteto, da bi jo zasnužil kdaj Albin, dozda še ni mislila, ker je sploh premalo računila, premalo se brigala za svojo prihodnost. Mnogi žive ob samih spominih. Tudi Rezika je čisto pozabila na sedanost, ko se je bavila v svojih mislih s preteklostjo. Spomini na lepe otročje dni, v katere se je čimdalje rajša pogrezala, pa so ji hkrati obudili želje, da bi se Albin vrnil, da bi ga mogla zdaj kot mladeniča videti . . . Zdelo se ji je, kakor bi jo njegova navzočnost rešila vseh sitnosti, ki so ji nastajale iz tega, da so se ji ponujali moški, in kakor bi vpricho njega še le zadobila potrebni pogum, da bi vsemu svetu in tudi materi povedala, da se ne mara možiti . . . Zlasti odkar je pritiskala ta nanjo ter ji ponujala Končnika, ji je

vedno pogosteje vstajala želja, da bi Albin prišel spet v domači kraj . . .

In zdaj je bil hkrati tukaj! Ko ji je prijateljica naznanila to novico, ji je bilo, kakor bi bilo hipoma prodrlo solnce megle, ki so ji prej zakrivala jasno nebo. Vse okrog nje je bilo hkrati svetlo in polno veselja. In vendar je občutila nekak strah! Obenem s solnčnim žarkom, ki ji je prisijal v njeno srce, se ji je pojavil tudi dvom, ji bo li na srečo Albinov prihod . . .

Navzlic temu dvomu pa je kar koprnela, da bi ga že skoro videla . . .

* * *

Albin se je povrnil radi tega domov, da bi podpiral v službi svojega očeta, ki se je bil že precej postaral. Dovršil je bil višjo gozdno šolo, a sedaj ni šel prakticirat kam drugam, ampak si je hotel rajši od očeta pridobiti onih izkušenj, ki mu jih šola ni mogla dati, a jih je potreboval, ako je hotel zmagovati dolžnosti svoje bodoče službe. Sicer pa je bil itak odmenjen za očetovega naslednika in se je bil tudi že sam sprijaznil z mislijo, da bode nadaljeval očetovo službo.

Za zdaj je imel Albin najlepše življenje. Očeta mu pri njegovem poslu ni bilo treba podpirati več, nego se mu je ravno ljubilo. Bil je namreč njegov oče mož, ki ni rad slišal, da je star, in je rad pokazal, kaj še vse more. Zato bi mu niti prav ne bilo, če bi se mu bil preveč silil. In res ga je oče večkrat zavrnil, ako je hotel na delo z njim, zlasti kadar je bilo slabše vreme. Naglašal je, da je on bolj utrjen in da se bo Albinu treba šele počasi privaditi raznim neprilikam, ki so v zvezi z logarjevo službo.

Albinu pa je bilo tako tudi prav. Sicer mu je prve dni po njegovem prihodu nekako ugajala gozdna

tišina. Bila je to prijetna izprememba zanj, da je po večletnem bivanju v hrupnem mestu mogel zopet pohajati po tistem gozdu. Obiskal je vse one koticke, ki so mu nekdanj prijali kot majhnemu dečku, in ogledal si je to in ono stvar, ki se je še spominjal nanjo izza mladih dni. Dasi se ni bilo izpremenilo mnogo, se mu je videlo zdaj vendar marsikaj drugače, nego prej. Celo koč, v kateri je bil zagledal luč sveta, se mu je zdela zdaj nekako tuja. Vse manje in borneje se mu je videlo v njej. In nekako čudno mu je bilo pri srcu, če je pomislil, da mu bode v tej koč prebiti vse življenje.

Ko mu spomini na mlade dni niso več zbujali zanimanja, se ga je začel lotevati dolg čas, da celo nekaj kakor domotožje je občutil po živahnem in šumnem življenju. Pogrešal je ljudi, s katerimi bi se bil smejal in razgovarjal, kakor je bil v mestu navajen. Z očetom sta si bila do malega že prvi večer vse povedala, kar sta si povedati imela. Tudi je bil njegov oče precej molčeč in mu ni bilo mnogo na razgovorih. Tako bi mu bilo preostajalo samo še, da bi se bil zabaval s staro kuharico, ki ji je rad tekel jezik in ki se navzlic temu, da je služila že štirideset let v samotni logarjevi hiši, še ni bila odvadila klepetanja. Toda duševno obzorje tega ženišča je bilo vendar le preveč omejeno, da bi mu bil mogel razgovor z njo biti v kako zabavo, akoravno se je časih rad pošalil z njo.

Spričo teh razmer je bilo Albinu torej jako pogodu, da mu je oče privoščil nekoliko prostosti in mu je rad dovolil hoditi v vas, kjer se je vendar le dobil kak človek, s katerim se je dala ziniti pametna beseda. Zlasti pri Končniku, ki je bil prvi gostilničar v vasi, je bila vedno kaka družčina. Zahajala sta časih župnik in kaplan tjakaj, a učitelj in poštar sta bila vsakdanja

gosta Končnikova. V taki družbi se je torej že dalo kaj pogovoriti. Albin se je pri Končniku hitro udomačil, in kmalu ga ni bilo dneva, da bi ne bil šel v vas „na vrček piva“, kakor je svoj odhod od doma očetu nasproti redno opravičeval.

Pot pa ga je vodila mimo Metine kočē . . .

Reziko je prešinilo nepopisno čustvo, ko ga je uzrla prvič. Kakor bi se je bil kdo s trdimi, koščnimi rokami oklenil okrog prsi, tako tesno ji je bilo in na oči ji je leglo nekaj kakor megla, da ni videla v prvem trenotku nič jasnega. A ko se ji je pogled spet razbistril, je ostrmela. Sicer je bil Albin precej tak, kakor si ga je zadnji čas predstavljala časih v svoji domišljiji, vendar pa še vse lepši . . . Stopal je ponosno in brhko, pa tako nalahko, da so se njegove noge komaj dotikale tal. Bil je še vedno tako zdravega lica, kakor prejšnje dni; njegove velike oči so bile žareče, zmagovite, a pod lepim, ravnim nosom so mu čepele skrbno gojene, dražestno nakvišku zasukane brčice . . .

Reziki se je zategnil nehote obraz v nasmeh, ko je zagledala krasnega mladeniča, in srce ji je obvelo sladko veselje, katero je kalilo nekoliko le to, da je šel mimo kočē, ne da bi se bil ozrl proti njej.

Pa kdo bi mu zameril precej prvič! Prej ali slej se gotovo spomni svoje nekdanje znanke, oh, in potem jo morda celo nagovori! . . .

Rezika se je zdaj še bolj zatapljala v spomine otroških dni . . . Spominjala se je zdaj pogosto zopet tudi tistega poljuba, ki ji ga je bil Albin kot deček pritisnil na usteca, in posledica tega njenega razmišljanja je bila, da je neko noč držala v sanjah Albina za tiste njegove lepe brčice ter mu pritiskala strastne poljube na polne, rdeče ustne . . .

Srce ji je utripalo pri tem tako, da se je prebudila. Sramovala se je skoro teh sanj in zdele so se ji, kakor bi se bila pregrešila. Pač so bile to le sanje, a vendar ji je bilo pri srcu tako, kakor bi se bilo vse, kar je sanjala, v resnici dogodilo. Ves drugi dan jo je peklo v prsih, in srce ji je tolklo nenavadno burno. Materi pa se je komaj upala ozreti v obraz, kakor bi bila zakrivila kaj, s čimer bi bila zaslužila njeno grajo . . .

Albin je hodil navadno precej po kosilu v vas in se je vračal šele na večer spet domov. Onega časa, ko je imel priti mimo koč, je Rezika vedno nestrpno čakala. Zjutraj je vstala navadno čemerna, sitna, sama s seboj nezadovoljna. Pri delu je povešala glavo bolj, nego je bilo treba, a če se je ozrla skozi okno, je strmela dostikrat razmišljena po dolgo časa vedno na eno in isto stran. Čim bolj pa se je bližalo poldne, tem bolj se ji je lajšalo srce, tem bolj se ji je vedrilo lice . . .

Nekaj dni že je hodil Albin mimo Rezikinega okna, ne da bi se bil ozrl proti oni strani, od koder je dvoje oči tako željno, tako hrepeneče gledalo nanj. Rezika je, sedeč pri oknu, omedlevala in mrla koprnenja, a kadar je bil odšel in se je uverila, da je že zopet zaman upala, zdržala se je komaj solz. In potem ni nič bolj želela, nego da bi bil skoro že drugi dan, da bi bil skoro že zopet tu čas, ko je imel priti Albin mimo. Štela je ure, priganjala solnce, da bi šlo hitreje za gore, in zjutraj, da bi pospešilo svojo pot. Če bi se bil dal skrciti čas na ta način, da bi se bili kazalci na turnski uri porinili naprej, gotovo bi bila poizkusila vse, da bi se bilo to zgodilo, in če bi se ji tudi bilo treba zateči k cerkovniku radi tega. Upala je vedno in vedno, da ji uresniči prihodnji dan nado, ki ji je prejšnji izpolniti ni hotel . . .

Kaj je s tem doseči nameravala, o tem si sama ni bila na jasnem in o tem tudi razmišljala ni. Njeno srce je imelo svoje želje, in ona se je vdajala njegovim sladkim zahtevam . . .

Toda dan je potekal za dnevom, in vsak ji je prinesel isto prevaro. Albin je hodil po poti mimo njenega okna brez vsakega zanimanja za to, kaj se godi na levi ali desni. Zrl je predse mirno, samozavestno, pa žvižgal potihem kako melodijo . . . Za koče pa, mimo katerih je hodil, se ni brigal, niti ne za to, kdo prebiva v tej ali oni. Brez dvojbe se je bil zelo zelo odtujil domačemu kraju in gotovo so se njegove misli še vedno mudile v mestu, ki ga je bil zapustil.

Rezika je bila čimdalje bolj nemirna, čimdalje bolj razburjena, in ta razburjenost jo je zapeljala nekoč tako daleč, da je storila nekaj, kar ni bilo prav spodobno.

Popoldne je bil šel Albin, kakor vselej dozdej, hladnokrvno mimo nje, zdaj pa se je vračal proti domu. Misel, da bi je ne smatral i zdaj vredne pogleda in da bi morala zopet celo dolgo noč nestrpno pričakovati drugega dne, ji je bila grozna. Kakor je bila sramežljiva in se je dozdej vedno resno čuvala, da bi se mu ne zdela usiljiva, ji v tej negotovosti vendar nič več ni bilo prestat. Njeno srce je burno zahtevalo odločitve, in da bi ga utešila, se je znebila vseh pomislekov ter Albina tako rekoč primorala, da se je ozrl vanjo. Sredstvo pa, ki se ga je poslužila, je bilo jako navadno, primitivno in naivno . . . Ko je bil Albin že blizu koče, vstane ter odpre s tako silo okno, da so šipe glasno zažvenketale in da je morala govoriti o sreči, da se ni napravila kaka škoda. Pa naj bi se bila! Ona je dosegla svoj namen! Albin se je ustavil in zagledavši jo, je ostrmel, kakor bi bil očaran od nenavadnega pogleda. Toda Rezika se mu ni dala dolgo

gledati. Sramovala se je in boječ se, da bi ne ugenil, da je namenoma zaloputnila tako z oknom, se umakne urno nazaj. Zbudila je njegovo pozornost, in to ji je zadostovalo. Odšlo ji ni bilo, kak vtisk je napravila nanj, in srce ji je hipoma obvejal prijeten mir. Imela je zavest, da poslej Albin ne bo več hodil tako razmišljen mimo njenega okna in da se bo spominjal svoje nekdanje znanke. S tem uspehom pa je bila popolnoma zadovoljna. Navzlic temu pa se ni mogla zdržati, da bi ne bila pri oknu na nasprotni strani pogledala še malo za njim, ko je bil odšel že dalje. Na tem oknu so cveteli košati nageljni, in opazovala ga je lahko, ne da bi jo bil mogel on videti. Stvar bi se ji bila tudi ponesla popolnoma, ko bi ne bila stegovala bolj in bolj glave za njim. Ko je bil došel do ovinka, kjer se je moral skriti njenim očem, je razmeknila celo nageljne razdvoje, da bi ga mogla videti do zadnjega hipa, a v tistem trenutku se ozre tudi Albin, in nič ji ni pomagalo, da je kakor od strele zadeta odletela nazaj — zapazil jo je bil! Kri ji šine v glavo, da se ji skoro stemni pred očmi. Čutila je, da se je ponižala, in v svoji rahločutnosti si ni malo očitala, da se je vedla tako neprimerno. Da bi popravila, kar je zagrešila, sklene, da se ne pokaže več tako kmalu pri oknu, da, morda nikdar več ne, kadar bi hodil Albin mimo . . .

IV.

„Dober dan vama Bog daj!“

S temi besedami je pozdravil Končnik nekega popoldne Reziko in njeno mater, stopivši kar nena doma v sobo.

„Dober dan!“ sta odzdravili mati in hči, toda ko se je prvi na obrazu bralo, da je vesela tega obiska, je Rezika komaj prikrivala svojo nejevoljo.

„Ne vem, če sem bil še kdaj tukaj,“ nadaljuje Končnik, ozirajoč se na desno in levo po sobi. „Saj imate prav čedno!“

Končnik je govoril počasi, posamezne besede krepko naglašajoč, kakor bi hotel s tem pokazati, da prihajajo iz veljavnih ust.

„Eh, imamo, da se Bog usmili!“ odgovori Meta zdihovaje.

„O dokler sta bili še v prejšnji hiši, sem bil večkrat pri vas; posebno, dokler je bil še Tone doma! Saj veš, Metá, kaka prijatelja sva bila s tvojim rajnim možem! . . Škoda zanj! . . Takih mož malo, kakor je bil on!“ . .

Izrekši, sede Končnik na stol, ki ga je bila Meta postavila predenj.

Meta ni prav vedela, kaj bi odgovorila na njegove zadnje besede, zato je samo zdihnila ter pobesila oči.

Končnik pa začne zopet: „Koliko časa pa bo že, odkar si vdova?“

Meti je bilo všeč, da jo je imenoval Končnik vdovo, zakaj nič ji ni bilo bolj zoprno, nego tiste govorice, ki so nastajale od časa do časa, da je namreč ta ali oni videl kje njenega moža. Da je vse to izmišljeno, o tem je bila uverjena, a baš iz teh govoric je lahko posnela, da nihče ne veruje v smrt njenega moža, o kateri je tudi sama zelo zelo dvojila. A njej bi bilo desetkrat ljubše, če bi bil mož mrtev, nego če bi živel, pa se ne menil zanjo. Umevno torej, da so ji Končnikovi oziri deli dobro, in prijazno mu je odgovorila: „Oh, dolgo je že, dolgo! . . Mislim, da bo že osemnajst let!“

„Pa je res že dolgo! . . Kako pa to, da se nisi možila še enkrat?“

„Bog zna, čemu neki! . . Saj sem imela enega moža zadosti!“

A ta pomenek Meti vendar ni prav ugajal, zato ga prekine, vprašaje: „Kaj pa te je prineslo k nam?“

„I, kaj me je prineslo! . . Saj veš, da ne moremo biti že nič več brez tebe pri nas doli! . . Prosit sem te prišel, da bi nam prišla pomagat spet jutri . . . Hotel sem poslati že deklo enkrat; pa imam še neko drugo pot tod mimo, zato sem si mislil: pa sam opravim še to! . . Daj, daj, pridi, Metá, če le moreš! Tesarje imamo jutri, in treba bo nekoliko več kuhe! Dekle naj gredo na polje, ti boš pa doma . . . To je križ, če je človek brez gospodinje.“

„Križ, križ!“ potrdi Meta in se ozre pomenljivo na Končnika.

Ta jo je razumel. Nasmeje se in reče:

„Saj prideš? Ali ne?“

„I zakaj ne?“ odvrne Meta. „Ali sem se že kdaj branila, priti k tebi? Sicer sem rekla, da pojdem jutri sebi krompir okopavat, pa se ravno nič ne mudi. Lehko počaka še nekoliko dni. Saj je zemlja tako presuha in pretrda. Morda nam vendar v kratkem Bog malo dežja pošlje, potem se bo laže okopavalo.“

„Pripravlja se nekaj!“ pripomni Končnik. „Mislim, da ne bo dolgo brez njega.“

Končnik je med tem vsem pogovorom neprenehoma opazoval Reziko, ki je hitela šivati, kar se je le dalo, in ni ne enkrat privzdignila toliko glave, da bi se bila mogla ozreti vanj. Časih se je Končnik zdrznil, kakor bi hotel nekaj započeti, toda vedno si je zopet premislil. Nagovoril bi bil rad Reziko, pa ni vedel, kako. V svoji zadregi je bil sklenil roke nad svojim rejenim trebuhom ter je sukal palec okrog palca. Na posled se vendar ujunači in reče: „Rezika, ti pa kaj

za materjo pridi jutri! . . Če ne prej, pa pridi opoldne, boš jedla z nami! Kaj bi kuhala sama zase doma! . . Oglekala si boš, kako imamo pri nas! . . Vem, da še nisi bila v naši hiši!“

„Nisem bila še ne!“ odvrne Rezika z glasom, iz katerega je odmevala nejevolja.

„No, potem pa moraš priti! . . Saj ni dolgčas pri nas, ne! . . Boš videla, kak vrt imamo! . . Rož ne dobiš izlepa takih, kakor rastejo pri nas.“

„Ne verjamem, da bi mogla priti; ta teden imam še toliko dela!“

„E kaj bi bila zmeraj tako pridna! . . Le pridi le!“ prigovarja Končnik še dalje . . . „Pred par dnevi smo dobili telička . . . Ga boš šla pogledat! . . Tako lep je, da je kaj!“

Končnik je pomolčal, kakor bi pričakoval, da mu Rezika kaj odgovori. Toda njej se je zdelo njegovo govoričenje tako pusto, da ga niti več poslušala ni. Glava ji je bila drugih misli polna, in komaj je še vedela, da sedi Končnik njej nasproti. Njemu se je zdel njen molk nekoliko čuden, zato se obrne zdaj proti materi:

„Metá, ali niso naše kravice res čedne? . . Ne da bi se hvalil, toda . . .“

„Pojdi, pojdi, kdo pa ima tako živino, kakor jo imaš ti!“ poseže Meta vmes, ki je izkušala popraviti to, kar je pokvarila hči.

„Kaj pa konja moja?“ beseduje Končnik še dalje — Metina hvala mu je bila podžgala pogum. „Saj se ne hvalim, a toliko pa le lahko rečem, da mojim konjem v naši dolini ni para . . . Ali je res to, ali ni?“

„Kaj vprašaš!“ odvrne Meta. „Takih konj nima nihče!“

Rezika je še vedno molčala . . . Končnik pa je sukal svoja palca ter jo opazoval. Semtertja je pomižiknil z levim očesom ter pokimal z glavo, kakor bi odgovarjal sam sebi na skrivna vprašanja. Počutil se je dobro v bližini krasnega dekleta in se ni vzdignil, akoravno je iz Rezikinega vedenja lahko posnel, da bi bilo njej ljubše, če bi ga ne bilo tu. Končnik je bil sploh človek, ki ni poznal rahločutnosti in je storil vsekdar to, kar je v prvi vrsti njemu prijalo. Sicer pa je bil na to pripravljen, da se ga Rezika ne bo oklenila precej okrog vrata. Naposled mu je bilo tudi popolnoma vse eno, ga li vzame radovoljno, ali le po materi prisiljena; poglobitna reč mu je bila to, da jo sploh dobi za ženo. Ljubše pa bi mu seveda bilo, če bi se Rezika ne bila protivila materini volji, že zaradi tega, da bi ne bili ljudje imeli povoda, brusiti jezike. Zato je hotel poizkusiti vse, da si pribori, ako le mogoče, njeno naklonjenost. Prijazno jo nagovori zopet: „Rezika, ali se kaj rada voziš? . . Enkrat se moraš kam peljati z menoj! . . Voziček imam prav lep . . .“

Reziko je pretreslo, ko jo je poklical Končnik po imenu, in nehote je privzdignila glavo. Prvi hip ni vedela, kaj bi odgovorila. Potem pa reče precej trpko:

„Dokler sem mlada, lahko hodim in se mi ni treba voziti . . . Pa tudi ne vem, kam naj bi se peljala jaz z Vami . . .“

Končnik pogleda debelo, izbuljeno, in spodnja čeljust mu odstopi od zgornje kakor človeku, ki se kaki stvari prav začudi. Čutil je rezkoto Rezikinega odgovora in osupnil. Toda navzlic temu ni odjenjal.

„I, glej jo no!“ reče po kratkem premolku. „Na semenj se pelješ lahko enkrat z menoj! . . Ali pa greva tudi tako enkrat v trg! . . Saj moraš vendar iti

časih kaj kupovat tja, jaz moram pa tudi najmanj dvakrat na teden k sodišču.“

„Imaš tožbe, kaj ne da?“ vpraša Meta.

„Kaj pak da — sitnosti! Če nima človek nič, je hudo, če pa je bogat, so pa spet križi! . . . Ljudje zmeraj hodijo: „Posodi, posodi!“ — A dobrota je sirota! Vzame vsak rad, vrniti neče nobeden! . . . Samo jezo in pota imam radi dolžnikov! . . . Že stokrat sem rekel, da ne posodim nikdar nikomur več, pa me le premo-tijo! . . . No, pa poslej bo drugače! . . . Kdo bi se pulil za vsak vinar! . . . Rajši darujem, nego da bi tako posojeval! . . . Zakaj pa imamo hranilnice! . . . Malo manjše obresti se res dobivajo v hranilnici, zato pa nobenih sitnosti ni! . . . In toliko že imamo pri nas, da bomo tudi tako izhajali! . . . Ne da bi se hvalil, toda — ena boljših hiš je vse eno še naša!“

„Kaj ena boljših!“ vzklikne Meta. „Hè, katera hiša pa se more meriti z vašo?“

„No, seve,“ pritrди Končnik, pokimavši nekoliko-krat z glavo. „Pritožiti se res ne morem, hvala Bogu! . . . Samo nekaj pogrešamo pri nas — gospodinje! . . . Še to, pa bo vse v najlepšem redu pri nas!“

Končnik je bil vesel, da je tako lepo po ovinkih prišel do stvari, katere se je hotel dotekniti. A njegovo veselje ni trajalo dolgo . . . Rezika, kateri je Končnikovo govoričenje že itak presedalo, se je zbala, da bi je ne začel Končnik naravnost snubiti. Vzdigne se torej naglo s sedeža ter reče: „Oh, mati, na kaj sem pozabila danes! . . . Kravici še nisem nastlala! . . . In jesti ji bo tudi treba še dati!“

Izrekši odskaklja kakor srnica iz sobe.

Končnik je malo zardel na licih pod očmi. Nejevoljen je bil in s hripavim glasom reče: „Bežati ji pa

vendar ni treba pred menoj! . . Sem li mar tako strašan?“

„Veš, sramežljiva je tako!“ ga tolaži Meta ter se mu pomenljivo namuzne. Če le kaj sliši o možitvi, pa ji šine kri v glavo, da kar žari iz nje . . . Ko si opomnil, da pogrešaš gospodinje, je začutila, kam meriš, zato je šla . . . Ti ne veš, kakega otroka boš dobil! . . Nevedna je tako . . . res, človek se mora kar smejati!“

„Nevednost v takih stvareh je pri ženski zmeraj nekaj vredna!“ pripomni Končnik in zgane s pleči, kakor bi ga bilo kaj zasrbelo na hrbtu.

„Hehehe!“ se zasmije Meta. „Pa da tudi ti še čislaš take stvari!“

„Misliš, da sem kar tako, káli? Ni vse dobro zame, ne! . . Okusil sem res že marsikaj, a baš za to . .“

„O poznam te!“ reče Meta, smejaje se, toda vstran gledaje od Končnika, kakor bi se nekoliko sramovala besedi, ki jih je nameravala izpregovoriti. „Kar se tiče takih stvari, ti nisi bil eden zadnjih! . . Saj ni bila časih nobena ženska varna pred teboj!“

„Še ti ne!“ odvrne Končnik in obraz se mu razblini. „Ali še veš tistikrat? . . . Še zdaj sem jezen na tvojega očeta!“

„Sam Bog jih je bil prinesel! . . Če bi ne bili prišli, kdo ve . . .“

„Kaj, ali bi bila res taka nesreča?“

Meti je zalila kri lica kakor mladi deklici. „Silovit si bil, silovit,“ reče, izognivši se njegovemu vprašanju.

„No, nič bi se ti ne bilo zgodilo, nič! . . Par poljubov, to menda ni nič tako strašnega! . . Kaj češ, rad sem te videl in ker sem se prepričal, da izlepa nič ne dosežem, sem poizkusil pa tako! . . Toda, krepko

si se mi bila postavila v bran! Presneta reč — močna si bila, ko si bila še mlada!“

„Saj sem zdaj tudi še!“

„Verjamem! . . Pa zdaj bi se nemara ne branila več tako? Kaj?“

„Kdo ve!“

„Čudne reči se godijo na svetu, res! . . Vidiš, Metá, če bi ne bilo Toneta, bi bila zdaj ti nemara moja žena, zakaj imel sem te zares rad. Toda izprevidel sem kmalu, da ti je gosposka suknja nad vse, in nisem te nadlegoval še dalje. Tistikrat mi je bilo hudo, zdaj pa se nič ne pritožujem . . . Če bi bil vzel tebe, ne bi mogel snubiti zdaj hčere tvoje.“

Meti se je bil nabral obraz v gube, in poznalo se ji je, da ji neprijetne misli prešinjajo glavo. Globoko vzdihne in pripomni raztreseno: „Čudno je vse to, čudno!“

„Kaj ne? . . Pa je že tako! . . Moški se ne staramo tako hitro! Jaz ti rečem, da se čutim zdaj močnejšega, nego sem se čutil pri dvajsetih letih, in mislim, da ni tvoja hči kar nič premlada zame! Toda povej mi po pravici, Metá! . . Tisto že rad verjamem, da je tvoja Rezika nedolžna! . . Ali malo muhasta pa je, in meni se dozdeva, da o ljubezni vendar že kaj ve. Kaj pa, ko bi imela potihem le že kaj izbranega?“

„Nima!“ odvrne Meta odločno. „Če ti rečem, da ni še z nobenim moškim govorila o ljubezni!“

„Saj ni, da bi morala govoriti! . . Le pomisli malo, kako je bilo, ko si bila mlada! Stavim kaj, da si prej ljubila Toneta, nego si govorila z njim!“

„Z mano je bilo drugače! . . Kdo pa je pazil name? . . Jaz sem vedela tistikrat že prav dobro, zakaj sta dva spola na svetu! . . Ali moja hči! — Lepo te prosim: ko je spomladi Lukčevka na porodu

umrla, se je jezila na babico, da je otroka ravno tja nesla! Kaj praviš ti na to?“

„Ali res? . . Jezila se je, praviš?“

Končniku so se zategnila usta v pol začuden, pol zadovoljen smeh.

„Jezila; pa še kako! . . Taka je, vidiš! . . Jaz sama ne bi verjela, ko bi ne vedela, da drugačna niti biti ne more! . . Kako pa sem skrbela zanj! . . Nikdar je nisem puščala z drugimi dekleti! . . Ob nedeljah popoldne, ko so njene vrstnice pohajkovale in si pripovedovale svoje skrivnosti, je morala ona z menoj v cerkev molit križev pot . . . In še dandanes je ne pustim nikdar same s kako prijateljico. . . . O, jaz vem, kako pride pohujšanje! . . In kadar ti tako mlado dekletce zve kaj takega, ti je kakor obsedeno . . . Ne da ti miru, dokler ne dožene vsega! . . Zato pa je treba gledati in gledati, in jaz sem gledala in pazila! . . Veš, Končnik, hvaležen si mi lahko, ker take žene ne dobi vsak mož, zlasti pa ne vdovec!“

„Ti babnica, ti!“ misli Končnik sam pri sebi. „Gledala si samo zato tako na svojo hčer, da bi jo dražje prodala!“ Na glas pa reče: „Kdo pa pravi, da ti nisem hvaležen?“

„Veš, ne bi rekla dvakrat,“ nadaljuje Meta, „da ti ne uide prvi dan . . . In če bi drugi dan po poroki prijokala k meni na dom, bi se nič ne čudila, zato ker jo poznam!“

Končniku so se širile oči, tako da se je zablestelo celo tisto, s katerim je navadno le mižal. In požiral je sline kakor človek, ki se mu delajo skomine po čem.

„Čudna punca to!“ pripomni po kratkem premolku. „Jaz verjamem, da je taka! . . Ali vse eno je mogoče, da je kak moški, h kateremu jo vleče srce in s katerim se pečajo njene misli. O tem, kaj je ljubezen, ni treba

praviti nobenemu, to pride samo od sebe! In ravno to bi jaz rad vedel, če nima koga, da je z njim bolj prijazna, nego z menoj . . . Veš, Metá, če hočeva, da se nama posreči najin naklep, morava biti previdna! . . . Saj tebi je tudi nekoliko na tem, da postane Rezika moja, zakaj to veš, da ne boš imela nikjer takega življenja, kakor pri meni. In k sebi te vzamem takoj, kakor hitro boš hotela priti! . . . Zato pa te prosim, da mi poveš naravnost, če si katerikrat kaj zapazila, kar bi pričalo, da vidi koga drugega rajši nego mene . . . To hočem jaz vedeti zato, da se svojega nasprotnika laže ubranim.“

Meta položi sključeni kazalec desne roke na usta, premišlja nekaj časa, potem odgovori nekako v zadregi:

„No, seve, nekaj dni sem je tako nekam čudna . . . Sama sem že preudarjala . . . Pa si ne morem misliti . . . Če bi bil morda cerkovnik? . . . To sem že večkrat opazila, da se on ozira po njej . . . Mogoče, da ji je malo všeč! . . . Toda ravno s tem najmanj govori! . . . Saj ga ni nikoli sem! . . . Ni torej verjetno!“

„A—ta? . . . A—hà, a—hà! . . . Hm!“

Končniku je obraz nekoliko stemnel, toda kmalu se mu spet razjasni. Brez dvojbe se mu cerkovnik ni zdel kdo ve kako nevaren tekmeč.

„Prav, da vem!“ reče in se vzdigne s stola. „Saj malo sem mislil, da bi mogel biti ta . . . Dobro res! . . . Kaj, Metá, to bi bil tako pravi zet za te, hahaha!“

„Molči, molči in ne govori tako!“ ga zavrne Meta. „Kakšen zet bo to!“

„No, le gleda, da ji ga izbiješ iz glave! . . . Da se mene tako izogiblje, ni dobro znamenje! . . . Ne bo je nazaj, kakor vidim!“

„Eh, zasanjala se je zunaj v hlevu . . . Kravico ti ima tako strašno rada.“

Končnik je držal že za kljuko, ko se spet vrne sred sobe, rekoč: „Kaj sem hotel že reči? . . Da — Metá! Če bi kdaj kaj potrebovala denarja ali kaj drugega, pa se oglasi pri meni! . . Saj zdaj smo tako ena družina! . . Tega ti ne rečem samo zastran lepšega! . . Saj me poznaš in veš, da se ne baham rad!“

Rezika se je bila priplazila po prstih v vežo. Da bi se prepričala, če je Končnik odšel, postoji nekoliko pri vratih, ki so bila nekoliko odprta. Ujela je baš zadnje besede Končnikove. Da bi se ne sešla z njim, odskoči naglo ter jo popiha zopet iz veže. Za hišo je potem čakala dotlej, dokler Končnik ni izginil.

Ko se nato vrne k materi, se zagrohoče na glas in reče: „Oh ne, Končnik se pa res ne baha! . . Hahaha, ali ste ga slišali? . . „Ne da bi se hvalil!“ ponavlja venomer, a pri tem se hvali in hvali! . . Na—a, takega neslaneža bi ne vzela za moža za ves svet ne!“

„Molči mi!“ jo zavrne mati srdita. „Še Bog, če te bo hotel!“

Končnik se je bil Meti s svojo ponudbo pri odhodu še bolj prikupil in je odslej smel računati na to, da mu pojde na vso moč na roko.

V.

Ljubezen ne pozna doslednosti in se briga ubogo malo za storjene sklepe in obljube . . .

Tudi Rezika ni ostala mož-beseda, obljubivši, da se Albinu ne prikaže več pri oknu. Izprevidela je kmalu, da si je naložila pretežko nalogo. Le dva, tri dni po tistem, ko so se bile ujele njene oči z Albinovimi, se je odmikala malo od okna, kadar je mimo prišel, pozneje pa je spet sedevala na svojem prostoru kakor prejšnje čase.

Seveda ni storila zdaj ničesar več takega, s čimer bi bila zbujala njegovo pozornost, temveč je sedela odslej mirno pri oknu ter le tako nekako slučajno privzdignila svoje smehljajoče oči vselej vprav v tistem hipu, ko je imel tudi on uprte svoje oči vanjo. Pri-tajevala se je vsled one koketnosti, ki je prirojena vsaki, tudi še tako preprosti mladenki, in s katero vežejo Evine hčere moški svet nase, ne da bi se morda same do dobrega zavedale svojega čina.

Rezika je tudi precej lahko premagala oni kes, ki se je je bil lotil radi tega, da je bila s svojim iz-zivajočim vedenjem prisilila Albina, ozreti se vanjo. Prvo noč je pač nekolikokrat sredi nočne teme zardela, spomnivši se svojega dejanja, toda ko je bila potem proti jutru zaspala, se je zbudila dokaj pomirjena.

„Rada ga vidim in — on mene tudi; zakaj bi se torej skrivala pred njim?“ To je bila njena logika, kateri se s stališča zdravega razuma res ni dalo kdo ve kaj ugovarjati. Obdarovana s krepkim čutom za dostojnost, je vendar tudi sledila prirojenemu instinktu ter se vdajala poveljem svojega srca. In srce jo je mogočno vleklo k Albinu! Oj kako je omedlevala vse dopoldne, kako težko in nestrpno ga je pričakovala in kako ji je utripalo srce, kadar se je približal tisti čas, ko je imel priti! Kako je hrepenela in koprnela noč in dan po njem, kako si je želela, da bi šel vsak dan stokrat mimo njenega okna! Ljubila je Albina z ono prvotno, naivno ljubeznijo, ki je sama sebi namen, ki ne računi in ne preudarja, ki ne vpraša nikdar po tem, kaj mora priti; z ono ljubeznijo, ki plamti mirno, enakomerno, kakor zvezda na jasnem večernem nebu ...

Rezika se nikdar ni mučila z mislijo, kaj bo iz tega, da čuti tako živo za Albina. Niti o tem ni nikdar premišljala, je li to ljubezen, kar čuti. In ako bi si

bila stavila kdaj to vprašanje, bi bila rekla sama sebi najbrž, da to ni ljubezen. Je li mar ni vleklo srce že tistikrat k Albinu, ko je še z njim v šolo hodila? . . Ko je bil nekoč obolel in ga ni bilo kake tri dni v šolo, je skoro sama obolela, tako ga je pogrešala . . . Plazila se je klavrna okrog, in ko jo je mati poprašala, kaj ji je, se je razjokala, ne da bi ji bila mogla odgovoriti na njeno vprašanje . . . V čem se je razločevalo njeno sedanje hrepenenje po Albinu od onega, ki ga je čutila že tistikrat zanj? . . V kakovosti ne! Morda v tem, da je zdaj še vse krepkeje čutila in da je bilo nje koprnjenje še vse močnejše, silnejše nego tistikrat! . . Je li torej to ljubezen? . . Je li mar že kot šolsko dekletce ljubila? . .

Taki dvomi bi bili gotovo navdajali Reziko, ako bi bila razmišljala o svojem srčnem stanju. Kdo drugi, bolj izkušen, pa bi ji bil rekel: „Da, to je ljubezen! To je tista sladka, čista, edino pristna ljubezen, ki se često poraja že v otročjih srcih, tista ljubezen, ki ne pozna še nobenega namena, ki ne ve še, kaj je uživanje, kaj naslada, to je tista ljubezen, ki se smehlja, kakor čarobojna mavrica na solznem nebu — žal, da je dan tej ljubezni kakor mavrici tako kratek obstanek! Solnce posije in mavrica se razprši; žarek resnice prodere v mlado, v prijetnem polmraku sanja-joče srce — in tiste tako nežne, tako blažene in tako osrečujoče čuti ni več! Na njeno mesto sta stopila poželenje, strast.“

A to je tek stvari; tako mora priti, to je povsem naraven razvitek . . . Srce samo sili za resnico ter vodi do spoznanja, ker je nenasitno v vsaki reči, najbolj pa v ljubezni . . .

Izpočetka je bila Rezika zadovoljna, da je Albina le videla vsak dan. A njenemu srcu to kmalu ni več

zadostovalo. Začela se je hkrati izpraševati: Zakaj ne pride bliže, zakaj se samo nasmiha ter jo pogleduje samó? ... Sicer jo je tudi že pozdravljal, a to ji je bilo še vse premalo! Kako mora biti tak, ko je bilo vendar jasno, da vleče tudi njega srce k njej! Iz njegovih gorečih pogledov je posnemala to, in njegovi spoštljivi pozdravi so jo utrjevali v tej veri! O da bi bila smela ona tako, kakor ni smela! Skočila bi bila tja k njemu, objela bi ga bila, potem pa položila glavo na njegove prsi ter dala v potoku solzá duška svojemu od koprnjenja izmučenemu srcu! . .

On pa je le hodil mimo, pogledaval jo in jo pozdravljal, a drugega nič! . . Tega ni mogla umeti, to jo je žalilo in žalostilo! . .

A da se je vedel Albin tako, je imelo svoje vzroke! . . Ko je bil Reziko tistikrat uzrl, se ni bil malo začudil. Milobni obrazek dekličin, ki se mu je tako ljubko smehljal nasproti, ga je prevzel prvi hip tako, da je skoro pozabil, kje je. Da bi borna vas hranila v sebi takov biser ženske lepote, se mu je zdelo nemogoče. Toda spomnil se je kmalu svoje nekdanje znanke in si očital, da je bil tako pozabil nanjo. Dozdaj mu niti na misel ni bilo nikdar prišlo, da mora v oni kočici živeti tisto presrčno dekletce, ki je svoje dni tako trdosrčno ravnal z njim. No, pa seve, v mestu ni imel časa misliti nanjo in ko je bil dospel spet domov, se je bavil rajši s spomini izza časa svojega bivanja v mestu, nego s spomini na otročja leta. Bil se je sploh jako odtujil domačemu kraju in se malo brigal za to, kar je bil doživel kot otrok tukaj, pač radi tega, ker mu je življenje v mestu nudilo več prijetnosti, nego življenje doma. A ko je videl zdaj, v kako krasno devico se je bila razcvetela ona mala znanka njegova; ko mu je srce zdaj hkrati vztrepetalo

pod blagodejnim učinkom njenega nedolžnega pogleda, mu je začel vstajati pred oči dogodek za dogodkom iz onih davno minulih časov . . . Spomnil se je, kako rad se je bavil kot majhen deček s tem dekletcem, in vedel je zdaj hkrati tudi, zakaj. V srcu so se mu zbudili tisti čuti, ki jih je gojil takrat do revne kočarske hčere, in zdaj jih je razumel in mu je bilo jasno, da je ni lasal in mučil iz sovraštva, ampak ker ga je srce sililo k njej. Kot otrok tega ni pojmlil, in kakor so že otroci od narave malo rahločutni, ji je kazal svojo naklonjenost s tem, da jo je trpinčil. Mogoče pa tudi, da je na ta način instinktivno prikrival čute, ki jih je gojil za to dekletce in ki so bili za njegovo starost vsekakor nekaj nenavadnega in v očeh onih, katerih se je bal, gotovo tudi nekaj nedopustnega . . . Kal one čuti, ki jo zovemo ljubezen, požene v srcu ljudi s posebno razvitim in občutnim živčevjem časih neverjetno zgodaj . . .

Kakor prerojen se je vračal Albin tistikrat proti rojstni hiši, ko se mu je bila Rezika pokazala pri oknu.

Zdelo se mu je, kakor bi se bil šele zdaj vrnil domov; šele zdaj, ko so oživali v njegovi glavi spomini na otročje dni, se mu je zbudilo tudi zanimanje za vse to, kar ga je obdajalo. Lotilo se ga je nekaj kakor domotožje po onih lepih mladih letih, in kar nehote je začel zasledovati ono stezo, po kateri je nekdam hodil v šolo in iz šole. Začel se je ozirati po drevesih, mimo katerih ga je vodila tistikrat pot, in za vsako, katero je pogrešal, mu je bilo žal. Stopil je k tej in oni skali, ki je molela iz tal, ter se spominjal, kako je posedaval časih po njih ter lupil mah raz njih. Prišlo mu je na misel tudi, kako je bil Reziki tistikrat potegnil robec raz glave ter jo zvalil s tem za oni češminjev grm, kjer ji je bil potem pritisnil poljub na ustne. Čudil se

je zdaj svoji razposajenosti, še bolj pa temu, da mu je bilo prišlo kaj takega na um. Lotila se ga je otročja želja, da bi videl spet tisti grm, in začel ga je iskati. Toda izpremenilo se je bilo marsikaj, in ni se bilo tako lahko spoznati. Stikal je dokaj časa semintja, a naposled je vendar dospel na pravo mesto. Vedel je dobro, da je poleg češminjevca bujno poganjal lep brinov grm. To ga je privedlo na sled. Grm je bil sicer zdaj bolj zarastel, vendar pa je bil na eni strani še toliko odprt, da je lahko stopil sredi njega. Zamislil se je nazaj in se spominjal, kako je tistikrat čepel tu in se skrival, kako je prisopihala Rezika, nič hudega sluteč, za njim, kako je hipoma skočil pred njo pokoncu in jo poljubil . . . Vse to si je prav živo predstavljal. Toda čudno! Pred njim ni stalo več ono malo, neznatno dekletce, pred njim je stala Rezika, kakor jo je videl po tolikem času zdaj zopet . . .

Prijetne misli so mu polnile dušo, in srce se mu je topilo v sladkoopojnih čutih . . .

O da bi bila tu, kako bi jo pritisnil nase, kako bi jo poljubil na tista njena fina usteca, na tiste njene nedolžne oči! . .

S takimi mislimi, s takimi željami je bil spet nastopil pot proti domu. Hodil je s povešeno glavo, a smehljajočim obrazom in dospel do doma, da sam ni vedel, kako . . .

Spal pa je tisto noč malo. Dolgo je sanjal z odprtimi očmi o sladkem dekletu, dolgo se vdajal razkošnim mislim, ne da bi si bil na jasnem o tem, kaj je cilj njegovim željam. Vedel je samo to, da tako krasne ženske dozda še ni videl, in zavest, da je to dekle v njegovem obližju in da mu je na nedvojben način pokazalo, da se zanimlje zanj, ga je tako pre-

vzela, da ni mogel priti do nikakega sklepa, do nikakega načrta . . .

Resnejše in treznejše misli so mu prišle šele, ko se je drugo jutro prebudil po kratkem spanju. Takrat si je pač stavil vprašanje: „Kaj hočem? . . . Kaj nameravam? Kaj bode iz tega?“ Odgovor na to vprašanje pa ni bil lehak in mu je povzročil hude duševne boje.

Albin ni bil v ljubavnih zadevah kdo ve kako tankovesten. Bil je od narave bolj lehkomišljen nego resen in v mestu si je storil ubogo malo iz tega, če se je sešel s kako deklico dvakrat, trikrat, potem pa izostal. Imel je za svojo starost v takih stvareh veliko izkušenj in si je bil naredil tudi že svojo trdno sodbo o ženskah. Vedel je, da so večinoma površne, nesposobne za globokeje čute in da malokdaj dolgo žalujejo po kaki izgubi, ker se preveč bavijo z mislijo, kako bi to izgubo nadomestile. In kakor hitro se jim to posreči, je pozabljena tudi nezgoda! V mestu je srečaval dekleta, ki jih je bil globoko užalil v samoljubju, s katerimi se je naravnost šalil . . . A pogledovala so ga samo tako dolgo srdito, dokler ni stopil na njegovo mesto drug, dasi se je morda tudi on samo šalil. Zato je bil tega prepričanja, da živi večina ženskih od danes do jutri, in da kali skrb za prihodnost le malokateri veselje do hipnega uživanja . . . Kar je bil doživel z dekleti — in morda tudi ženami, ni bilo po tem, da bi bil kdo ve kako visoko cenil žensko bitje. Lep, zdrav, močan, kakršnega ga je bilo naredilo življenje v gozdu, se je moral, ko je bil dosegel mladeniško starost, v mestu kar otepati ženskih. In otepal se jih je s tem lajšim srcem, čim bolj so se mu vsiljevale. Tisti plameneči pogledi, tisti pomenljivi nasmehljaji, ki so ga srečavali po vseh potih, ga niso

zanimali naposled že čisto nič več. Bil se je razvadil in naveličal in je mislil, da bo v samoti rojstnega kraja prav lahko pogrešal vse tiste mestne krasotice . . .

In res mu je prijalo izpočetka, da je mogel namesto v bujnopisana ženska krila, ki so mu v mestu povsod migljala pred očmi, zreti v zdravo, enolično zelenje temnega gozda in rosnih travnikov . . .

Toda tako ni ostalo dolgo. Človek si želi pač vedno izpremembe. Začela se mu je buditi neka ne prav jasna, a vendar dovolj krepka čut, neko hrepenenje po ženski — ne po kaki gotovi ženski, temveč po ženski sploh; pogrešal je hkrati ženske družčine, onega zvonkega ženskega smeha, ki mu je donel v mestu tolikrat na uho, onih ženskih pogledov, katerih je bil tako navajen poprej; bilo mu je zdaj pri srcu tako nekako, kakor je moralo biti Adamu v raj, dokler mu stvarnik ni podelil družice . . . In v takem duševnem razpoloženju je bil uzrl Reziko, deklico, ki je bila radi izredne lepote pač vredna, da bi se bil — ponižal do nje. Prijetnejše igračice si ni mogel želeti! . . . Toda kar se mu ni bilo primerilo še nikdar, se mu je primerilo zdaj! . . . Kar mu ni bila izsilila dozdej še nikdar nobena ženska, mu je izsilila ta preprosta kočarska deklica: spoštovanje! Ta plamen, ki je svetlikal v milobnih očeh tega dekletca, je bil vse kaj drugega, nego ogenj v očeh onih žensk, ki jih je spoznaval do zdaj; te oči niso hlepele po uživanju, želele so samo ljubezni, one čiste, vdane ljubezni, ki njemu morda niti zadoštovati ne bi bila mogla. Nekak strah ga je navdajal pred tem rajskim bitjem, kakršnega dozdej še ni občutil spričo nobene ženske, in v tistem hipu, ko mu je vsled njenega pogleda vzkipela in zavrela kri po žilah, se mu je oglasil v prsih tudi že glas, ki ga je spominjal in svaril pred vsakim brezvestnim korakom.

Slutil je, da bije v teh deviških prsih izredno nežno-
čutno srce, ki bi si ne opomoglo več, ki bi izkrvavelo,
ako bi se mu prizadela rana . . . Vedel je pa tudi,
koliko izgubi lahko to dekle, ki je imelo na sebi vse
pogoje, da postane srečno . . . Pa ko bi jo vzel za
ženo? . . . Toda kako? . . . On, ki je tako izobražen, ki
je tako rekoč v mestu vzgojen, pa naj bi se navezal
za vse življenje na preprosto, neizšolano kmečko
dekle? . . . Znano mu je bilo pač, da stori obleka pri
ženski mnogo mnogo in da bi se lepemu Rezikinemu
životu gosposka obleka podajala krasno; vedel je tudi,
da v marsikaterem gosposkem dekletu ne tiči kdo ve
koliko omike, in da se tistemu, kar se imenuje navadno
omika, kaj lahko priuči tudi preprosta ženska, toda
navzlic temu se je protivil taki misli prirojeni mu
ponos.

Vse to je bilo vzrok, da ni prišel Albin niti prvi
dan, niti ne prihodnje dni do kakega zaključka. Mimo
Rezike hodeč, je vodil samo svoje oči na sladko pašo,
jo pozdravljal in se ji nasmiheval, a da bi bil stopil
k njej in jo nagovoril — za to se ni mogel odločiti,
kakor bi se bal, da bi s tem ne učinil česa, kar bi
postalo usodno zanj in za dekleta . . .

Rezika pa je obupavala, obupavala tem bolj, ker
ni poznala Albinovih pomislekov in ker je živela v
veri, da jo more rešiti samo Albin nevarnosti, katera
ji je pretila od strani tako zoprnega ji Končnika, ki
je čimdalje pogosteje prihajal v hišo.

VI.

Rezika je bila poslušna hči, a je imela vendar
dokaj samostojno mišljenje in pa jako odločno voljo.
Nikdar ni pritajevala Končniku, da jo mrzi, če je bilo
to tudi še tako neljubo njeni materi.

Nekega popoldne ga vidi zopet, ko se počasnih, samozavestnih korakov bliža njih koči. Hipoma ji šine misel v glavo, da bi se mu umeknila. Mati ga še ni bila ugledala, in zatoorej ji je lahko rekla:

„Blagoslovljene vode nimamo že dolgo pri hiši. Dobro, da sem se spomnila! V cerkev stopim in jo zajemem malo iz kropilnika.“

Izrekši seže po majhno steklenico, ki je stala na polici, ter steče proti cerkvi, preden je še mogla mati kaj pripomniti.

Zunaj je bila huda vročina; ko pa je stopila v cerkev, jo je obvel prijeten hlad. Sveta tišina je vladala v cerkvi, in njenemu srcu je dobro del ta tihi, k pobožnemu razmišljanju izpodbujajoči mir. Oltarji so bili zagrnjeni v dremljiv polmrak, samo na zlato krono Matere božje, kateri je bil posvečen veliki oltar, je prodiralo skozi okno nekoliko trepetajočih solčnih pramenov, da je vse blestelo okoli milobnega obraza božje Porodnice. Ko upre Rezika oči v Marijino podobo, se ji zazdi, kakor bi se ji sveta Devica nasmehnila s svojega prestola. Še nikdar se ji ni zdel njen obraz tako mil in njen pogled tako živ in jasen kakor danes. Pristna pobožnost ji prešine srce in otročje zaupanje jo navda do kraljice nebes. „Ona me usliši,“ si misli, „ako ji potožim svoje gorje ter ji razodenem svoje želje . . .“

Stopi torej nekoliko naprej proti velikemu oltarju, potem pa zdrkne kar sredi cerkve na kolena, povzdigne roke ter jame iskreno moliti. Prosila je Marijo s presrčno naivnostjo, naj bi ji dodelila to milost, da bi Končnik ne postal njen mož. Pozitivnih želj ji ni razodevala in na Albina med molitvijo niti mislila ni . . .

Dolgo je molila . . . Nato pa vstane potolažena, se približa kropilniku in napolni stekleničico z blago-

slovljeno vodo. A v tistem hipu se oglasi nekdo za njo, rekoč: „Rezika, ti pa kradeš!“

Prestrašena se ozre in vidi pred seboj cerkovnika, ki je imel opraviti nekaj v ozadju pri krstnem kamnu, pa se je bil nalašč potajil, ko je bila vstopila ona v cerkev. Opazoval jo je ves čas, ko je klečala in molila, zdaj pa, ko je hotela iz cerkve, jo je prestregel.

Ko jo vidi tako preplašeno — mislila je v prvem hipu res, da je kaj zakrivila — se ji nasmeje in reče: „Naj bo, te pa za enkrat še ne zatožim!“

Rezika pa si je bila v tem opomogla. „Če hočeš, me pa zatoži!“ mu odgovori, smeje se. „Toda potem moraš tudi druge! Saj hodi vendar vsa vas semkaj po blagoslovljeno vodo!“

Cerkovnik pa postane hkrati resen. Njegove daleč odprte oči so zrle srpo vanjo, in okoli usten se mu je pojavljalo krčevito zgibanje. Poznalo se mu je, da je hudo razburjen. Po kratkem premolku izpregovori s tresočim glasom: „Vidiš, Rezika, če bi bila moja, bi ti nikdar ne manjkalo blagoslovljene vode!“

Te besede so bile tako abotne, da bi se bila Rezika najbrž na glas zasmejala, ako bi jih bil izgovoril cerkovnik na kakem drugem mestu. Tu pa jo je izpreletela groza. Cerkovnik, ki je imel tudi izvun službe božje mnogo opravila v cerkvi, se niti zavedal ni, da je na posvečenem kraju. Rezika pa ni mogla razumeti, kako se predrzne v svetišču izpregovoriti kaj takega. Imela je že trde besede na jeziku, a ko vidi, da se s tako neskončno vdanostjo ozira vanjo, se ji zasmili.

Cerkovnik je bil še mlad in jako lep fant. Imel je nenavadno nežno, skoro dekliško lice, pa velike, modre oči, ki so sanjarsko in nekoliko melanholično gledale v svet. Vse to ga je delalo prikupljivega žen-

skemu spolu, in tudi Rezika ga je izmed vseh onih, od katerih je vedela, da se ozirajo po njej, trpela še najlaglje. In kdo ve, če bi se ne bila navzlic materinemu nasprotovanju odločila zanj, ako bi ne bilo Albina . . . Všeč ji je bilo na njem zlasti to, da je bil tako pohleven in boječ. Vedela je že davno, da goji glede nje tihe želje, a do danes še nikdar ni imel poguma, da bi jo bil nadlegoval. To mu je dajalo v njenih očeh prednost pred vsemi onimi, ki so se ji vsiljevali. Tudi se ji je zdelo, da mu odseva iz očesa v resnici globoka in odkritosrčna vdanost. Kaj takega pa moškemu nobena ženska ne zameri, in baš radi tega je občutila Rezika usmiljenje do cerkovnika, ki vendar ni mogel pričakovati, da bi mu vračala ljubezen. Toda s tem, da je porabil danes priliko in ji začel razkrivati srce na toli neumestnem kraju, je izgubil pri njej dosti na veljavi, in bila je v resnici nejevoljna nanj. Pozdravivši ga, hoče oditi.

Cerkovnika pa je bila hkrati preobladala strast. Kakor se je težko odločil za kak korak, tako se ni znal brzdati, kadar je kaj započel. Preden se Rezika zavé, jo prime za roko in potegne do bližnjega stranskega oltarja. Tam potegne rdečo vrtnico iz kozarca, jo ponudi Reziki ter reče:

„Lehko mi verjameš, da sem mislil na te, ko sem jo danes zjutraj utrgal. Vzemi jo torej in . . .“ Rezika se zdrzne in se nehote ozre proti velikemu oltarju, pred katerim je malo prej še tako goreče molila. Na Marijinem deviškem licu je bil strepetal ravnokar zadnji solnčni žarek, in njej se je zdelo, kakor bi se bilo Mariji od nejevolje stemnilo lice in kakor bi njeno oko, poprej tako milo, zdaj svareče zrlo doli nanjo. S silo se iztrga cerkovniku in mu reče:

„Da se ne bojiš Boga! . . Na tem kraju, pa govoriš tako!“ Pri srcu pa ji je bilo, kakor bi bila tudi sama storila hud greh, in polna strahu pobegne iz cerkve.

Cerkovnik pa se je bil iznebil vse boječnosti in z odločnostjo, kakršne bi mu ne bil prisojal nihče, ki ga je poznal natančneje, je šel zdaj na izvrševanje svojega namena. Bil je tudi on zvedel, da snubi Končnik Reziko in da njena mati sili na to, da bi ga vzela. Od tod tudi njegov pogum! Navzlic temu, da ga je bila Rezika tako resno posvarila, se napoti za njo . . .

Končnik se je ravno poslavljaj, ko je bila Rezika dospela domov. Bil je jako slabe volje, to se mu je poznalo na obrazu. Bistroviden, kakor je bil, je vedel takoj, da se mu je bila Rezika nalašč spet umeknila. In da položaj popolnoma ume, niti prikrivati ni hotel, zato reče:

„No, zdaj je pa čas, da odidem, če ne, Rezika spet kam zbeži.“

Meta je čutila ost teh besedi. V lica nekoliko zardi in jezna vpraša hčer: „Kaj si delala tako dolgo? Tisto vodo bi bila lahko že davno prinesla domov!“

„Ker sem bila že v cerkvi, sem hotela tudi nekoliko pomoliti,“ odvrne Rezika, ne da bi se ji bilo zdelo potrebno, opravičevati se kako pred Končnikom.

Ta pa reče porogljivo proti Meti: „V cerkev ji ne smeš braniti! Molitev, pravijo, da nikoli ne škodi . . . Če molita dva skup, je menda pa še bolje! . . Kaj, Rezika, ali ne? . . S cerkovnikom skup moliti mora biti poleg tega pa tudi še zelo kratkočasno! . . Toda nista menda še domolila, da prihaja semkaj! . . No, jaz vaju nečem motiti!“

Reziki šine kri v glavo. Cerkovnik se je res bližal od cerkve sem, in neljubo ji je bilo, da je

Končnik opazil to in da je vedel, da je bila v cerkvi skupaj z njim . . . Bilo jo je sram, kakor bi bila res kaj napačnega storila.

Končnik je hotel že oditi, ko se vrne k Meti, ki se je pripravljala, da bi nekaj lažje izbrala, ter ji reče: „Na, to bi ti bil kmalu pozabil izročiti! . . . Včeraj sem dobil velik sod takega, glej! Bom videl, kaj porечеš ti . . . Menim, da bo dobro!“

Izrekši potegne majhno steklenico vina iz notranjega žepa svoje suknje, jo postavi pred Meto, potem pa odide.

Meti je ta zaupljivost in pa radodarnost Končnikova še bolj podžgala srd, ki ga je imela na hčer radi tega, da se je tako mrzlo in odurno vedla proti Končniku. Kaj bi bilo, če bi se Končnik naveličal vsega tega ter si poiskal druge žene! Vse njene lepe nade, vse njene sladke sanje bi se razpršile v nič! . . . Kako prijetno si je bila naslikala v domišljiji svojo prihodnost! Hči bi bila Končnikova žena, gospodinjala pa bi na Končnikovem domu ona, kakor bi hotela, kakor bi se ji ljubilo! . . . Ona bi ukazovala hlapcem in deklam, ona bi določevala, kaj se bo delalo in kaj se bo kuhalo! In če bi jo kdaj žejalo, stopila bi brez skrbi v klet ter si ga natočila kozarec iz tega ali onega soda! . . . Kako bi se ji prilegalo to potem, ko je toliko let preživela v najskromnejših razmerah! In vse to bi lahko dosegla, ko bi le hči hotela in ko bi ne bilo tega malopridneža, tega cerkovnika! „Čakaj, jaz ti že posvetim!“ reče sama pri sebi, ko ga vidi prihajati.

„Pri vas ste imeli pa vasovavca!“ S temi besedami nagovori cerkovnik mater in hčer, stopivši zunaj pod okno, pri katerem je šivala Rezika. Preden je mogla ta kaj pripomniti, vzroji že mati, rekoč:

„Kaj pa to komu mari, če smo ga imeli? . . Naj bi prišel mar Končnik prej tebe vprašat, če sme k nam, ali káli?“

Cerkovnik osupne; ker je bil njegov odgovor prijazen, šegav, ni pričakoval tako odurnega odgovora. Pa tudi Reziki niso ugajale trde materine besede, akoravno se ji je bil cerkovnik s svojo predrznostjo malo prej zameril. Čutila je, da je materine jeze samo Končnik kriv, in to je zadostovalo, da se ji je zbudila upornost. Kakor da bi hotela kljubovati, reče cerkovniku:

„Zadnjo nedeljo zjutraj ste pa spet prav lepo potrkavali! Kdo je bil še zraven?“

Cerkovnik je bil ponosen na svoje potrkavanje, in kdor se mu je hotel prikupiti, ga je moral pohvaliti radi njegovega zvonjenja. Iz Rezikinih ust pa ga je hvala še celo prevzela. Oči se mu zablišče, in z radostnim nasmehljajem vpraša: „Ali si slišala?“

„Oh menda vsaj! Če bi ne bila, ne bi govorila!“

Meta je hotela poseči vmes, toda v tistem hipu nastane v veži in pred hišo velik vrišč med kokošmi, nekdo pa zakriči, da je kragulj odnesel kokoš. Meta steče vun se prepričat, se ni li njej prigodila škoda. Cerkovnik pa porabi to priliko in reče: „Rezika, jaz sem že mislil, da ti ni čisto nič več za zvonjenje. Časih si ga dosti rajša poslušala!“

„Od kod veš to?“

„Oh, kaj bi ne vedel! V prejšnjih časih, ko smo ob sobotah popoldne potrkavali, si se vendar časih ozrla gori; odkar pa zahaja Končnik sem, se to nič več ne zgodi!“

„Pst!“ ga posvari Rezika. „O tem mi nikar ne govori!“

Cerkovnik res umolkne, toda ne za dolgo. Srce mu je bilo prepolno in olajšati si ga je hotel. Presrečno

upre vanjo svoje lepe, nekoliko solzne oči ter začne s tresočim glasom: „Rezika, kaj ti veš! . . Ti nisi nikoli razumela mojega zvonjenja! . . Zvonovi so kakor strune! . . Če primeš prav za strune, poveš lahko, kaj ti na srcu leži; ravno tako storiš lahko pa tudi z udarci na zvon. Prave glasove moraš izvabiti strunam kakor bronu! . . Tebi se zdi to čudno, kaj ne, pa je res tako! Oh, Rezika, jaz nisem nikdar potrkaval, da bi ne bil mislil na te! Kadar sem z žvenkljem tako na rahlo tolkel po zvonu, da se ti je zdelo, kakor bi prihajalo zvonjenje iz neznane daljave, tistikrat mi je bilo pri srcu, kakor bi bila ti daleč stran od mene, in hotel sem pokazati s tem svoje hrepenenje po tebi. Kadar pa sem udarjal močneje, da je donelo tako krepko in veselo, tistikrat mi je polnilo upanje srce, da postaneš kdaj moja! . . Prav zares, Rezika! . . Dokler se mi ni bilo treba bati, da te mi kdo vzame, se je razlegalo tako ubrano in tako lepo zvonjenje iz lin našega turna, da je vse rado poslušalo! . . Odkar pa vidim, da so ti drugi bolj pri srcu nego jaz, pa ne gre več! . . Roka mi udari kmalu preveč, kmalu premalo, in nobenega poštenega glasu ne izvabim več zvonovom! . . Kako tudi, ko sem jezen! . . Oh, Rezika, ti ne veš, kako mi je hudo!“

Reziki je bilo jako neljubo, da je cerkovnik govoril tako; toda srditi se vendar ni mogla nanj. Saj je vendar že davno čutila, da misli nanjo, in neki glas ji je rekel, da je sama nekoliko kriva tega, da je on gojil nade. Ali se ni mar v prejšnjih časih res ozirala v zvonik, kadar je ob sobotah popoldne zvonil ter se ji doli smehljaj? . . Spomnila se je zdaj tudi, kako rada je nekdaj poslušala zvonjenje, in zazdelo se ji je celo, kakor bi bila glasove zvonov časih res tako umevala, kakor jih ji je razlagal ravnokar cerkovnik. Saj

ji je pri lepo ubranem zvonjenju utripalo srce, kakor pri lepem petju, in donenje zvonov je tudi v njenih prsah zbujalo kmalu hrepenenje, kmalu žalost ali veselje! Toda od tistihmal, odkar so se njene misli bavile z Albinom, nič več! Še se je veselila sicer nedelje ali praznika in še so jo navdajali blaženi občutki, kadar so oznanjali zvonovi Gospodov dan, toda onega nerazumnega hrepenenja, onega nejasnega veselja in one neutemeljene otožnosti, kakor prejšnje čase, ji zvonjenje ni budilo več . . . Prišlo ji je zdaj hkrati do zavesti, da je imel ta mladenič vendar le nekoliko moči do nje in da tudi ona ni bila popolnoma ravnoдушna do njega. Umela je pa zdaj tudi njegovo tožbo. Imel je vzrok žalovati, zakaj ako bi ne bilo Albina, kdo ve? . . Tako pa je bila izgubljena zanj! Smilil se ji je, in hotela mu je reči nekaj v tolažbo, ko se vrne mati v sobo. Leta, videč, da je cerkovnik še vedno tu, se raztogoti.

„Zdaj vem, zakaj je v cerkvi po kotih toliko pajčin in po klopih toliko prahu,“ reče zbadljivo. „V nedeljo sem prišla vsa umazana iz cerkve. Jaz mislim, da bi bilo pametneje, če bi nekoliko bolj cerkev snažil, nego da postavaš tako okrog!“

Cerkovnik je hotel nekaj ugovarjati, toda premisli si. Imel je mehko srce in je bil hitro užaljen. Zadelo ga je to očitiranje tem huje, ker ni bil odgovora dobil od Reziike. Sklepal je od matere na hčer. Odmakne se torej od okna in reče:

„Naj pa bo, no, grem pa pajčine ometat in prah brisat.“

Sočutje, ki je navdajalo Reziki srce do ubogega cerkovnika, je bilo vzrok, da ga je pogledala mileje in pomenljiveje, nego je sama hotela. Bila bi ga rada le nekoliko odškodovala za materine trde besede in pa

tudi za krivico, ki mu jo je po svojih mislih sama storila s tem, da ga je varala v njegovih nadah. Cerkovnik pa, ki mu ta pogled ni odšel, mu je pripisaval ves drug pomen, nego ga je v resnici imel. Namesto usmiljenja je bral ljubezen v Rezikinih očeh! . . In hkrati je postal druge volje. Hvaležen se ozre v deklico in se potolažen in srečen napoti proti cerkvi.

Rezika je gledala nekaj časa za njim; to pa je bilo vzrok, da je materi prekipelo in da je razjarjena vzkliknila: „Ali mi boš še zijala za tem cuckom? Le gledi mi, da se več ne prikaže semkaj! . . Če ga ne preženeš ti, ga bom jaz! . . Še tega bi bilo treba, da bi hodil ta delat zgago! . . In še to ti povem: Kadar pride Končnik k nam, mi nimaš nič več uhajati iz doma! Ti bi res uganjala svoje neumnosti dotlej, da bi ti Končnik obrnil hrbet!“

„O, ko bi ga le hotel! . . Bog daj to!“ pripomni Rezika kljubovalno.

„Ali tako? . . . Kaj takega si ti torej želiš? . . No, saj pravim! . . Ali je videl kdo še kaj takega na svetu! . . Jaz molim in prosim Boga, da bi ti dal srečo, ti pa se je braniš z rokami in nogami! . . O, ta je pa zares lepa, zares lepa! . . Na-a, kaj takega pa še ne! . . Ali povem ti, da ti že še izbijem tvojo trmoglavost! . . Videti hočem, ali sem še tvoja mati, ali nisem, in me boš li slušala, ali me ne boš! . . Prvič, ko pride Končnik spet semkaj, mu povem, da boš njegova žena, ali pa stopim še danes doli do njega ter mu povem, da je stvar v redu . . . Dozdaj sem se še malo obotavljala, ker sem upala, da posežeš sama po sreči, ki se ti ponuja, in ker bi bilo tako lepše in boljše za te in zanj! . . Ko pa vidim, da si avša, moram začeti pa drugače!“

„Temu grdunu me hočete torej prodati?“ vzklikne Rezika, videč materino resnost, in solze si ji ulijo po obrazu.

„Kdo pravi, da te hočem prodati!“ se razhudi mati znova.

„Ali mar ne?“ nadaljuje Rezika jokaje. „Kaj ne čutite, da se Vam Končnik le radi tega tako dobrika in da Vas radi tega vabi vedno doli, ker hoče na ta način doseči svoj namen? . . In tisto vino, ki Vam ga nosi! . . Ne vem, kako ste se mogli tako polakomniti na požirek vina! . . Oh, mati, le premislite dobro in sami še izprevidite, da gledate pri tej možitvi bolj na lastno korist, nego na mojo srečo!“

Te besede hčerine so mater hudo zadele. Prvič zaradi tega, ker svoje hčere dozdaš še nikdar ni slišala tako odločno govoriti s seboj, drugič pa, ker si je morala priznati, da je hčerino očitiranje vsaj deloma upravičeno. Akoravno je bila namreč uverjena, da njena hči ne more dobiti boljšega moža, nego je Končnik, vendar ni mogla tajiti, da je imela pri tem vendar le v prvi vrsti to pred očmi, kako bi olajšala sebi življenje. Da bi to, kar je njej na korist, nasprotovalo lahko hčerini sreči, na kaj takega še nikdar mislila ni in se je zavedla te svoje krivde šele zdaj, ko ji jo je očitala hči. Da bi se kolikor toliko opravičila, reče:

„Jaz te nič ne prodajam! Kaj pa naj storim, če mi Končnik semintja kaj da? Naj mar zavračam njegove dobrote? . . Jaz, taka sirota, kakršna sem!“

Do tu je mati govorila še mirno. Potem pa, kakor bi si ne vedela pomagati drugače, zažene jok ter začne: „Oh, saj pravim, kako me Bog vendar tepe! . . Kako sem pač zaslužila to! . . Pa seveda, toliko časa smo starši otrokom dobri, dokler nas potrebujejo, ko so odrasli, jim moramo biti pa v strahu! . . Prašam te,

ali je prav, da si taka proti meni . . . Ali mar nisem skrbela zate, ali ti nisem bila vedno dobra? . . . Oh Bog, oh Bog, kako se časih goljufa človek!“

Reziki pa ni bilo nič huje, nego če je videla mater jokati. Pozabivši na vse, skoči tja k njej, se je oklene in zaprosi: „Oh, nikar mi ne jokajte, mati! . . . Saj Vas hočem slušati, saj hočem storiti vse, kar je v moji moči, da le izpolnim Vašo voljo!“

VII.

„Mihèc, oj Mihèc! . . . Sem stopi malo notri!“

Cerkovnik, ki je šel skozi vas in je bil prišel ravno mimo Končnikove hiše, se ozre; zakaj njemu so veljale te besede. Klical ga je Končnik.

Končnik se je bil že naveličal, hoditi ostrezat k Meti, zakaj vsi njegovi obiski niso imeli zaželjenega uspeha. Sicer si Rezika od tistega dne sem, ko se je bila sporekla z materjo, ni več upala, kazati Končniku tako očito, kakor prej, da ga ne mara, a Končnik ni bil tako nespameten, da bi bil že vsled tega gojil posebne nade. Poznal je nekoliko ženske in je vedel, da to, če Rezika več ne uhaja pred njim, še nikakor ni dokaz, da se je njemu nasproti izpremenila. Da ga ne ljubi in niti ne čisla ne, to ji je bral na obrazu. Bila je vselej tiha in žalostna, kadar je bil tam, in če se je še tako prizadeval, da bi jo nekoliko razvedril, se mu ni posrečilo. Na njegova vprašanja je sicer odgovarjala, a bilo ni težko ugeniti, da se njene misli mudijo drugje.

Končnika je to peklo. Navzlic svojim letom je bil vendar še gizdav ter jako občutljiv v takih stvareh. Imel se je še vedno za moža, za katerega bi se morale

ženske trgati, in ga je jezilo, da ima Rezika koga drugega rajša nego njega. Najmanj pa je mogel umeti, da ji je na ubogem cerkovniku več, nego na njem.

Da plamti Reziki za Albina srce, to je on ravno tako malo slutil, kakor mati. Zato pa tudi poguma ni precej izgubil. Meta mu je zadrževala, da se Rezika sčasoma izpametuje in da vzame vsekakor rajša njega nego beraškega cerkovnika, in on sam je bil tega prepričanja. Toda stvar mu je šla prepočasi. Končnik je bil eden tistih ljudi, ki smatrajo izgubljenim vsak dan, kateri jim ni donesel, česar so si želeli. Po Reziki je res hrepenel, in sicer čimdalje bolj; tudi njemu je bila njena nenavadna lepota razvnela srce in kri. Čemerer je legal vsak večer spat, zakaj baš v spalnici se je čutil tako nekako zapuščenega, osamljenega in vsled tega nezadovoljnega. Zato pa je zlasti zvečer, ali po noči, ko spati ni mogel, delal nove naklepe in načrte, kako bi se na najlepši način polastil dekleta, za katerega bi ga zavidal ves svet. Kot glavni vzrok, da mu ne gre vse po volji, je smatral Končnik to, da ljubi Rezika cerkovnika. Sicer ni dvojil, da bi se Rezika vdala naposled materini volji in da bi vzela njega navzlic temu, da ji bije srce za drugega, toda iz raznih vzrokov bi bil videl rajši, da bi dekletu ne bilo treba delati sile. Zato se je končno odločil, da se loti cerkovnika. Ker je bil leta revež, je mislil, da se bode za nekoliko denarja rad odpovedal svoji ljubezni. Ako bi se mu ta nakana posrečila, potem bi tudi nikake ovire ne bilo več, da se Rezika zaljubi vanj. Zakaj, ako bi se cerkovnik polakomnil denarja, bi se Rezika gotovo s studom obrnila od njega preč, in ne bilo bi se potem tudi bati, da potihem morda še vedno zdi-huje po njem. Končnik je tem bolj upal, da doseže svoj namen, ker je bil cerkovnik še mlad in neizkušen,

in vsa njegova zunanost ni bila po tem, da bi mu bil človek prisojal kdo ve koliko značajnosti in trdnosti.

„Če mu nekoliko na srce govorim in če položim par stotakov predenj, pa se ne bo več brigal za dekleta!“ tako je sklepal Končnik, in to je bil vzrok, da ga je poklical danes k sebi.

Cerkovnik prvi trenotek ni vedel, kaj bi storil, zakaj s Končnikom nista bila nikoli posebna prijatelja, in njegovo vabilo mu je prišlo jako nepričakovano. A ker mu je Končnik le migal, da naj pride, vrnil se je vse eno. Gnala ga je tudi radovednost, kaj mu ima Končnik povedati.

Ko stopi v Končnikovo hišo, je sedel v prvi sobi v kotu pri peči samo beraču podoben, zanemarjen človek, kateremu so ljudje rekli Čibkin Jožek. Stranska soba, ki je bila odmenjena boljšim gostom, je bila zaprta, tako da cerkovnik ni mogel vedeti, je li kdo notri, ali ne.

Čibkin Jožek je bil še mlad, komaj kakih trideset let star samec, krepke postave in rdečega, zabuhlega obraza. Imel je to lepo navado, da je vsako leto po dvakrat zblaznel, in sicer redno zmeraj pred pustom, ob času, ko se je obhajalo največ svateb, in pa poleti v najhujši vročini. Pred pustom se je baje skregal s pametjo radi tega, ker se mu je bila pred nekoliko leti izneverila nevesta ter se poročila ob takem času z drugim, poleti pa — tako vsaj so trdili ljudje — ker mu v vročini ni dišalo delo.

Kadar je prišel tisti njegov čas, je nateknil nase najslabše cunje, ki jih je imel, ter je začel uganjati svoje burke. Pred pustom je spremil pri vsaki poroki svate v cerkev. Ustavil se je navadno zadaj pri velikih vratih. Napravil je po tleh kopice iz kamenja, katerega je bil nabral na cesti ter ga prinesel v nedrju, ali

pa tudi v klobuku s seboj, nato pa vzel dolgo preklo, ki jo je vedno nosil s seboj, ter začel z njo podirati kopico za kopico, kakor bi zažigal topiče. Da strelja, pokazati je hotel tudi s tem, da je pri vsaki kopici, ki jo je prevrnil, zarenčal z zamolklim, globokim glasom: Brrr—bom, brrr—bom!

To je bilo nemara na čast ženinu in nevesti . . .

Da ljudem ni bilo ravno pogodu tako motenje, je umevno, toda pomagati si niso vedeli. Morali so biti veseli, da se je držal v ozadju cerkve, kjer se noben človek ni dosti menil zanj. Ustrahovati se Čibkin Jožek ni dal, zakaj bil je nenavadno močan, in če bi bil poizkusil kdo, iztirati ga iz cerkve, bi se bilo sve-tišče brez dvojbe še huje onečastilo. Županstvo pa, ki bi bilo Jožku morda lahko pregnalo muhe, ni ničesar takega storilo, kar bi mu bilo imponiralo. Prvič so županstva takim stvarem nasproti itak navadno skrajno ravnodušna, drugič pa se je Čibkinega Jožka tudi vsakdo bal. Bil je res zloben zadosti, da bi bil pod pretvezo svoje blaznosti komu hišo zažgal, ali pa tudi pobil koga. Saj pretepaval se je celo v takem času rad, ko ni blaznel. Ponašal se je rad s svojo močjo, in gorje tistemu, ki bi mu bil rekel, da je močnejši od njega. Kaj takega Čibkin Jožek ni mogel slišati!

Nekdaj je bilo županstvo pač ukrenilo, da se odda v blaznico. Bili so ga z veliko silo in s pomočjo orožnikov vklenili in ga prepeljali v mesto, toda kakor hitro je bil v blaznici, se je izpametoval, in poslali so ga domov. V prisilno delavnico ga pa tudi niso mogli vtekniti, zakaj kadar se ni kazal neumnega, je delal še dovolj pridno in gledal zmeraj tako, da je imel za čas svoje namišljene bolezni prihranjenega nekoliko denarja.

Poleti je začel navadno rogoviliti v pasjih dneh. Vendar je bil v tem času navadno manj siten nego pozimi, zakaj potikal se je čez dan kaj rad po senčnatih gozdih, kjer je prišel z ljudmi le malo v dotiko. Od začetka seveda, dokler je imel še kak novčič, je obsedel večkrat tudi v kaki krčmi, kjer je polagoma žganje pil pa govoril sam s seboj, toda tako na glas, da ga je vsakdo lahko čul.

Beračil ni. Pojedel je, kar mu je kdo prostovoljno dal. Če pa se ga kdaj dalje časa nikdo ni usmiliti, si je vedel pomagati tudi sam. Podal se je v gozd, si napravil ogenj in si je tam sam kuhal in pekel. Ljudje so trdili, da je v jedi malo izbirčen, in so ga imeli na sumu, da zlasti mačke niso varne pred njim. Morda je prišlo to od tod, ker je imel navado, kadar mu ni bilo kaj prav, udariti ob mizo ter zarentačiti:

„Tristo odrtih maček!“ ali pa tudi: „Tristo pečenih maček!“

Vsekakor so torej igrale mačke neko vlogo v njegovem življenju . . .

S takim vzklikom je pozdravil Čibkin Jožek tudi cerkovnika, ko je bil vstopil v sobo. Tega ni maral, ker ga je časih od cerkve podil, in zato se je raztogotil takoj, ko ga je ugledal.

Mihec ni bil eden tistih, ki se radi pretepajo. Za to, da bi se bil poizkusil z Jožkom, mu je manjkalo pa tudi moči. Že se je hotel torej izmuzniti spet skozi vrata, ko ga prime Končnik, ki je bil šel med tem vina iskat in se je raynokar vračal, za roko ter ga popelje k drugi mizi.

„Sedi pa pij!“ mu veli ter natoči dva kozarca, enega njemu, enega sebi.

Cerkovnik se ni mogel prečuditi. Slišal je že večkrat praviti, na kako prekanjen način se zna Končnik

varovati škode, kadar je koga povabil k sebi. Natočil je navadno kozarec sebi, tovarišu pa je rekel: „Saj ti pa ne piješ vina!“

Spričo takih besed je skoro vsakdo osupnil in ni ugovarjal. Prigodilo se je pa tudi že, da mu kdo njegove opazke ni potrdil. Toda Končnik se za to ni zmenil, temveč se je delal, kakor bi bil ugovor preslišal, ter zvrnil poln kozarec vina, blagrovaje onega poleg sebe, da se tako lahko zdrži pijače.

Vse to je vedel cerkovnik in je bil tem bolj presenečen, da se je vedel Končnik njemu nasproti zdaj drugače.

„Zakaj te ni nikoli k nam v gostilno, e—e?“ ga vpraša ter si privošči krepak požirek.

„Jaz sploh malo hodim po gostilnah,“ se izgovarja cerkovnik.

„Kako je to? . . Tak fant, kakor si ti, bi moral biti vesel! . . Pa seveda, zdaj ko se misliš oženiti, nimaš časa, da bi hodil po gostilnah!“

Cerkovnik osupne in prime iz same zadrege za kozarec ter pije. To željo je res gojil, a je dozdej ni bil še nikomur izdal. Odkod je vedel torej Končnik to?

Končnik mu iznova natoči in nadaljuje: „Le pij, le! . . Takega ne dobiš povsod! . . Veš, saj meni prav za prav nič mar tisto, če se ženiš, toda dober svet bi ti rad dal.“

Cerkovniku pa se hipoma nekaj posveti. In kakor bi slutil, da mu Končnik ne pove nič koristnega, pripomni skoraj nevljudno: „Dober svet je časih jako po ceni!“

„Časih pa tudi ne,“ odvrne Končnik. „Toda jaz ti ga dam zastonj in ti poleg tega še plačam za to, da ga sprejmeš!“

Cerkovniku je odstopila spodnja čeljust od zgornje, tako je zastrmel. Končnik pa ga pogleda s tistim svojim pomežkujočim očesom in ko vidi, da so napravile njegove besede vtisk na cerkovnika, nadaljuje počasi in s posebnim poudarkom, rekoč:

„Le čudi se! . . . Res je, kar pravim! . . . Poslušaj me! . . . Če se hočeš ženiti, moraš gledati na to, da moreš sebe in družino preživiti!“

Cerkovnik se zgane. Čutil je, da mu Končnik očita uboštvo, zato odvrne precej odločno: „Jaz sem mlad in moj zaslužek tudi ni tako slab; mislim torej, da meni in moji ženi ne bo take sile.“

„Kaj pa, če zboliš, é? . . . Ali naj potem ona tebe redi, namesto da bi ti njo?“

„Oh, jaz sem zdrav kakor riba!“ vzklikne cerkovnik in se udari s pestjo ob prsi.

„Če tudi!“ ugovarja Končnik. „Vsakega človeka zadene prej ali slej nezgoda, in čim trdneji je kdo, tem dalje ga navadno gonobi bolezen! Preudariti treba torej, preden si nakoplje človek skrbi zakonskega življenja na glavo . . . Saj sem še jaz dolgo premišljal, ali bi se oženil vdrugo, ali se ne bi, ko lahko rečem, ne da bi se hvalil, da imam toliko pod palcem, ko ne kmalu eden pod našim zvonom!“

„O tisto je že res,“ potrdi cerkovnik, ki mu je postajalo vedno jasneje, kaj namerava Končnik. „Bogati ste, to vedo drugi in to vem tudi jaz! Toda premoženje še ni vse!“

„Poglavitna reč, ti jaz rečem!“ poseže Končnik naglo vmes. „Toda kaj bi se prepirala na dolgo in široko! Najbolje, da govoriva brez ovinkov! . . . Jaz mislim, da je za može najbolj pošteno, če si povedo iz oči v oči, kar si imajo povedati . . . Ali ne misliš tudi ti tako?“

„O popolnoma teh misli sem!“

„Prav tedaj! ... Stvar je namreč ta, da se ženim jaz ravno tam, kakor ti!“

Cerkovnika se loti veselost. Na glas se zasmije in reče: „Se mi je dozdevalo nekaj takega!“

„Prav, če si ti je! ... Ne bo treba torej razlaganja! ... No, in ker Rezika ne moreva oba imeti, mora eden od naju odstopiti od nje. Mar ne?“

„I seveda!“ pritrди cerkovnik in se zopet zasmije. „Praša se samo, kateri naj odstopi?“

„Rezika je deklica, ki zasluži lepo, brezskrbno življenje, in to bi imela pri meni.“

„Mogoče!“ odvrne Mihec ter skomizgne z ramami. „Toda jaz mislim, da treba pred vsem vprašati, katerega izmed naju ima Rezika rada.“

„Jaz mislim, da zdaj še nobenega,“ pripomni Končnik. „Ali toliko ti lahko rečem, da je njena mati zame, in Rezika bo storila to, kar bo hotela mati.“

„E, nič se ne ve!“ odvrne cerkovnik samosvestno. „Pa tisto tudi še ni gotovo, da ne bi imela nobenega rada.“

Končnik se zdrzne, in obraz mu preleti temna senca . . .

„Ali je mar rekla, da ima tebe?“ vpraša in pogleda zvedljivo cerkovnika. Ta pa je bil pošten dovolj, da je odgovoril: „Rekla mi ni, ali ljubezen se tudi drugače lahko razodene —“

„Torej ne!“ ga prekine Končnik. Bil je precej spet dobre volje. „O ti mladič ti, kaj vse si ne domišljaš! ... Ali misliš mar, da bi ti bil verjel, tudi če bi bil trdil, da ti je Rezika rekla kaj takega? Kaj še! ... Predobro mi je znano, kako stoje stvari! ... Povem ti za gotovo, da Rezika niti ne misli na te! ... Toda ker vem, da se oziraš po njej, bi se rad dogovoril s teboj, da bi ne begal in ne nadlegoval dekleta.“

Da dobim Reziko jaz, ne dvojim, a meni je na tem, da bi ljudje ne govorili kdaj od moje žene, da je imela tega in onega pred menoj in da je vzela mene samo zaradi bogastva. Zato ti svetujem, da pustiš dekleta na miru. Da pa se laglje odpoveš, sem pripravljen, poseči malo v žep. Kar povedi, koliko hočeš!“

„Tristo odrtih maček!“ zagrmi od druge mize Čibkin Jožek, ne da bi se bil brigal kaj za njun pomenek, zakaj govoril je ves čas sam s seboj.

Cerkovnik se ni mogel zdržati smeha. Zagrohoče se na glas in reče: „Zdaj pa veva, koliko je vredna Gorenjčeva Rezika!“

Končniku pa se ni kar nič ljubilo, izbijati šale. Jezilo ga je potihem že to dovolj, da se je moral s cerkovnikom pogajati. Ko bi bil imel le količkaj upanja, da se Rezika naposled radovoljno odloči zanj, ne bil bi mu privoščil niti prijazne besede ne. A ker je vedel, kaj ugaja mladim dekletom, in je bil glede Rezike še posebej do dobrega prepričan, da se bo ustavljala postati njegova, dokler se bo sploh dalo, jo je hotel na vsak način spraviti ob oporo, ki bi jo imela v boju z materjo v tem, da bi ji stal ljubljen mladenič ob strani. In bilo mu je nemalo na tem, da dožene stvar že danes do konca. Zato odvrne čemerem cerkovniku:

„Pusti norca v miru, naj govori, kar hoče!.. Gledi rajši, da se domeniva!.. Kakor sem rekel, nekaj ti rad dam — za par stotakov mi ni ravno. Ali ti pa odstopim ono malo koč na hribu, ki sem jo predlanjskim prevzel za dolg od Tomaževca, če hočeš. Potem se lahko oženiš, ko boš imel lastno hišo!.. Samo Reziki se odpovej!.. Sicer pa, kakor sem že dejal: dekle te ne mara, in kar ti dam, je vse darovano!“

Ali cerkovnik ni bil še nikoli tako prepričan, kakor zdaj, da ga Rezika res ljubi. V tem prepričanju

ga je utrjevala baš Končnikova ponudba. Tak lakomnež, kakor je bil on, pa da bi mu ponujal stotake kar tako meni nič, tebi nič! Saj je mogoče, da je več obljuboval, nego je bil namenjen izpolniti, toda brez vzroka se on ni pogajal z njim! Cerkovnik se zdaj spomni tudi, kako milo ga je Rezika pogledala tistikrat, ko ga je oštevala njena mati, in veselje mu prešine srce. Samosvestno odgovori Končniku, rekoč:

„Tistega mi nikar ne pravite, da me dekle ne mara! Vi veste svoje, jaz pa svoje!“

Končniku se napno lica. Bil je na tem, da vzroji, a premaga se še in reče:

„Pa recimo, da te ima rada, no! . . . Ali se ne izplača mar tudi potem še, da odstopiš od nje za tako ceno?“

„Kaj?“ vpraša cerkovnik z zaničljivim izrazom v obrazu . . . „Reziko da bi prodal za tistih borih par stotakov, ali pa za tisto raztrgano bajto gori na hribu? — Ne, nikdar ne . . . za ves svet ne odstopim od nje!“

„Torej nečeš!“

„Nečem!“

„Potem pa ostani berač, kakršen si!“ izblekne Končnik, ki se ni mogel nič več zdržati. „Toda k Meti ne boš hodil uganjat sitnosti, to si zapomni! Če ne bo drugače, te zatožim pri župniku, ki ne bo trpel, da bi dajal ti pohujšanje! Menda se bo dobil že tudi kak drug cerkovnik še na svetu, ki bo vedel, kaj se spodobi za človeka s tako službo, in ki se ne bo oziral v cerkvi vedno na žensko stran!“

Te Končnikove besede pa niso imele zaželenega uspeha in so cerkovnika le podkurile. Dvigne se s sedeža in reče: „Le, le, kar pojdite me tožit, če Vam drago! Jaz se ne bo-bojim nikogar, najmanj pa takega ba-bahača, kakršen ste Vi!“

Cerkovnik je bil nervozne narave, in kadar je bil razburjen, je pojecával.

Končnika je posebno speklo, da ga je cerkovnik imenoval bahača. Zavrelo je po njem, in šinila mu je kri v glavo, da so se njegova lica navzela vijolčnate barve. Že je bil dvignil desnico, da bi pripeljal cerkovniku zaušnico, ko se spomni še o pravem času, da opravi ta posel lahko tudi kdo drugi namesto njega.

„Jožek!“ zakliče tja k onemu pri drugi mizi. „Ali je res, da se ti Mihca bojiš? .. Glej, pravi, da je močnejši kakor ti!“

„Ka-a-aj?“ zarjove Čibkin Jožek ter skoči pokoncu.

„Kdo je močnejši kakor jaz? .. Ali ta? .. Tristo odrtih maček! Jaz mu pokažem!“

Cerkovnik je takoj spoznal hudobni namen Končnikovih besedi in je hotel pobegniti. Toda preden se mu to posreči, ga je že imel norec v pesteh. Ves prestrašen je zatrjeval Mihec, da ni rekel nič takega, a zaman! Jožek ga dvigne kakor snop slame kvišku, potem pa ga neusmiljeno vrže ob trda tla.

Cerkovniku sta prešla vid in sluh. Izpregovoriti ni mogel nobene besede, samo zajecal je bolešno. Končnik pa se je grohotal, da mu je trebuh odskakoval. Navadno se on ni smejal, samo spričo tuje nezgode ga je vselej posilil smeh. To je bila zanj največja zabava, če se je kdaj kdo kaj poškodoval, in bilo je videti, kakor bi bolečina, ki so jo trpeli drugi, zbujala njemu prijetne občutke.

Nekoč si je gradil ledenico, in sicer po tedanji navadi tako, da je segala globoko pod zemljo. V tistih časih, ko se godi ta povest, je bila na kmetih taka naprava še jako redka, in zato si je hotel marsikdo ogledati shrambo za led. Končnik je peljal vsakega prav rad v temno klet, a luči ni nikdar prižgal in tudi

nikogar posvaril ni, kako daleč sme iti. Nasprotno, ko je prišel dotični radovednež do mesta, kjer se je začnjala jama, ga je porinil naprej, da mu je zmanjkalo hkrati tal ter je padel v globočino. Eden si je bil na ta način zlomil nogo, drugi pa se je bil po glavi ves pobil, a Končnika se je lotil smeh, da se mu je tresel ves život. Pri tem pa se je opravičeval, rekoč: „Kaj vraga, ali si padel? . . . Kaj pa delaš vendar? . . . Ravno sem te hotel prijeti, pa je bilo že prepozno!“

In take stvari je privoščil ljudem, ki jim niti sovražen ni bil! Umemo torej, da ga je cerkovnikov padec še bolj veselil. Zadovoljen je namežiknil Jožku, češ, da je prav storil; ta pa je bil takoj pripravljen, nadaljevati svoj posel. Nemarno se režeč, privzdigne nogo, da bi začel obdelavati z okovano peto svojega težkega črevlja Mihca, ki se niti geniti ni upal. Toda o pravem času še se odpro vrata stranske sobe, in prikažeta se poštar in Albin.

Poštar, debeluhast, flegmatičen možiček, obstoji mirno med vrati. Videlo se mu je, da ga je le bolj radovednost izvabila izza mize, pri kateri je srkal počasi vino iz polička, in da se nikakor ne misli vmešavati v tuje zadeve. Drugače pa Albin. Tja skoči na sredo sobe, kjer je ležal ubogi cerkovnik ves preplašen in resigniran, ter odrine Čibkinega Jožka vstran. Ta je bil videti razpoložen, da bi se spoprijel tudi z njim, toda Albin se mu postavi krepko v bran.

„Vun se poberi, nemarnež ti, če ne —“ zavpije nad njim ter mu zapreti s pestjo. Poznal je dobro tudi on že tega potepuha, zakaj nekolikokrat se mu je bil že nastavljal na pot, ko je hodil domov, ter je izkušal obrniti s svojimi norčijami njegovo pozornost nase. Albin je bil uverjen, da je popolnoma pri zdravi pameti in da le iz hudobije nagaja ljudem.

Čibkin Jožek je osupnil malo, ko je videl Albina tako odločno nastopiti. Sicer pa je zdaj tudi Končnik izpremenil svoje lice. Kakor bi bil popolnoma Albinovih misli, se obrne proti Jožku ter mu reče osorno:

„Ali si slišal, kaj so ti veleli gospod? . . Kar vun se spravi, mrcina mrcinasta ti!“

Jožek je hotel nekaj ugovarjati, a Končnik, sam krepak in močan, ga izrine hitro skozi vrata.

Šele zdaj se pobere cerkovnik s tal. K sreči se mu ni prigodilo nič hujšega. Samo pretresel se je bil po vsem životu tako, da ga je hudo bolela glava. Ne da bi očital kaj Končniku, ki je bil naščuval Jožka nanj, odide klavrn proti domu.

Končnik pa pokaže s prstom za njim, rekoč: „Fant se ženi! . . Saj poznate tisto Gorenjčevo Reziko na hribu gori! . . Tisto bi rad imel! . . Kaj pravite Vi? . . Lepa punca, kaj?“

„Tisto!“ vzklikne Albin nekoliko zavzet, a ne odgovori na Končnikovo vprašanje, temveč se zamisli in se vrne s povešeno glavo v stransko sobo, kjer je poštar že precej časa spet mirno sedel pri svoji merici vina ter nanj čakal.

VIII.

Nekako tisti čas, ko se je ubogi cerkovnik pobiral s trdih tal, kamor so ga bile tako neljubo položile Čibkinega Jožka žilave roke, je bila odložila Rezika delo iz rok ter rekla proti materi: „Končano! Ali veste, zakaj sem tako hitela danes?“

„No—o?“

„Zato, ker bi šla rada k studencu po vode. Ta z vasi ni, da bi jo človek pil. Gorka je kakor mlakuža in pa umazana tudi. Ves božji dan se valjajo otroci

po njej in jo kalijo. Prav željna sem mrzlega požirka iz čistega studenca! In Vam se tudi prileže malo studenčine!“

„Pa je vse eno nekoliko še prezgodaj, ali ne?“ ugovarja mati. „Ne vem, če je še odbila pet. Ako misliš že iti, pojdi na večer, ko bo bolj hladno!“

„To je že res, da bi bilo v hladu prijetneje hoditi; toda danes se ne izplača, da bi prišla še za kako drugo delo. Pa trudna sem tudi že prav zares! Rada bi se malo oddehnila! . . Ne vem, nič prav dobro mi ni danes!“

„Saj ne rečem, da si ne odpočij. Pa to se tudi doma lahko zgodi. Vstani in hodi malo semintja!“

„Oh, ne, ne . . vun me pustite malo na zrak! . . Glava če me boleti.“

„Danes ima Končnik priti! . . Nerada bi videla, da bi te ne dobil spet doma!“

„Oj — ta Končnik!“

„No, no! Ali že spet začenjaš?“

Rezika zatre nejevoljo. Vedoč, da ne doseže na ta način nič, odgovori vdano: „Saj do tistikrat, ko pride Končnik, sem že davno lahko spet doma . . . Če pa bi se zakešnila, mu recite, da ga pozdravljam.“

Reziki so se pri zadnjih besedah nehote v nasmeh zategnile ustnice. A ko vidi, da mati čuti ironijo, ki je odmevala iz teh besed, postane naglo zopet resna. Hrepenela je danes, ko morda še nikdar tako, po prostosti, in to hrepenenje jo je zapeljalo, da ni bila materi nasproti prav odkritosrčna . . . In posrečilo se ji je, premotiti jo.

„Morda se je pa le izpametovala!“ si misli mati ter ji veli prijazno: „Pa pojdi torej in ne zamudi se predolgo!“

„Pri studencu malo posedim, pa se spet vrnem. To, mislim, ne bo trajalo kdo ve kako dolgo.“

Izrekši vzame Rezika vrč in odide.

K studencu je vodila prav tista pot, ki jo je premeril Albin vsak dan po dvakrat, hodeč z doma v vas in pa spet iz vasi domov; razloček je bil samo ta, da je moral tisti, ki je hotel k studencu, zaviti ondi, kjer se začenja hosta, na levo, dočim drži steza proti logarjevi hiši naravnost skozi gozd. Na mestu, kjer so tri vitke jelke dvigale svoja ravna debela proti nebu, je žuborel izpod skale, z mahom porastle, hladen vir. Iz vasi pa je bilo dobro četrť ure do njega . . .

Rezike ni gnalo samo hrepenenje po prostosti z doma. Še drug vzrok je bil, da je ni trpelo danes več doma. Prenašati ni mogla več plamtečih Albinovih pogledov, ki so ji zbujali toliko praznih, neizpolnjenih nad. Bila je užaljena in mu je hotela pokazati enkrat, da ne čaka vedno pri oknu na to, kdaj se bode vračal domov . . . „Naj me le pogreša enkrat,“ tako je govorila sama s seboj, „naj le zve, da tudi meni ni toliko zanj!“

Sicer bi ji radi tega ne bilo treba ravno hoditi z doma. Umeknila naj bi se bila o pravem času od okna, in Albin bi je ne bil videl. Sklenila je bila tudi v resnici že večkrat, da stori tako, a kaj, ko ji je vselej manjkalo moči, da bi bila izvršila svojo namero! Ne da bi bila skočila od okna, temveč, kadar je zagledala Albina, pa so ji otrpnili vsi udje, da se niti geniti ni mogla . . . In vedno tisti upi, vedno tiste nade: „Morda pa danes pristopi, morda me pa danes nagovori!“

Da bi zopet ne omagala, je šla torej z doma. Vsaj sama sebi je zatrjevala tako. A čimbolj si je dopovedovala, da je to pravi vzrok njene današnje poti, tem bolj ji je odmeval iz prsi glas: „Morda pa te Albin dohiti, ali pa se srečata, ko pojdeš nazaj!“

Zmajevala je z glavo, kakor bi ne hotela ničesar slišati o tem, a njeno razvneto srce je le upalo in pričakovalo . . .

Bilo je v drugi polovici avgusta in naravno torej, da je bilo hudo vroče. Pihal je sicer precej močan jug, toda ta ni donášal hladila. Nasprotno, človeku se je zdelo, kakor bi udaril puh iz razbeljene peči vanj, če je potegnil veter. Bila je suša, in široke razpoke v zemlji so pričale, kako potreben bi bil dež. Mogoče, da je baš pihljajoči jug naznanjal izpremenitev vremena, toda nebo je bilo še jasno, in solnce je neusmiljeno pritiskalo na žejno zemljo. Samo izza gore je priplesal semtertja kak oblaček in je plaval naglo naprej, kakor bi hotel dohiteti sam svojo senco, ki je bežala pred njim preko zemlje.

Reziki je vstajal pot po životu, ko je stopala preko hriba proti studencu, a to je ni motilo. Srce je bilo prepolno drugih reči, da bi se bila menila za vročino. Nepopisna slast ji je prešinjala prsi, ko je korakala po oni stezici, po kateri je hodil Albin vsak dan. Pri tem pa so ji vstajale čudne, otročje misli, kakor se morejo porajati samo v glavi tako nedolžnega in naivnega dekleta, kakor je bila ona. Premišljala je, se je li doteknila njegova noga tega ali onega kamna, se je li zadela njegova roka te ali one veje, ki je segala na stezo. Če bi se bile njegove stopinje vtisnile v zemljo, prav gotovo bi bila ves čas stopala samo po njih. Tako neizmerno jo je vleklo srce k njemu . . .

In pri tem se je pogrezala čimdalje bolj v sladke spomine izza srečnih otročjih dni . . . Še enkrat, Bog zna v kolikič že, je preživela v duhu one čase, ko se je Albin ni izogibal še tako, kakor zdaj . . . Z neodoljivo silo jo je vleklo tja na ono mesto, na katerem je pred nedavnim časom, ne da bi bila ona vedela za

to, tudi Albin stal. Ali njej ni bilo tistega grma tako težko najti, kakor njemu! . . . Poznala ga je le predobro! In kakor se je Albin vprašal tistikrat, kaj bi se zgodilo, če bi stala nenadoma Rezika pred njim, tako je tudi njej prešinila glavo misel, kaj bi bilo, če bi se zdaj hkrati sklonil pred njo Albin tako, kakor takrat, ko ji je bil odnesel robec. In čimbolj se je topila v to misel, tem bolj ji je vstajala v srcu čudna, abotna želja! Hotela ni, da bi jo tudi zdaj poljubil tako na ustni, kakor tistikrat . . . ne, to bi bilo preveč sreče — želela si je, da bi jo udaril z dlanjo po licu, kakor jo je bil pri tisti priliki, ali pa da bi jo zgrabil zopet za lase ter nabunkal s pestjo po hrbtu, kakor je storil to tolikrat, ko sta hodila še v šolo! — Vse, vse bi pretrpela od njega, samo tega ni mogla prenašati, da jo je puščal tako v nemar! . . .

Dolgo se je mudila ob tem grmu, ki ji je budil tako sladke spomine. Naposled pa se le odtrga od tega tako ljubega ji kraja ter začne ubirati stopinje proti studencu. S povešeno glavo je hitela ter preudarjala. Kar se dozdej še nikdar ni bilo zgodilo, se je zgodilo v tem hipu: razmišljala je o svoji prihodnosti. Albina je imela rada, a da bi jo vzel on za ženo, do te misli se še nikdar ni bila povzpela. Vedela je le toliko, da ji od Končnika preti nevarnost in da bi jo iz te nevarnosti mogel oteti le Albin, toda o tem, česa se boji pri Končniku in česa pričakuje pri Albinu, ni imela nikakega jasnega pojma. Zdaj pa ji je prišlo hkrati na misel, kako lepo bi bilo, če bi jo Albin vzel za ženo ter jo peljal na svoj dom. In čimbolj se je bavila s to mislijo, tem krasnejše slike so ji vstajale pred očmi. Videla je pred sabo prijazno logarjevo hišo, videla v duhu sebe notri, kako je gospodinjala in stregla Albinu, kako čakala nanj, kadar je bil z doma . . . Živeje in živeje si je pred-

stavljala zakonsko srečo, ki bi jo čakala ob Albinovi strani, in je bila tako vtopljenjena v svoje misli in sanjarije, da ni prav nič vedela, kdaj je dospela do studenca. Šele glasno žuborenje hladnega vrečca, ki je kakor srebro čist izviral izpod skale, jo je predramilo. Globoko je vzdihnila . . . Ah, sanjala je tako sladko! . .

Kraj okoli studenca je bil jako košat. Rastlo je v obližju različno grmičevje, in raznovrstno drevje je dajalo prijetno senco. Košatila se je grčava bukev in gladki gaber, šibkovejna jelka in svetlikasta breza. Oživljajoč hlad je vladal tu. Reziki so se začele širiti prsi, in željno je vlekla sveži gozdni zrak vase.

Odloživši posodo, sede ob skali, izpod katere je tekel vir. Akoravno ni bila pot dolga, jo je bila vsled vročine vendar utrudila, in jako dobro ji je del počitek. In sedela je tem prijetneje, ker je svet ondi nekoliko visel in se je lahko naslonila kakor v kakem naslonjaču.

Reziki ni bil neznan ta kraj. Ko je bila še majhna in ji ni bilo treba še delati, je bila z drugimi otroki večkrat prispela semkaj. V obližju je bilo mnogo jagod, in tudi ona jih je bila prišla večkrat nabirat. Pozneje seveda je prišla le malokaterikrat semkaj in zlasti zadnje čase je že dolgo ni bilo tukaj. A spominjala se je še na vse posameznosti. V onemle grmičku so bili izteknili otroci nekdanj gnezdece s petimi jajčki, in tudi njo so bili pripeljali, da ga je bila prišla gledat. Gnezdeca zdaj seveda več ni bilo, pač pa je bilo tam na drugi strani še vedno tisto veliko mravljišče, ki je zbuvalo pri otrocih toliko pozornost, da so pozabili časih na jagode in na vse ter opazovali po cele ure početje marljivih živalic.

Rezika je hotela že vstati, da bi si ogledala od blizu živi kup, ko zašumi nekaj nad njeno glavo. Pogleda kvišku in vidi, kako se podita dve veverici po

drevju, skakljaje z veje na vejo. In ko sta bili veverici že izginili in je bila obrnila svoj pogled zopet pred se, zagleda dva gozdna metulja, ki sta vzletavala od cveta na cvet, oddaljujoč se semtertja malo drug od drugega, a kmalu zopet se družoč . . .

„Onidve veverici ne moreta biti druga brez druge in ta dva metulja tudi ne.“ Ta misel ji prešine glavo, a z njo se ji pojavi v prsih bolečina, kakor bi ji bil kdo zasadil nož v srce. Še nikdar ni čutila tako živo, da je sama in zapuščena, kakor v tem trenutku, še nikdar se ni tako zavedala, da ljubi, pa da se ji ljubezen ne vrača . . . Globoka, bridka žalost ji obvlada srce. Zaihti se ji in debele solze se ji udero iz njenih milih, lepih oči . . . Jokala je in ihtela na glas; dala je duška toliko časa zadrževanim solzam; tu na samoti, kjer je ni videlo nobeno človeško oko, si je hotela olajšati grenko bol, ki jo ji je povzročevalo neutešeno hrepenenje in koprnenje . . . Jokala je dolgo in njene svetle solze so padale v kristalno studenčino ter, spojivši se z bistrimi vali, odhajale z njimi naprej. In kakor da se je s solzami ločila tudi bridkost in žalost od nje, postalo ji je laže pri srcu. Razburjenost se je umeknila neki prijetni utrujenosti in zaspanosti. Šepe-tanje listja nad njeno glavo, enakomerno žuborenje vrelčevo ob njenih nogah in brnenje čmrljev in drugih krilatih žužkov, ki so letali mimo nje — vse to jo je omamilo, in misli v glavi so ji začele postajati zmedene, nejasne . . . Po vseh udih je začutila neko otrpelost in ni si mogla kaj, da bi se ne bila zleknila po mehkem mahu. „Samo par trenutkov se še počijem!“ reče sama pri sebi; a zaspanec jo premaga in zatisne z lahkim dihom njeni veki . . .

Albina je bila novica, da se ženi cerkovnik pri Reziki, pretresla tako neljubo, da se je čudil sam sebi

radi tega. „Kaj je to prav za prav meni mar!“ si je očital potihem in se trudil, da bi se iznebil misli na cerkovnika in Reziko, toda zaman... Vedno zopet ga je vznemirjalo to, kar mu je bil povedal Končnik. Zvedel bi bil rad še kaj več, toda bilo ga je sram izpraševati.

Ko je bil sédel zopet poleg poštarja, je predlagal ta, da bi vrgla parkrat karte. Odzval se je temu povabilu, a je bil tako razmišljen in je izgubljal tako nerodno, da je začel poštar sam spet siliti na to, da bi nehala.

„Danes res nisem za igro,“ pripomni Albin. „Opraviti imam še nekaj, in to mi ne da miru. Baš radi tega moram tudi prej domu nego po navadi.“

Izrekši vzame klobuk, se poslovil in odide.

„Kaj? Ta cerkovnik naj bi dobil to dekle?“ je govoril sam pri sebi, ko je stopal navkreber v grič gori. „Vraga, to bi bilo vendar škoda!... Ta punca bi zaslužila kaj boljšega!“

Srce ga je gnalo, da bi bil hodil hitro, a vendar je šel počasi. Premišljal je in preudarjal, kaj naj stori. Da bi ga stalo le malo truda, izpodriniti cerkovnika, o tem je bil prepričan. Toda kaj potem?...

Obžaloval je v tem hipu odkritosrčno, da ni Rezika hči drugih staršev, da ni bogata, bolj izobražena, sploh taka, da bi mogla postati njegova žena. Lepa je bila, in priznati je moral, da ima to dekle čudovito moč do njega, a to je bilo po njegovih nazorih premalo, da bi jo vzel za ženo.

Dospel je bil že do Metine koč. Ko ne uzre Rezike pri oknu, osupne. Še počasneje jame stopati, češ, morda se še prikaže. In ko je bil že mimo koč, se ozre še nekolikokrat nazaj, nadejaje se, da jo ugleda.

Ko pa je le ni bilo na izpregled, lotita se ga čemer-
nost in nejevolja.

„Na meni ji torej ni več kdo ve koliko, če ne, bi
čakala!“ misli sam pri sebi. „Pa seve, kaj pa hoče!“

In začne se jeziti sam nase . . . Kar umeti ni
mogel, odkod vsi ti oziri, ki jih ima do tega dekleta.
Ošteval je samega sebe, da je tako rahločuten in da
daje v tej zadevi vesti tako odločilno besedo. In strast,
kakršne dozday še ni občutil, se polasti njegovega
srca . . . Ob enem pa se ga loti ljubosumnost in strah,
da bi ne bilo vse zamujeno, da bi ne plamtelo že za
koga drugega srce tega izrednega dekleta . . .

„Zakaj sem čakal!“ si očita dalje. A kakor bi se
hotel opravičiti sam pred seboj, reče spet: „Ko bi le
ne bila tako otročjenedolžna! A tisti mili, tisti sladki
pogled, ki ga ni skalila še nikdar nobena strast, vzame
človeku ves pogum! . . Če se ozrem v njeno oko, se
mi zdi, kakor bi mi plamtel nasproti kerubima ognjeni
meč! . . Hm! . . Če bi jo pa vendar le vzel za ženo! . .
Preoblečena v mestno obleko bi morala biti predra-
žestna! . . Lehko bi se ponašal z njo! . . Toda če bi
me vprašal kdo, kaj je . . Ne, ne, to ne gre! Ko-
čarska hči ne more biti moja žena! Kaj bi rekel
tudi oče!“

Vse te misli so mu rojile po glavi ter izpodrivale
naglo ena drugo . . .

„Žena moja ne more biti — in vendar se mi zdi,
da jo ljubim! . . Ne hrepenim mar po njej? . . Bi ji
mar ne božal rad tistih njenih žametastih lic? . . Bi
je mar ne pritiskal rad na svoje srce? . . Oh da,
ljubim jo, a imel jo bo drugi! . . Imel jo bo tisti be-
dasti cerkovnik! . . Kako smešno! . . Bi li ne bila
zanj še zmeraj zadosti dobra, tudi če bi jo dobil šele
iz druge roke?“

Kri mu udari v lica, in sram ga je bilo te grde misli! Iznebi se je s silo in kakor je že bila pri njem navada, da je padal iz ene skrajnosti v drugo, mu prešine glavo hkrati vzvišena ideja, da bi se odpovedal Reziki, da bi ji ne kalil tihe sreče . . .

„Naj bo srečna z drugim, ko ne more biti moja! . . . Speljati tako deklico na led, zagreniti ji življenje s prevarami, storiti jo nesrečno, bi bilo neodpustno!“

Do tega vzvišenega prepričanja se je bil povzpел Albin. In zdaj je pospešil svoje korake, kakor bi hotel zbežati od kraja, kjer se mu je bilo boriti zoper izkušnjava . . .

Toda dolgo ni vztrajal pri svojem heroičnem sklepu! Prirojeni mu egoizem se je upiral izvršitvi takega sklepa, in druga misel se mu pririne zopet na površje.

„Kaj pa, če bi jo speljal kdo drugi na led?“ se vpraša. „Kdo mi je porok, da so drugi moški tudi tako rahločutni, kakor sem jaz? . . . Kdo mi jamči, da je ne pusti cerkovnik na cedilu, ali kdo drugi, ki ji obeta morda to in ono? Se ji mar pri kom drugem ne dogodi lahko, da ji obrne hrbet, ko se je nasitil njene ljubezni? . . . Kak bedak sem vendar! . . . To je že usoda lepih deklet, ki niso obenem tudi bogate, da dočakajo razočaranje! . . . Česar ne storim jaz, stori danes ali jutri kdo drugi! . . . Zakaj bi se ne bavil z njo, zakaj bi ne užival njene ljubezni, njene lepote dotlejš, da me ne pokliče dolžnost k drugi ženski? . . . In je li moja rahločutnost sploh upravičena? . . . Kje imam zagotovilo, da je res taka, za kakršno jo imam? . . . Nedolžen pogled — bà! Kolikokrat me je že zmotil takozvani nedolžni pogled! . . . O vsaki stvari se treba prepričati! . . . Kdo ve, bi li to dekletce s svojimi koprnečimi pogledi sploh zahtevalo kdaj od mene kaj več, nego

ljubezen? . . . Saj je pametna in se bo zadovoljila pač s tem, kar more doseči! . . . In ali ni to sreča zanjo, če jo ljubi mož, kakršen sem — jaz! Vse življenje se bo morda z radostjo spominjala na tiste ure . . . Kaj pa jo čaka posebnega v teh razmerah, v katere jo je posadila usoda? . . . Ne — več kot ljubezni ne more zahtevati od mene!“

Te misli, ki so bile prevladale v njem, so jasno pričale, kako domišljav je bil, te misli so bile neovrgljiv dokaz za to, da je pač dobro poznal izprijene in v ljubezenskih zadevah izkušene ženske, s kakršnimi se je pečal v mestu, da pa niti pojma ni imel o tem, kako malo ve o uživanju tako nedolžno bitje, kakršno je bila Rezika, in koliko globokejša in nežnejša korenine ima ona ljubezen, ki si je želi nepokvarjeno žensko srce . . .

Prišel je bil do mesta, kjer se cepi od pota ozka stezica proti studencu. Albin je nosil ob vročih dneh zmeraj ploščnat kozarec s seboj, in malokdaj se je zgodilo, da bi ne bil, idoč tod mimo, stopil k studencu ter se ga napil. Tudi zdaj zavije na stran. Zatrjeval je ravno sam sebi, da ne bode več tako nespameten, da bi se izogibal Reziki, ko jo zagleda vznak ležečo pred seboj. Roke je bila položila pod glavo in vsled tega sopla težko, da so se ji burno dvigale prsi. Na trepalnicah so se ji še lesketale solze, a lica so ji žarela v lehkri rdečici kakor otroku, kadar spi. Zgornja ustna, ki se ji je nervozno zgibala, je bila odstopila nekoliko od spodnje, in vrsta krasnih zob je blestela Albinu nasproti.

Ostrmi. Nekaj hipov ni vedel, je li res, kar vidi, ali mu je le domišljija pričarala ta krasni prizor pred oči. A ko se zavé, se začne diviti prekrasnemu dekletu. Priznati si je moral iznova, da lepše ženske še nikdar

ni videl. Veter, ki je vlekel precej močno, se je zigraval z mehкими lasci Rezikinimi ter nabiral njena krila v večje in manjše gube . . . Albinu je utripalo srce in ni vedel, kaj bi storil . . . Iz zadrege ga spravi Rezika sama. Hhrati se zbudi in skloni pokoncu. A ko vidi stati Albina pred soboj, se ji razširijo oči, in vsaka potezica na njenem obrazu je izražala strmenje in začudenje. Nekoliko hipov vztraja tako na tleh sedeča, potem pa zardi do čela gori, in kakor bi trenil, je bila na nogah . . .

„Kako sem mogla vendar zaspati?“ se izgovarja vsa osramočena.

„O, to se kaj lahko zgodi ob tej vročini v hladni senci,“ ji odvrne Albin in jo smelo prime za desnico. Bil je preveč samoljuben, da bi se mu ne bila takoj porodila misel, da je prišla radi njega semkaj. Zato se tudi pomišljal ni dosti. A njegova sodba se je ublažila takoj, ko je uprla Rezika vanj svoje čudovite oči. V njenem pogledu se je zrcalila pač neskončna vdanost, a o kaki poželjivosti ali strasti ni bilo niti najmanjšega sledu v njem! Občutil je iznova moč nedolžnega očesa! . . . Toda čeravno je bil prepričan, da ne bo imel poguma, pogubiti to dekle, čeravno je znal, da one zabave pri tej deklici ne bo dobil, ki si jo je obetal, zdaj vendar ni bežal od nje. Čutil se je hkrati srečnega, neizkončno srečnega v bližini tega rajskega bitja in ni čisto nič mislil na to, kake dolžnosti si natveze, ako vztraja na njeni strani. Še bliže stopi k njej, ji položi roko okoli pasu in ji globoko pogleda v oči. A ona jih zdaj povesi in s tresočim glasom reče:

„Domov moram, pustite me!“

„Oh, ne hodi še!“ jo prosi on. „Vsaj malo časa še mi daj gledati v tvoje lepe oči!“

Tikal jo je! . . . Nepopisno veselje jo prešine, in v tem veselju, v tej sreči radovoljno ustreže njegovi želji. Milobno se nasmehne in povzdigne s presrčno naivnostjo spet oko . . . Albin pa se ni mogel nadiviti njenemu pogledu in je slastno srkal prečudno sladkobo, ki je lila iz čarobnega svita njenega nebeškega očesa. In zdajci je začutil blagodejni, blažilni vpliv tega svita, čigar čistost mu je bila prišla do zavesti. Nobeni umazani misli ni bilo več prostora v njegovi glavi; strast se mu je bila plegla, kri umirila in samo prepričanje ga je prešinjalo, da je to dekle, ki jo je pritiskal zdaj nase, vredno največjega spoštovanja, najpožrtvovalnejše ljubezni . . .

In premagan od njene lepote in nedolžnosti približa svoja usta njenemu ušesu in jo vpraša tiho, komaj slišno, boječe:

„Ali me imaš kaj rada, Rezika?“

Ona se zdrzne po vsem životu. Globoko doli pobesi glavico, da bi skrila rdečico, ki ji jo je bilo pripodilo njegovo vprašanje v lica, potem pa odvrne ravno tako rahlo, šepetajoče, bojazljivo: „Imam!“

Albin je čutil silovito moč, ki se je razodevala v tem preprostem odgovoru. Sto ognjevitih priseg bi ga ne bilo moglo prepričati tako o istinitosti njene ljubezni, kakor ga je ta edina besedica, ki jo je bila tako prostodušno izgovorila. In sedaj se ni obotavljal več. Še tesneje jo privije nase in jo goreče poljubljuje zdaj na njena cvetoča usteca, zdaj na čelo, zdaj na njene čarovite oči, zdaj spet na fini nosek in na ono jamico, ki je tako dražestno čepela sredi lepo zaokrožene bradice . . .

Ona pa je mrla v sladki grozi, s katero jo je navdajala bližina ljubljenega mladeniča. Vid in sluh sta ji prešla v njegovem objemu, pozabila je na vse:

na preteklost, sedanjost in prihodnost, in le ena misel je prešinjala njeno dušo: da jo ljubi tisti, po katerem je tako burno koprnelo, po katerem je dolgo zdihovalo njeno srce! . .

Zmračilo se je že bilo, in luna, velika kakor rešeto, se je dvigala na vzhodu izza gore. Onadva pa sta še vedno stala kakor pričarana na enem in istem mestu, nema, tiha, kakor bi ne znala govoriti, a ljubeč se neizkončno in družoč v najčistejšem ognju, ki ga vzmore človeško srce . . .

Klic ponočne tice, ki se je oglasil v bližini, ju splaši. Rezika odskoči in vikne prestrašena:

„Kako sem se mogla tako zamuditi!“

Izrekši napolni hitro vrč in se obrne proti domu.

„Lehko noč!“

„Lehko noč!“

Še en poljub, in odhitela sta vsak na svojo stran . . .

„Pa jutri zopet!“ zakliče Albin še za njo.

„Da, zopet!“ odvrne Rezika. „Toda ne pridem tako zgodaj kot danes in ne za toliko časa!“

IX.

Nekdaj zelo premožnemu kmetu, sosedu Končnikovemu, so prodajali posestvo. Akoravno se je tega v Dolgi vasi vsakdo že davno nadejal, ker je bil Sršen znan zapravljlivec, so danes vendar ljudje stikali z glavami ter si šepetali, kakor bi se bilo dogodilo nekaj povsem nepričakovanega. Vsekakor so pripisovali bližnji in daljnji sosedje Sršenovi temu dogodku toliko važnosti, da so popustili vse delo ter praznovali, kakor bi bila nedelja, ali kak drug posvečen dan.

Bila je do malega vsa vas skupaj in vse se je trlo okoli nesrečne hiše. Stali so kmalu v večjih, kmalu

v manjših gručah tu moški, tam ženske. Moški so samozavestno zrli predse in oblastno prestavljali noge, zdaj desno, zdaj levo naprej, kadili iz večjih in manjih pip, pljuvali s posebno virtuoznostjo tja v prašno cesto, pa delali dovtipe, da se je zdaj pa zdaj vzdignil mnogoglasen grohot iz te ali one gruče.

Ženske pa so si z veliko vnemo pripovedovale razne novice, a vračale so se seveda vedno zopet k predmetu, ki je bil povod, da so se bile danes tukaj sešle. Ugibale so, kaj bo počela zdaj pač „uboga“ Sršenka s toliko otroki, in vedno in vedno so pogledavale tja proti hiši, se li ne pokaže morda kak jokajoč obraz pri oknu.

Marsikatera pomilovalna beseda se je čula, zlasti pri ženskah, a če bi bilo dano komu, pogledati v srce vsem tem, ki so prodajali radovednost, bi se bil prepričal, kako malo je verjeti besedam in koliko več je škodoželjnosti, nego odkritosrčnega sočutja pri ljudeh ...

Poleg postarnih je bila seveda tudi ljuba mladina obilo zastopana. Bili so zbrani dečaki, bližajoči se mladeniški dobi, in že zreli mladeniči; ravno tako dekleta one starosti, ki šele začenjajo pogledavati takisto pomenljivo po moških, pa tudi že bolj izkušene device. Največ hrupa pa je delala šolska mladež, ker je bilo baš o počitnicah, in pa golosrajčniki, ki so se drvili po cesti gor in dol, se rvali in lasali, se bombardirali s kamenjem pa kričali, da so človeka bolela ušesa.

Glavni predmet ugibanja med starejšimi gledavci je bil ta, kdo bo kupil Sršenovo posestvo.

Vedelo se ni še nič prav, kdo vse bo dražil, samo o Končniku je bilo znano, da bi rad spravil Sršenovo posestvo podse. Saj je bil Končnik tudi eden izmed Sršenovih upnikov in baje je bil baš on mnogo pripomogel, da je prišlo do prodaje.

Kar se tiče Končnika samega, je bil za trdno prepričan, da ne pride Sršenovo posestvo nikomur drugemu v roke, nego njemu, in še pred nedolгим je bil opomnil Meti vpričo Rezike: „Če vama bo na Sršenovem bolj všeč, nego pri meni doma, se preselimo pa tjakaj!“

To zavest, da bo Sršenovo posestvo njegovo, je kazal Končnik očito tudi na dan dražbe. Oblastno je stopal pred Sršenovo hišo gor in dol ter se vedel, kakor bi bilo že vse njegovo. Desnico je držal v žepu ter glasno rožljajl z denarjem, da ga je potihem marsikdo zavidal. Semtertja je postal nekoliko, pomežiknil parkrat s tistim na pol zaprtim očesom svojim, pa se nasmejal takisto čudno tja proti množici, da človek ni vedel, hoče li izraziti s tem nasmehom zaničevanje vsem onim, ki so brez pravega namena postavali tu, ali pa mu je prišla kaka tako dovtipna na um, da ga je silila v smeh. Vsekakor mu je moralo biti lahko pri srcu, zakaj med vsemi temi, ki so bili tu zbrani, ni bilo ne enega, katerega bi se mu bilo bati, da bi mu delal zgago pri dražbi.

„Če ne pride od zunanjih kdo,“ je mislil Končnik sam pri sebi, „potem mi ne bo treba šteti kdo ve koliko . . . Pa kdo naj pride v zadnjem trenutku! Še pet minut, in dražba se mora pričeti!“

Tudi teh pet minut, ki so tekale Končniku posebno počasi, je bilo konec. Kladio v stolpu je začelo naznanjati deveto uro, in Končnik se obrne vesel proti dražbenemu komisarju, hoteč ga opozoriti, da naj prične. A v tistem hipu pridrdra kočija skoz vas in se ustavi prav pred Sršenovo hišo. Z voza stopi gosposki človek srednjih let ter se jame riniti skozi množico proti mestu, kjer je imel dražbeni komisar svojo mizico.

Končnik ostrmi, in višnjeve lise se pokažejo na njegovem rdečem, zabuhlem obrazu, kakor vselej, kadar ga je kaj razburilo ali razjezilo.

„Strela, odkod se je pa ta vzela!“ zaroti potihem ter stopi naprej, da bi bolje čul, kaj hoče prišlec.

„Mislil sem že, da zamudim“, reče ta proti komisarju, poklonivši se mu, „a kakor vidim, sem dospel še o pravem času.“

Končniku stopi pot na čelo.

„Ka-aj?“ vikne tako na glas, da so ga lahko razumeli v bližini stoječi. „Ta bo torej tudi dražil? . . Da bi ga . . !“

Dražba se je pričela. Ponudbe sta stavila samo Končnik in oni tujec. A ko je dodajal Končnik samo po petdeset krajcarjev, je dodajal tujec kar po petdeset goldinarjev, da je Končniku kar sapo jemalo. Kadar ga je oni predražil, si je obrisal vselej pot s čela in je vselej zamrmral: „Strela!“

Precej dolgo sta se podajala, zakaj Končnik je natanko vedel, koliko je vredno Sršenovo posestvo, in dokler je bilo še kaj upanja, da dobi isto za primerno ceno, je primeknil na vsako tujčevo ponudbo „deset grošev več!“

Ko pa je uvidel, da oni ne misli odjenjati, se obrne k njemu in mu pripomni: „I, kaj pa boste Vi s takim kmečkim posestvom?“

A tujec zgane z ramami, kakor bi se mu ne zdelo vredno odgovarjati na tako vprašanje ter ponudi spet več.

Končnik se je togotil in srdil, a pomagalo ni vse nič. Tujcu je bilo za petdeset goldinarjev ravno toliko, kakor njemu za petdeset novčičev, in zbujal se mu je že sum, da niti ne misli na to, da bi kupil posestvo

temveč da le radi tega draži, da bi ga njemu pripečatil prav drago.

Pihal je in računal ter preudarjal, bi li še kaj ponudil, ali ne . . .

Sodnijski sluga pa je klical s hreščečim glasom:

„V prvo . . . drugo — kdo da več? . . V prvo, drugo . . . in — kdo da več? . . V prvo . . . drugo . . . in — da kdo še kaj več? . . . ino — ino — v tretje!“

Končnik zakolne ter pogleda tujca tako, da bi ga bila morala boleti glava, če bi bilo res kaj na tem, da škoduje hud pogled.

Ali ta se ni brigal za to. Odštevši denar, izpregovori nekoliko besed s komisarjem, spravi potrdilo o plačani dražbenini ter stopi v hišo k Sršenu. Tu določi nesrečni družini brez daljnjega razpravljanja kratek rok, v katerem treba hišo izprazniti, potem pa se vrne spet k vozu, skoči vanj in oddrči proti strani, od koder je bil prišel.

Končnik pa je moral požreti zdaj marsikatero grenko in zbadljivo.

„No, ta te je pa ugnal ta,“ ga nahruli postaren možiček, ki mu menda ni bil poseben prijatelj. „Dozdaj smo mislili, da si ti najmočnejši, pa se dobijo vendar še hujši, kakor je videti. Raca na vodi! . . Ali si videl, kako je imel denarnico nabito s stotaki? Cel šop jih je izvlekel vunkaj, da jih je bilo videti kakor listov v kaki debeli mašni knjigi. In ko je pihnil vanje, kako je to flafotalo! Ej, vraga, meni se je kar srce trgalo!“

„Kaj bo to!“ odvrne Končnik in se zaničljivo namrdne, kakor bi imel on še vse več.

„O je že, že!“ pripomni drugi, ki je stal poleg in poslušal te besede. „Kaj se menite; to ni kar si bodi, naštetih kar tako šest tisočakov in še nekoliko

stotakov! Prebito dosti denarja mora imeti ta človek!. Rad bi vedel, kdo je!“

„Kak slepar!“ odvrne Končnik razjarjen.

Nič mu ni delo huje, nego če so vpričo njega hvalili koga, da je bogat.

„Kaj pa naj bo drugega?“ nadaljuje po kratkem premolku, ko vidi, da onadva nič kaj ne verujeta njegovim besedam. „Kak mestni goljuf je, ki bi se rad tu sem med nas vgnezdil . . . No, pa jaz mu že pokažem! Sosedu sva si in nagajal mu bom, da bo rad spet šel v svoj kraj in da bo vesel, če mu da kdo polovico tega za Sršenovo posestvo, kar je on danes odštel!“

Tako se je tolažil Končnik. Ljudje pa so se posmehovali, zakaj Končnik radi svoje oblasti ni bil nič kaj priljubljen, in privoščili so mu, da mu je bilo tako izpodletelo.

Veliko preglavico je delalo vaščanom iz Dolge vasi zdaj to, kaj bo tujec začel s pridobljenim posestvom. Sklepali so vse mogoče, in kmalu so se razširjale raznovrstne novice, ki pa niso imele nikake istinite podlage, ampak so izvirale le iz prebujne domišljije nekaterih navihancev, katerim je delalo veselje, voditi radovedneže za nos. Toda predolgo niso ljudje ostali v negotovosti. Kakor hitro so se bili Sršenovi izselili iz drage domače hiše, je bilo v njej takoj vse polno delavnih moči. Najprej se je pod nadzorstvom nekega tujega človeka prezidavalo, potem pa so dobili dela pleskarji, slikarji in mizarji.

Pokazalo se je kmalu, da prideta v Sršenovo hišo nova prodajalnica in gostilna, in odslej niso vaščani nič željnejše pričakovali, nego da bi se otvorilo name-ravano podjetje. To pa ne radi tega, ker bi bilo v Dolgi vasi premalo prodajalnic in gostilnic, temveč iz

gole radovednosti, ker bi bili že radi za gotovo znali, kdo se naseli med nje.

Bilo je nekako sredi septembra, ko pridrči nekega dne, in sicer ravno opoldne, spet lepa, bogata kočija, pred katero sta bila vprežena dva konja, v Dolgo vas ter se ustavi pred nekdanjo, zdaj popolnoma na novo urejeno Sršenovo hišo. Ljudje, ki so bili ravno pri obedu, so bili hitro na nogah, in hipoma je bilo polno radovednih glav pri oknih.

Iz voza sta stopili dve gosposki oblečeni ženski. Na prvi pogled bi ju bil človek sodil, da sta si sestri. Bili sta si jako podobni. Imeli sta obe velike, žareče, črne oči; obe sta bili močne, krepke postave in polnih, okroglih udov pa zdravih, rdečih lic, a razločevali sta se vendar v toliko druga od druge, da je bila stareja nekoliko manjša od mlajše in v obraz in v život obilnejša od nje, dalje da je imela precej velik, top nos, dočim je bil nosek mlajše lepo ravan in zlasti pri nosnicah jako fino zaokrožen, sploh tako izredno lep, da so se začeli vaščani takoj vzgledavati nad njim.

„Mlajša ima ravno tak nosek, kakor Gorenjčeva Rezika,“ pripomni nekdo, in vsi, ki so opazovali tujki, so takoj in brez ugovora pritegnili tem besedam.

„Res je to,“ potrdi neka ženska. „Nosnice ima ravno tako zavihane kakor Gorenjčeva in tudi drugače ima ravno tisti nos, samo da je videti pri letež še nekoliko manjši zato, ker je v obraz debelejša nego Rezika.“

Tako so bili vaščani tujki kmalu premostrili od nog do glave. A tudi o razmerju obeh došlih žensk so si bili kmalu na jasnem, zakaj slišali so, kako je mlajša starejšo nekolikokrat poklicala: „Mama, mama!“

Bili sta torej mati in hči, a bili sta še obe mladi. Mati ni mogla imeti več nego triintrideset ali štiri-

intrideset let, a če bi ne bila stala poleg nje odrastla hči, bi jih ji ne bil prisodil nihče več nego šestindvajset. Mlajša pa je morala biti pri teh okolnostih stara kakih šestnajst, največ sedemnajst let, dasi bi bil imel človek njo spet za par let starejšo, ker je bila za tako starost nenavadno krepka in vznesena. Imela je zlasti tako mogočne, kvišku kipeče prsi, kakor se niti pri ženskah zrelejšje starosti ne opazijo pogosto.

Ljudje se niso mogli načuditi lepima tujkama. Posebno pa se je moški svet spogledaval nad njima, in stari in mladi so si namežikavali ter si dajali na pol pritajena, a vendar razumljiva znamenja.

„Preklemansko lepe ženske!“ je vzkliknil zdaj ta, zdaj oni, in tudi marsikateremu oženjenemu so zaostale na tujkah dalje časa oči, nego je bilo spodobno in po volji njegove boljše polovice.

Kar pa je vaščanom še najbolj ugajalo, je bilo to, da sta bili tujki, akoravno tako gosposki, vendar z vsakim prijazni. Približali sta se brez vsega strahu in obotavljanja ljudem, jih nagovarjali in izpraševali ter se jim nasmihávali, kakor bi bili že davno znani z njimi.

In tako so imeli ljudje kmalu tudi priliko zvedeti, da je hčeri ime Brigita. Mater pa, katere imena niso zvedeli tako kmalu, ker je hči ni mogla klicati po imenu, so krstili za — Tržačanko. Pa tudi obe skupaj so imenovali pogosto Tržačanki. To pa zato, ker sta jo udarili mati in hči večkrat po laško. Sicer pa je tudi njuna slovenska govorica pričala, da sta doma od laške strani.

* * *

V Dolgi vasi se je pričelo s prihodom teh dveh žensk povsem novo življenje. Nihče bi si ne bil mislil, da bosta povzročili tak preobrat.

Sicer so se domačini bližali izpočetka le strahoma in nekako pomišljevale novi prodajalnici. Še med vratmi je včasih kdo postal, dvoječ, naj gre li naprej, ali ne, dokler ga ni premagala radovednost, da je stopil notri ter zahteval — „škatljico vžigalic.“

Da, baš vžigalic se v Dolgi vasi še nikdar ni toliko pokupilo, kakor tisti čas. Tako se je še najceneje zadostilo radovednosti, zakaj kar bi se bilo šlo kupit drugega, bi bilo stalo več.

Kdor pa je bil enkrat pri novih „štacunarkah“, ni mogel prehvaliti, kako ljubeznivi in postrežni sta. Posledica temu pa je bila, da ljudje kmalu niso zahajali samo iz radovednosti v novo prodajalnico, ampak so hodili tja po vse, kar so potrebovali. Posebno pa moški seveda! In to je umevno! Saj je dobil pri Tržačankah vsakateri poleg stvari, ki jo je zahteval, povrh še plamteč pogled in nasmehljaj, da mu je postalo kar toplo okrog srca.

Ženske, ki imajo jako fin čut za to, odkod jim preti nevarnost, so se sicer kmalu vzdignile zoper lepi Tržačanki. A izdalo to ni mnogo. Možje so hodili tja, kamor jih je vleklo srce, in marsikatera ženica je bila zdaj popolnoma upravičena vzklikniti: „O ti presneti dedec ti! . . . Na stara leta začne spet noreti!“ Tržačanki se namreč nista brigali dosti za to, je li ta ali oni oženjen, ali ne, temveč sta se dobrikali in nasmihali vsakemu brez izjeme ter ga zapletali v mreže ženske zvijače. Najbolj čudno pa je bilo to, da se je mati dostikrat sukala okoli mladeničev, hči pa je z omoženimi uganjala burke. Morda zato, ker sta mislili, da tako bolj mika. Sicer pa sta ravnali s tankim čutom po okusu vsakega posameznega in sta znali urediti vse tako, da je prišlo na vsakega tisto, kar mu je bilo najljubše. Bili sta sramežljivi, zardevali sta

in si mašili ušesa, ako se jima je videlo potrebno; če pa je bil poleg njiju kdo, o katerem sta se bili prepričali, da ženske sramežljivosti ne ceni kdo ve kaj, jima ni bila nobena beseda prekosmata in sta kvantali, da se je zabaval v njiju družini lahko najhujši razuzdanec . . .

To vse pa je imelo svoje uspehe. Ko so bile druge prodajalnice v vasi zdaj prazne in se je našel po drugih gostilnah malokdaj kak človek, je bilo pri Tržačankah zdaj zmeraj polno. Zlasti pa se je ob nedeljah in praznikih vse trlo ljudi, tako da bi bili Tržačanki morali obogateti, če bi dozday tudi nič ne bili imeli. Celo taki možje, ki so se v prejšnjih časih skrbno izogibali gostiln, so se vračali zdaj ob nedeljah vinjeni pozno v noč domov. Žene so jokale, zmerjale, se togotile, hodile ponje — vse zaman! Pri Tržačankah je bil raj, iz katerega si človek ni želel tako kmalu, ako je bil zašel notri. Tu se je pilo, pelo, muziciralo in plesalo, da je bilo res veselje. Vsako nedeljo in vsak praznik je bila pri Tržačankah godba, in če katerikrat nista dobili drugih godcev, je sela pa Brigita k citram, mati pa je brenkala na kitaro. Pa tudi zapeli sta časih mati in hči. In kako sta znali peti! Kadar sta ob spremljevanju citer in kitare povzdignili skupaj glas, je moralo zaigrati vsako moško srce!

Najprijetneje pa je bilo takrat, kadar so godbo oskrbovali drugi, tako da sta hči in mati lahko plesali. Dasi obe junačni in obilega života, sta se vrteli pri plesu lahko in hitro kakor vrtavki. Plesali sta vztrajno, neutrudno, s takim ognjem in s tako strastjo, da se je moral razgreti vsak še tako mrzel plesavec.

A kmalu nista bili edini plesavki. Zakonske ženice so se obregale sicer dosledno nad tržaškima razuzdan-kama, kakor so nazivale Brigito in njeno mater, ne

tako pa dekleta. Akoravno tudi njim lepi tujki iz umljivih razlogov nista bili pri srcu, se vendar niso na glas zgražale nad njima, že zaradi tega ne, ker bi se bile morale potem odreči zabavi, ki jih je čakala vsako nedeljo in vsak praznik v novi gostilni. Da bi bile storile to, za to so bile veliko preslabe! Zdaj se je posrečilo enemu fantu, zdaj spet drugemu, da je zvabil svojo izvoljenko na plesišče, zakaj z Brigito in njeno materjo vendar niso mogli plesati vsi. In kako zlahka je šlo to! Človek ne bi verjel! Izpočetka se je seveda vsaka branila; vsaka se je pomišljala, vsaka skubla nekoliko časa s povešenimi očmi ob robu svojega predpasnika; naposled pa se je le dala vsaka potisniti skozi vrata! . .

No pa seveda! Ljubosumna je bila ta in ona nekoliko na svojega fanta radi obeh Tržačank! Kaj je torej kazalo drugega, nego okleniti se ga in plesati z njim.

In tako je postajalo pri Tržačankah čimdalje veseleje in živahneje, in vedno širši je bil krog tistih, ki so iskali ondi svoje zabave.

Posebno pozornost sta zbujali mati in hči, kadar sta šli ob nedeljah k maši. Kdor ju je videl doma in potem spet na cesti, bi bil komaj verjel, da sta to eni in isti ženski. Doma tako razposajeni, sta se znali vesti na cesti tako dostojanstveno in resno! Seveda, njihovi oči tudi na cesti niso mirovale, ampak so švigale neprenehoma semintja, in na ustnah se jima je zigraval neprenehoma prijeten, zapeljiv smehlaj . . .

In kako oblečeni sta bili ob praznikih in nedeljah! Bolj gosposka ni mogla biti nobena mestna gospa! Marsikateri mož si je mislil potihem, kaka sreča bi bila za tistega, ki bi dobil to vdovo — Brigitino mater so smatrali namreč splošno za vdovo —

in kako zavidanja vreden bi bil šele tisti, ki bi dobil njeno hčer. Tako praznično oblečena je bila Brigita prikazen, ki je imponirala. Visoka in močna, kakor je bila, je stopala vendar tako lehkotno, kakor bi se prožili pod njenimi lepimi nožicami elastični vzmeti ter jo dvigali kvišku. Njene bohotne prsi so ji plule in kipele, a obraz ji je žarel venomer, kakor bi se bila ustavila ravnokar od plesa. Pa tisti njen pogled! Njeno oko se je zdelo človeku navadno nekam trudno, zaspano in vendar je gledalo tako koprneče, poželjivo, pa gospodoželjno ob enem! . . . Semterja se ji je tudi kar hipoma razširilo, in tedaj je bilo videti, kakor bi švigale strele iz njega, in če je zbudil kak moški njeno zanimanje, tistikrat se je vsesalo vanj, da mu je moralo zadrhteti in strepetati srce . . .

Odkar sta hodili Tržačanki ob nedeljah k maši, tudi prave pobožnosti ni bilo več v Dolgi vasi.

Pridobili sta si bili klop ob strani velikega oltarja, od koder sta pregledali lahko vso cerkev in sta bili tudi sami po vsej cerkvi vidni. To pa ni malo motilo. Namesto v oltar so ljudje zijali v njiju, moški in ženske, vse vprek, moški, ker se niso znali premagovati in so jim oči posili uhajale na lepi ženski, ženske pa iz drugih nagibov.

Skratka: Prihod Tržačank je bil v enem in drugem oziru usoden za Dolgo vas, in oni redki, previdni in modri možje, ki so se držali še starih šeg in navad in se niso bili dali zaplesti v mreže od lepih zapeljivk, niso nič bolj želeli, nego da bi ju „vrag nesel spet tja, od koder sta bili prišli.“

X.

Drugo jutro po tistem, ko se je bil sešel z Reziko pri studencu, se je zbudil Albin v nekem dušnem raz-

položenju, o katerem si sam ni bil prav na jasnem. Bilo mu je nekako tesno pri srcu, in če tudi ni bila čut, ki ga je navdajala, samo „moraličen maček“, pa je bila temu vsekakor zelo sorodna.

Zavedal se je popolnoma pomena snočnjega dogodka; vedel je, da si je naložil, približavši se Reziki, gotove dolžnosti, in ta zavest mu ni bila nič kaj prijetna. Ljubil je prostost in sovražil vse, kar ga je le količkaj oviralo v prostem gibanju. Zdaj, ko ji ni gledal v lepo oko, ko ni občutil tajnostne moči, s katero je njena bližina vplivala nanj, se je domislil spet njene revščine, njene preprostosti . . . Spominjal se je, kako so se v mestu bogate deklice iz dobrih hiš zaman potegovala zanj, in se čudil, kako se je mogel izpozabiti tako daleč, da se je ponižal do malo izobraženega, revnega kmečkega dekleta . . .

Sklonivši se v postelji nekoliko pokoncu, se prime z dlanjo za čelo ter vzklikne zamolklo:

„Kako sem mogel napraviti vendar tako budalost! Na vratu jo bom imel zdaj! Izkušati bo treba, da se ji spet izvijem! Če to storim precej, je ne bo bolelo prehudo! Hm! . . . Lepa je res . . . prelepa, da bi jo imel človek samo za igračo! . . . Baš to je tisto! . . . Da tega nisem premislil bolje! Pa kaj to! . . . Saj sem premišljal dovolj dolgo! A prilika in pa — tajiti se ne da, da ima to dekletce čudno moč do mene! Kar omamljen sem bil, ko je ležala takisto pred menoj in spala! Krasna je, krasna, to se mora priznati! . . . Toda, ali sem res zaljubljen, da si njene podobe ne morem izbiti iz glave? . . . Eh, sestradan sem! . . . Če pride človek iz mesta, kjer je videti toliko ženske krasote, v borno vas, kjer ni daleč na okoli nič, kar bi razvedrilo in razveselilo človeku oko, pa se mu prikaže tak čeden obrazek, kakor ga ima to dekletce — potem

seveda ni čudno! . . . A zdaj se vpraša, kako končam vse to in kako se izvlečem iz zadrege; zakaj to nikakor ne gre! . . . Da bi je le nocoj ne bilo k studentu! Izgovor bi imel potem in najlepši povod, da . . .“

Obmolknil je, a na obrazu se mu je poznalo, da se še vedno bojuje in da ne more priti do trdnega sklepa.

„Stanoviten nisem baš!“ jame spet čez nekaj časa.

„Vrag ga vedi, odkod pride to, da je človek časih ves drugačen, nego časih! . . . Snoči sem bil kar neumen! Šel bi bil v smrt za to devče in če hočem biti odkritosrčen, moram priznati, da sem se čutil srečnega v njeni bližini kakor ob strani še nikdar nobene ženske ne! Danes pa se temu čudim! Pač zato, ker danes mislim, dočim snoči nisem mislil! . . . Srce in glava, to dvojce ne gre skup! . . . No, morda se godi danes tudi njej tako, kakor meni! Če bi tudi ona premišljala trezno, bi se kmalu sporazumela.“

V tej nadi se je Albin motil. Rezika ga je ljubila brez vseh premislekov in pomislekov. Niti na um ji ni hodilo, da bi bila zdaj, ko je bila uverjena o njegovi ljubezni, primerjala, kdo je on in kdo je ona. Zavedala se ni niti svojega uboštva, niti razločka sploh, ki je bil med njima. Prepričana je bila, da jo ljubi, in radi tega se ji je zdelo ravno tako malo čudno, če bi je ne vzel za ženo, kakor se ji je zdelo čudno, če ji čula v starih pripovedkah, da si je izvolil ponosen kraljič ubogo pastorko za družico . . .

Odkar je slonela na Albinovih prsih, je bila kakor prestvarjena in prerojena. Vseh skrbi se je bila iznebila, vseh otožnih misli. Glava ji je postala hkrati nenavadno vedra, jasna. Srce pa ji je bilo še enkrat močnejše, in prav čutila je, kako se ji pretaka zdaj kri vse drugače po žilah nego prej . . .

Ko se je vračala od studenca domov, bi bila najrajša pela in vriskala, tako srečna in vesela je bila in ni niti razmišljala o tem, kako se izgovori materi, da se je tako zamudila. Zdaj se ni bala ničesar več! Čutila se je zdravo, krepko, pogumno, in tudi najhujša materina očitanja bi bila zdaj rada vzela nase, ko je bila dosegla, po čemer je hrepenelo njeno srce.

Prišedši domov je stopila tudi brez straha pred mater ter ji povedala, da je bila zaspala pri studencu. Vse drugo seveda je — zamolčala! Previdnost je zahtevala tako!

Sicer pa se je bila dala mati hitro potolažiti. Končniku je bila izporočila Rezikin pozdrav, on je bil zadovoljen s tem, in zato tudi ni bilo takega povoda, da bi bila zopet oštevala hčer. Nekoliko se ji je pač zdelo čudno, da se je vrnila hči tako vesela domov, toda mislila je, da je povzročil to izprehod, in ni je izpraševala, če je bila s kom vkup . . .

Rezike se je polastilo neko dušno stanje, ki ga je težko označiti natančneje. To, kar je polnilo njeno srce, ni bila zgolj radost, ni bila sreča v navadnem pomenu besede. Bilo ji je, kakor bi se bila napila opojne pijače, polne sladkobe, ki jo je prijetno mamila in tudi vznemirjala spet . . .

Ko je legla k počitku, so ji sicer precej zadremale oči, toda pravo spanje to ni bilo. Vedno in vedno ji je vztrepetala duša v onem sladkem, neprispodobnem čustvu, ki ji ga je bil obudil Albinov objem . . . Časih jo je zapustil nekoliko spomin, toda le za hipec, in zopet je plavala Albinova podoba pred njenimi očmi. Bedela je in sanjala, oboje obenem, sanjala je one lepe, krasne sanje, ki jih sanja vsako deviško srce samo enkrat . . .

Preden pa se je delal dan, se je zdramila popolnoma. In v sladki zavesti, ki jo je prošinjala, se je

zasmejala veselo, dasi je bila sama in je bilo temno okrog nje. Navzlic temu, da je ležala ves čas le v nekaki omotici, se je čutila vendar izpočito in pokrepčano. Zdaj šele, ko je bilo vse tiho okoli nje, ko je ni nihče motil, je mogla prav premotriti srečo, ki jo je bila doletela prejšnji večer. Zdaj šele se je začela baviti natančneje tudi s prihodnostjo. Prekrasne slike so vstajale pred njo! Sreča, kakor si večje želeti ni mogla, jo je čakala ob strani ljubljenega moža! In zavedajoča se lastne sreče, je obljubovala pri Bogu, da stori vse, da zastavi vse svoje moči v to, da bode srečen tudi on...

Zdajci zazvoni k dnevi. Rezika se zdrzne. Spomnila se je ubogega cerkovnika, o katerem je vedela, kako goreče jo ljubi. Saj se je bil pred par dnevi spet priplazil pod njeno okno ter ji ponudil šopek cvetic, natrganih na župnikovem vrtu, a ko je zapazil, da je mati doma, ga je umeknil zopet ter pobegnil, od koder je bil prišel. Smilil se ji je. Bila mu je dobra in kakor se je veselila tistega trenutka, ko bi mogla Končniku pokazati očito, da je izvoljenka drugega, tako se je bala na drugi strani, žaliti cerkovnika.

Nekoliko skrbi je delalo Reziki to, jo bo li mati pustila spet k studencu, ali ne. A kakor v plačilo za to, da ni govorila o Končniku več zbadljivo — in to storiti se je zdaj skrbno varovala — ji mati ni delala prevelikih zaprek, ko ji je po končanem delu omenila, da gre zopet po studenec.

In tako je šla spet, srečna in vesela, boječ se samo, da bi Albina kaj ne zadržalo... Da bi se skesal dane obljube, ji niti za trenotek ni prišlo na misel. Imela je neomejeno zaupanje vanj, kakor ga more imeti le popolnoma neizkušeno in nepopačeno dekle.

Albin ta dan ni bil šel v vas. Bilo mu je nerodno iti mimo Rezikinega okna, zakaj ni si bil na čistem

o tem, kaj naj bi storil, naj bi jo li nagovoril, ali pa samo pozdravil, kakor dosedaj. Kajpada bi si bil izvolil lahko tudi drugo pot v vas, toda to bi bilo spet nekam čudno. Sicer pa je imel toliko premišljati in je moral biti torej sam! Letal je ves dan po gozdu ter preudarjal, kaj mu kaže bolje, ali iti na sestanek, ali ne. Naposled se odloči, da deklici ne napravi sramote. Šel je torej z namenom, da ji da na primeren način razumeti, da se je prenagril in da se kesa svojega koraka.

Nemirno je stopal nad studentem med grmičevjem gor in dol, smukal listje z vej ter pogledaval proti strani, od koder je imela priti Rezika. Gojil je še vedno nado, da je ne bo. Saj je bilo prav lahko mogoče, da ji zabrani mati, iti po vode. To bi bila zanj najenostavnejša rešitev! Kazal bi se bil razžaljenega, in stvar bi bila pri kraju!

Že je bilo zatonilo solnce in že se je hotel, globoko si oddehnivši, obrniti proti domu, ko jo zagleda. Bila je še daleč, a je hitela. Njemu začne srce hitreje biti, a noge mu postanejo trde, nekako odrevele. Še je bilo čas, da bi se bil umeknil . . . A to že samo na sebi, da se ima sniti z njim na samotnem kraju dekleta, se mu je zdelo tolikanj dražljivo, da obstane in počaka . . . Ko pa je bila prišla Rezika bliže, ko je natančneje razločeval njeno stasito, graciozno postavo, je čutil hkrati zopet ono čudovito, neumljivo moč, s katero je vplivalo to dekleta od blizu vedno nanj. Nič več ni mislil na beg, temveč se je tresel, da bi jo že skoro objel in pritisnil nase.

Odslej sta se Albin in Rezika redno shajala pri studentu, če je le količkaj dopuščalo vreme . . .

S Končnikom je bila od tistihmal, ko se ji ni zdel več nevaren, vedno prijazna, tako da sta bila on

in njena mati jako zadovoljna. Zato pa je tudi zdaj smela marsikaj, kar bi ji prej mati ne bila dovolila.

Časih si je seveda očitala, da mater vara. Toda ker je bila proti Končniku samo vljudna in ni storila nič takega, da bi ga bila utrjevala namenoma v njegovih upih, in ker je plamtelo njeno srce za Albina le v najčistejši ljubezni, se ji je dala vest zmeraj kmalu utolažiti . . .

Albin pa k tem sestankom ni prihajal brez notranjih bojev. Vedno zopet so se mu pojavljali pomisleki, pa tudi pojem o smotru njegovega shajanja z Reziko se mu je pogosto menjaval in nagibi, ki so ga vleкли k njej, niso bili vsak dan eni in isti . . .

Toda čimdalje se je shajal z njo, tem bolj je spoznaval, kako blago je njeno srce in kako čist je plamen, ki tli v njem zanj, tem bolj je občutil tudi blažilni vpliv, ki ga je imelo od vsega početka to bitje do njega. Vedno poredkeje so mu vstajale poželjive misli, vedno bolj se mu je vsiljevalo prepričanje, da bi bil zločinec in ničvrednež, če bi se izpozabil nad tem dekletom, in bolj in bolj je uvideval, da se mora šteti srečnega, če postane to krasno, to nenavadno dekle njegova žena. Čemu bi se brigal za to, kaj bi rekli njegovi znanci v mestu? In ali ni mar lepa dovolj, da bi jo pokazal lahko v vsaki družbi? Kar ji nedostaje izobrazbe, se nauči lahko od njega! Sicer pa — bo li hodil kdo ve koliko v mesto z njo? Ali ne bo živel tu na samoti in mu ne bo li ona, ki ve, kaj jo čaka, boljša družica nego vsaka mestna gospodična, kateri bi nemara oddaljenost od ljudi začela kmalu presedati? Oče, ki je moder, pameten mož, se pač ne bo protivil taki ženitvi! Čemu bi se torej še dalje pomišljal? . .

Nekega večera mu je bila Rezika posebno všeč. Imela je novo, živobojno obleko, ki je še bolj povzdigovala zornost njenih lic, in okoli pasa je imela privezan bel predpasnik, čigar čipkasti rob je dražestno blestel na temnejši podlagi. Toda to ni bilo ravno, kar je mikalo Albina. Bil je danes sploh dobro razpoložen in vse, kar je pogledal, se mu je videlo lepše nego druge dni. In tako je tudi na Reziki opazil danes krasote, ki so mu bile ostale do danes prikrite. Divil se je njenim lepim, mehkim lasem, občudoval je njene dolge trepalnice, a kar si je mogel razlagati najmanj, je bilo to, da ni bil dozdej še nikdar zaznal, kako fino zaokrožena usteca ima. Dozdej je le splošni vtisk njene prikazni vplival nanj, a danes se je začel hkrati zavedati posameznih lepot, ki so jo dičile. In omamljen ter premagan od teh lepot, ji položi roke okoli vrata ter jo vpraša z glasom, ki je pričal, kako mu od radosti drhti srce:

„Rezika, ali boš moja žena?“

Albin je pričakoval, da bo Rezika od samega veselja vzkliknila ter na buren način dala izraza svoji radosti zavoljo njegovega vprašanja. Toda njegove besede so imele ravno nasproten učinek! Zdrznila se je, kakor bi jo bil prešinil neprijeten občutek, in začudena ga pogleda.

„Kako vprašanje, ko veš vendar . . .“ mu odgovori in skoro žalostno povesi oko.

Albin, ki je bil jako občutljiv in se je svoje vrednosti zavedal v polni meri, je bil nekoliko razžaljen. Rezika je čutila to, a ni si mogla pomagati. Njegovo vprašanje ji je bilo zbudilo neprijetne slutnje in misli, in ker je bila vsekdar odkritosrčna in se ni znala hliniti, tudi ničesar storila ni, da bi ga bila zopet potolažila.

„Torej ni bil namenjen od vsega začetka me vzeti za ženo, da me šele danes vpraša to?“ Ta dvojba se ji je bila pojavila in te dvojbe se ni mogla iznebiti zdaj. Ona je mislila, da takega vprašanja nikdar ni bilo treba, a ker ji ga je danes stavil, je sklepala iz tega, da jo je do današnjega dne vabil brez resnega namena k studentu. Zdaj je šele tudi čutila, da ni bilo prav, da je zahajala semkaj, in da je bilo greh, da materi ni povedala cele resnice. Iz tega, kar je bila zvedela danes, je pa tudi izvajala dalje, da se na Albina ne more zanesti s popolno gotovostjo, in nov strah ji napolni dušo. Brigitin prihod je do danes ni vznemirjal, akoravno je vedela, kako nevarno je to dekle moškimi. A zdaj se je je lotila hkrati bojazen, da bi ta tujka ne zavzela enkrat njenega mesta . . . Da se po Albinu ozira, je bila v cerkvi že nekolikokrat opazila. Tistikrat ni pripisovala temu nikake važnosti, zdaj pa je dobilo to dejstvo za njo hkrati pomen, ki jo je navdajal z grozo in strahom.

Tako žalostna, tako potrta se ni vračala Rezika še nikdar od studenta, nego tisti večer . . .

XI.

Odkar se je Rezika zatajevala in se delala prijazno Končniku, se je ta jako čutil. Bil si je zmage gotov, zato je mislil, da si ubogega cerkovnika lahko nekoliko privošči. Zbadal in pikal ga je, če je le mogel.

„No, kdaj pa bo vendar že poroka?“ ga je navoril vselej, kadar sta naletela skup. „Le ne obotavljaj se preveč, zakaj jaz poznam nekoga, ki bi te znal prehiteti!“

Najrajše pa se ga je lotil v kaki večji družčini. Ker je bil Končnik bogat in veljaven, se je dobil zmeraj kdo, ki se je smejal njegovim dovtipom ter mu pomagal,

rogati se cerkovniku. Tega pa je to hudo bolelo, tem bolj, ker je že nekaj časa opazal, da se briga Rezika spet ubogomalo zanj. Zaman se je trudil ob sobotah popoldne, ko je potrkal v zvoniku, da bi zbudil njeno pozornost, zaman je uporabljal vso svojo umetnost pri zvonjenju. Rezika se ni ozrla v zvonik, niti če je izvabljal zvonovom mehke, otožne glasove, niti če je burno ob nje bijoč, razodeval svoj srd in svojo jezo. Rezika je bila vtopljenjena v svoje misli, iz katerih je ni probudilo nobeno zvonjenje . . . In ker se ni bilo še nič zvedelo o Rezikinem shajanju pri studencu, je bil tudi on prepričan, da je Končnik tisti, h kateremu se Rezika nagiblje, zato ga je sovražil iz vse duše . . .

A dolgo ni trajalo Končnikovo veselje in zmago-slavlje. Sčasoma se mu je začelo to in ono čudno zdeti, in začel je natančneje premišljati. „Kako to, da se je Rezika tako nanagloma, kar čez noč, izpremenila proti meni?“ se je vprašal. „In kako to, da je sicer prijazna z menoj, a o poroki vendar neče nič slišati?“

Potem pa mu tudi to ni hotelo v glavo, da je, kadar je prišel proti večeru tja, nikdar ni bilo doma. Da bi vedno le po tisti studenec hodila? To se mu je začelo zdeti neverjetno. Nadalje mu ni šlo to v nobeno malho, da je nekaj časa Albin tako poredko zahajal k njemu in da je, kadar je prišel, odhajal mnogo prej, nego je bila časih njegova navada . . . Kaj pa, ko bi bilo vse to v kaki zvezi? . . .

Temu je bilo treba priti do dna, toda kako? Da bi šel sam na prežo stat, to vendar ni šlo. Preveč lahko bi se osmešil.

Nekega popoldneva pokliče torej Čibkinega Jožka, ki že nekaj časa ni več uganjal svojih burk in je zdaj pri njem delal, da bi odslužil tisto, kar je bil v no-rosti na žganju zapil, ter mu veli:

„Jožek, pusti zdaj delo in pojdi malo tjakaj do studenca, pa tako, da te ne bo nihče videl. Po ovinkih pojdi, veš! Tam se skrij za kak grm in čakaj! Gorenjčeva Rezika hodi vsak večer tja po vodo . . . Morda pride še kdo drugi, boš videl! Pa gledi, da te nihče ne zapazi!“

Jožek je vedel takoj, kake skrbi ima Končnik ker je to vsak vedel, da snubi Reziko. Pokima z glavo, češ, da ga razume, in izpivši na en dušek frakelj žganja, ki ga je bil postavil Končnik predenj, se odpravi takoj na pot.

Končnik je nestrpno čakal, da bi se Jožek vrnil. Toda ta je dolgo mučil njegovo potrpežljivost in je prišel šele, ko se je bil naredil že trd mrak. Prisopihal pa je tako, kakor bi ga bil kdo pripodil, in ne meneč se za to, da je tam pri mizi nekdo pil, se zareži ter začne pripovedovati:

„Hehehe, zdaj sem ju pa zalotil zdaj!“

„Koga si zalotil?“ vpraša Končnik neprijetno iznenaden.

„No, koga drugega, nego tisto lepo Gorenjčevo Režišče in pa . . .“

„In pa . . .?“ povzame Končnik.

„In pa . . . no, saj veste koga, hehehe . . .“

„Govori, če ti rečem!“ zarohni Končnik.

„No, tistega mlečnozobca, tistega Albina gospoškega, ki ima ob nedeljah suknjo s tistimi škarjami zadaj . . . Tristo odrtih maček, lep parček to! . . . Pri moji kokoši, da! . . . Kar je res, je pa res! . . . Juj, juj, to vam je bilo poljubovanje in pa . . . hahaha — saj ni, da bi govoril! . . . To je ljubezen to! . . . Tako se nista še kmalu ljubila dva! . . . Kar hudo mi je bilo, ko sem gledal vse to!“

Čibkin Jožek je bil zlobnež prve vrste, obenem pa nesramnež in velik navihaneč. Ni se zmenil dosti za to, če je spravil koga ob dobro ime. Zlasti mu je delalo veselje, obrekovati kako dekle. Na ta način se je hotel nemara maščevati, ker ga dozdej nobeno ni maralo. Blebetal je tudi danes, kar mu je prišlo ravno na jezik, in lagal, kar se je dalo. To pa posebno še radi tega, ker je videl, kako Končnika to peče. Privoščil je vsakemu hudo.

Končnik je poznal Jožka in vedel, da pretirava, a zadostovalo mu je že to, da se je obistinila njegova slutnja in da se Rēzika res shaja z Albinom.

Srdit vsled nepovoljne novice, zareži nad Jožkom: „Molči zdaj in ne brusi dalje jezika!“

Jožek pa se ni dal ugnati. Veselilo ga je, da se Končnik jezi, in ker itak ni pričakoval nobenega plačila več za posel, ki ga je bil opravil, je nadaljeval, kljubovaje: „Končnik, tu si pa enkrat pogorel, da nikdar takega! . . . I, pa seve, kako pa naj bi bilo tudi drugače! . . . Vdovec si, v mladeniških letih tudi nisi več . . . oni pa: lep, mlad, gosposki, pa s tistimi zasukanimi brčicami pod nosom — oh, no, kaj se hoče!“

Končnika zgrabi jeza. Obrne se naglo in trešči Jožka s svojo mesnato roko s tako močjo tja po zabuhlem licu, da se opoteče in pade. Položivši dlan na lice, po katerem je bilo počilo, začne tuliti ter nago-varjati onega, ki je sedel tam zase pri mizi, rekoč:

„Petrič! Oj, Petrič! . . . Tožit pojdem! . . . Ti boš za pričo! Videl si, kako me je česnil!“

„Ka-a-aj?“ odvrne oni zategnjeno in zadovoljno smejoč se, prav kakor bi bil vesel, da ni občutil on težke Končnikove roke. „Jaz, praviš, da sem kaj videl? . . . O-o-o! . . . Bog ne prizadeni! Jaz nisem nič videl, prav nič! . . . Gledal sem ves čas skozi okno!“

„Pa slišal si vsaj, ko je počilo!“

„Ka-a-aj? . . . Slišal? . . . Slišal pa še manj! . . . Jaz že od nekdaj slabo slišim! . . . O zdaj pa grem! . . . Dobro se imejta!“

Izrekši vstane in, položivši za pijačo denar na mizo, odide . . . Precej za njim gre tudi Končnik iz sobe, ne meneč se dalje za Jožka, ki je čepel še vedno pri tleh ter tuleč grozil, da pojde tožit. Ko zapazi ta, da je sam, skoči pokoncu in reče:

„Čakaj, hudič, jaz te že izplačam!“

Nato seže po polni steklenici žganja, ki je stala na omari ter jo nastavi na usta. Pil je v velikih požirkih, dokler se mu ni zaletelo. Ko se je bil odskochoval na ta način za bolečino, jo popiha vunkaj . . .

Drugi dan na večer pa je šel Končnik k Meti. Šel je nalašč ob takem času, ko je vedel, da Rezi ne bo doma. Bil je sila razkačen, a premagoval se je in vstopil s prijaznim obrazom kakor zmeraj. Še celo stekleničico vina je zopet prinesel s seboj. Izročivši jo Meti, začne:

„No, kje pa je Rezika? . . . Ali spet pri svojem ljubčku?“

„Pojdi, pojdi, pri kakem ljubčku!“ odvrne Meta. „Pri studencu je spet, kakor zmeraj ob tem času. Navadila se je te poti tako, da mora iti vsak večer. Branila sem ji nekaj časa, pa kaj hočem! Ves dan sedi, ji pa dobro dé, če se malo izprehodi. Na obrazu se ji pozna, kako ji to ugaja. Odkar hodi k studencu, je videti vse bolj zdrava in vesela!“

„Verjamem, verjamem!“ odgovori Končnik potuhnjeno. „Že večkrat sem čul, da ljubezen mladim dekletom ne škoduje!“

I, kaj pa imaš vendar nocoj s to ljubeznijo?“ vpraša Meta. „Ne umem te!“

„Hm, torej ne veš, da se shaja pri studencu s tistim logarjevim Albinom? O ni tako nedolžna ne ta tvoja hčerka, kakor si pravila!“

Meta odskoči s svojega sedeža, kakor bi jo bilo kaj uščipnilo.

„Kaj praviš?“ vzklikne. „Moja hči, da bi . . . To ni mogoče! . . . Kdo pa je raztrosil te laži?“

„To niso laži, le meni verjemi! Sicer pa njo samo vprašaj, kadar se vrne. Če bo videla, da veš vse, si ne bo upala tajiti . . . Jaz grem sedaj. Mudi se mi . . . Pa ji nikar ne pravi, da sem jo zatožil jaz! . . . Saj bi je ne bil, pa sem si mislil, da je le bolje, če veš o tem . . . Ta dečak je od zlodja, ti rečem! Če ne boš pazila, se zna še kaj zgoditi, kar ti ne bo po volji! . . . Seveda in jaz . . . Saj veš, kako so take stvari! Ostankov tudi jaz ne pobiram rad! Če ti je kaj na tem, da postaneš moja tašča, boš že vedela, kaj ti je storiti! Zdaj sem jo še pri volji vzeti, ker še nista z onim dolgo znana in ker vem, da razun otročarij dozdam še ni bilo med njima. A če bi bilo slišati še kaj, potem odstopim jaz popolnoma . . . Stori torej, kakor veš in znaš in kakor ti je drago!“

Nato je Končnik odšel, ne da bi bil čakal na odgovor. Meta je komaj zapazila, kdaj so se zaprla za njim vrata, tako zmedena je bila in potrta.

„Oh, oh, oh!“ je tarnala sama pri sebi, kakor bi se ji bilo prigodilo kaj groznega. „Ti nesrečno dekle ti! . . . Da mi gre napraviti kaj takega! . . . Kaj naj počnem, no, reva!“

Že se hoče vzdigniti, da bi tekla k studencu po hčer, ko začuje njene stopinje v veži. Rezika, ne vede, kaj se je bilo zgodilo v njeni odsotnosti, stopi vesela in nič hudega sluteč v sobo. Ponudivši materi vrč, reče:

„Pijte, mati! Še prav mrzel bo!“

Mati pa jo pahne jezna od sebe in zakriči:

„Strani od mene, ti potepenka malovredna ti!“

Rezika se prestraši tako, da bi bila izpustila kmalu vrč iz roke. Ostrmela je in prebledela, mati pa je nadaljevala:

„Ali sem te mar tako učila? . . Oh, saj pravim, no, da me Bog tako kaznuje! . . Povej mi, malopridnica, s kom si bila pri studentu skup?“

„Z Albinom!“ odgovori Rezika boječe in povesi oko.

„Tako, s tistim torej! . . S takim zapeljivcem se shajaš za mojim hrbtom! . . Oh, kako sem vendar jaz neumna! . . Jaz mislim, da imam pošteno hčer; hvalim jo, da je pridna, da je — oh, pa je ravno nasprotna od vsega tega! . . Kar strani mi pojdeš od mene! Take hčere ne maram jaz!“

Reziki se udero solze po licih. Kaj takega ni pričakovala.

„Kaj pa sem storila takega?“ ugovarja s tresočim glasom. „Nekolikokrat sem bila z Albinom skup, to je vse!“

„Tako! . . In to ni morda nič! . . Shajati se na samotnem kraju z moškim, ali se to sme?“

„Ko se pa imava — rada!“

„Rada, seveda, rada! . . Potem ni pa nič greh, kaj ne, če se imata rada? . . Oh, da, kaki otroci so to dandanes na svetu! . . Kje bi si bila jaz upala kaj takega? . . Nikdar in nikoli! . . O, pravemu si prišla v roke! . . Ta zna! . . Naučil se je v mestu! . . Saj drugače bi ti ne bil zmešal tako glave! . . Uh, ta malopridnež!“

„Albin ni malopridnež!“ si upa odvrniti Rezika.

„Kajpak ko malopridnež! . . Ali ti je mar rekel, da te vzame za ženo?“

„Rekel!“ potrdi Rezika . . . „Pa tudi če bi mi ne bil rekel! Albin ni hudoben!“

„Kaj? . . On ni hudoben? . . Zakaj pa te zvaljla potem v samoto! . . Če ima poštene namene, zakaj ne pride semkaj?“

To vprašanje je spravilo Reziko v zadrego, iz katere si ni vedela pomagati drugače, nego da se je iznova razjokala. Čutila je, da je popolnoma upravičeno in da materina graja torej ni brez vse podlage.

„Ljuba mati,“ reče, „ne bodite hudi! Saj sem bila danes zadnjič pri studencu! Povedala bi Vam bila že prej vse, ko bi ne bilo tega — Končnika! Zato morda tudi nisem rekla Albinu, da naj pride k nam. Toda zdaj mu pišem in izporočim, da me ne bo več k studencu.“

„Nič mu ne piši!“ pripomni mati. „Bo že vedel, pri čem je, če te ne bode več tjakaj.“

„Ali mati, kaj si bo mislil od mene! In pa, mati, saj veste, da ga imam rada in on mene tudi!“

„On si bo prav gotovo drugje iskal neveste.“

„Ne, mati, boste videli, da ne!“

Meta se ni dalje pričkala s hčerjo in ji je pustila, da je pisala. Ko je vse natančneje preudarila, se ji ni zdelo čudno, da ima hči Albina rajša nego Končnika. Saj je tudi njej nekdanj bolj prijal študent, nego navadni kmečki snubači. In Albin je bil še vse lepši, še vse bolj gosposki, nego je bil Gorenjčev Tone, ki se ga je bilo tako zaželelo njeno srce. Pa tudi ji je kolikor toliko laskalo, da se je mladenič, kakršen je bil Albin, zagledal v njeno hčer. Da bi ji moglo biti to ravno tako v nesrečo, kakor je bila njej ljubezen moža, kateremu ni bila prava vrstnica, na to še mislila ni. Nasprotno, zdelo se ji je povsem naravno, da je premagala Albina lepota njene hčere, in tudi to se ji je

zdelo kmalu povsem mogoče, da jo Albin vzame in popelje na svoj dom. In ona bo šla seveda z Reziko! . .

„Pri Logarjevih bi se tudi lepo živelo!“ je mislila sama pri sebi. „Skrbi in ubijanja bi bilo še manj, nego pri Končniku. In hrano imajo tudi tako, da si ni želei nič bolje. Divjačine, kolikor le hočejo! . . Končniku pa tudi ni verjeti vse, kar zdaj obljubuje! . . Kdo ve, če bi jo potem res vzел k sebi? . . Naposled pa, kaj more to škodovati, če Končnik zve, da Albin resno snubi njeno hčer? . . Prizadeval se bo še bolj, da si jo prisvoji, no, in to more biti njej le na korist!“

Tako je računala Meta v svojem egoizmu . . .

Albina pa je jako neprijetno pretreslo Rezikino izporočilo. Ponižal se je do nje, a prirojeni mu ponos se je protivil temu, da bi se bil ponižal še do njene matere. Poleg tega je sumil, da je to le past, v katero ga hočejo ujeti. Poslati je hotel Reziki že oster odgovor, ko si še premisli ter ga odloži za poznejši čas . . .

Albin se je bil Rezike navadil in to je zdaj, ko je vedel, da je ne bo več, bridko občutil. Čimbolj se je bližal čas, ko bi se bil imel sniti z njo, tem huje mu je bilo. Kar strpeti ni mogel in se je navzlic Rezikinemu pismu napotil k studentu. Neverjetno se mu je zdelo, da bi ne prišla, in neprenehoma je razgrinjal veje na dvoje, češ, morda mu pa le zableste nasproti njena krilca, ki so vselej tako prijetno plapolala v zraku, kadar mu je hitela nasproti . . .

Toda zaman, vse zaman! Ni je bilo! In ko je bilo že tako pozno, da ni mogel več upati, da bi prišla, si ni mogel kaj, da bi ne bil nastopil poti po stezici, po kateri je prihajala dozdej ona vsak večer . . . Šel je tako daleč, da je videl streho, pod katero je bivalo ljubljeno dekletce, potem pa se je vrnil naglo, kakor

bi se bal, da bi ga kdo ne zapazil, in kakor bi se sramoval čuta, ki ga je bil privedel semkaj . . .

Tisto noč je Albin malo spal. Premišljal je mnogo semintja, kaj naj stori. Prišel je naposled do zaključka, da je stališče, ki ga je zavzela Rezika, z njene strani popolnoma pravilno in da ji ne more zameriti, če se neče več z njim shajati na samoti. Tako bi ravnalo vsako pošteno dekle. Borila sta se v njem samo še ponos in pa ljubezen. Da, zdaj je bil do dobrega prepričan, da to dekletce res ljubi, da brez tega dekletca živeti ne more. Hrepenenje po Reziki mu je rastlo od trenutka do trenutka, in posledica tega je bila, da je zatrl svoj ponos, da se je iznebil vseh tistih ozirov, ki jih je bil po svoji misli svojemu stanu dolžan, ter je stopil drugi dan v borno Metino kočo . . .

Rezika, ki se ga ni nadejala tako kmalu, je bila vsa iz sebe od prevelikega veselja. Tudi mati se je zadovoljno muzala in smehljala, kakor bi hotela reči:

„Tako pa, tako!“

In da bi pokazala, da tudi nekaj razume in da ve, kako je treba ravnati s takimi gospodi, vzame škaf in gre po vodo.

Albinu pa je to res imponiralo. Všeč mu je bilo, da mu mati tako zaupa . . . Odslej je hodil redno k Reziki na dom . . .

XII.

Končniku ni moglo ostati dolgo prikrito, kaj se godi. Ko vpraša nekoč nejevoljen Meto, po kaj zahaja Albin k njim, mu odvrne ta precej samosvestno, da, celo pikro:

„I vprašaj ga! . . Vrât mu ne morem pokazati! . . Sicer pa tako slab snubač Albin tudi ni!“

Končnik je takoj vedel, pri čem je. Jezilo ga je, da se je Meta tako prevrgla, a čudil se temu ni, ker je poznal ljudi in vedel, da volijo matere hčeram najrajše tistega za moža, poleg katerega obetajo sebi najlepše življenje. Zaradi tega pa tudi ni takoj obupal. Mislil je le, kako bi se iznebil svojega tekmeca in kako bi se maščeval nad njim, zakaj Albina je zdaj naravnost sovražil.

„Kaj pa, ko bi se dal cerkovnik naščuvati?“ reče sam pri sebi. „Vraga, ta ne bi bila slaba! Iznebil bi se na ta način morda kar hkrati dveh!“

Ko torej sreča nekega popoldne Mihca, ga nagovori, rekoč: „Lepa je ta! Ob dekleta si!“

„Pa Vi tudi!“ odvrne cerkovnik dokaj zlobno.

„E motiš se, Mihèc!“ ugovarja Končnik. „Zastran mene bi bil ti prav lahko dobil Reziko! Tisto je bila samo šala, veš, kar sem takrat govoril. Da sem se večkrat zglasil pri Meti, je imelo druge vzroke. Hodila je k nam na delo, zato sem moral večkrat tja. Če sem z Reziko časih govoril kaj o možnostvi, je bilo tudi samo tako! Pojdi, pojdi, kaj bom jaz, starec, jemal tako mladega dekleta! . . . Rezika je za take, kakor si ti, ali pa tudi za tistega Albina, ki se zdaj lovi okrog nje! Ta ti je zares nevaren, ta! . . . Velika škoda zate, da se je vrnil domov! . . . Prav gotovo bi bila Rezika tvoja, če bi njega ne bilo! . . . A zdaj ne vem, kako bo! Zmedel jo je vso, to jaz vem. Nate Rezika niti ne misli več!“

„O ne, ne!“ vzdihne cerkovnik.

„Mihèc, ali si res ne znaš pomagati?“ začne Končnik spet po kratkem premolku še bolj zaupno in potihem. „Takega gosposkega mehkuža se vsaj ne boš bal! . . . Ne da bi se hvalil, ali toliko ti rečem,

če bi bilo meni res kaj na tem dekletu, Albin nikdar ne bi hodil dolgo k njemu!“

„Kaj pa naj storim?“

„Fant bodi, kakor so drugi! Če bi meni hodil tako v škodo, kakor hodi tebi, pri moji veri, nič bi mi ne bilo, če bi mu razbil betico! . . . Vraga, čakati ga pojdi enkrat, ko bo šel domov! V robec deni kamen in se skrij v kak grm ob stezi . . . In potem že veš, kaj! . . . Kdo pa ti bo mogel kaj dokazati? . . . Za takega dekleta že treba kaj tvegati!“

A Mihec ni bil človek, ki bi bil prelivaval kri. Odločno zmaje z glavo in reče: „Ne, ubijal pa jaz ne bom! . . . Kdo ve, kako še pride! Ne verjamem, da bi Albin res hotel vzeti Reziko za ženo! In ko Rezika to izprevidi, se ne bo več pečala z njim!“

„Ali misliš? . . . Jaz sicer tudi pravim, da jo Albin nikdar ne vzame za ženo, toda nekaj drugega se bo zgodilo! . . . Saj si lahko misliš, kaj! . . . Pred že ne bo odjenjal ta, ti jaz povem, ker ga dobro poznam! . . . Saj se je že hvalil pred menoj! . . . Če hočeš torej odvrniti od dekleta nesrečo in sramoto, stori, kakor ti velim!“

Cerkovnik se je ločil s težkim srcem in povešeno glavo od Končnika. Zadnje njegove besede so mu dale misliti . . . In čimbolj je premišljal vso stvar, tem bolj se mu je dozdevalo, da je res njegova dolžnost, čuvati nad Reziko. Akoravno se je njegova narava ustavljala temu, da bi bil napadel Albina, ga je vendar le črtil in sovražil. A tudi zoper Reziko se mu je zbujal gnev, da ga je tako zlahka pozabila. Ljubil pa jo je navzlic temu še vedno, ljubil jo je blazno. Trpel je radi nje noč in dan grozne muke, in misel nanjo mu je polnila glavo tako, da ni bil sposoben že dalje časa za nobeno delo in da je opravljal radi tega svojo službo jako malomarno.

Ker zaradi svoje nesrečne ljubezni nobeno noč ni mogel dolgo zaspati, se mu je pripetilo pogosto, da so mu zadremale baš tisti trenotek oči, ko bi bil moral vstati. In tako je večkrat kaj zamudil. Pa tudi v cerkvi je bilo marsikaj narobe. Kmalu je pozabil prižgati sveče pri oltarju, kmalu je pogrešal mašnik vina pri darovanju. Župnik ga je oštel radi tega večkrat in mu že nekolikokrat zagrozil, da ga odpusti iz službe, ako se ne poboljša.

To pa je cerkovnika le še bolj potrlo in vznemirilo. Začel je obupavati sam nad sabo, in lotevalo se ga je tisto grozno nervozno stanje, ki pripelje ljudi večkrat do samomora.

Da bi se iznebil svojih otožnih misli ter si umiril svoje razburjeno srce, se odloči nekega petka, da pojde drugi dan v večji družčini na božjo pot. Dobil si je bil že namestnika, ki bi bil opravljal njegov posel v cerkvi v soboto in nedeljo.

A bil je vražen in se ni lotil kmalu kake stvari, da ne bi bil vprašal prej kart za svet. Znal si je sam prerokovati iz njih. Neštetokrat je bil poprašal že one podobice, li bode Rezika njegova, ali ne. Odgovor je bil večjidel neugoden. A zdaj pa je hotel tudi vedeti, ga ne čaka li drugi dan na božji poti kaka nesreča.

Razvrstivši karte po mizi, ostrmi. Pokazale so mu krsto in križ . . . To je pomenilo smrt!

Razvrsti jih drugič: zopet krsta, križ! . . .

Poizkusi tretjič: isti odgovor.

Zdaj je vedel, da ne sme na božjo pot, in sklenil, da ostane doma . . .

Karte so ga bile hudo vznemirile, in spal je tisto noč še manj, nego po navadi. Vsled tega je bil ves drugi dan hudo čemeran, in slaba volja ga ni pustila, tudi ko je popoldne ob štirih potrkaval v zvoniku z

dvema tovarišema k prazniku. Bolela ga je glava, in srce mu je neprijetno utripalo. Počutil se je tem slabeje, ker je vlekel močan jug, ta najhujši sovražnik bolnih in vznemirjenih živcev. Vse mu je plesalo pred očmi in mu je šumelo tako po ušesih, da je komaj razločeval glasove, ki jih je izvabljal potrkavanje zvonovom . . . Z grenkobo in srdom se je oziral doli na Metino koč. Rezika je šivala pri oknu, a zunaj pod oknom je stal Albin in se pogovarjal z njo. Oprl se je bil z eno roko na okno in je neprenehoma zrl vanjo, ona pa je semtertja povzdignila od dela proti njemu oči ter se mu prijazno nasmehnila . . .

Vse to je videl cerkovnik. Zbral je še enkrat vse svoje moči in uporabljal vso svojo umetnost pri zvonjenju, da bi zbudil pozornost Rezikino. A zaman! Ozrla se ni niti enkrat v zvonik, od koder je on tako koprneče doli zrl nanjo. Morda zvonjenja niti slišala ni!..

Ko so bili odzvonili prvič, skoči cerkovnik z odra, na katerem je stal med zvonjenjem, na tla, se nasloni na leseno stebrovje pri turnskih linah ter gleda strmeč doli. Spodaj je prihajal baš Končnik. Ko uzre gori v lini cerkovnika, stisne ob ustih obe dlani skup ter mu zakliče gori toliko glasno, da ga je lahko razumel:

„Mihèc, ali vidiš onega tam pri oknu? Nimaš ničesar pri rokah, da bi mu vrgel na glavo?“

Cerkovnik se strese. Zdelo se mu je, kakor bi se mu Končnik rogal, in kri mu jame še huje pluti po žilah. Bilo mu je, kakor da mora res dati kako duška gnevu, ki mu je stiskal srce. Ozre se okoli, a ničesar ni bilo, kar bi bil zagnal lahko doli. Nagne se spet čez stebrovje in zdaj zapazi, da moli na mestu, kjer se je bil odlučil omet, kos opeke iz zidu. Te opeke se je hotel polastiti, zakaj nervozno so se mu tresli prsti, in čutil je potrebo, da stisne nekaj trdega

v pest. Toda iz zvonika ni mogel doseči tako daleč, zato se zavihti čez ograjo pri lini ter začne, oprijemši se z levico enega stebra ter sklonivši se do okrajka, rvati z desnico opeko iz zidu.

„Tako, vidiš, Mihèc, tako!“ ga podžiga Končnik, a hkrati se odlomi steber, ki je bil menda že jako trhel, in cerkovnik pade najprej na cerkveno streho, odondod pa doli na kamenita tla . . .

Med padcem je Mihec še zakričal, ko je pa priletel na tla, ni dal več glasu od sebe.

Karte so mu torej vendar le dobro prorokovale! . . .

Rezika se je bila vsled cerkovnikovega krika ozrla v zvonik in ga še videla, ko se je valičkal po cerkveni strehi na tla.

„Jezus, Marija!“ vikne, skoči pokoncu ter začne, prijemši se z obema rokama za glavo, letati po sobi semintja. Prešinila jo je takoj misel, da je ona kriva te nesreče, in je bila tako prevzeta groznega dogodka, da je na Albina popolnoma pozabila.

Okrog cerkovnika se je zbralo precej dosti ljudi. Prvi je pristopil k njemu Končnik, ki ni stal daleč strani od mesta, kamor je bil priletel. Pretresla ga ni ta nezgoda čisto nič, akoravno bi si bil lahko očital, da je on s svojimi besedami pripravil cerkovnika do usodnega koraka. Smehljaje se je sklonil nadenj in opazivši, da mu je iz nosa in ust bruhnila kri, rekel sam pri sebi:

„Mihec, ti imaš zadosti! Kósala se ne bova midva več, ne pri oni puncu tamle, ne pri kaki drugi! A še rajši bi, če bi ležal na tvojem mestu tisti tam, ki stoji ondi pod oknom! Nevarnejši mi je, kakor si mi bil ti!“

Mihec je sopesl še toliko časa, da so ga deli v sv. olje, potem pa je izdihnil.

Albin ni videl rad takih reči, zato je ostal pod Rezikinim oknom ter se od daleč oziral proti strani, kjer so se ljudje bavili s ponesrečenim cerkovnikom.

Ko so tega odnesli, se mu približa Končnik in ga nagovori: „Taka nesreča! . . . Kaj pravite k temu? . . . Pa kaj vprašam! . . . Vi ste lahko veseli!“

„Jaz? . . . Zakaj?“ se začudi Albin.

„Tekmeca ste se iznebili! Kar pogledite svojo nevesto! . . . Ni mar žalostna? . . . Prej je imela rada cerkovnika nego Vas, in kakor vidite, ji je bil še vedno pri srcu!“

Končnik je govoril sicer, kakor bi se šalil, a zlobne poteze v njegovem obrazu so jasno pričale, kak namen ima. Ta namen je deloma tudi dosegel, ker ni Rezika v svoji zmedenosti njegovih besedi niti čula in torej tudi odgovoriti ni mogla nanje. Albin pa je bil domišljav in občutljiv dovolj, da ga je Rezikino vedenje neprijetno genilo.

To je Končnik tudi brž zapazil in izkoriščal nadalje sebi ugodni položaj. Prijemši Albina za roko, mu reče: „Pojdiva, pojdiva strani odtod! Ni dobro motiti tiste, ki žalujejo! . . . Danes Vas ne čaka tukaj tako nikaka zabava več! . . . Jaz sploh ne morem biti tam, kjer tarnajo! . . . Doli pojdiva na vas! Saj nemara tako že ne veste več, kakšno je tam doli pri nas, tako dolgo Vas že nisem videl!“

Albin ga je slušal. Jezilo ga je res, da si jemlje Rezika cerkovnikovo smrt tako zelo k srcu, in je šel s Končnikom.

Končnik pa ga ni peljal k sebi na dom. Ko sta bila prišla do njegove hiše, mu reče: „K meni tako vem, da ne greste radi! Saj tudi nič prijetnega ni pri meni več! Zato pa stopiva še malce naprej, do nove gostilne . . . Sicer še nisem bil jaz nikoli tam in

bi imel vzroka dovolj, da bi imel jezo na te dve ženski, ker sta mi napravili zadosti škode, toda ko pa sta tako lepi! . . Ali mi verjamete, da sem se čudil, ko so mi pravili, da Vi ne zahajate tjakaj! . . Saprment. taka punca, kakor je ta Brigita — to bi bilo kaj za Vas, to!“

Albin ni nič odgovoril, a se ni ustavljal, ko ga je potegnil za sabo.

Dospevši pred hišo Tržačank, stopita najprej v prodajalnico. A tu je bilo že vse natlačeno ljudi. Novica, da se je ponesrečil cerkovnik, se je bila hipoma raznesla in dala vaščanom zaželen povod, da so odložili prej ko po navadi delo ter šli k Tržačanki. In tako so bili zdaj tu zbrani stari in mladi. Vsakovrstne obraze je bilo videti: čedne, mladostne, pa tudi zgrbančene in posušene. Kdor je mogel, je sedel bodisi na kak stol, bodisi na kako vrečo, napolnjeno s soljo, moko, koruzo itd., ali pa tudi na kak sodček, katerih je bilo razstavljenih vse polno po prodajalnici. Drugi, ki se niso pririli do sedeža, so pa stali ter predstavljali noge zdaj naprej, zdaj nazaj. Nekateri so pili vino, drugi žganje, mnogi pa nič. Zato pa so žvečili tobak ter bljuvali pred se tisto nehretno rjavo tekočino, spričo katere se obrne prav lahko kak bolj občutljiv želodec. Eni so govorili, drugi poslušali, in sicer kmalu z večjim, kmalu z manjim zanimanjem, kakor je že bil kdo živahnejšega, ali pa bolj mrtvega temperamenta.

Predmet vsemu pogovoru je bil seveda le ubogi cerkovnik, ki je bil na tako nesrečen način končal svoje mlado življenje. A pomilovalnih besedi se je čulo malo! Semtertja je bil opaziti pač tudi kak kisel ali žalosten obraz, a temu ni bila kriva cerkovnikova smrt, ampak dotičniki so imeli povsem druge vzroke, da so se držali tako. Da, nekateri so se celo smejali ter delali

dovtipe o ubogem Mihcu, da je bil tako nespameten in je šel prevračat kozle s stolpa doli . .

Kaj je bil povod cerkovnikove nesreče, razen Končnika prav za prav noben drugi ni vedel . . .

Ko sta bila Albin in Končnik stopila v prodajalnico, je zadnjega vse obsulo, rekoč: „Končnik, tebi bo najbolj znano, kako se je vse to pripetilo, ker si pod zvonikom stal, ko je padel!“

„E, kaj bo meni znano!“ se obregne Končnik nejevoljen, prime Albina za roko ter rije z njim proti vratom, ki so držala v gostilniško sobo. Dospevši tja, pelje Končnik Albina še v drugo sobo, ki je bila odločena menda boljšim gostom.

„Tu notri bo bolj mir!“ reče Končnik in namigne Albinu, da naj sede z njim k majhni mizici.

Albin ni imel časa, da bi se bil v prodajalnici nekoliko ozrl, zato tudi ni zapazil, kako so se Brigiti hipoma razširile in oživile tiste njene dremotne oči, ko je bil stopil notri. Poznal je Brigito, saj jo je videl že nekolikokrat v cerkvi, in dasi mu je bila njena zunanost všeč, vendar ni bila napravila od daleč nanj tolikega vtiska, da bi bila nastala za Reziko kaka nevarnost. Da pa dozdej ni bil še prišel v novo gostilno, za to je bil poglavitni vzrok to, da ga je bilo kolikor toliko sram, zbuditi sum, da žene tudi njega taka radovednost, kakor druge ljudi.

Končnik in Albin še nista sedela dolgo, ko pride Brigita za njima. Glavo nekoliko naprej sklonjeno, se jima je bližala počasnih korakov, kakor bi si pomišljala in kakor bi si ne upala prav se jima približati. Toda hkrati dvigne glavo ter stopi pogumno prav tik Albina, tako da se ga je dotikala njena obleka. Albin jo pogleda malce začudeno, a nje to ni spravilo v zadrego. Pokaže mu dve vrsti blestečih zob in se mu nasmeje

zaupno in prijazno kakor staremu znancu ter reče: „Torej vendar enkrat, gospod Albin! Bog ve, kolikokrat sem se vprašala, zakaj se nas ravno Vi tako izogibljetel! Ali mislite, da smo pri nas res tako hudi, ali káli?“

„Gospod Albin ima nevesto!“ pripomni Končnik hudomušno ter namežikne najprej proti Brigiti, kakor bi ji hotel reči: „Glej, da si ga ti osvojiš!“ potem pa še proti Albinu, kakor bi ga hotel vprašati: „No, ali bo ta zate?“

Brigita povesi oči in reče: „Slišala sem že nekaj, a vendar . . .“

Albin pa, ki mu ta pogovor ni bil povšeči, se zasmije proti Brigiti in jo vpraša: „Odkod Vam je moje ime tako dobro znano, bi rad vedel.“

„Ali gospod Albin, kako se morete čuditi temu? . . . Li res tako malo cenite sami sebe? . . . Kako si morete misliti vendar, da bi dekcle, ki Vas je enkrat videlo, ne pozvedovalo o Vas!“

Pri teh besedah ga je pogledala tako poželjivo, tako hrepeneče, da je postalo Albinu hipoma gorko okoli srca. Zbudilo se mu je nenadoma zanimanje zanj, in z vidno slastjo je zrl v njen podolgastookrogli, od lepo zaokroženega, napetega podbradka obdani, lepi obraz. Lice ji je bilo skoro temnordeče, nekoliko ogorelo, a zdravo in zorno, da ga je bilo veselje gledati. Njene oči so bile videti, kakor bi na pol spale, a zdele so se baš radi tega nenavadno poželjive. Kadar pa je privzdignila veke, tedaj je švignil plamen iz njih, da je spričo njega moralo vztrepetati vsako moško srce. Pogledavati je znala pač ta Brigita!

Albin je opazoval z vidnim zanimanjem tudi njeno krepko postavo, se čudil njenim polnim rokam in njenim mogočnim prsim in ko jo je bil premostril od nog do glave, je dejal sam pri sebi:

„Ta ženska postane še pravi vzor bahantinje, kakršne so poznali v nekdanjih časih!“

In vedno zopet so mu obstale oči na njej, ona pa je rada trpela, in niti najmanjše zadrege ji ni povzročalo, da je bil tako zaverovan vanjo. Čudno pa je bilo to, da je tudi Albin dobil podobnosti med Brigito in Reziko, kakor sta si bili nepodobni na prvi pogled. In ne samo, da se mu je zdel nos obeh čudovito sličen, tudi razne potezice v Brigitinem obrazu so ga spominjale Rezike, dasi je bil splošen vtisk, ki ga je napravil Brigitin obraz nanj, povsem drug od vtiska, ki ga je napravila nanj Rezika.

Morda so bile baš te podobnosti vzrok, da je začel Albin primerjati obe dekleti ter premišljevati o tem, katera je lepša.

„Oči imata obe črne,“ je dejal sam pri sebi — bil je velik prijatelj črnih oči — „a Brigita ima tudi črne lase, Rezika pa je plavolaska. Pri Reziki učinkuje kontrast med njenimi svetloplavimi lasmi in temnimi očmi, pri Brigiti pa skladje, ki se kaže v barvi njenih oči ter obrvi in las! . . . Toda Brigita nima one lepe jamice, ki Reziki tako dražestno čepi sredi brade!“

Rad bi bil prepričal samega sebe, da je Rezika lepša od Brigitte, in bil je prav za prav tudi prepričan o tem, toda vedno zopet je zapazil kaj pri Brigiti, kar je izzivalo njegovo občudovanje. Med drugim je moral priznati, da tako košatih in tako izrečno črnih las, kakor jih je imela Brigita, še živ dan ni videl. Ugajala mu je poleg njene zunanosti tudi prosto-
dušnost, s katero je govorila z njim. Videl je v tem boljšo vzgojo, vzgojo, kakršno imajo ženske po mestih, in niti zapazil ni, da tiči v načinu, kako je govorila z njim in se vedla proti njemu, tudi dokaj predrznosti in pa — namena . . .

Mogoče, da je bilo tudi še nekaj drugega, kar ga je mikalo pri Brigiti, če tudi morda nevede. Poleg Rezi-ke ni občutil nikdar kaj takega, kar bi bilo podobno poželjivosti, na Brigiti pa je vse zbu- jalo strast: njena bohotna postava, njene kipeče prsi, njen pohotni pogled, njena žehteča lica in vročina, ki je puhtela iz njenega krepkega, mladega telesa . . .

Ko je bila prinesla vina, je sela poleg njega, in on je kakor okamenel vztrajal poleg nje.

Končnik je opazoval zadovoljno vse to. Pridno je točil sebi in Albinu, dasi sicer to ni bila njegova navada.

„Semkaj pa še pridemo, ali ne?“ vpraša Albina ter mu namežikne pomenljivo. „Vraga, če bi bil jaz vedel, da je tukaj tako prijetno, bi bil že davno prišel!“

„A kaj bo nocoj prijetno!“ mu prestriže besedo Brigitina mati, ki je bila ravnokar vstopila v sobo. „Pa morata priti že drugikrat, ko bomo imeli godbo in malo veselejšo družbo! . . Sicer pa zaigraš ti lahko kaj na citre ali na kitaro, Brigita, da ne bo gospodoma tako dolgčas.“

„Mama, kaj veš, če bi bilo gospodoma prav.“

„O prosim, godbo jaz jako rad poslušam!“ se podviza Albin zatrjevati. Tudi Končnik začne siliti Brigito, da bi slušala mater.

Brigita se ne obotavlja dalje, temveč sname kitaro s stene, ubere s krepko, večšo roko strune, pa zapoje ob enem neko laško pesem tako strastno, pa s tako zvonkim glasom, da je Albinu pretresalo dušo, dasi ni umel besedi.

Končnik ni prezrl, kak vtisk je napravilo na Albina vse to. Ko torej konča Brigita, reče: „Tako petje bi jaz poslušal do sodnega dne! . . Zapojte nama še eno! Za vino dam jaz, kolikor hoče kdo piti, samo pojte!“

„Ko pa gospodu Albinu ne ugaja tudi tako!“ odvrne Brigita ter pogleda zvedljivo Albina . . . „Gospod Albin je navajen pač še vse drugačnega petja!“

Albin, ki ni maral hvalisati Brigitte v tako pretiranih besedah kakor Končnik, pripomni, proti Brigiti obrnjen: „Petja sem res že mnogo čul in tudi lepega, pa ne vem, da bi mi bilo kdaj že katero tako segalo v srce kakor Vaše! Hvaležen Vam bom, če še zapojete.“

Ko so bile besede že izgovorjene, se zave Albin, da je bilo tudi to že preveč, kar je rekel. In Brigita res ni mogla skrivati svojega veselja nad hvalo njegovo. Zapeljivo se mu nasmehlja, udari iznova ob strune ter zopet zapoje. Pela in igrala je poslej neutrudno kmalu vesele, kmalu žalostne in se zatopila v petje in v igranje časih tako, da je bilo videti, kakor bi se ne brigala več niti za Končnika, niti za Albina, ki sta jo strme poslušala. Zrla je zamaknjena predse, kakor bi z odprtimi očmi sanjala, pa pela iz polnih prsi, in kar je bilo najbolj čudno — njen glas je bil čimdalje čistejši, čimdalje prijetnejši.

Naposled pristopi spet mati, ki se je bila približala gostom v prednji sobi in prodajalnici, ter jo posvari:

„Tako pa nisem mislila, Brigita! Zdaj bosta gospoda že sita tvojega popevanja!“

„Oh!“ vzdihne Brigita globoko, kakor bi se bila prebudila. „Zamislila sem se bila in pozabila na vse okoli sebe . . . Oprostita, prosim!“

„To se vidi, da pojete in igrate z občutkom!“ pripomni Albin, še ves prevzet od njenega petja.

„Da, tisto je res!“ potrdi Brigita. „Petje mi gre vedno od srca!“

„Ali zdaj pa spet malo druge zabave!“ reče Brigita mati. „Štirje smo, vrzimo nekolikokrat karte! . . Naveličala sem se že vsega in bi se rada malo razvedrila.“

Albin bi bil zdaj najrajši vstal, zakaj pozno je že bilo. Toda sram ga je bilo, zavriniti povabilo tembolj, ker je bil Končnik precej pripravljen udeležiti se igre.

Začeli so torej kartati. Od začetka sta Albin in Končnik še nekaj dobivala, a kmalu se je obrnila sreča, in zlasti Albin je začel redno izgubljati. Brigita pa se je na vsa usta smejala, ko ji je plačeval igro za igro, in se je norčevala iz njega:

„Da, da, gospod Albin, vse Vam nič ne pomaga! Čemu pa imate toliko sreče v ljubezni. Saj veste: Sreča v ljubezni, nesreča v igri!“

Albin je bil domišljav dovolj, pa tudi še otročji toliko, da so ga te besede potolažile. A to ga ni rešilo zadrege, v katero je zabredel vsled tega, da je zaigral ves denar, ki ga je imel pri sebi. Osramočen je moral priznati, da se ni zadosti z denarjem založil, in je poprosil Končnika, naj mu posodi. Brigita je hotela po vsej sili, da bi vzel od nje na posodo, ali Končnik jo je prehitel in vrgel pred Albina kar cel petdesetak, rekoč: „Če je premalo, pa recite! . . . Za denar, hvala Bogu, pri nas še nismo v zadregi!“

Končnik je bil izredno vesel, akoravno je tudi sam izgubljal. Najbolj pa mu je ugajalo pri vsem tem to, da si je moral Albin pri njem denarja izposoditi. Privedlo ga je to na novo misel, ki je izvrstno služila njegovemu namenu.

Odbila je bila že polnoči, ko se je Albin odpravljal proti domu. Tako se ni bil še nikdar zakesnil.

Brigita in njena mati sta ga silili, naj prenoči pri njiju, in tudi Končnik ga je vabil k sebi, toda Albin se ni dal pregovoriti. Poti domov se je tem manj strašil, ker je sijala luna. Obljubiti pa je moral Brigiti, da pride drugi dan popoldne spet.

„Godce imamo jutri in bomo plesali!“ mu je rekla ter mu krepko stisnila roko v slovo.

Razne misli so rojile Albinu po glavi, ko je stopal sam proti domu. Čutil je, da mu postane Brigita lahko nevarna, dasi mu marsikaj na njej tudi ni ugajalo, zlasti to ne, da je tako spretno kartala in s tako neprikritim veseljem spravljala dobiček.

Baš ta njena pohlepnost, ki jo je kazala, je bila nemara vzrok, da je občutil Albin nekaj, kakor kesanje, ko je šel mimo Metine koč.

„Kaj takega Rezika ne bi storila; denarja ona ne bi vlekla iz mene,“ je dejal sam pri sebi.

In nehote je začel primerjati spet obe deklici.

„Lepi sta obe!“ je mrmral sam pri sebi. „Toda Rezika je pohlevna, ponižna, čednostna. Brigita pa ... Ne, ne. Brigita ni zame!“

„Brigita ni zame!“ Te besede je ponavljal vedno zopet. A da se mu je zdelo to potrebno, je pomenljivo in značilno zanj.

XIII.

Drugega dne je bil Albin jako čemerren. Ne samo zaradi tega, ker je moral očeta prositi za denar — to je bila prav za prav majhna stvar, zakaj oče mu ni kmalu kaj odrekel. A bil je sam s seboj tako nekako razdvojen in nezadovoljen. Če se je spomnil Brigitte, mu ni bilo prav in če se je spomnil Rezike, ga je pa spet jezilo. Najrajši bi ne bil šel kar nič v vas. Toda moral je že zaradi tega, da vrne Končniku, kar mu je bil posodil.

Ljudje so prihajali ravno od popoldanske službe božje, ko je korakal po gričku doli proti vasi. Pri Reziki se ni nameraval za dolgo ustaviti, zato ne gre v sobo, ampak stopi spet pod okno, pri katerem je Rezika

navadno posedala. Ker ga je pričakovala, se je bila požurila iz cerkve in je bila zdaj tudi že preoblečena.

„Jutri pojdeš pač za pogrebom!“ jo vpraša Albin po kratkem pozdravu. Doteknil se ni brez namena te stvari.

„Pojdem!“ odgovori Rezika. Na obrazu se ji je še vedno poznalo, da se ji smili ubogi cerkovnik in da ga pomiluje.

„Kakor je videti, sta bila ti in Mihec velika prijatelja,“ pripomni Albin s precej rezkim naglasom.

„No, prijatelja ne kdo ve kaka, a poznala sva se od mladih nog in . . .“

„In rad te je imel,“ popolni Albin, spomnivši se Končnikovih besed.

„Mihec je bil otročji, kolikor ga je bilo!“ odvrne Rezika in povesi oči. Albina pa je jezilo, da ni dobil bolj jasnega odgovora. Po njegovi misli bi bila morala Rezika odločno zatrditi, da ji cerkovnik ni bil nikdar nič. Rezika tega ni storila, ker ni imela nič na vesti. Od otročjih let je kraljeval Albin v njenem srcu, zato ji niti na um ni prišlo, da zahteva Albin kaj takega. A Albin je bil samoljuben. On, za katerega se je potegovalo v mestu toliko gospodičen, je pričakoval, da bo dvorila Rezika najmanj toliko njemu, kakor on njej. Da tega ni storila, da je kazala v njegovi navzočnosti celo žalost za drugega, to ga je spravilo v slabo voljo. Začel je molčati in čez nekoliko časa se poslovil od nje, češ, da ima doli na vasi nekaj nujnega opraviti . . .

Neprijetno mu je bilo pri srcu, ko je stopal s hriba navzdol. „Če je res kaj na tem, kar je govoril včeraj Končnik, potem me je lahko sram! . . S takimi, kakor je bil ta cerkovnik, se jaz vendar ne bom izkušal! . . Kako me je moglo tako omamiti to dekle!

Vraga, kar ne razumem se! Vsak trenotek mi je drugače pri srcu! . . . Toda lepa je, lepa! . . . Kako se ta žalost poda njenemu licu, to je že prečudno! . . . Lepa je, lepša nego Brigita in — boljša tudi! . . . Mehko srce ima pač, zato žaluje!“

In šel je na vas s trdnim sklepom, da ne pojde k Brigiti.

Ko stopi pri Končniku v hišo, skoči ta s stola, rekoč:

„Če nisem baš ta trenotek mislil na Vas, naj me vrag vzame!“

„Bali ste se že za denar, kaj ne?“ odvrne Albin, posiljeno smeje se.

„Za denar? . . . Za kak denar?“ vprašuje Končnik in se dela nevednega . . . „A tisto malenkost od snoči mislite? . . . Na to sem bil pa res že pozabil, mi lahko verjamete. Ne, ne, iz nekega drugega vzroka sem čakal na Vas! . . . Saj veste, kam imava iti!“

„Jaz ne grem nikamor!“ odvrne Albin.

„Kaj? . . . Ta bi bila lepa! Obljubila sva in iti morava! . . . Vse nič ne pomaga!“

„Stopiva najprej kam na stran, da Vam odštejem denar,“ reče Albin, ker ni hotel, da bi videl kdo, koliko je bil Končniku dolžan.

„Ah, kaj tisto! . . . Kar pojdiva! . . . Tisto pride pozneje na vrsto! . . . Pri Tržačanki sem Vam posodil, pri Tržačanki mi vrnite!“

Izrekši položi Albinu roko okrog pasa ter ga pelje s seboj. Albinu so se ustavljale nekoliko noge, a je šel vendar, kamor je hotel Končnik.

Pri Tržačanki je že godba svirala, in kar trlo se je plesavcev in plesavk, ko sta dospela tja. Brigita pri-skaklja takoj proti Albinu in ga nagovori: „Oh, gospod Albin, kako pozni ste! Bala sem se že, da Vas ne bo!“

„Saj bi ga tudi ne bilo, če bi mene ne bilo,“ pripomni Končnik.

„A—a? Je li mogoče? Potem sem na Vas huda, gospod Albin!“

In nabrala je svoje rdeče ustne v dražestno šobico. Albin je bil takoj premagan! . . Ne samo, da mu je ugajalo, ker mu je dala razumeti, da ga je pogrešala, zdela se mu je danes tudi še lepša nego včeraj. Lasé je imela spletene v dve debeli kiti, ki sta ji viseli po hrbtu doli ter ji segali daleč čez pas. Imela je na sebi temnordečo obleko, segajočo samo do gležnjev, tako da so se popolnoma videle njene za nje obilo postavio nenavadno majhne, elegantne nožice, a okoli pasa je imela privezan bel, s širokimi, finimi čipkami obrobljen predpasnik.

Albin je nehote zardel pred njo. „Pa odpuščanje vendar zadobim,“ je jecal, „če bi tudi res bilo, kar pravi gospod Končnik?“

„Ne vem!“ odvrne ona, še vedno malce kujajoč se. Zrla je pred se ter vrtala s koncem svojega čreveljčka v tla, kakor bi hotela izvrtati jamico v njih.

„Pa če Vas prosim?“ nadaljuje Albin čimdalje bolj zmeden.

„Dobro!“ vzklikne Brigita naglo in privzdigne glavo. „Dobro, odpustim Vam za enkrat to, da ste hoteli pozabiti svojo obljubo, toda nekoliko kazni ste vsekako zaslužili!“

„In kako me hočete kaznovati?“

„Hihihi, kako? Tako, da bo to meni prijetno, a Vam neprijetno! Če bi zadnjega ne bilo, kaka kazen bi bila to? . . Vi ste se me hoteli izogniti, iz tega sklepam, da Vam v moji bližini ni prijetno, zato pa morate iti plesat z menoj!“

Godci so bili ravnokar spet zagodli. Brigita prime Albina za roko in ga pelje v gostilniško sobo. Videlo se mu je, da ni šel nerad. In ko sta bila tam, ga zasučee tako ognjevito, da se razvname tudi njemu strast za ples. Oklepala se ga je tesno in ga krepko pritiskala nase. Albin je čutil, kako so se njene prsi dvigale ob njegovih, čutil vročino, ki je žarela iz njenih cvetočih, razgretih lic, in dobro mu je del ta mladostni ogenj ... Ozrl se je večkrat v njen obraz, a ona je bila kakor zamaknjena. Oči so ji bile omotene, pijane; ustne so ji bile zaokrožene v pohoten nasmeh; poznalo se ji je, kako se vdaja nasladi . . .

Albin je bil že truden, in sapa mu je pohajala. Meneč, da mora imeti tudi ona zadosti vrtenja, jo hoče izpustiti; toda ona, začutivši to, se ga oklene še krepkeje in ga ne izpusti iz rok, dokler niso nehali godci.

„Tako!“ reče Brigita, ko sta se bila ustavila, „zdaj sem se maščevala!“ In zasmee se na vsa usta, da so se ji zablesteli vsi zobje notri do kočnikov.

Izrekši zbeži od njega strani. A ko so kmalu nato godci spet zagodli, jo je šel Albin iskat . . .

Končnik se ni vedel kam dejati od samega veselja, ko je izprevidel, kako se stvari razvijajo po njegovi volji. Razvnel se je in šel plesat tudi on, in sicer z materjo Brigitino, ki je navzlic precejšnji obilosti svojega života plesala neutrudno kakor Brigita. Razgreta od plesa, je bila videti tako mladostna, kakor kako dekle, in Končnik si je mislil potihem, da bi ta vdova pač zaslužila še poštenega moža.

Ples je trajal pozno v noč, a konec je bil ta, da so naposled Albin in Končnik, pa Brigita in njena mati zopet kartali kakor prejšnji večer.

Albin je zopet izgubljal, in zopet se je Brigita norčevala iz njega, da ima preveč sreče v ljubezni . . .

In Albin je postajal strastnejši in strastnejši v igri. Zapravil je tudi nocoj ves denar, ki ga je imel s sabo, in še precejšen znesek, ki mu ga je posodil spet Končnik.

Ko se je vračal nato že v jutranjih urah domov, je bil moralično jako potrft in je sklepal, da ne gre k Tržačanki nikdar več. Spričo velike denarne izgube in zadrege, v katero je bil vsled tega prišel, je bil nekoliko pozabil lepote Brigistine in njene ognjevitosti...

* * *

Drugi dan ni maral Albin iz raznih vzrokov iti v vas. Prvič se je hotel izogniti nevarnosti, da bi zašel spet k Tržačanki. Drugič ni imel denarja, da bi ga bil vrnil Končniku, zakaj od očeta se vendar ni upal spet zahtevati tako velike svote. Slednjič pa tudi ni bil nič kaj razpoložen, da bi se bil odgovarjal Reziki zaradi snočnjega plesa, zakaj da se je bil dobil kdo, ki ji je takoj vse poročil, o tem je bil prepričan.

Ostal je torej doma. Ob času pa, ko se je odpravljal navadno z doma v vas, se je šel izprehajati po gozdu. Taval je dolgo okoli in še bi bil morda, če bi se ne bilo hipoma izprevrglo vreme.

Postalo je bilo viharo. Sapa je hudo bučala in vršela skoz gozd, da so se upogibali vrhovi vitkih smrek. Boječ se, da bi ga ne prehitela nevihta, stopi nekoliko hitreje, kajti semtertja je švignil tudi že kak blisk preko neba, in iz daljave sem se je čulo otlo grmenje. Bil ni več daleč od doma, ko ugleda skoz vejevje pisano žensko obleko.

Neprijetna slutnja ga obide. Hoče se že skriti za deblo bukve, ko začuje klicati svoje ime:

„Gospod Albin, gospod Albin, pridite vendar že! . . . Toda ne, ostanite rajši, kjer ste, stopim jaz do Vas!“

On res obstane, a ne toliko radi danega mu povelja, nego vsled iznenadenja . . . Spoznal je Brigitin glas, in nekaj trenutkov pozneje je stala že tudi pred njim. Imela je obleko, ki se je tesno oklepala njenih polnih udov in izdajala tako vse dražesti njenega lepega telesa . . . Sapa ji je bila pomeknila slamnik doli na vrat ter ji razvozlala košate lase, da so vihrali po zraku . . .

Preden je mogel izpregovoriti Albin kako besedo, začne spet ona: „Kod hodite vendar tako dolgo? . . . Ali veste, da sem prišla že precej po kosilu? Mislila sem, da pojdeva potem skupaj v vas, a kakor vidim, niste niti namenjeni bili, obiskati nas danes!“

„To je preveč, gospodična, da ste se potrudili semkaj!“ reče Albin, izogibaje se naravnostnemu odgovoru.

„Čuden se Vam zdi moj prihod, kaj ne da?“ pripomni ona, ugenivši njegove misli. „No, da, res me je mikalo videti, kje ste doma! Oj, krasno imate tu sredi gozda! Vedeti morate, da jaz strastno ljubim gozd, in to je spet drug vzrok, da sem prišla semkaj! . . . Jaz bi bila dan na dan v gozdu, ako bi mogla. Zavidam Vas res za Vaše domovanje! . . . Toda še nekaj je, radi česar sem prišla! . . . Ali jo vidite to vrtnico? . . . Ni mar krasna? . . . Oh, kaka sapa je!“

„Da, viharo je! Pojdiva rajši pod streho!“

„Ne, ne, prosim, ne! Napak ste me razumeli. Jaz ljubim sapo in rada poslušam vršenje dreves, samo ko bi bilo nekoliko zavetja! . . . Pod streho ne maram, pod streho sem zmeraj! . . . Oj, pogledite tamkaj tisto prijazno kotanjico, obdano od grmovja . . . Tja pojdiva in sediva malo! . . . Oj, kako prijetna groza me izpreletava v tem šuštenju in šumenju! . . . Se Vam ne

zdi mar, kakor bi godba svirala? O, pojdiva, pojdiva, sediva in poslušajva!“

Izrekši steče proti mali jamici, ki je bila res prav vabljliva, ter sede na mah, s katerim je bila obrastla.

„Ali deževalo bo!“ kliče Albin za njo.

„Ne bo! Kadar je sapa, ni dežja! To sem že dostikrat slišala!“

„Pa bliska se!“ ugovarja Albin še dalje, počasi za njo idoč. Se ne bojite strele?“

„Poleg Vas se ničesar ne bojim! . . Le brž semkaj, ravno za Vas je še prostora!“

In nestrpno je tolkla z dlanjo ob tla, kjer mu je bila odkazala sedež.

Kaj je htel! Sedel je poleg nje. Ona pa je nadaljevala, prijemši ga zaupno za roko:

„Kaj sem hotela še omeniti? . . Oj da, vidite jo, to vrtnico? . . Ob tem času je vrtnica kaj posebnega! . . Zdaj nismo o svetem Telesu! . . Kako rada sem jo imela, kako sem jo negovala! In baš, ker je nekaj posebnega in sem jo imela tako rada, sem jo bila odmenila Vam! Odrezala sem jo bila že včeraj, hotela Vam jo dati pri slovesu, a tiste nemarne, grde karte so me zmedle tako, da se nisem spomnila! Sicer pa ste tudi odšli tako naglo! . . Da pa bi ne ovenila, preden bi Vam jo mogla dati, sem prišla danes z njo sem! . . Oh, kako mi je mama branila! . . Rekla je, da se mi boste smejali, a se nisem dala pregovoriti! . . Jaz hočem, da je Vaša, in če se mi tudi smejete! . . Dovolite, da Vam jo pripnem!“

Izrekši poklekne poleg njega ter mu začne pripenjati vrtnico na levo stran prsi. Delo ji je šlo počasi izpod rok. Smejala se je sama svoji nerodnosti in ga žareče pogledovala. Pri tem mu je prišla večkrat

z ustmi tako blizu obraza, da je čutil njeno gorko sapo. Vse to ga je omamilo. Pozabil je na vse, na preteklost in prihodnost, in se zavedal samo tega, da bi bil ne-spameten, če ne bi izkoristil trenutka, ki mu je nudil tako izrednega užitka . . . Brez premisleka položi obe roke okoli okroglega, krepkega života dekličinega, jo privije k sebi in ji pritisne goreč, strasten poljub na ustne. Bilo mu je hkrati tako dobro poleg tega dekleta!

Brigita se mu odtegne nekoliko. En hipec so njene oči strmé zrle vanj. Mogoče, da ji je prišlo to nekoliko prehitro in nepričakovano, mogoče tudi, da se ji je zdelo potrebno, kazati se nekoliko osuplo — a vse to je trajalo samo en hipec, nato pa se mu sladko nasmeje, mu položi eno roko na ramo, z drugo mu poseže v lase, potem pa se mu odzove s krepkim, dolgotrajnim poljubom, da se je moral odmekniti, ker mu je sapo jemalo . . . Precej nato sede spet poleg njega, in naslonivši glavo na njegove prsi, reče s sentimentalnim glasom: „Kako prijetno je tu v zatišju ob tvoji strani — saj te smem tikati, ali ne, Albin?“

„Ah, gotovo . . !“ odvrne Albin. A izpreletelo ga je nekam čudno, ko ga je nagovorila tako.

„In imena — nimaš nobenega imena zame?“

„Dragica, hahaha!“

„Da, da, dragica me imenuj! . . Tvoja dragica čem biti! . . Toda, ali te smem vprašati nekaj?“

„Za Boga, kar hočeš!“

Albin je bil hkrati ves v ognju . . .

„Ti, povej mi vendar, kako je s tisto kmečko punco, s tisto Reziko, veš? . . Nekoliko lepa je res, a vendar! . . Da bi bil kaj resnega nameraval z njo, tega si nikakor ne morem misliti! . . Kaj ne, da si jo imel samo tako, recimo — za zabavo?“

In povzdignila je glavo, poljubila ga iznova ter željno uprla vanj svoje zapeljive, od naslade pijane oči.

V Albinu pa so zbudile te njene besede neprijetne občutke. Prvič so ga spomnile Rezike, drugič pa se je čulo tudi njeno zadnje vprašanje jako čudno iz ust tako mlade deklice. Bil je v zadregi in ni vedel, kaj bi rekel. Zopet se je zabliskalo in takoj nato zagrmelo; to mu da povod, da vstane in reče:

„Zdaj pa ne smeva prav nič več ostati tukaj, Vi — ti imaš še daleč domov . . .“

„Prav nič hudega ne bo! Oblaki drviyo hitro naprej . . .“

„A gre že na večer, in kaj bi rekli ljudje, če bi te videli tako pozno prihajati domov?“

„Ljudje?“ vpraša ona, in obraz se ji zategne v zaničljiv nasmeh. „Kaki ljudje? . . Jaz ne poznam nikakih ljudi, ki bi se brigala za njih mnenje! . . Pa če misliš, da treba iti, grem!“

In vstala je.

Njen odločni odgovor je navdajal Albina z občudovanjem, a tudi nekim strahom. Čutil je, da ima žensko posebno krepke volje poleg sebe, žensko, ki ne bo poznala ozirov, kadar ji pojde za to, da doseže svoj namen.

Šla sta počasi po stezi, ki je vodila iz gozda. Malo sta govorila, in bilo je videti, kakor bi imel vsak svoje misli. Ko pa sta bila prišla že na rob gozda, blizu studenca, od koder se je hotel Albin vrniti, obstane Brigita, prime Albina za roko in mu reče:

„Albin, ali veruješ, da je bil to prvi moški poljub, ki so ga občutile danes moje ustne?“

Albin tega ni verjel, navzlic njeni mladosti ne. Kazala se je preveč izkušeno, preveč predrzno v ljubavnih stvareh. In zdela se mu je sploh prezrela.

Slutil je, da se pretaka po njenih žilah nekoliko italijanske krvi, ali pa da je vsaj italijansko podnebje vplivalo na njen razvoj. Da bi se ne lagal, pa da bi je tudi ne razžalil, reče šegavo: „Ne, tega ne verjamem! . . . Da bi se takemu lepemu dekletu nasproti ne bil izpozabil še noben moški, res ni verjetno!“

„In vendar se ni! . . . To pa, mislim, je pomenljivo! . . . Albin, jaz se nisem vajena zatajevati! . . . Povem ti torej naravnost: Ljubim te! Ljubila sem te precej, ko sem te prvič videla, a današnji tvoj poljub je razvnel plamen v mojem srcu v mogočen ogenj, ki se ne bo dal pogasiti . . . Zapomni si to, Albin!“

Te besede je govorila rezko, in srd ji je švigal iz oči, ko jih je govorila. Toda precej nato se stisne spet ljubo k njemu ter reče z mehkim, topečim glasom: „Ne, Albin, jaz vem, da ti smem zaupati! O kako se veselim trenutka, ko bodeva spet skup! . . . Ti prideš pač k nam, toda ali bi ne bilo mogoče, da bi prišla jaz še kdaj sem? . . . Doma ni nikoli miru, in tu v gozdu je tako lepo! . . . Ali smem še priti, Albin?“

„Pridi!“ reče on, ne da bi bil premislil svoj odgovor. „Pojutrišnjem pridi, ker me jutri nemara ne bo doma. Na ono višino, glej, tam onkraj studenca pridi! . . . Od tam imava lep razgled po dolini.“

XIV.

Albin je bojeval hude boje. Pri vseh svojih napakah je bil dobrosrčen in rahločuten. Kakor je imel nekdanj pomisleke, bi se li približal Reziki, ali ne, tako ni imel zdaj pravega poguma, da bi se bil ločil od nje. Sicer se mu je v njegovem samoljubju večkrat vsiljevala misel, da Rezika prav za prav nima nobenega vzroka, pritoževati se. „Zakaj pa je letala tako visoko!“ je

dejal večkrat sam pri sebi. „Če je količkaj pametna, je morala vedeti, da pride tako!“

Toda vedno zopet se mu je pojavil v prsih glas, ki mu je očital in govoril:

„Pri miru bi jo bil pustil! Čemu si ji kalil srčni mir! To dekle je vredno sreče in če ne bode srečno, si ti tega kriv!“

Bil je tem bolj sprt sam s sabo, ker je imel povoda dovolj, tudi o Brigiti premišljevali. Nikakor si ni bil na čistem o njej. Če se je spomnil, kako strastno je kartala in kako zaničljivo se je spet izrazila o igranju, ni vedel, kaj bi dejal. In tudi njeno vedenje je bilo tako, da si ni mogel ustvariti o njej nikake prave sodbe. Kmalu je govorila tako neprimerno za svoj spol in svojo starost, kmalu zopet se je odlikoval njen govor po taki prisrčnosti in ljubkosti, da mu je segal globoko v srce . . . Da se polasti Brigita njegovega srca kmalu popolnoma, o tem ni dvojil.

Navzlic temu pa je šel drugi dan k Reziki. Štel si je v dolžnost, da jo obišče. Imel ni nič pravega namena, ko se je odpravil na pot do nje. A upal je nemara, da se mu pokaže način, kako bi se je iznebil, ne da bi jo bolelo preveč in ne da bi imela njemu preveč očitati vest . . .

Rezika je slutila, da se ji bliža nevihta. Dobri ljudje so skrbeli za to, da je zvedela kmalu, kako je Albin plesal z Brigito. Vendar ga je sprejela, ko je stopil v sobo, s tistim veselim obrazom kakor vsakokrat in mu prostodušno segla v roko. A njena desnica je bila danes mrzla in ji je nervozno trepetala. Albina je ta mrzlota pretresla neprijetno. Spomnil se je, kako gorkoto je občutil poleg Brigitte, in ni si mogel kaj, da bi ne bil pripomnil:

„Oj, kako mrzle roke imaš! Ali imaš nemara premalo krvi!“

Rezika prebledi, a reče povsem mirno, dasi s tresočim glasom:

„In vendar me prehaja po vsem životu taka vročina!“ Albinu je prišla na misel prislovica: „Mrzle roke, vroče srce!“ toda pripisoval ni isti v tem slučaju nobenega pomena, akoravno je ta rek fiziologično popolnoma utemeljen. Umolknil je ter zrl predse, kakor človek, ki ne ve, kaj bi rekel.

Rezika je bila sklenila, da mu ne omeni sama ničesar o plesu. Sicer ponižna in pohlevna, se je vendar zavedala toliko svoje vrednosti, da se ni hotela poganjati z besedo za njegovo ljubezen. Pričakovala pa je, da se sam opraviči.

A čakala je zaman. Albin, ki ni dvojil, da je Rezika že slišala o tem, kako se je zabaval z Brigito, je bil mnenja, da bi se morala ona dotekniti tega predmeta, če ji je res kaj ležeče na njem. Če je Brigiti bilo toliko na njem, da se je potrudila celo na njegov dom, potem bi smela vendar tudi ona pokazati, da se malce boji zanj. In ker Rezika tega ni storila, ji je naravnost zameril. A baš ker sta se v mislih bavila oba z enim in istim predmetom in sta čakala eden na drugega, da bi izpregovoril, se je zgodilo, da sta molčala oba. Med tem molkom pa je imel Albin časa dovolj, da se je ozrl po revni sobici ter si jo ogledal natančneje, nego kdaj poprej. In začel se je iznova čuditi sam sebi, kako je mogel zaiti v to borno kočo, kako se je mogel ponižati do dekleta, ki je dihala med temi tesnimi stenami!.. Pri tem je pozabil popolnoma, da je bila njegova mati baš tako navadna in revna ženska, kakor je Rezika, in da prihodnost, ki ga čaka, ni po tem, da bi smel segati kdo ve kako visoko. Seveda,

tiste mestne ženske in gospodične so mu hodile še vedno na misel . . .

Tišina, ki je vladala, je bila obema neprijetna. Albinu ni bilo nič več strpeti. Vstane naglo in se posloviti. Rezika ga ni zadrževala in ni niti z eno besedico izrazila začudenja, da tako hitro odhaja. Saj je čutila sama, da mu danes ne more biti prijetno poleg nje. A ko je bil že pri vratih, jo hkrati prešine misel: „Zdaj gre in ga ne bo več!“

Grozno jo je zaskalelo pri srcu. Pokoncu se vzpne in skoči za njim. Dohitevši ga, mu položi roke okrog vratu in vikne bolestno, pretresljivo: „Albin!“

Toda takoj se obrne zopet od njega strani, kakor bi mu hotela pritajiti solze, ki so se ji curkoma ulile iz oči . . .

Albinu se je zasmilila. V tistem hipu pa se mu je tudi pojavila misel: „Prav je tako! Zdaj ve, pri čem je! Enkrat je moralo priti do tega!“

In odšel je.

Rezika pa je slonela nad svojo posteljo in bridko jokala. Zavedala se je, kaj ji je storil, a sovražiti ga ni mogla. Spomnila se je spet, kako jo je Albin že kot deček mučil, in se čudila, da je mogla pričakovati od njega kaj drugega nego muke. Še bolj nedoumno pa ji je bilo, da ga navzlic vsemu, kar ji je storil, ne more nehati ljubiti. Da, čutila je, da te ljubezni ne bode konec, da je ne bo mogla zatreti nobena sila!

V veži se začujejo stopinje. Hitro se obriše ter sede na svoj navadni prostor. V hišo stopita mati in postarna ženica.

„Le poslušaj,“ začne mati, „kaj pripoveduje Barba tukaj o tistem tvojem Albinu! Cele noči tam doli pri Tržacanki igra in popiva pa pleše s tisto Brigito, ali kako ji je že ime! Sem ga pa kar nič več ni!“

„Ravnokar je odšel odtod!“ odvrne Rezika mirno, kolikor ji je to pripuščalo razburjeno srce.

„Oh, seveda,“ pripomni Barba, „po dnevi je tukaj, ponoči pa tam! . . Seveda, seveda, takim gospodkom ni nikoli dosti zabave! . . Jej, jej, revica ti, da si se zagledala ravno v tega! . . To bo še nesreča, če se ga ne otreseš kmalu . . . Ti ne veš, kakšen je! . . Nobeno dekle ni varno pred njim! . . S tisto mlajšo Tržačanko uganja take stvari — oh, bolje, da molčim! . . V nedeljo sta plesala tako, da sta šla bolj po zraku, nego po tleh! Tako so pravili, prav zares! . . Se li to spodobí za takega, ki ima nevesto, vprašam?“

Barbi je migala njena suha brada tudi potem še, ko je bila že izgovorila te besede. Slastno je opazovala, kak vtisk so napravile njene novice na Reziko, in je nestrpno čakala, kaj bo odgovorila. Toda Rezika je molčala. Poglavitno je vedela že prej sama, za podrobnosti pa se ni brigala. To pa Barbi ni bilo prav. Na vsak način je hotela podkuriti Reziko, zato začne iznova praviti o Albinu. A sredi govora jo zmoti Končnik, ki je nepričakovano vstopil. Bilo ga ni že dalje časa. Odkar ga je bila Meta tako ostro zavrnila, se je izogibal njene hiše. Bil je prepričan, da ga bo Meta še klicala. Toda dalj vendar ni mogel strpeti. Gnala ga je radovednost pozvedeti, kaj pravi kaj Rezika zdaj, ko se je bil Albin seznanil z Brigito. Zagledavši Barbo, je bil vesel, zakaj vedel je takoj, kaj jo je pripeljalo semkaj. Bilo je ni ženske v vasi, ki bi bila rajša prenašala pošte ter delala zdražbe, od Barbe. Bil je prepričan, da mu je jako ugladila pot. A da bi odvrnil od sebe sum, da je prišel iz podobnega namena kot ona, reče:

„No, Barba, kdo pa je danes tisti, ki ga obiraš?“

„Koga obiram jaz? . . Jaz nikogar ne obiram! . . Resnico govorim, pa je!“ se obregne Barba.

„Sem mar rekel, da lažeš? . . Saj je dostikrat huje za človeka, če govoriš o njem resnico, nego če govoriš laž! Prav lahko je torej mogoče, da pripoveduješ o kom resnico, pa ti vendar ne bo hvaležen zato! . . Pa povej, koga si imela v mislih?“

„E, koga naj bi imela v mislih neki? . . Govorila sem o onem, o katerem govori zdaj vsa vas!“

„O Albinu torej in pa . . .“

„No, da!“

„Saj se mi je precej zdelo! Pa kaj to tebi ali komu drugemu mar, če si Albin izbira dekleta? . . Naj pride li tebe vprašat, katera mu sme biti vseč?“

Končnik je pogledal pri teh besedah izpodmuljeno proti Reziki, in hudoben smehljal mu je obkrožil ustne. Rezika zardi. Znala je, da je obrnjena ost njegove govorice proti njej. Kakor se je premagovala, se je je vendar le lotila zadrega. Da bi Končnik tega ne zapazil, in pa tudi, da bi mu pokazala, kako malo ji je še vedno na njem, vstane in gre vun.

Ker se mu je izmuznila hči, je pa Končnik zdaj tem bolj mater zbadal ter ji bral levite. Očital ji je dotlej, da ne zna skrbeti za srečo svoje hčere, dokler ni naposled tudi nje popala jeza. Zdelo se ji je, da govori zavid iz njega, zato mu ni dosti verjela, ko ji je dokazoval, da se je Albin samo norčeval iz njene hčere. Celu Barbinim besedam je pripisovala zdaj manj važnosti. Baš ker so bili ljudje tako zoper to, da bi postala njena hči Albinova žena, je bila za trdo preverjena, da bi boljšega zeta ne mogla dobiti, nego je Albin. Skoro porogljivo reče proti Končniku in Barbi:

„Pojdita mi, pojdita! . . To, kar govoričijo ljudje, izvira iz gole nevoščljivosti! . . Tudi najpremožnejšega

kmeta hči bi bila vesela, če bi dobila takega ženina, kakor je Albin, zato pa moji hčeri odpustiti ne morejo, da ga ima ravno ona na izbiro, in zato si prizadevajo toliko, da bi ju razgnali!“

Končnik se je čutil po teh besedah toliko zadetega, da je vstal in šel. Kmalu za njim se je odpravila tudi Barba.

Navzlic temu pa, da je bila Meta Končniku in Barbi take zabrusila v obraz, je začela vendar spet oštevati hčer, ko se je bila vrnila v hišo.

„Naposled boš res še obsedela med dvema stoloma,“ ji je rekla, „ako ne boš malo bolj previdna in se boš vedla tako nerodno proti Albinu in Končniku. Ne da bi izkušala prikleniti oba nase, ju pa še podiš od sebe! . . Narediti si morala tudi Albinu kaj, da se te je začel izogibati!“

„Jaz mu nisem naredila ničesar!“ odvrne Rezika.

„Saj vem, kakšna si bila proti Končniku!“

„Proti Končniku nisem mogla biti drugačna!“

„O, še dober ti bo morda, dober tudi Končnik!“

„Ne, mati! Končnik mi ne bo dober nikdar, in če danes zvem, da me Albin več ne mara!“

„Torej si pripravljena na to? . . Torej je res nekaj resnice? . . In Končnika, praviš, navzlic temu da ne?“

„Ne, Končnika ne! Končnik naj vzame Vas, mati! Vajina starost se bolj ujema, in Vi ste še zmeraj dovolj dobri zanj.“

Meta se zdrzne in gre hitro iz sobe. Hčerine besede so jo zadele neprijetno. Zdelo se ji je, kakor bi bila ugenila njene misli, njene želje, in akoravno se niso mogle uresničiti, jo je bilo vendar sram. Da, Meta je imela še svoje tihe, skrivne želje! Prekratko je uživala zakonsko srečo. Prekratko je okušala ljubezni

slast, da bi se bila kar tako odpovedala uživanju. Imela je vroče srce, in nihče ni slutil, kako je trpela, ko se je bila prepričala o moževi nezvestobi. Ko bi ji bil umrl, to bi bila še prenašala! Možila bi se bila sčasoma zopet, tako pa se je morala zatajevati, zatajevati dolga, dolga leta! Da, če bi se bila mogla možiti, kdo ve, če bi se ne bila res sama trudila za Končnika? . . . Je li hči slutila to? . . . Kaj jo je privedlo do tega, da je izgovorila one besede? Tisti dan nista govorili hči in mati nobene besede več . . .

XV.

Značilno za Albina je, kako se je izkušal otresti Reziike. Da bi ji rekel v obraz: „Ti nisi zame!“ tega poguma ni imel. Tudi mu ni bilo vse eno, kako misli o njem. Da bi torej kolikor mogoče olepšal svoj grdi čin, se je poteknil za očeta. Pisal ji je pismo in naznanil, da se oče protivi njiju zvezi. V prepričevalnih besedah ji je dokazoval, da je očetu dolžan pokorščino, in na posled je končal ginljivo: „Odpusti mi, če sem ti v svoji nepremišljenosti zbudil nade, ki jih izpolniti ni v moji moči! To zavest imam: Tvoja nedolžnost ni utrpela najmanje škode po meni, in vsled tega tudi tvoja vrednost in tvoja veljava ne! Moja vest je mirna, in to je moja tolažba zdaj, ko se poslavljam od tebe! Ne žaluj radi male nezgode, ki te je zadela, zakaj prepričan sem, da ti je to le na srečo in da doboš kmalu boljšega moža, nego bi ti bil jaz!“

A Reziike niso potolažile te besede. Nasprotno: čim presrčneje so bile, tem huje je občutila izgubo, ki jo je bila zadela. Najrajša bi bila na ves glas zakričala, ko je bila prečitala usodne vrstice, toda morala se je potajevati pred materjo. A ker ni smela dati duška grozni bolečini, jo je tem huje rezalo in skelelo. Bilo

ji je, kakor bi se ji pretakala po žilah namesto krvi neka pekoča, žgoča tekočina. Po vsem životu jo je peklo in zbadalo. Časih se ji je zazdelo, kakor bi ji bilo srce zastalo, a hipoma je vztrepetal spet ter butnilo ob prsi s tako močjo, da je hitro položila dlan na srčno stran, boječ se, da ji je ne raznese . . .

„Ali je to res? . . . Ali je mogoče?“ je zdihovala sama pri sebi . . . „Moja slutnja se torej uresničuje! . . . Albin, moj Albin me zapušča! . . . In to zaradi te — Brigitte!“

Divji srd se loti njenega sicer tako krotkega srca. Ko bi bila njena nasprotnica stopila zdaj pred njo, ne bilo bi se ji godilo dobro! Bila je uverjena, da je Albina z zvijačami premotila, in sovražila jo je radi tega . . .

Divje misli so se podile po njeni glavi . . . Vse, kar jo je čakalo, je videla pred seboj. Predočevala si je živo, kako ji bode mati očitala, predočevala, kako se ji bodo posmehovale prijateljice, in naposled, ta Končnik, ta strašni Končnik! Ali ni zdaj zapečatenjena njena usoda? Ne bo li zdaj primorana, ukloniti se volji materini?

V obupu, ki se je je loteval, ji šine hipoma v glavo :

„Kaj pa, ko bi se ne vdala kar tako? . . . Kaj, ko bi še enkrat govorila z njim? . . . Ko bi mu povedala, kar mu nisem še nikdar — kako neizmerno ga ljubim! . . . Če mu povem, da umrjem, ako me zapusti, bo vendar imel usmiljenje z menoj!“

Na večer se je odpravila mati nekam z doma. To ji je prišlo kakor nalašč. Hitro vzame vrč in se napoti proti studentu. Hotela je dobiti Albina in je bila namenjena celo stopiti k njemu na dom. Hodila je hitro, kakor bi bila od vsakega trenutka zavisna njena sreča.

Prišedši do studenca, kjer je hotela odložiti vrč, da bi šla potem proti logarjevi hiši, obstane in se zamisli. Domislila se je, kako jo je bil zalotil Albin tistikrat tukaj, in je še enkrat preživela v duhu one srečne trenutke, ko se je shajala tu ob žuboreči vodici z ljubljenim mladeničem. Zatopila se je tako v preteklost, da je za nekaj časa pozabila, zakaj je prišla semkaj. Okoli usten ji je legel sladak smehljaj, znak njene notranje sreče. Precej časa je stala tako in sanjarila, kar zašumi na levi strani od studenca gori proti gozdu nekaj, da se preplašena ozre. Tedaj pa se ji stemni pred očmi, tako silno ji je šinila vsa kri v glavo ob prizoru, ki se je pokazal njenim očem.

Albin je stal naslonjen ob nekem gabru, poleg njega pa je bila — Brigita. Poljubovala sta se strastno in si koprneče gledala v oči . . .

Reziki se zavrti v glavi. Bolestno vikne in se nezavestna zgrudi ob studencu na tla.

Albin in Brigita se ozreta preplašena.

„A — ta je?“ izpregovori Brigita prva. Tudi Albin je spoznal Reziko in ko jo vidi nezavestno, hoče do nje. Toda Brigita ga prehití, rekoč:

„Tu ostani! Nič hudega ni! Kaj ti veš, kake smo me ženske! . . Pusti, da grem jaz tja! Spravim jo takoj pokoncu.“

Izrekši steče proti mestu, kjer se je bila zgrudila Rezika. Prišedši do studenca, privzdigne krila ter čofne z desno nogo tako močno v vodo, da brluzgne Reziki z veliko silo v obraz. Pri tem se zasmije razposajeno ter zakliče proti Albinu:

„Pomagalo je! Že gleda!“

Rezika je bila res izpregledala, a Albinu se je zdelo početjje Brigitino tako brutalno, da stopi naprej. Brigita je stala še vedno z eno nogo sredi vode in

je vedno privzdigovala krila, kakor bi se bila zazabila . . . Albin, hoteč iti Reziki na pomoč, ostrmi . . . Obrnivši se proti Brigiti, je uzrl najkrasnejšo žensko nogo, spodaj, okoli členka, tanko, da bi jo bil prav lahko obsegel s palcem in kazalcem, a više gori močno in polno in prekrasno zaokroženo . . .

Albin ni bil popačen; vedel je prav dobro razločevati med tem, kaj je dobro in slabo. A bil je vihrav; premagal ga je lahko trenotek; njegova načela niso imela trdnega temelja, in njegova moralna moč je le prelahko opešala! . . Ko je videl Brigito tako sredi vode stati, kažoč mu svojo lepo nogo, je bil takoj ves zmeden; pozabil je na žrtev svoje nestanovitne ljubezni, pozabil na to, da bi bila njegova dolžnost, priskočiti ubogi deklici na pomoč . . Kri je burno plula po njegovih žilah ter mu odplavila vse blažje čute, vse boljše misli . . .

Rezika se je dvignila ter odšla, smrtno zadeta, proti domu.

Brigita pa se je povrnila k Albinu in kakor bi bila s svojim činom povekšala pravico do njega, je zahtevala burno:

„Poljubuj me, Albin, poljubuj! . . . Ah, ti ne znaš ljubiti!“

Ko se je bil Albin že pozno na večer ločil od Brigitte in je stopal sam proti domači hiši, se mu je zopet oglašala vest. Bilo ga je samega sebe sram, ako je pomislil, kaj ga je bilo odvrnilo, da ni pristopil k Reziki ter ji pomagal na noge. In gabeč se sam sebi, je vzdiknil nekolikokrat:

„Kaka žival je pač človek!“

A to spoznanje ga ni rešilo! . . Kolikorkrat se je spomnil Brigitine lepe noge, mu je zakipelo pri srcu, in Brigita je dobivala čezenj čimdalje večjo moč. Ko

je bilo začelo postajati hladno in ni vreme več pripuščalo, da bi se bila shajala z Brigito zunaj, jo je obiskaval redno vsak dan na njenem domu. Toda, hodil ni več mimo Metine kočice v vas. Izvolil si je bil v to drugo, sicer daljšo pot, ki pa mu je bila radi tega ljubša, ker ga ni spominjala venomer na to, kar je bil zakrivil Reziki nasproti.

Redno vsak dan pa je bil pri Tržačanki tudi Končnik. Temu se ljudje niso mogli načuditi. Ta, poprejškop, grabežljiv, je popival zdaj pri Tržačanki, akoravno je imel sam boljša vina doma. In tudi strasten igravec je bil postal.

Končnik pa je vse dobro vedel, zakaj. Poglavitni namen je bil dosegel. — Albina je bil odvrnil od Rezike in je čakal zdaj samo še, kdaj jo pride Meta spet njemu ponujat. Toda poleg tega poglavitnega namena je imel zdaj še drugega. Bil je prepričan, da denar, ki ga je zapravljjal pri Tržačanki, ni izgubljen popolnoma, in da ga zabava, ki jo je imel, ondi ne bo kdo ve kako drago stala.

Pri Tržačanki so igrali vsak večer, Albin je izgubljel, Končnik mu je pa posojal. Brigita je zapletala Albina bolj in bolj v svoje mreže, in kmalu je bil uverjen, da mu brez nje ne bo živeti. Zato pa je gledal, da je stregel njenim željam, in ker je videl, kako veselje ima, ako pri igri dobi, se ni brigal dosti za to, ako je bil baš on tisti, ki je plačeval. Izpočetka mu je bilo pač neprijetno, nagovoriti Končnika, naj mu posodi, a potem se je tega navadil in je naposled tem laže jemal od Končnika denar, ker mu je ta že vselej na obrazu bral, kadar je imel bolj prazen mošnjiček, in mu je večkrat kar sam kaj tja potisnil. Mlad in lahko mišljen ni slutil, kam to lahko privede. Nekaj časa si je zapisaval, koliko je prejel od Končnika, potem pa

se je naveličal večnega zapisavanja tembolj, ker je med igro že tako večkrat pozabil, koliko denarja mu je bil Končnik porinil tja preko mize.

To je šlo precej dolgo tako, in Albin ni niti mislil, da mu bo treba kdaj vrniti dolg.

A nekega večera, ko sta bila on in Končnik nekaj časa sama v mali sobici pri Tržačanki, začne Končnik:

„Gospod Albin, kaj sem Vam hotel povedati? . . . Da! . . . Jutri mislim poslati svoje hlapce v Vaše gozde, da posekajo nekaj smrek. Vzeti jih hočem na račun za to, kar sem Vam posodil!“

Albin prebledi. V prvem hipu mu je bilo, kakor bi moral planiti v Končnika, tako razžaljiva se mu je zdela njegova ponudba. A ko stvar nekoliko premisli, reče samo: „Kaj pa mislite, Končnik?“

Končnik pa je nadaljeval s suhim, malomarnim glasom: „I, kaj naj mislim? . . . Nič ne mislim! Vam hočem dobro, drugega nič! . . . Denarja, vem, da nimate, in na ta način se spravite najlažlje iz zadrege! . . . Da bi Vam denar dajal kar tako, tega gotovo ne zahtevate!“

„To se ve, da ne! . . . Ali kaj takega! . . . Končnik, li veste, kaj mi svetujete?“

„Nič hudega, gospod Albin! . . . Mislite mar, da drugi gozdni oskrbniki ne delajo ravno tako? Ali niste slišali še nikdar, da je služabnik kupil od gospodarja grad? . . . O, jaz poznam take služabnike, ki so obogateli, in take gospodarje tudi, ki so prišli na beraško palico . . . Vaš oče je res poštenjak — a tudi bedak! . . . Pa brez zamere! . . . Če bi bil kdo drug toliko časa v tej službi, kakor je Vaš oče, bi imel že lep kupec denarja na strani! . . . Sicer pa graščaki to sami vedo, kaj počenjajo njih logarji, zato jih tudi ne plačujejo kdo ve kako dobro!“

„Ne, ne, tat ne postanem!“ odvrne Albin odločno ter namahne z levico proti Končniku, kakor bi mu hotel dati znamenje, da naj ne pride več s takimi predlogi.

A Končniku to ni zaleglo.

„Kak tat!“ vzklikne. „Kdo Vas pa sili, da postanite tat? . . . Smešno! . . . Kaj takega živ krst ne bo imel za tatvino! . . . Sicer pa, kakor mislite, gospod Albin . . .“

Končnik je zamižal s svojim napol zaprtim očesom popolnoma, z drugim pa ga je pogledal tako nekako hudomušno, kakor bi mu hotel reči: „Si pa pomagaj, ako si moreš!“

„Koliko pa sem Vam dolžan?“ vpraša Albin čez nekaj časa potrto.

„E—no, tako nekaj čez pet sto!“ odvrne Končnik z malomarnim glasom, kakor bi mu hotel pokazati, kako neznatna se mu zdi ta svotica . . .

„Pet sto?“ se začudi Albin.

„In še nekaj čez!“ potrdi Končnik, prikimavajoč z glavo.

„Zlomka, kako je to mogoče!“ vzkipi Albin.

„O prav lahko, gospod Albin! Igra naju nese oba doli, da je grdo! Toda pomislite — Brigita! Če bi bil jaz na Vašem mestu, ali bi se menil za borih par gol-dinarjev?“

„Ali bi ne mogli še nekoliko počakati?“ vpraša Albin poparjen. Izprevidel je, kako je zavozil.

Končnik stisne ustne, kakor bi šlo za nekaj prav važnega, strese nekolikokrat molče z glavo, potem pa reče: „Čakati je težko! . . . Ljudje smo vsi, in tudi mlad človek lahko umrje! . . . Kje naj bi jaz iskal potem denarja? In pa — jaz Vas res ne razumem! . . . Brigitte vsaj ne boste pustili! Bil bi smrtni greh, če bi jo! . . .“

Tako dekle, vraga, kje ga dobite še? . . Vsak poljub, ki Vam ga da, je vreden desetak! . . Če jo pa hočete obdržati, morate hoditi semkaj in če storite to, morate imeti denarja! . . Kaj pa hočete? . . Kaki drugi bi morali kupovati obleke, z njo pa samo igrate! . . Torej, kakor stvari stoje — Vam je treba denarja, in jaz Vam ga dam rad, prav rad, samo tistih smrek se Vam ni treba zdeti tako škoda!“

„Pa če kdo zapazi!“ reče Albin po daljšem boju.

„Eh, kdo bo zapazil!“ ga tolaži Končnik. „Vaš oče tudi ne more biti povsod! Svoje hlapce pošljem tjakaj proti Zadolju, kamor le redkokdaj zahaja in kjer imam tudi jaz svoje gozde. Če bi ga pa ravno zdaj tja zaneslo, mu rečem, da moji ljudje niso prav vedeli za mejo. Jaz mu škodo povrnem, in stvar je pri kraju! . . Sicer pa bo Vaš oče že tudi toliko pameten, da Vas ne izda! . . Ste torej zadovoljni?“

Pri zadnjih Končnikovih besedah se prikaže Brigita med vrati. Nagovoril jo je bil nekdo od zadaj, zato je obstala in se obrnila.

Albinu se je zažarilo oko ob njenem pogledu. „Končnik ima prav,“ misli pri sebi. „Ta ženska je vredna, da tvegam kaj za njo!“

In ko ga Končnik nato še enkrat vpraša: „Velja torej?“ odgovori lehkomišljeno, veselo:

„Veljá!“

Končniku se je razvedrilo lice. Zdaj je imel Albina v pesteh, zdaj šele je bil popolnoma miren. Iznebil se je bil Mihca in iznebil Albina — kaka sreča!

Tistikrat je Končnik še mislil na Reziko, a stvari so se tudi zanj zasukale drugače.

Brigitina mati se je jako zanimala za Končnika. Ko je bila zvedela in se je bila o tem tudi prepričala, da je bogat, se mu je začela približevati. Končnik je

bil pa tudi mož, da si ga je lahko kaka vdova zaželela. Bil je sicer kmet, a že na njegovi zunanosti se je poznalo, da je boljši kmet in da živi v obilosti, zakaj bil je zdrav, krepak in poleg tega ne ravno grdega lica.

Kadar so torej zvečer sedeli v mali sobi sami in se je Brigita bavila z Albinom, se je laskala njena mati Končniku. Nekoč stopi celo k njemu, mu poseže z roko v njegove lase ter ga vpraša, zaljubljeno pogledujoč ga: „Kaj pa midva, a . . .?“

Končniku je postalo gorko, in izpreleteli so ga občutki, kakor bi bil šele dvajset let star. Obraz se mu razblini in, položivši ji desnico okoli pasa, odgovori:

„Midva? . . E — no, pa še midva!“

Od tistihmal ni Končnik več mislil na Reziko. Tržačanka je bila ženska, kakor nalašč zanj. Bila je v najboljših letih, še vedno lepa in mladostna, poleg tega pa bogata! Kaj boljšega si ni mogel želeiti. Oprijel se je naglo misli, da mora Brigitina mati postati njegova žena, in odslej je bil več pri Tržačanki nego doma.

Ljudje pa so si kmalu splošno pripovedovali, da se med njo in med Tržačanko nekaj plete.

XVI.

Človek bi dejal, da je dekletce, kakršno je bila Rezika, ustvarjeno za samo srečo. In vendar, kako bridko gorje jo je bilo doletelo! Nezvestoba Albina, ki ga je ljubila z vsemi močmi svoje deviške duše, ki ga je zrla s tolikim zaupanjem, ki bi bila rada zanj umrla, je bila zadela smrtno rano njenemu mlademu, še ne izkušenemu srcu.

Po onem dogodku pri studencu ni bila več dni sposobna za nobeno delo. Bolelo jo je srce, bolela jo je glava in udje so ji bili težki, da se je držala komaj

pokoncu. V oči so ji silile neprenehoma solze, a jih je morala zadržavati, da bi ne bila izdala materi grozne skrivnosti. Le kadar se je obrnila mati strani, si je katero obrisala. Tem bolj pa so ji tekle v tihi noči, ko se ji ni bilo treba bati, da bi jo mati videla...

Toda Rezika se je motila, ako je mislila, da ostane njena nesreča prikrita. Zvedelo se je kmalu, da sta Albin in Brigita zaročena. Brigita sama je skrbela za to, zakaj Albina ni nikoli več drugače imenovala nego svojega ženina. In zdaj so se pričeli za Reziko časi polni muke, polni neznosnega gorja.

Vsak hip se je zglasila pri njej kaka „dobra prijateljica“, ki ji je zavidala poprej njeno srečo in si je hotela svoj srd ohladiti s tem, da jo je prišla zbadat.

„Seveda, taki fantje, kakršen je Albin, niso za nas kmečka dekleta!... Jaz sem se čudila, jako čudila, da si si upala dvigniti pogled do njega!“

Take in podobne besede so ji donele iz ust njenih vrstnic na uho. Ona pa ni odgovarjala, ampak je molčala in vdano prenašala vse to.

Prišli so pa tudi taki, ki so zabavljali čez Albina ter jo tolažili. A ti so ji bili še bolj zoprni, ker je vedela, da njih besede ne prihajajo od srca, ker je vedela, da jih je prignala sama radovednost. Videli bi radi njeno žalost, njeno bridkost, njene solze in onemoglost njeno. Zato pa se je varovala, kolikor se je dalo, da bi ne izdala, kaj se godi v njenem srcu. Časih se je res težko premagovala; časih je bila blizu na tem, da bi ji bila prekipela bridkost in da bi se bila razjokala ter s sklenjenimi rokami zaprosila te hinavske ljudi, naj gredo in naj jo puste pri miru. A s tem bi jim bila storila največjo uslugo, zakaj baš žalostno, obupano bi jo bili radi videli! Tega veselja jim vendar ni hotela storiti! Bojevala se je torej in se premagovala

pa prosila Boga, da bi poslal že noč, ko bi si mogla spet s solzami olajšati srce . . .

Nekega popoldneva se odpro vrata, in v sobo stopi — Brigita! Reziki zastane srce ob njenem pogledu. Zbrati je morala vse svoje moči, da je pritajila nemir, ki se je je bil polotil. — Brigita pa stopi resolutno k njej ter jo vpraša z zaničljivim izrazom okrog usten:

„Aj, zakaj ste tako blede in prepadeni, Vi, Vi . . . Kako Vam je že ime?“

„Čemu vprašate to?“ odvrne Rezika. Brigitina predrznost jo je razkačila, in ni ji mogla zakriti popolnoma svoje nejevolje.

„Čemu vprašam?“ nadaljuje Brigita . . . „To se pravi, Vi bi nemara radi vedeli, čemu sem semkaj prišla? . . . No, precej zveste! Najprej bi Vam povedala rada, da mi ni ljubo, če sem kriva jaz vaših solz — zakaj da mnogo jokate, se Vam pozna na obrazu!“

Rezika se zdrzne. Čutila je, da jo Brigita zasmehuje. Najrajša bi ji bila pokazala vrata, toda še se je premagovala in kolikor mogoče mirno reče:

„Ne delajte si skrbi radi mene in — pustite me na miru!“

„No, saj Vam nič nočem!“ odvrne Brigita, zmajavši z glavo. „Prišla sem iz posebnega vzroka do Vas. Slišala sem, da dobro šivate, in jaz bom potrebovala zdaj mnogo obleke. Ako hočete, čaka Vas pri meni lep zaslužek — to se pravi, seveda, če bom zadovoljna z Vami . . .“

Brigita je govorila kakor kaka gospa svoji dekli nasproti. Rezika ni mogla njene nesramnosti več prenašati. Naglo vstane, stopi nekaj korakov naprej proti svoji nasprotnici ter reče z glasom, ki je pričal, kako je razburjena: „Vašega zaslužka ne potrebujem! Živela sem brez njega dozdej, živela bom poslej! . . . Idite!“

Brigita je zardela, a se ni genila z mesta. Izživajoče ji pogleda v obraz ter reče porogljivo: „Aj, tako ošabna ste? . . Kdo bi bil to mislil? Pa seveda, če bi ne bila, ne bi bila segala tako visoko! Eh, res smešno dekcle ste — pa ne zamerite!“

Zdaj je bilo tudi Reziki več kot zadosti. Roko dvigne ter pokaže proti vratom, rekoč: „Nihče Vas ni klical! . . Pojdite, od koder ste prišli!“

Zdaj pa se je raztogotila tudi Brigita. „Kaj, ti se upaš pokazati meni vrata?“ zakriči. Poprej jo je vikala, zdaj se ji to ni videlo več potrebno. „Hahaha, taka punca bo gonila mene! Jaz pojdem, kadar se bo ljubilo meni! Sicer pa, saj grem! . . Nagledala sem se hitro te — krasote! Albin je bil res obžalovanja vreden, da si ni mogel privoščiti nič boljšega!“

Izrekši je Brigita odšla. Rezika pa se je komaj privlekla nazaj do klopi, ki je bila vstala z nje. Zgrudivši se na svoj sedež, položi glavo na mizo in se bridko razjoka . . .

In vendar je ni niti nesramnost Brigitina, niti škodoželjnost ljudi morila tako, nego tisto večno očitanje, ki ga je morala prenašati od strani lastne matere. Ona vsaj bi jo bila morala tolažiti, a namesto tega je godrnjala neprenehoma nad njo. Začela je na vse zgodaj in jenjala pozno v noč. Vedno ji je eno in isto trobila na uho in je brez odmora tarnala, zdihovala in tožila, kakor bi bila vsa nesreča zadela samo njo! Ko bi ne bila imela zgolj lastne koristi v mislih, bi bila poizkusila, olajšati ji bolečine. Tako pa je s svojim večnim tarnanjem in pridigovanjem povzročala samo, da Rezika niti za trenotek ni mogla pozabiti svoje nesreče in da ji je rana, ki ji jo je bila zadela Albinova nezvestoba, vedno zopet iznova zakrvavela. Saj prav za prav je Meta hčer pomilovala, a ker je bila tega pre-

pričanja, da je nezgodo zakrivila sama, in ker je ob enem videla, da so se njeni lepi načrti izjalovili, si ni mogla kaj, da ne bi bila dajala duška svoji nejevolji. Zares divja pa je postala potem, ko se je prepričala, da si je tudi Končnik premislil. Bila je šla res k njemu, kakor je pričakoval Končnik od nje. Opravičevala se mu je, da je bila tistikrat tako nevljudna z njim, in mu zatrjevala, da ni nikdar resno mislila na to, da bi dala Reziko Albinu. Povabila ga je, da naj zopet pride, in ga izkušala prepričati, da niti Rezika ni bila kdo ve kako zavzeta za Albina, in da je on vedno zavzemal prvo mesto v njenem srcu.

Končnik pa se je nasmehnil in odgovoril neusmiljeno: „Metá, poprej nista hoteli vedve, zdaj nočem pa jaz! . . Si razumela?“

Obrnil ji je hrbet in odšel. Meta pa je zdaj kar besnela na hčer. Kar ni storila že leta in leta, je storila zdaj: zgrabila je hčer za lase ter jo z dlanjo natleskala po licih. In namesto da bi se bilo za Reziko kako kaj preleglo, so se le nadaljevali tisti grozni neznosni dnevi . . . Zunaj je bilo nastalo otožno jesensko vreme, ona pa je sedela pri oknu in šivala. Megla je pokrivala zemljo, in časih niti do cerkve ni videla. Pusto je bilo zunaj, a še pusteje v sobi. Če nima človek razvedrila v takem dolgočasnem vremenu, se ga loteva obup. In Rezika ga ni imela. Mati je nad njo le vpila in kričala, kakor bi ji bilo posebno veselje, da jo more trpinčiti. Še huje pa je delo Reziki, če je mati utihnila ter je kazala svojo jezo na ta način, da po štiriindvajset ur in dalj ni izpregovorila nobene besedice z njo. In to se je dogajalo za izpremembo večkrat. Tedaj je vladala smrtna tihota v sobi, ki jo je pretrgal le semtertja kak „oh!“ iz materinih ust. Rezika pa se je pri vsakem takem zdihljaju stresla

po vsem životu . . . Njej se je smilila mati, in nepopisno hudo ji je bilo, da si jemlje vse to tako k srcu. Poleg vse bridkosti, ki jo je bila zadela, jo je začela mučiti še skrb za mater. Časih je bila res naravnost čudna. Nekoč je začela sredi noči govoriti stvari, od katerih je ona le malo ali nič razumela.

„Ti in tvoj oče sta oba enaka!“ je rekla. „Na oba sem se zanašala, in oba sta me opeharila v mojih upih! Oh, kje je moja mladost, moja mladost! . . . Kako bi bila jaz lahko živela!“

In začela je jokati na glas. Rezika je skočila prestrašena s svojega ležišča ter jo začela izpraševati, kaj ji je.

A ko je stopila k njeni postelji, jo je pehnila mati srdita od sebe.

Šla je spet nazaj in zdaj je ona jokala. A med jokom je iskreno molila, ne zase, ampak za mater! . .

Bala se je, da bi se ji ne zmedlo. Saj vsled prestanih bridkosti, vsled žalosti in prečutih noči tudi njej ni bilo več prav jasno v glavi! — —

Ko so bili ljudje nasitili svojo radovednost, niso več dosti prihajali k Meti. Tem bolj se začudita mati in hči, ko stopi nekega večera nenavaden gost, Čibkin Jožek, v sobo. Norel ni to pot, a je spet že nekaj časa postopal ter se potikal po raznih hišah. Ustrašili sta se ga prvi hip obe in komaj da sta mu odgovorili, ko jima je voščil s svojim hripavim glasom dober večer. A to je njega malo brigalo. Sede k peči na klop, motri nekaj časa mater in hčer, potem pa se zagrohoče in reče:

„Katera izmed vaju se bo torej možila?“

Rezika povesi nejevoljna oči, mati pa odvrne: „Molči, ti nepridiprav! . . . Ali te je mar kdo klical v hišo?“

„Hehe!“ se zareži Jožek. „Misliš menda, da sem prišel zabavljat, pa ni nič res tisto! Samo to sem hotel reči, da se boš morala omožiti ti, Metá, ker se Rezika — ne bo!“

„Kaj se vtikaš ti v to?“ odvrne Meta še zmeraj osorno, ali vendar že z malo izpremenjenim glasom.

„I glej si no, zakaj se jeziš? . . Gospodarja potrebuje, pa je!“

„Že izhajamo tudi brez njega!“

Metin glas je bil čimdalje mehkejši.

„Izhajate . . . izhajate . . . seveda izhajate!“ odvrne Jožek. „Pa izhajale bi še bolje, če bi imele moškega v hiši! . . Saj ti, Metá, tudi še nisi tako, ne, da bi se ne mogla več možiti! Tvoj mož je že davno mrtev, akoravno so zadnjič spet govorili, da ga je nekdo videl na Laškem nekje! . . Pa to je laž! . . Kdo ga je videl neki!“

Rezika je strmeč poslušala te besede. Nehote jih je spravila v zvezo s tem, kar je mati ono noč govorila, in akoravno pravega pomena vsega tega še ni vedela, jo je vendar prešinil neprijeten občutek. Mati je morala to slutiti, zakaj posegla je naglo Jožku v besedo ter rekla:

„Eh, molči mi že o tem! Ljudje zmeraj kaj blebetajo! Ko bi moj mož le ne bil tako mrtev, kakor je! . . Seveda, to je hudo, da ne vem, kje ga je zadel smrt, in da ne morem dobiti mrtvaškega lista, da bi zamašila usta ljudem!“

„A saj res! Mrtvaškega lista nimaš in zato se tudi možiti ne moreš!“ pripomni Jožek. „To je pa res križ!“

Meto je spravila ta opazka v zadrego. Nevede, kaj bi odgovorila, povesi oči ter molči.

Jožek pa se je hudomušno režal. Vedel je dobro, da je Meta le nerada prenašala svoje vdovstvo, in je imel še nekaj na jeziku, toda ko je videl, kako začudeno gleda Rezika, si je mislil, da bo tudi Meti bolj po godu, ako molči . . .

Kmalu na to je postavila Meta večerjo na mizo, skledo ričeta, kuhanega opoldne. Poklicala je tudi Jožka, da naj gre jest, in ta si ni pomišljal. Ko pa se je bil najedel, reče: „Ker ste mi dali večerjo, mi dajte pa še prenočišče! Nocoj nimam kam iti! V vaši čumnati pa bo menda dovolj prostora za enega človeka!“

„Menda vsaj!“ odgovori Meta.

Rezika pogleda nekam čudno mater, ker ji je bil Jožek od nekdaj zoprn, toda reči si ni upala ničesar . . .

* * *

Čibkin Jožek je bil kakor klop, ki se vsesa v meso in se ne premakne z mesta, dokler se ga ne odstrani s silo.

Drugi dan po tistem, ko ga je bila Meta tako dobrodušno vzela pod streho, se ni genil iz sobe. Lenaril je ves dan pri peči. Ko je bila opoldne jed na mizi, je kar sam prisedel, kakor bi bil domač, in je praznil s tako naglico skledo, da sta vstali mati in hči lačni od mize. Na večer pa se obrne proti Meti in ji reče: „Glej, Metá, tvoja kamrica je kakor nalašč za takega samca, kakršen sem jaz. Kar pri tebi ostanem, veš! Saj nečem, da bi me imela zastonj! . . . Za hlapca jaz nisem ustvarjen, ker me nikjer ne trpi dolgo, po dninah pa rad hodim. Dozdaj mi je samo takega doma manjkalo, kakor ga imam lahko pri tebi, zato sem bil časih malo neroden. Če dovoliš, da ostanem pri tebi, boš videla, da bo še kaj iz mene!“

„Saj! Da bi mi začel spet noreti!“

Metin odgovor je bil brezoziren, a vendar je donela dobrohotnost iz njega. Jožek, to čuteč, pripomni:

„Beži, beži, kaj bom norel! Pametnejši sem nego marsikdo, ki misli, da ga je sama modrost!“

„Da si navihanec in da vodiš ljudi za nos, sem si vedno mislila“, reče Meta, in ustne se ji zategnejo v dobrovoljen nasmeh.

„Saj dandanes mora biti človek navihan, če hoče živeti, hehehe!“ se zasmije Jožek. „Toda, kaj bi spornašala tisto, če sem časih malo okrog pokolovratil. Poslej ne bom več! Vsaj dokler bom pri tebi, ne! Boš videla, kako se bova razumela! . . . Saj si zadovoljna, ne, da ostanem? . . . Hiša brez moškega ni nič!“

Zadnje besede je izgovoril s čudnim naglasom. Meta mu ni dala odgovora, a to je bilo njemu toliko, kakor če bi mu bila rekla, da naj ostane.

Rezike ni bilo zraven pri tem pogovoru. Ni se torej čudila malo, ko je Jožek tudi pri večerji ostal, potem pa šel spet v čumnato spat. Ko sta bili z materjo sami, ji reče:

„Koliko časa pa bo še tukaj ta nadležnež?“

„Kaj ti mar!“ odvrne mati osorno.

„Pa mu vsaj niste dovolili?“

„Dovolila ali ne dovolila, to tebe nič skrbi!“

In začela je govoriti spet zmedeno o svoji mladosti, o izgubljenem življenju in o svoji nesreči!

Meti je bilo to, da so jo bile prevarale vse nade, ter se ji izjalovili vsi njeni naklepi, spravilo popolnoma iz ravnotežja. Leta in leta je pogumno prenašala svojo usodo. Nezvestoba moževa jo je hudo pekla, a ni nikdar tega izdala in nikomur kdaj o tem tožila. Zatirala je svoje želje, borila se zoper izkušnjave, vse zaradi svoje hčerke. Zakaj navzlic vsem napakam, ki jih je imela, je svojo Reziko vendar presrčno ljubila. Ko pa

se je uverila, da se ji oni upi ne stečejo, katerih uresničenje je hotela spraviti v skladje s srečo svoje hčere; ko je uvidela, da ji ne bo dano, preživeti poleg hčere mirno in brezskrbno svojih starih dni, tedaj se ji je zbudilo neko sovražstvo do vsega človeštva in celo do lastne hčere; polastilo se je je ob enem pa tudi burno hrepenenje, da bi vsaj nekoliko nadomestila to, kar je bila zamudila vsled nezvestobe močeve; zbudile so se ji hkrati želje po uživanju, in srce ji je začelo hrepeneti navzlic njenim šestintridesetim letom spet po ljubezni . . .

Morda da bi ne bilo prišlo tako daleč, ko bi se ne bil priklatil v hišo Jožek. A ta, kakor bi bil slutil, kaj se vrši v Metinih prsih, se ji je začel dobrikati in se ji ponujati . . . Bil je čeden, krepak, za Meto jako mlad in ker se je vedel zdaj tudi popolnoma pametno, ni bilo tako čudno, da se je Meta izpozabila . . .

Brez vsega boja to ni šlo. Dokaz temu to, da je dostikrat brez vsega zunanjega povoda jokala, bridko jokala. Tudi molila prej ni nikdar toliko kakor sedaj. A navzlic temu je padala in se pogrezala bolj in bolj . . . Kako je skrbela prej, da bi bila ostala njena hči nepopačena, čista, a zdaj se ni brigala več za to, zdaj je bila sama kriva, če je njeno nevednost izpodrinilo spoznanje, če je pohujšanja mrzli dih otroval njeno nedolžno srce . . . Iz predrznih, umazanih ust Jožkovih so prihajale časih besede, ki so hčeri morale odpreti oči, a ona ni storila nič zoper to . . .

Ljudje, ki imajo jako oster vid za tuje grehe, so kmalu vedeli, kako stoje stvari med Meto in Jožkom.

„Poprej je norel on, zdaj nori pa ona!“ so rekli in se smejali. Njeno pobožnost in njeno posedanje v cerkvi pa so imeli za golo hlimbo in za sredstvo, s

katerim je izkušala odvrniti pozornost ljudi od svojega zasebnega življenja.

Za Reziko pa je bil to najhujši udarec, ki jo je bil kdaj zadel. Čibkinega Jožka nikoli ni mogla trpeti, zdaj pa se je šopiril po hiši, zbijal tudi z njo svoje neslane šale ter jo mučil s svojimi nagovori. Nič več se ni mogla videti v domači hiši in je večkrat kar sredi dela vstala ter se podala h kakemu sosedu, da bi pozabila malo nesrečne razmere, v katerih ji je bilo usojeno živeti.

A tudi tuji ljudje so bili brezozirni do nje.

„No, kdaj dobiš očeta?“ so jo izpraševali, pomenljivo spogleduje se. Nekoč pa je pristavil nekdo: „Vprašaj jo rajši, kdaj dobi bratca ali sestrico!“

Drugo pot jo je dobila spet brbljava Barba, ki jo je nadlegovala že tistikrat najhuje, ko se ji je bil izneveril Albin. Ta je začela kar naravnost:

„Kdaj pa bo konec pri vas tiste reči med Jožkom in tvojo materjo? . . . Križ božji, ali se to spodobi! . . . Vsaj ti reci materi, da naj ne bo vsemu svetu v tako pohujšanje! Še ti boš ob dobro ime, če bo to še nekaj časa trajalo! . . . Saj že zdaj pravijo ljudje: „Kakršni stariši, taki otroci . . . kakršna mati, taka hči!“

Rezika se je stresnila po vsem životu. „Kakršna mati, taka hči!“ Te besede so jo zaskеле, kakor bi jih ji bil kdo zarezal z nožem v srce . . .

„Kakršna mati, taka hči! . . . Ne, ne, ne! . . . A če bi bilo vendar res?“

Ta misel ji sedaj ni dala miru . . .

Barba ji je pa še dalje pravila, kaj vse govore ljudje, in tako je bolj in bolj spoznavala nedopustnost med njeno materjo in onim človekom obstoječega razmerja. Spoznanje pa je bilo zanjo vir novega gorja . . .

Ko se je bila tistikrat ločila od Barbe, je sklenila, poizkusiti pri materi s prošnjo. Prišedši domov, zdrkne pred njo na kolena — bili sta sami — povzdigne roki prednjo ter jo zaprosi, pretresljivo ihteč:

„Mati, ljuba mati, usmilite se me! . . Prosim Vas, kakor se Bog prosi, bodite spet drugačna!“

A mati se je obrnila nejevoljno od nje ter šla vunkaj.

Pred Reziko pa je zazijalo brezdno, ki jo je ločilo poslej od matere. Vse je bila izgubila, vse, in zdaj je bila v nevarnosti, da izgubi tudi še spoštovanje do svoje matere. Morala je strani odtod, strani od tega kraja, kjer se ji je gabilo vse, vse, kjer je bila doživela tako grozne reči, kjer sta jo obdajala le bridkost in obup . . .

XVII.

Prvi sneg je naletaval ter počasi belil pomrzla tla, ko je prišla Rezika z nezatno culico v roki na pošto, da bi se odpeljala z doma. Solze so ji stale še v očeh, in še se ji je semtertja zaihtelo, znamenje, da ji ni bilo lahko pri srcu in da bi se ne bila odpravila v svet, če bi je ne bile neljube okolnosti prisilile v to.

Od matere se je lepo poslovila. Zdelo se ji je, da se poslovi za večno od nje, in je bridko jokala, ko ji je podala desnico. Pa tudi mati si je brisala solze.

„Pridna bodi in Boga se boj!“ ji reče ter jo poškropi z blagoslovljeno vodo. Ni ji pa prišlo na um, da bi ji bila rekla: „Ostani doma, saj bo spet drugače!“

Rezika je bila že pri vratih, ko se oglasi Jožek:

„Hehe, glej jo no, ali meni pa ne boš dala roke?“ Rezika mu poda desnico, dasi jako nerada in s srčnim gnevom.

Pot jo je peljala mimo cerkve. Prišedši do nje, si ni mogla kaj, da ne bi stopila notri. Prekrižavši se, zdrkne precej pri vratih na kolena in začne iskreno moliti. Ozre se še enkrat po vseh oltarjih ter se priporoči vsem svetnikom in svetnicam, ki so jim bili posvečeni. Spomini iz mladostnih let so se ji začeli zbudjati, in zmislila se je na to, kak čuden strah jo je navdajal tistikrat, ko jo je bila mati vzela prvikrat s seboj v cerkev. S sladkobo jo je navdajala zavest, da je v tej hiši božji premolila marsikatero uro v pravi pobožnosti, ter ji budila upanje, da je Bog ne zapusti tudi na tujem ne. A spomnila se je tudi tistega hipa, ko jo je bil nagovoril cerkovnik v cerkvi, in to spet ji je zbudilo neprijeten čut.

„Morda sem pa le tistikrat tudi jaz kaj zakrivila?“ si je očitala, in ta misel je bila vzrok, da je nekoliko vznemirjena zapustila cerkev.

Prišedši na pošto, je dobila poštni voz že popolnoma zaseden, in preostajalo ji ni nič drugega, nego da je prisedla spredaj k postiljonu. To ji ni bilo nič po volji. Ne zaradi tega, ker bi se bila strašila mraza, temveč radi tega, ker je vedela, da pri Tržičanki vedno kaj naročajo postiljonu in da se torej ondi skoro vsak dan ustavi pošta. Nekoliko je upala, da se to morda danes vendar ne zgodi, a njena želja se ni izpolnila. Ko je dal postiljon znamenje s trobento, je prihitela Brigita iz prodajalnice na cesto, precej za njo pa se je prikazal tudi Albin. Izza šipe pa, ki je bila vdelana v prodajalnična vrata, se je prikazala vrhu vsega še Končnikova krepka, voglata postava . . .

Rezika je zardela in ni vedela, kam bi se dela. Sicer se je Albin, uzrši jo, takoj umeknil nazaj, a nji pogleda sta se le ujela. Srce jo je zbolelo, in iznova ji je rana zakrvavela . . . On je bil vsega

kriv! . . . Ko bi njega ne bilo, ko bi on ne bil tako nepošteno ravnal z njo, ne bi bilo treba njej odhajati zdaj z doma, in njena mati bi se ne bila izpozabila tako, kakor se je! . . . In vendar ga ni sovražila! V duhu se je poslovila od njega, v duhu mu je zaklicala: „Z Bogom, Albin! Ostani zdrav!“

V prodajalnici pri Tržačanki pa se je razvil sledeči pomenek, ko je bil oddrdral poštni voz:

„Kam pa je namenjena Gorenjčeva devica?“ vpraša prvi Končnik ter pomežikne proti Brigiti.

„V Trst gre menda!“ pripomni nekdo.

„V Trst? . . . Po kaj?“ se začudi Končnik.

„Ali treba še vprašati?“ se oglasi Brigitina mati.

„Po kaj pa hodijo taka dekleta v Trst?“

„Služit seveda!“ jo prestriže Končnik. „Eh, poznam vam jaz Trst! . . . Dokler sem bil še tako malo mlajši in še bolj razposajen, sem jo večkrat mahnil tjakaj.“

„Škoda za to dekletce, če zabrede!“ pripomni resno postaren možiček. „Mlada je, neizkušena in nevedna.“

„Oh, neizkušena in nevedna pa že!“ ugovarja Brigitina mati. „Ali se ni mar doma pri materi zadosti naučila?“

„Če je taka, kakor je njena mati, se že ne bo držala dolgo!“ dostavi Končnik. „Ej, mater jaz poznam dobro! Vem, kaka je bila že kot dekle, in vem, kaka je zdaj!“

„To ve ves svet!“ nadaljuje Brigitina mati. „In saj veste, kaj pravi pregovor: Jabolko ne pade daleč od jablane, in lesnika še ni nikdar rodila jabolk.“

„Že prej jablana lesnike!“ poseže vmes nekdo, ki je dozda molčal. „Ali ni mar taka?“

„Po starših se vržejo otroci, po starših!“ modruje Končnik. „To je že tako.“

„Nič ni tako! . . Ta je bosa!“ izpregovori kmet srednjih let. „Starši so lahko dobri, otroci pa slabi in narobe! Kaj bi trdili tisto? Vraga, mene pogledjte! Moj oče in moja mati sta bila kakor nalašč drug za drugega. Oba sta ga rada cucljala, Bog jima ne šteje tega v greh! . . Ko bi bila živela še nekaj časa, bi bili šli mi otroci lahko beračit po svetu. Pa nas pogledjte zdaj! Moja sestra je pridna, moj brat je študiran in velik gospod, in jaz tudi nisem pijanec!“

„I čakaj, morda pa še boš! . . Saj ni še vseh dni konec!“

„Nič ne bo, nič!“ pojasnuje drugi. „Preveč skop je! . . Morda, če bi kdo drug plačeval zanj.“

Glasen smeh se je združil s temi opazkami.

Oni pa, na katerega račun se je glasil ta smeh, odvrne nekoliko užaljen: „Le govorite vi, kar hočete, jaz trdim pa svojo!“

In kakor bi ga hotel potolažiti, pripomni njegov sosed:

„Kar je res, je pa res! . . Po obrazu si podoben svojemu očetu tako, kakor le malokdaj kak sin, po svojih lastnostih pa čisto nič; zakaj jaz sem poznal tvojega očeta dobro!“

„Pojte, pojte!“ se oglasi spet Končnik, ki ni trpel rad, če se je kazal kdo drug preveč modrega. „Zakaj sem pa jaz takov, kakor je bil moj oče? . . Ko je bil šestdeset let star, se je še v tretjič ženil.“

„No, in ti se boš seveda tudi, hahaha!“ ga uščipne nekdo.

„Tisto ne, a reči sem hotel, da se čutim še mladega!“

„Obsoditi se ne sme nihče že naprej!“ pripomni spet oni možiček, ki je obžaloval Reziro. „In prav lahko je mogoče, da se vrne to dekletce, ki je šlo

danes v svet, nepopačeno domov . . . Kam bi tudi prišli, če bi se vse izgubilo, kar zapusti domačo hišo!“

„Zastran mene postane Gorenjčeva Rezika lahko svetnica!“ reče zaničljivo Končnik.

Brigitina mati pa pristavi:

„O saj bo postala svetnica, toda kaka! Hahaha, svetnica, da! . . . Malo se bo vrgla po očetu, malo po materi, pa bo svetnica gotova! Saj se od očeta tudi lepe stvari pripovedujejo! No, pa naj bo oče že, kakršen hoče! Meni zadostuje, da vem, kaka je mati! Jaz sem že večkrat slišala in to trdim tudi sama vedno: Kakršna mati, taka hči! Boste že videli, če ne bo res tako!“

V tem pa, ko so pri Tržačanki tako govorili o Reziki, se je vozila ona žalostna in do skrajnosti potrta proti Trstu. In kakor bi bile besede, ki jih je govorila Brigitina mati, prodirale do nje ter našle odmev v njenih prsih, se je spomnila, kako ji je pravila Barba, kaj ljudje govorijo o njej.

„Kakršna mati, taka hči!“ Te besede so ji donele neprenehoma po ušesih ter jo navdajale s strahom in grozo.

„Kakršna mati, taka hči!“ Ah, kako se ji je zajejala ta neusmiljena obsodba v srce!

„Ne, ne, ne . . . nikdar taka!“ je zatrjevala sama sebi ter stresala z glavo, kakor bi se hotela iznebiti mučne misli.

Priporočujoč se Bogu in Mariji, je delala trdne sklepe, da se bo vsekdar varovala greha . . .

* * *

Na večer tistega dne so Albin, Končnik, Brigita in njena mati kakor po navadi spet igrali. Toda Albin je bil malobeseden, čemereren, nezadovoljen. Pogled, ki

ga je bil zadel iz Rezikinega očesa, ga je bil pretresel. Bil je tako miloben, a obenem tako poln žalosti, da mu je segel globoko v srce. Oglašala se mu je vest, a hkrati so se ga lotevale spet dvojbe, če morda vendar ni bilo napačno, da jo je bil pehnil od sebe. Čimbolj je spoznaval Brigito, tem več lastnosti je opazal na njej, ki se niso ujemale z njegovimi nazori o izgledni ženi. Vse to ga je nocoj vznemirjalo, in niti toliko moči ni imel, da bi bil mogel prikriti, kar se je godilo v njegovi notranjosti.

Brigita ga je venomer dražila, da je žalosten, ker je odpotovala njegova ljubica. Od njene strani je to prenašal, a ko ji je začel pomagati še Končnik, ga je minila potrpežljivost. Zabrusil mu je nekaj prav pikrih v obraz. To je podžgalo spet Končnika, beseda je dala besedo, in prišlo je tako daleč, da je izgovoril Končnik naposled besedo „tat“!

Tisti Končnik, ki ga je bil zapeljal v zločin, ki je bil moralični povzročitelj hudodelstva, mu je vrgel zdaj ta nečastni priimek v obraz. Albin je pojmlil podlost, ki se je razodevala v tem početju Končnikovem, in srd ga je navdajal. Planil bi bil v svojega nasprotnika, ko bi ga ne bila obenem prošinjala zavest, da mu Končnik ni povedal neresnice in da je res zločinec. Ta zavest ga je potrla tako, da ni rekel drugega nego: „Račun hočem imeti, natančen račun! . . . Kar sem dolžan, plačam! . . . Vse povem očetu, in potem naj se zgodi, kar hoče!“

„Ali Albin!“ poseže Brigita vmes. „Kdo pa si bo jemal vsako besedo tako k srcu! . . . Jaz prav za prav ne vem, kaj imata z gospodom Končnikom, a toliko pač vidim, da sta se zdaj prav po nepotrebnem sprla!“

Še bolj neljub pa je bil ta prepir Brigitini materi, zakaj bala se je za dobiček, ki ga je vlekla iz tega,

da sta se Albin in Končnik shajala vsak dan pri njej. Tja stopi h Končniku, mu položi roko na ramo in reče: „Ti, takih stvari pa jaz nimam rada! Prekliči, kar si rekel, če hočeš, da ostaneva — prijatelja! Gospod Albin bo moj zet, in jaz ne trpim, da bi ga žalil!“

Končnik je postal mehak.

„Saj nisem mislil tako hudo!“ reče ter začne ponujati Albinu roko. Albin je bil preveč užaljen, da bi se bil odzval njegovi ponudbi, a Brigita prime njegovo desnico ter jo položi v Končnikovo. Navzlic temu pa vstane Albin ter se posloviti.

Še nikdar ni bil Albin tako sam s sabo nezadovoljen kakor ta večer, ko je stopal z majhno svetiljko v roki proti svojemu domu. Vest ga je mučila v dvojnem oziru: prvič radi Rezičke, drugič pa radi zločina, ki ga je bil zakrivil.

Ko je prišel do gozda, se mu je zdelo, kakor bi vsako drevo klicalo nasproti: „Tat, tat, tat! . . . Kdaj daš posekati še mene?“

Obupan in moralično docela potrta je legel tisto noč v posteljo. Bil je počitka jako željan in potreben, a šele proti jutru so se mu zatisnile oči v nemirno spanje.

XVIII.

Rezička je mislila, da se ji ne bo moči nikdar iznebiti neprijetnih občutkov, ki so bili posledica dolgotrajne žalosti in raznih dogodljajev, ki so ji bili zagrenili življenje. A v tem se je k sreči varala. Že veličastni pogled na morje, ki se je hipoma odprl njenim očem, je bil vzrok, da je pozabila za hipec na vse to, kar je bilo za njo. Ko pa je bila dospela v mesto, je bilo nešteto stvari, ki so zbujale njeno pozornost v toliki meri, da ji je izginila preteklost za

nekaj časa popolnoma iz spomina. In to je vplivalo jako dobro na njo. Začela je dihati prosteje, in bilo ji je, kakor bi se bila otresla težke more, ki jo je tlačila dozdej.

Pričakovala jo je na kolodvoru njena prijateljica, bivša njena sošolka, ki je bila že dalje časa v Trstu in kateri je bila pisala, preden je šla na pot. Tej razodene svojo bojazen, da morda ne bo mogla dobiti službe, ker ne ume laščine, a ona jo potolaži, rekoč:

„Toliko se kmalu navadiš, da boš izhajala. Tudi jaz nisem nič znala, ko sem prišla semkaj, a vendar mi ni bilo treba dosti čakati na službo; govoriti pa znam zdaj tako, da se nikogar ne ustrašim!“

Napotili sta se takoj do neke posredovalnice za službe. Med potjo je razkazovala prijateljica Reziki to in ono. Zanimale so jo jako visoke hiše, kakršnih dozdej še ni videla, a bolj še manjše in večje ladije s svojimi visokimi, proti nebu kipečimi jadreniki. Dospevši do neke trafike, reče Ana, tako je bilo namreč prijateljici ime: „Tu notri stopiva!“

V tesni, od tobačnega duha prevzeti sobici je sedela za pultom mlada, čedna ženska, spredaj pa je stal kakih dvainštirideset do štiriinštirideset let star, eleganten gospod, ki je izbiral smodke, pa se zabaval, kakor je bilo videti, s prodajalko. Na vprašanje zadnje, kaj želita, pove Rezikina prijateljica, po kaj sta prišli. V tem, ko sta deklici odgovarjali posredovavki za službe na razna vprašanja, ju je motril oni gospod z bistrim očesom. Zaznavši, za kaj gre, se oglasi in pove, da potrebuje njegova žena hišne in da bi bila baš Rezika dekletce, kakršne bi potrebovali.

Govoril je nekako srbščino, a se mu je poznalo, da je rodod Lah.

„To je pa kakor nalašč!“ reče prijateljica Reziki. Toda Rezika je bila boječa. Izgovarjala se je, da morda ni sposobna za službo v taki hiši in da bi bila zadovoljna s kakim bolj ponižnim poslom.

„Le pogum!“ jo tolaži gospod. „Moja žena zna potrpeti in ni sitna. Pridi danes popoldne enkrat k nam, kadar je že. Tu moje stanovanje!“

Izrekši ji poda vizitko, na kateri so bile razen imena navedene tudi ulice, v katerih je prebival.

„Vidiš, kako hitro so te minile skrbi!“ reče prijateljica Reziki ter ji gre kazat pot do stanovanja njenega gospodarja. „Da pojde tako naglo, bi sama ne bila mislila! . . . Ali ni mar srečno naključje, da sva vstopili v trafiko ravno takrat, ko je ta gospod kupoval smodke? Lehko si vesela, prav zares! . . . No, seveda, kaki drugi bi tudi ne bilo šlo vse tako po sreči, kakor je šlo tebi, hihih!“

Prijateljica se je poredno zasmejala. Rezika jo pogleda začudeno in reče: „Kako misliš to?“

„Ali me ne razumeš? . . . Pa vedi torej! . . . Veš, nekatera gospoda hoče imeti čedne posle in gleda jako na zunanost, no, in tvoja ličeca in tvoj obrazek . . .“

„Molči!“ jo prestriže Rezika in zardi do ušes. Prijateljica pa se je še naprej hihitala . . .

Rezika je bila tudi gospodinji takoj všeč, in ko se ji je predstavila, ji je obljubila takoj večjo mesečno plačo, nego je kdaj mislila, da jo bo imela. Delo, ki so ji ga odkazali, ni bilo težavno in se ga je kmalu privadila. Pospravljala je in urejevala sobe, ko je postarna, prijazna ženica oskrbovala kuhinjo. Otrok ni bilo in torej tudi posla ne preveč.

Izpočetka ji je pač nekoliko nerodno hodilo, da laščine ni znala, toda že po preteku nekaj tednov je vedela za najpotrebnejše stvari, in ko se ji je bilo uho

navadilo nekoliko na tuje glase, je tudi ni skrbelo več, da bi se ne navadila kmalu laškega jezika.

Čez dan je zdaj komaj še mislila na dom. Pač pa so se ji budile zvečer, ko je bila sama v svoji sobici, časih misli na mater in morda še bolj na — Albina. In še ji je priblestela časih solza v oči, kadar se je spomnila, kako si je slikala svojo prihodnost, pa kako je prišlo . . . Toda bolj in bolj je ginila žalost iz njenega srca, in dasi je odsevala iz njenih oči nekaka otožnost, jih je vendar obračala nekako zaupno v svet, in na njenih ustnih se je zibal zopet oni nedolžni, brezbrizni smehljaj kakor njega dni. Da pa se je smehljala, temu ni bilo malo vzrok to, da se je tudi njej smehljaj, kdorkoli jo je srečal . . .

Njena lepota je zbujala nenavadno pozornost, kamor je prišla. Vse je postajalo in gledalo za njo, moški in ženske, in vsakdo, ki se ji je ozrl v obraz, se ji je nasmehnil, mnogi morda kar nehote in brez namena, od samega veselja, da je videl tako lepo dekletce.

Rezika je imela to za golo prijaznost in se je tudi ona nasmihavala, dokler se ni prepričala, da je to nevarno. Dogodilo se je namreč nekoč, da jo je nagovoril mlad človek čedne zunanosti. Ona, nič slabega sluteč, se je ustavila in zvedljivo uprla vanj oči, češ, kaj ji hoče. On ji začne šepetaje nekaj govoriti. Besedo je le malokatero razumela, a vendar se je prepričala kmalu, da nima ta človek ničesar pozvedeti od nje in da jo je nagovoril iz predrznosti. Ko jo je prijel celo za roko ter jo hotel potegniti v bližnjo vežo, je pobegnila strahoma od njega . . .

Od tistihmal je bila previdnejša. Začela je razločevati med pogledom in pogledom. Če je opazila, da

počiva na njej poželjiv pogled, je povesila brž oko in če je začutila — kar se je dogajalo često — da je pospešil kdo korake za njo, se je spustila vselej v tek.

A vse to je ni rešilo popolnoma nadležnosti mestnih gizdunov. Še vedno ji je priletela na uho kaka beseda, ki ji je pripodila rdečico v obraz.

„O che bella!“ Pred takimi in enakimi vzkliki ni bila nikjer varna, in da so veljale te besede njej, je lahko posnela iz vedenja tistih, ki so jih izgovorili.

Srečavali pa so jo pač tudi mladeniči, ki so z nekakim spoštovanjem in obožavanjem zrli nanjo. Zlasti eden, s katerim se je srečala vsako opoldne, ko je šla po pivo, se ji je bil prikupil s svojim resnim, dostojnim vedenjem. Njegov mili, nekoliko žalostni pogled ji je segal v srce ter jo utrjeval v veri, da ji je naklonjen in da bi se ji rad približal. A ko se mu je začelo nagibati tudi njeno srce, se je spomnila Albina in je zatrla s silo čut, ki se ji je pojavljala v prsih.

„Ne, nobenega več!“ je rekla sama pri sebi in je hodila odslej po pivo tako, da ni več onega srečavala.

Najbolj neljubo je bilo Reziki, kadar so jo poslali na večer z doma. V temi in pri luči svetiljk so moški še predrznejši nego po dnevi. Nekega večera je pribežala jokaje domov, ne da bi bila opravila dano ji naročilo. Neki vsiljivec jo je hotel na vsak način spremljati, in ni se ga mogla rešiti drugače, nego da mu je obrnila hrbet ter mu ušla.

Prosila je, da bi je na večer ne pošiljali same vunkaj.

Gospodar in gospodinja sta se ji na glas grohotala. Gospodar pa je še pristavil:

„Vidiš, po kaj si tako lepa!“

XIX.

Prvi denar, ki ga je bila dobila Rezika ob mesecu, je poslala svoji materi. Pisala ji je lepo pismo, v katerem ni nobena beseda spominjala na nesporazum, ki je vladal zadnji čas med njima.

Čim redkeje so ji uhajale misli v preteklost nazaj, čimbolj so ji vsled novega življenja ginili spomini na žalostne dogodke izza zadnjega časa njenega bivanja v domači koči, tem živahneje se ji je pojavljala spet ljubezen do rodne matere.

Malokdaj v svojem življenju je bila tako vesela kakor zdaj, ko ji je poslala svoj mesečni zaslužek. Računala je potihem, kaj vse si bo lahko kupila za ta denar, in dobro ji je dela zavest, da bo materi olajšala življenje.

Da bi ji pregnala radi sebe vse skrbi, se ji je v pismu jako pohvalila s svojo službo. Z nikako, tudi najmanjšo tožbo ji ni hotela obtežiti srca. Pač pa ji je priporočala na koncu pisma, da naj vzame kako žensko-samico k sebi na stanovanje, da ne bo sama in da bo imela kako postrežbo, če bi obolela.

S tem ji je namignila, da naj se iznebi onega nemarnega človeka, ako se ga še ni.

Rezika še ni bila obupala nad svojo materjo. Upala je za trdno, da se izpametuje, in je bila sklenila v svojem srcu, da si pritrga od svojega zaslužka, kolikor le mogoče, ter pošlje njej, misleč, da jo na ta način najlažje spet naveže nase ter privede na pravo pot.

Toda Rezika se je motila . . . Poznala je svojo mater ravno tako malo, kakor mnogi drugi ljudje, ki se ji niso mogli načuditi in si niso nikakor mogli razlagati, kako je možno, da je pri svojih letih vzplamtela za takega postopača, kakršen je bil Čibkin Jožek.

Meta se je zavedala popolnoma svojega grešnega, pohujšljivega početja, a si ni mogla pomagati. Kamen, ki se je spustil v tek po strmini doli, se ne ustavi, dokler ne dospe v globočino. Človek, ki se je dal preobladati strasti, se težko izvije njeni mameči moči. Pri Meti pa, ki je toliko časa krotila svoje želje, se je pojavila strast s tem elementarnejšo silo. Podobna je bila varčnemu človeku, ki štedi leta in leta, potem pa začne hkrati trositi in zapravlja zdaj dotlej, dokler ni pogнал zadnjega imetka. Prvi nepotrební izdatek je povzročil morda slučaj, potem pa se ga loti nekaj kakor obup in ne more nehati, dokler ne telebi v žrelo pogube . . .

Marsikdo, ki je Meti dobro hotel, ji je naravnost izrekel svoje začudenje, da se izpozablja tako.

Poklical jo je k sebi tudi župnik, jo prosil in jo svaril, in ona je jokala in obljubovala, a ko je bila doma, je pozabila na vse in je bila spet stara.

Prišli pa so časih tudi trenotki, ko je hotela kljubovati vsemu svetu, ko se je hotela ustavljati naravnost Bogu, ki je, po njeni misli, preslišal njene goreče molitve, ki ni hotel, da bi bila ob strani ljubljeneža moža preživela svojo mladost . . .

Čibkin Jožek je imel poleg nje najlepše življenje. Zdaj je bil dosegel, po čemer je hrepenel svoj živ dan. Lenaril je lahko, kolikor je hotel. Pozimi tako ni bilo dela, a bati se mu ga ni bilo treba niti poleti, ker se je dalo malo posestvo, ki ga je imela Meta, obdelati brez velikega truda. To je bilo eno. Poleg tega pa je tudi popival, zakaj Meta mu je dala vsak novčič, ki si ga je mogla odtrgati, da ga je obdržala pri dobri volji. Da, celo na posodo je jemala, da je imel Jožek za žganje. A on ji je bil za vse to malo hvaležen. Norčeval se je iz nje pred tujimi ljudmi in ni nikomur

prikrival, da se misli Mete držati le toliko časa, dokler se bo dalo kaj dobiti pri njej.

Če je zahteval kdaj denarja od nje, pa mu ga ni mogla dati, je bil sirov z njo in jo je tudi pretepal. A vse to ni izmodrovalo Mete. Rajši je trpela bolečine, nego da bi se bila odpovedala strasti, in je mislila noč in dan, kako bi bolje ustregla svojemn mučitelju. Dočim je njena hči mislila, da denar, ki ji ga pošilja, uživa ona, se je mastil Jožek z njim. Zanj je bil vselej praznik, kadar je prišlo pismo iz Trsta.

Rezika je lahko podpirala mater, ker je dobivala v svoji službi tudi mnogo daril. Imeli so večkrat povabljenе, in pri taki priliki ji je marsikdo stisnil kak srebrnjak v pest. A tudi gospod in gospa nista bila umazana. Imela sta jo oba rada in sta ji kazala to tudi v dejanju. Gospa ji je bila podarila že za nekaj oblek blaga; še radodarnější pa je bil gospod, tako da je bila v zadregi in si je prizadevala na vse pretege, da bi se izkazala vredno njiju naklonjenosti. Darežljivost gospodova jo je začela navdajati še z drugo skrbjo. Gospod je bil namreč prijaznejši z njo, nego ji je prijalo. Če je le mogel, ji je zašepetal kaj laskavega na uho. Časih jo je uščipnil tudi v lice ali v brado, ali pa jo je pogladil po obrazu.

To ni bilo samo ob sebi nič slabega in mu ni ravno zamerila, a je vendar vznemirjalo njeno srce.

Nekoč vpraša kuharico, če dobiva tudi ona od gospoda toliko daril.

„E, kaj jaz,“ odvrne ta, „jaz nisem mlada!“

Ta odgovor ni bil jasen, a vendar je bil tak, da se je je še bolj lotevala skrb. Sklenila je, da se bo kolikor možno izogibala svojega gospodarja, in tega sklepa se je poslej držala.

Sčasoma je zapazila tudi marsikaj drugega v hiši, kar ji ni hotelo prav v glavo. Pred vsem si ni mogla tolmačiti vedenja in početja svoje gospodinje. Za delo se ni brigala nobeno, niti ne za to, kaj počne ona in kuharica. Če bi ne bili vestni, bi se bili lahko odtegnili marsikateremu opravku, ne da bi bil kdo vedel za to. V postelji je ostajala gospodinja navadno do poldne, potem jo je bilo treba oblačiti, a po kosilu približno ob štirih je začela sprejemati obiske. Prihajali pa so večjidel mladi gospodje, s katerimi se je zabavala, njen mož pa je hodil po svojih potih. Zlasti neki mlad, lep častnik je zahajal ob gotovih dneh redno k njej ter ostajal po cele ure sam z njo v njeni sobi.

Ko je stopila nekoč Rezika nenadoma notri, hoteč gospe nekaj izporočiti, sta odskočila naglo drug od drugega, in obema se je poznalo na obrazu, da sta se prestrašila.

Tistikrat je bila Rezika tudi prvič ozmerjana od gospodinje. Zaukazala ji je strogo, da nima nikoli več vstopiti, ne da bi prej potrkala.

Reziki pa je zbuvalo to slutnje, ki so ji rodile neprijetne misli in občutke. Bolj in bolj je spoznavala življenje in človeštvo. Čudila se je temu, da imajo drugi tako malo vesti, kadar jim gre za uživanje, in časih se ji je nehote vsiljevalo vprašanje: „Zakaj nisi tudi taka?“

A vselej si je odgovorila:

„Ne, ne, jaz nečem biti taka!“

Spomnila se je matere, spomnila besedi Barbinih: „Kakršna mati, taka hči!“

Ne, ne, baš radi tega, ker se je bila njena mati izpozabila tako, baš radi tega ne bo zapustila ona nikdar prave poti!

Ljudje naj se prepričajo, da so se motili, ko so jo sodili tako!

* * *

Zgodnja pomlad, kakršno imajo v Trstu, je Reziki jako prijala. Novo življenje se je porajalo v naravi, a zdelo se ji je, kakor bi bila i sama prerojena in kakor bi ji krožila po žilah hitreje kri nego dozdej.

Vedela je, da pokriva v njenem rojstnem kraju zdaj še bela odeja zemljo, vendar si je predstavljala v duhu tudi doma pomlad. Prav videla je, kako se je tajal po obronkih sneg, kako se je prikazala tuintam kaka zelenkasta plošča, kako so klile na kopnem trobentice in zvončki . . . Lotevali so se je oni mehki, prijetni občutki, katerim je človeško srce baš na spomlad tako dostopno. Pogrezala se je v spomine iz davno minulih časov, spominjala se je, kako je kot otrok po domačem gričku iskala prvih cvetov in kako je bila srečna, če je mogla prinesti šopek zvončkov domov ter jih pokazati materi.

Zbudilo se ji je hkrati domotožje po dragem domačem kraju, in vstajale so ji želje v prsih, da bi mogla domu in če tudi le za kratek čas.

Toda njena domišljija jo je dovedla tudi do studenca, do onega mesta, kjer je uživala nekaj toliko srečo, a kjer se je bila tudi onesvestila, prepričavši se o Albinovem izdajstvu; spomnila se je vsega, kar je za tem prišlo, in žalostno je odkimala z glavo, rekoč:

„Ne! Čemu domov? . . Čemu si obnavljati rane?“

Odkar se je Rezika bolj izogibala svojega gospodarja, je bilo videti, kakor bi se tudi on manj brigal za njo. Pozabila je bila torej že popolnoma na skrbi, ki so jo navdajale nekaj časa radi njega, in ni niti mislila več na to, da bi ji znal biti kdaj nadležen.

Ali nekega popoldneva se je zgodilo, da je prišel čisto ob nenavadnem času domov. Gospa se je bila peljala na izprehod, kuharica je opravljala svoj posel v kuhinji, ona pa je urejevala sobe, ko se odpro vrata in ko nenadno vstopi gospodar.

Prestrašila se ga je tako, da so se ji začela šibiti kolena in da je pobledela v lica kakor zid.

On, opazivši to, se zasmije in reče:

„Se me li tako bojiš?“

„Oh, zakaj?“ se potajuje Rezika. „Toda prišli ste tako nepričakovano!“

„Ko bi bil vedel, da se tako rada ustrašiš, bi bil potrkal!“

„Saj niste vedeli, da sem notri!“ pripomni Rezika, kakor bi ga hotela sama opravičiti.

A on odvrne cinično:

„Pač, vedel sem!“

Reziki se stemne lica. A vendar ni mogla verjeti, da bi bile slutnje upravičene, ki so se ji budile; zato reče:

„Gotovo ste pozabili kaj?“

„Ne, ničesar nisem pozabil!“ odgovori on spet odkrito in se malo porogljivo nasmeje. „Pozabil nisem ničesar, a vedel sem, da si ti sama doma in . . .“

„Motite se, nisem sama doma!“ mu prestriže ona besedo, kakor bi se bala, da ne bi vsega izgovoril, kar je imel v mislih.

„Aj, vem! Zunaj v kuhinji je kuharica, toda ta naju ne bo motila! Vidiš, srček, stvar je ta: Ti si že blizu pol leta pri nas, a niti enkrat še nisem imel prilike, nagledati se te prav . . . Da si lepa, to ti je brez dvojbe že marsikdo povedal.“

„Prosim Vas — takih besedi ne maram slišati!“ vzklikne Rezika ozlovoljena ter se obrne proti vratom. Toda on se ji postavi na pot in nadaljuje:

„Prenavadne, premalo izbrane so ti moje besede, kaj ne da, zato jih ne maraš slišati? A jaz govorim, kakor znam! Zatrjujem pa ti, da govorim resnico, golo resnico! Da, po tebi hrepenim, moje dete! V tvoje krasne oči bi ti gledal rad, na svoje prsi bi te rad pritiskal, a ti se me izogiblješ! Da, izogiblješ se me; misliš, da ne vem mar?“

Te besede so Reziko razkačile.

„Gospod, ali se spodobi to?“ mu reče s strogim, očitajočim glasom.

„Če se to spodobi? . . . Hahaha, kaka naivnost! . . . Kdo vpraša dandanes še po tem, se li kaj spodobi, ali ne! . . . Deklica, ti si nevedna, ti potrebuješ poduka! . . . Lepa si in ženski je lepota zaklad! . . . A lepota gine! Dvigni ta zaklad in ne čakaj, da bi bilo prepozno! Uživaj, dokler je čas za to, zakaj pride čas, ko bi rada, pa ti ne bo dano! Glej, jaz sem omamljen od tvoje lepote — bodi mi prijazna in ne boš se kesala . . .“

Reziki je zalivala kri lica, in v glavi se ji je vrtelo, da se je komaj držala pokoncu. Srce ji je tolklo tako, da ji je sapo jemalo. Kakor okamenela je stala na svojem prostoru. Rada bi bila zaklicala na pomoč, a nobena beseda ji ni mogla iz ust. Sramota in srd sta ji polnila prsi, obenem pa jo je navdajala skrb, kako se bo ubranila njegovemu napadu, če bi postal še predrznejši . . .

On pa je videl njeno onemoglost. Zmagujoče se ji je smejal, pristopil bliže k njej ter jo hotel prijeti za roko . . . V tistem hipu pa se odpro vrata, in v sobo stopi gospa.

Najprej je bilo videti, kakor bi se bila malo začudila, potem pa se nasmeje dobrohotno, popreti s prstom svojemu možu ter reče: „Ti, ti . . . kaj pa delaš ti doma ob tem času?“

Njemu pa se ni čisto nič poznala zadrega. Nasmeje se i on, položi Reziki obe roke na lica ter reče: „To našo lepo hišno občudujem nekoliko! Ko bi znala ti, kaka trdnjava je to! . . Te ne premaga tako kmalu kdo!“

Rezika ni vedela, komu bi se bolj čudila, ali predrznosti gospodovi, ali brezbriznosti in ravnodušnosti gospenji.

Ko pa sta gospa in gospod odhajala, se obrne ta še k Reziki in reče: „Pa ne smeš biti huda, ponosna gospodična ti! . . Razume se, da je bila to samo šala!“

„Samo šala?“ si misli Rezika.

V enem oziru ji je bilo to prav, a na drugi strani se je sramovala, da je jemala šalo za resnico in da je mislila slabeje o svojem gospodarju, nego je zaslužil.

Kmalu po tistem pa je prišel gospod nekoč pozno ponoči domu in je pozvonil z zvoncem, ki je bil pri vratih nad stopnicami. Sicer se je zamudil večkrat zvečer kje zunaj, a to ni prizadevalo Reziki dozdej nikakih neprilik. Gospod je nosil ključe navadno s seboj, a če jih je katerikrat pozabil, mu je morala hoditi odpirat kuharica. A ta je bila zdaj že nekaj časa bolna, in tako je morala ona vstati nocoj. Obleče se naglo ter gre s svečo v roki vunkaj. Akoravno je zadnjič verjela gospodarju, da se je le šalil z njo, se vendar ni mogla iznebiti nekakega strahu. Srce ji je utripalo, in tresla se je po vsem životu, ko je stopala čez hodnik. Dospevši do stopnic, odpre vrata, potem pa se hoče naglo spet umekniti. A gospodar je moral biti pripravljen na vse to, zakaj preden se zasuče od njega, jo je že držal za roko. Strastno jo potegne k sebi ter ji reče šepetaje: „Kam tako naglo, kam? . . Počakaj malo, da greva skupaj!“

In položi ji roko okoli pasa, hoteč stopati tako poleg nje. Toda ona se mu odtegne ter vzklikne z zadušnim glasom:

„Pustite me!“

Njegova desnica pa se oprime še tesneje njenega pasu, in skoro jezen ji reče:

„Ti! . . Ali se boš pokorila moji volji?“

A kakor bi si bil premislil, se mu omehča takoj spet glas. Nagne se k njej ter ji zašepeta:

„Bodi pametna! . . Uživajva trenotek, ki se nama nudi! Kaj je na tem? . . Ti li mar škoduje kaj, ako si malce moja? . . En poljubek samo! . . Misliš li, da ne znam biti hvaležen? . . Poglej, kaj sem ti namenil!“

Izrekši poseže v žep, in v roki se mu zalesketata dva dragocena uhana . . .

Ona se je komaj ozrla na ponujani dar; imela je samo to skrb, kako bi se mu izvila in kako bi dospela spet v svojo sobico, ne da bi nastal kak hrup. Toda on jo je držal trdo, in vse njene prošnje, naj jo izpusti, niso izdale nič. Bil je navajen nemara drugih žensk, ki so se mu upirale morda radi tega, da bi izvile še več iz njega, in brez dvojbe je tudi pri Reziki upal na končno zmago. Ozire, ki jih je jemala nanj, je umel tolikanj napak, da se je predrznil celo, pritisniti ji poljub na lice. A s tem je bila pa tudi njej mera polna. Ne da bi se brigala za to, kaj nastane, spusti težki svečnik iz roke na tla, da je glasno zaropotal in da je luč ugasnila, potem pa se ga z enim sunkom oprusti ter zbeži proti svoji spalnici. On hoče raztogoten za njo, a v tistem hipu se oglasi iz sobe, kjer je ležala njegova žena, klic:

„Oton, kaj počenjaš zunaj? . . Ali mi greš notri! . . Čakaj me, ti!“

„Abotna stvar!“ sikne še on srdit in odide v spalnico.

Rezika nato ni mogla dolgo zaspati. Tista dva uhana, katera ji je ponujal gospod in na katera so ji bile nehote ušle oči, sta se ji zdaj šele prav bliščala pred očmi. Spet se ji je oglašala izkušnjava, spet ji je šepetal skriven glas na uho, da je nespametna, da se vede smešno in neumno. In čimbolj se je hotela iznebiti tega glasu, čimbolj je stresala z glavo, tem porogljiveje ji je donel, tem vsiljiveje ji je dopovedoval:

„Prej ali slej vendar posežeš po taki svetli stvarci!“

„Kakršna mati, taka hči!“

Rezika je trpela grozno . . . Ko je zjutraj izpregledala, ni vedela, je li spala ali bedela. Vsa postelja je bila mokra, tako se je potila vsled srčnih muk, in nered, v katerega je bila spravila posteljo, je glasno pričal, kako nemirno je ležala.

Dvignila se je trudna, potrta in pobita iz postelje. Prepričana je bila, da ne more v tej službi več ostati. Pričakovala je, da ji odpove službo ali gospa ali gospod, ker sta imela oba dovolj povoda za to. A to se ni zgodilo. Nasprotno, bila sta i naprej oba prijazna z njo. Rezika se je čudila in si je morala priznati, da ne dobi tako prijetne službe morda več. Navzlic temu se ni mogla odločiti, da bi ostala še dalje pri teh ljudeh. Bala se je vedno, da bi se taki napadi ne ponovili, zakaj da se oni večer gospodar ni šalil, o tem je bila uverjena popolnoma. Čakala je torej vedno, da se ji ponudi kaka prilika, da bi mogla odpovedati službo. Povod za to je dobila, ko je prejela nekega dne pismo z doma, da je mati nevarno zbolela . . .

XX.

Dokler je imela Meta še kaj sredstev, da je zalivala Jožkovo vedno po pijači hrepeneče grlo, je še izhajala z njim. Sicer je bil čimdalje bolj sirov z njo in jo je pretepaval dostikrat brez vsakega vzroka, toda s pijačo se je dal vendar le potolažiti. Ko pa ni imela Meta najpotrebnejšega, ko je bila izginila edina kravica iz hleva in je bila kočja zadolžena že tako, da ni upal Meti nihče niti novčiča več, je postal Jožek neznosen. Rohnel je venomer, jo suval in pretepaval, in niti njena zatrjevanja, da bode pisala Reziki po denar, ga niso potolažila.

Naposled pa je bilo tudi Meti preveč. Trpela je, dokler je mogla, ker se je bala, da bi se ji ljudje ne rogali in da bi jim ne dala novega povoda za to, da bi govorili o njej ter razkrivali zopet njene grehe, a končno je uvidela, da to ne more ostati več tako dalje. Pokazala je torej Jožku nekoč vrata.

Toda prepozno se je izpametovala. Jožek se je čutil že preveč gospodarja v tej koči, da bi se bil dal kar tako meni nič tebi nič pregnati iz nje. Metin ukaz, da naj se pobere, ga je razsrdil tako, da jo je zgrabil za lase in butal z njeno glavo tako ob mizo in steno, da je bila vsa krvava in da se je zgrudila nezavestna na tla. A še na tleh jo je obdelaval brezsrčni sirovež s škornji, potem pa jo je vlekel v vežo ter jo položil ondi na prag, kakor bi jo hotel pokazati ljudem. In ko je videl, kaj je učinil, se mu je zazdelo potrebno, izpremeniti se zopet v norca. Posegel je po dolgi palici, začel zlagati kamenje v kopice, potem pa jih podirati, kakor bi streljal ter prevračal topiče . . . Mimoidočim pa je kazal na Meto, rekoč:

„Eno sem ustrelil! . . Vidite jo, tukaj leži!“ Bil je res spet kakor pravi norec, tako izvrstno je igral svojo vlogo.

Ljudje so zagnali hrup, da je Jožek zopet zblaznel in da je v blaznosti Meto ubil, in začeli so dreviti skup. Sešli so se poleg sosedov tudi razni razumniki Dolge vasi. Poglavitni med temi je bil dolg, suh možic, katerega so klicali za Gašperona. Bil je Gašperon vsevedež, zlasti pa so cenili ljudje njegove zdravniške vednosti. Naj je bil bolan že človek ali pa kaka žival, iskali so najprej pri njem pomoči in sveta.

Z vodo so pripravili Meto po daljšem trudu do zavesti, in zdaj je šlo za to, da se ji ustavi še kri. Gašperon se je zavedal svoje vrednosti in ni tega tudi čisto nič skrival. Dopustil je sicer rad, da so povedali najprej drugi svoje mnenje, a to ne iz skromnosti, temveč zato, da je lahko komu kaj ugovarjal in da je potem s tem večjim poudarkom izrazil svoje mnenje.

Tudi pri Meti je nekaj časa le molčal. Okrog usten mu je igral zaničljiv smehljaj, kakor bi hotel reči:

„Pa dajte no, če veste, kako!“

Ko pa je zmešnjava že trajala nekaj časa in ko se je ta in oni ozrl proti njemu, kakor bi pričakoval edino od njega pomoči, stegne se pokoncu, da je bil videti še večji nego sicer, ter zagrmí med zbrane:

„Na posteljo jo denite!“

To je bilo nekaj tako samo ob sebi umevnega, da je bilo prav čudno, da se ni nobeden domislil že prej na to, a vendar so bili vsi naravnost premagani od Gašperonove bistrournosti.

„Seveda, na posteljo, na posteljo!“ so mu pri-trjevali ter storili, kakor jim je velel.

A zdaj je praznovala nevednost, sirovost in prazno-verstvo svoje zmagoslavje!

Nesrečna Meta je ječala radi hudih bolečin, po čelu in obrazu doli pa ji je še zmeraj curljala kri.

„Kako ji ustavimo kri?“ vpraša nekdo.

Čuli so se razni nasveti. Eden je priporočal to, drugi zopet kaj drugega. Hkrati se oglasi spet Gašperon oblastno, zapovedujoče:

„Tisto ni vse skup nič, kar svetujete vi! . . Suhega kravjaka prinesite in ji ga navežite na rane, to bo pomagalo!“

Vsi ostrme.

Veiel bi bil prinesiti ravno tako lahko žaganja, ali kake druge luknjičaste stvari. Toda čim grša je kaka reč, tem boljše zdravilo je po mislih neumnih ljudi! . .

„Gašperon, ta pa ve!“ se je čulo po sobi. Eni so hvalili bolj potihem, drugi bolj na glas. Neka ženica, kateri je Gašperonovo znanje posebno imponiralo, pa vzklikne:

„Ljudje, Boga zahvalimo, da imamo tako veččega človeka med seboj! Oh, Gašperon, ta res zna!“

„Tič je, tič!“ potrjuje kašljaje star, že v dve gubi upognjen, slaboten možiček. „Preteklo zimo sem bil jaz tako nevečen, da mi niso ni noge ni roke več služile, oh, in kašljal sem tako, da je bilo groza. Parkrat je bil zdravnik pri meni, pa se mi ni obrnilo ne za las na bolje! Ko mi je dal pa Gašperon nekih koreninic, je bilo precej dobro. No, in še zdaj sem zdrav . . . kh . . . kh . . . kh . . . hvala Bogu!“

Nagnal ga je kašel, da bi bil mislil človek, zdaj in zdaj si izkašlja dušo, a on je trdil, da je zdrav, in ljudje so mu verjeli!

V tem pa se je bil nekdo odzval Gašperonovemu naročilu in je prinesel velik, suh kravjak. Privezali so ga ubogi Meti na glavo; a kako globoko je segalo sočutje vseh teh, ki so se sukali okoli nje, se je dalo

posneti iz opazek, katere so delali zdaj o njej. Vsaka beseda je pričala, da je bila privabila ljudi v prvi vrsti radovednost in pa ono čudno nagnjenje, ki je neolikanemu človeku vzrok veselja nad tujo nesrečo . . .

„Ali veste, kakšna se mi zdi, ko ima to na glavi?“ vpraša neki brezčutnež.

„No?“

„Kakor župnikova kuharica s tistim črnim slamnikom, ki ga nosi poleti!“

Glasen grohot se je združil s temi besedami. Ljudje so pozabljali bolj in bolj, da imajo težko ranjeno revo pred seboj, in so uganjali svoje burke, ne meneč se za bolešno ječanje Metino.

Kri ji ni tekla več po obrazu, in tem bolj so se smatrali upravičene, zbijati šale.

Da, Gašperonovo zdravilo je delalo čudeže, in njegova slava se je razlegala kmalu po vsej prostrani Dolgi vasi! . . . „Gašperon užene vse učene zdravnike v kozji rog!“ Tako je odmevalo iz enega konca v drugega, in malo jih je bilo, ki tega niso verjeli.

Meti pa je postajalo navzlic temu slabo, in začela je bljuvati, dokaz, da je imela pretresene možgane. Ljudje pa so rekli:

„Izprijen želodec ima! Nekaj ji bo treba dati, da jo izčisti!“

„Strtega smodnika ji dajte na žlici mleka!“ svetuje nekdo.

„Pa mora biti žensko mleko!“ pripomni s posebnim poudarkom Gašperon.

In zopet se je čudilo vse njegovi razumnosti.

Začeli so ugibati, kje bi se dobilo tako mleko. Ko pa so se spomnili neke dojnice, so poslali brž staro ženico s kozarcem tja, nekdo drug pa je moral iti smodnika iskat. Ko pa je bilo oboje tu, so vlivali Meti

mleko s smodnikom v usta. Toda ni ji odleglo. Nasprotno, vrgla je tudi použito zdravilo iz sebe.

„Bo že pomagalo!“ je zatrjeval Gašperon. „Precej ne more!“

Toda, nemara da sam ni veroval prav svojim besedam, zakaj začel se je odpravljati. Zaukazal je še, da naj se vsa okna zapro in zamaše, da ne bo mogel zrak notri.

„Na svežem zraku se napravi lahko prisad!“ je še dejal, potem je pa odšel.

Popolnih osemindeset ur je bila prebila že Meta v groznih mukah brez prave pomoči. Stregla ji je za silo samo postarna ženica, ki se je zanašala, da jo bo plačala Rezika za njen trud. Ko pa je Meta čutila, da ji postaja slabeje in slabeje, je poslala po župnika.

Ta jo je izpovedal in obhajal, obenem pa odredil, da so šli v dve uri oddaljeno mesto po zdravnika. Ta je prišel, in tistikrat je bila spet polna hiša ljudi pri Meti. Hoteli so zvedeti, kaj bo povedal zdravnik iz mesta. Tudi Gašperon je bil vmes. Stal je pokoncu pri peči ter zaničljivo motril zdravnika.

Ta je velel odpreti najprej okna, kajti vzduh v sobi je bil grozen. Nato se obrne do bolnice. Pregledavši le površno njene rane, se obrne po ljudeh in vpraša:

„Zakaj pa niste poslali prej pome? Ali nimate čisto nič srca, da pustite revo brez vse pomoči?“

„Saj smo ji pomagali, kolikor se je dalo!“ se izgovarja nekdo.

„Kje in kako ste ji pomagali?“

„Ustavili smo ji kri!“ se jih oglasi več obenem.

„S čim?“

„S čimer smo hoteli!“ se oglasi oblastno Gašperon.

„Ustavili smo ji jo pa le!“

Ko pa na to pove nekdo zdravniku, kaj vse so počeli z Meto, se prime ta z obema rokama za glavo in reče:

„Ljudje božji, ali imate kaj pameti v glavi? Ali vas ne peče vest, da ste spravili v nevarnost človeško življenje?“

Zdaj se je zdelo Gašperonu umestno, popihati jo.

„Kaj bo ta!“ zamrmra in odide.

Zdravnik je odredil to in ono, a se je poznalo, da nimajo vse te odredbe nobenega pravega pomena več. Metine rane so bile gnojne, in že duh, ki je polnil sobo, je pričal, da je stanje bolnice opasno. To je čutila tudi Meta sama in je prosila, da bi pisali po Reziko. Videla bi jo bila rada še enkrat in jo prosila, naj ji odpusti. Zdaj, ko se je bilo končalo tako, je bilo v njenem srcu spet samo za njeno hčer mesta . . .

Zdravnikov prihod je bil usodepoln za Čibkinega Jožka, zakaj naznanil je vso zadevo oblastvu, in prišla je že drugi dan po tistem, ko je bil zdravnik pri Meti, komisija z orožniki.

Domači ljudje bi ga ne bili ovadili, ker so si mislili, da se norcu tako ne more nič zgoditi. Jožek se je izvijal in izvijal, se delal bedastega in govoril neumno, kolikor se je dalo, toda ni nič pomagalo, in odgnali so ga vklenjenega. Tistikrat pa je marsikdo vzkliknil:

„Da bi ga le ne bilo več nazaj!“

Ta želja se je izpolnila. Jožek je bil obsojen, a v ječi ga je pobrala po preteku nekaj let kolera, ki se je bila pojavila v jetnišnici . . .

Meti so pojemale naglo moči. Trpela je neznosne bolečine — to je pričalo njeno pretresljivo ječanje. Ljudje, ki so jo hodili obiskavat, so jo tolažili, a njih besede ji niso donášale tolažbe, pač pa so jo polnile s strahom.

Tako ji je rekla neka dobra prijateljica v svoji neumnosti in brezčutnosti:

„Metá, le potrpi! Saj Bog ne bo dopustil, da bi se mučila predolgo!“

Njen bližnji sosed pa, ki je prišel vsak dan malo pogledat k njej, je pristavil: „Jaz sem videl že marsikoga umirati in poznam nekoliko, kdaj bije človeku zadnja. Dolgo ne boš, Metá, ti jaz povem! Oči imaš že vse steklene! Boš videla, ko bo zahajalo solnce, pa se boš ločila še ti . . .“

Meta je bolestno zastokala in je začela premetavati glavo od desne na levo, kakor bi se hotela ubraniti grozних prorokovanj.

Toda oni, ki so bili prišli izvrševat k njej telesno dobro delo, niso imeli čuta za ubogo revo in so nadaljevali svoje pomenke.

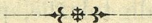
„Noč,“ poseže vmes nekdo, ki se je tudi imel za modrega, „noč jo bo vzela, le mene poslušajte!“

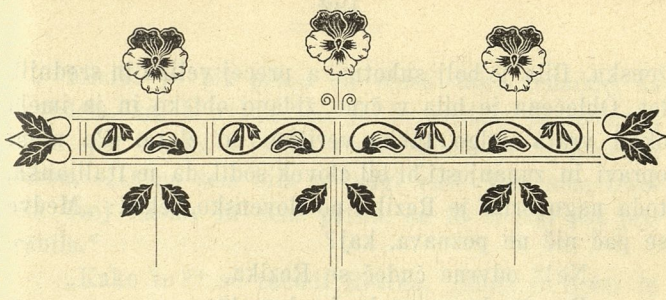
Tudi ta ni pogodil prave, zakaj Meta je čakala še prihodnji dan. A čutila je sama, da se bliža nje poslednja ura. Obračala je pogosto oči proti vratom in je večkrat omenila hčere. Naposled pa se ji je začelo blesti.

„Ali jih vidite, koliko jih je?“ je rekla. „Kako lepo godejo! . . . Tone, Tone!“

„Mož se ji je prikazal!“ zašepeta ena izmed ženic, ki so stale okrog postelje. „Ponjo je prišel! . . . Zdaj pa res ne bo več dolgo!“

To pot se je prorokovanje izpolnilo. Meta je dihala redkeje in redkeje, in proti četrti uri popoldne so poleg stoječi zapazili, da ji je mrtvaška senca preletela bleda, izmučena lica . . .

Drugi del.

I.

Rezika se je bila sicer ustrašila pisma, ki ji je bilo došlo z doma, vendar pa se je tolažila s tem, da ne bo nevarnost tolika, kakor je bilo rečeno v pismu. Izporočili ji niso bili, kaj se je zgodilo, ker je mati tako želela. Ker je dobro vedela, kako ljudje v vsaki stvari radi pretiravajo, je še vedno upala, da ne bo nič hudega.

To je bilo vzrok, da se ni odpravila takoj na pot. Gospa je bila sicer pripravljena, odpustiti jo iz službe, a jo je prosila, da bi ostala še tri, štiri dni, dokler se ji ne posreči, dobiti namestnico. Rezika ni mogla biti taka, da bi gospe ne bila uslišala prošnje, in je odložila svoje potovanje za nekoliko dni.

Sicer pa bi tako ne bila mogla dospeti več pravočasno domu, da bi bila dobila mater še živo . . .

Tisto jutro, ko se je Rezika odpravljala na pot in je bila že na tem, da zapusti s svojimi rečmi hišo, v kateri je službovala, se zglesi pri njej hkrati tuja

ženska. Bila je bolj suhotna, a precej velika in srednjih let. Oblečena je bila v črno, židano obleko in je imela okoli vrata dolgo, tanko verižico od zlata. Po njeni opravi in zunanosti bi bil človek sodil, da je Italijanka, toda nagovorila je Reziko po slovensko, rekoč: „Medve se pač nič ne pozna, kaj?

„Ne!“ odvrne čudeč se Rezika.

„Pa sva iz enega kraja doma!“

Tujki se je poznalo, da slovenskega že dolgo ni govorila, zakaj naglašala je besede nenavadno in mešala pogosto laške izraze med slovenske. Neka posebnost v njeni govorici je bila tudi ta, da ni mogla črke „r“ prav izgovarjati in da je govorila monotonno, brez vsega izpreminjanja glasu.

Ko vidi, kako se Rezika čudi, jo vpraša: „Ali nisi nikdar nič slišala o Francetovi Lenki?“

„To pač!“ potrdi Rezika.

„No vidiš, ta sem jaz! Seveda, kje si še bila ti, ko sem bila jaz že z doma!“

Lenka je bila v svoji mladosti čedna ženska. Neki Italijan, ki je kupčeval s konji in je po svoji kupčiji pogosto zašel tudi v Dolgo vas, jo je bil odpeljal nekoč s seboj. Služila je tistikrat v gostilni, v kateri je Italijan navadno prenočeval. Baval in šalil se je rad z njo, njej pa je to ugajalo, in nekega dne, ali bolje rečeno, neko noč je izginil Italijan, pa še Lenka z njim.

Od tistihmal je bilo preteklo že kakih osemnajst let. V vsem tem dolgem času je ni bilo nikoli domov, in ljudje so večkrat ugibali, kam je prešla, a zdaj, na stara leta, ji je bilo hkrati zakoprnelo srce po domačem kraju. Dospela je bila domov baš tisti čas, ko je bil Čibkin Jožek Meto do smrti pobil. Zdaj pa je popotovala spet od doma.

Reziki je bil prišel ta obisk tako nenadno, da ni vedela, kaj bi rekla. Ko je le gledala in molčala, začne spet Lenka s tistim svojim mlednim in brnečim glasom: „Doma sem bila v Dolgi vasi. Tam sem izvedela tvoj naslov in sem prišla, da bi ti eno pot prihranila.“

„Kako to?“ se začudi Rezika. „Mati so bolni in jih moram obiskati!“

„Ne, ni bolna več!“

„Mati niso bolni več? . . O hvala Bogu!“ vzklikne Rezika, in obraz se ji razvedri.

Toda Lenka pripomni: „No, le čakaj, da ti povem — hihihi! — Stvar je malo drugačna! . . Mati je mrtva in pokopana!“

Reziki se stemni pred očmi.

„Mrtva in pokopana!“ zaječi ter omahne na stol. „Moj Bog, kako je to mogoče?“

„Ubil jo je, tisti, veš, ki ga je imela pri sebi! Ubil, hihihi!“

Lenkino smejanje je bilo spričo nevesele novosti, katero je pripovedovala, skrajno zoprno, toda Reziko je bila novica preveč pretresla, da bi bila pazila na to. „Mrtva in pokopana!“ je ponavljala obupano in vila roke. „Oh, in to je res, da jo je ubil oni grozni človek!“

„Res! . . Vidiš, tu sem si dala od župana potrditi, da je tvoja mati res mrtva in pokopana, da ne boš mislila morda, da lažem!“

Izrekši izvleče iz žepa kos papirja in ga pomoli Reziki tja.

Rezika strmi nekaj časa tja pred se, kakor bi bila okamenela, hkrati pa se zavé nesreče, ki jo je zadela. Razjoka se na glas in vzklikne:

„O jaz sirota, jaz sirota!“

Lenka pusti deklico nekaj časa žalovati. Med tem pa jo je ostro opazovala s svojimi drobnimi sivimi očmi, in usta so ji bila ves čas zategnjena v zadovoljen nasmeh. Ko se ji je zdelo, da se je Rezika že dovolj najokala, ji reče: „Le ne jokaj preveč! Vidiš, to je Bog dal tako, da sem prišla jaz ravno ta čas domov, ko se je zgodila nesreča. Mislila sem si precej, ko sem slišala o tebi, da boš potrebovala tolažbe in dobrega sveta, zato sem pozvedovala, kje si, in zato sem prišla tudi semkaj... Kaj misliš torej zdaj storiti?“

„Domov grem na vsak način!“

„Ah, po kaj!... Štramišče, poslušaj me!... Domov nimaš po kaj hoditi!... Kočo in kar je še imela mati, to vse je napravil oni... Ne bora ni tvojega od vsega skup. Svojega razen matere tudi nisi imela nikogar več!“

Te besede so Reziko v srce zaskalele. „Nikogar več!... Ali je res?... Ali je res ni več duše v njenem rojstnem kraju, ki bi čutila zanj in z njo?“

Akoravno ji je bilo srce prenapolnjeno žalosti po izgubljeni materi, se je vendar spomnila Albina. Ta Albin ji je prišel vedno zopet na misel, ta Albin je imel navzlic vsemu, kar se je bilo dogodilo, še vedno mesto v njenem srcu!... Zavedala se je, kako o nepravem času misli nanj, in si je očitala, toda pomagati si ni mogla!

Lenka pa, kakor bi bila videla v njeno glavo in v njeno srce, pripomni:

„Kaj boš zdaj doma?... Prišla bi morebiti ravno k ženitovanju tistega logarjevega sina in pa hčere one Tržačanke... Saj ju poznaš oba!... Slišala sem praviti, da se kmalu poročita!“

Tudi to je torej vedela Lenka!

Rezika prebledi ter se prime za prsi. To je bilo preveč! Mislila je, da ji mora počiti srce, tako jo je

zabolela ta novica. Kolikrat je sama sebi dopovedovala, da ga ne ljubi več, in da ji je vse eno, katera ga ima, a zdaj jo je vest o njegovi ženitvi zaskrbelo skoro bolj, nego novica o žalostni smrti njene matere. Kako pregrešna se je zdela radi tega sama sebi! Kako rada bi si bila za večno izrvala njegovo podobo iz srca, kako rada izbrisala njegov spomin iz glave, a zaman, zaman!.. Bojevala je grozen srčni boj! Omahovala je dolgo, a končno jo prešine poživljajoča misel, ki jo je navdala z novo močjo.

Ali je res edini smoter ženskega srca, vdajati se ljubezni? Koliko žensk je na svetu, ki isto tako niso našle sreče v ljubezni, ki so doživele ravno tako prevaro, kakor ona, ki so ostale zapuščene, same, pa niso obupale! Prenašale so potrpežljivo svojo usodo in zadržale tolažbo, posvetivši se kakemu višjemu poklicu!.. Toda kaj naj stori ona, kaj naj začne zdaj?

Odgovora si ni vedela dati na to vprašanje, a navdajala jo je neka slutnja, ki jo je utrjevala v prepričanju, da pride čas, ko bo lahko jasno odgovorila na to vprašanje, ko ne bo več dvojila o tem, kaj je smoter njenega življenja, ko bo imela določen cilj pred očmi!..

Ko ji Lenka naposled stavi predlog, da bi šla z njo, češ, da jo hoče ona vzeti v svoje varstvo in ji preskrbeti primerno službo, se odloči naglo, da gre z njo.

Kaj drugega ji tudi kazalo ni. V Trstu ni ostala rada po tem, kar je bila doživela, a če bi bila šla domov, bi bila ljudem le v posmeh! Albinova poroka bi jim dala povod, da bi jo vleкли zopet skoz zobe, zgledavali se nad njo ter delali o njej svoje opazke. Najbolje bi bilo torej, da se oddali kolikor mogoče daleč strani od doma, v kak kraj, kjer bi je ne spominjalo nič na Albina, kjer bi najlaglje pozabila

vso preteklost. Grob materin obišče enkrat, ko bode bolj močna, ko ji ne bode več tako krvavelo srce! A zdaj strani, le strani!

„In kam greva?“ vpraša Lenko.

„Preko morja, tja proti Benetkam!“ odgovori ta vsa vesela, da je imelo njeno prigovarjanje zaželjeni uspeh.

„Prav!“ pritrdi Rezika, ne da bi jo bila nadalje izpraševala, kam jo misli peljati.

Dokler ni bila Amerika tako pristopna, kakor je dandanes, so prodirali Slovenci bolj na Ogrsko in v južnoslovanske kraje, da, tudi v Turčijo so posamezni zašli. Posebno radi pa so se obračali proti Laškemu, in semtertja se je prigodilo tudi, da je tega ali onega zaneslo celo v Afriko. Laška dežela se je zdela Slovincem sploh od nekdanj nekaka obljubljen dežela, in to v prejšnjih časih v marsikaterem oziru pač po pravici. Ni še tako dolgo temu, ko je cvetelo blagostanje po laških mestih vse drugače nego dandanes. Umevno torej, da je Slovence, ki so od nekdanj radi hodili v tuje kraje in ki so dandanes raztreseni po vsem božjem svetu, vleklo v tistih časih v Italijo. Dokler sta bili še Lombardija in Venecija pod avstrijskim žezlom, so se čutili na Laškem naravnost domače. Prav mogoče je, da je bilo ono nagnjenje, ki sili vsakega Slovenca po svetu, prirojeno tudi Reziki, in da je bilo poleg vsega drugega tudi to nekoliko vzrok, da se je brez daljšega pomišljanja odločila, iti z Lenko. Še ko je bila majhna, ji je srce hrepenelo po laški deželi, in sicer deloma zato, ker je čula toliko lepega o njej, deloma pa tudi iz tega vzroka, ker ji je mati pravila, da je hodil njen oče na Laško in da je ondi umrl ...

Da pa se je odpravila na pot, je bilo naravnost dobro zanjo. Vožnja po morju jo je mikala, in čimbolj

se je oddaljevala ladja od obrežja, tem prosteje je dihala, tem lažje ji je postajalo pri srcu. Morje je bilo nenavadno mirno, nebo nad morjem jasno in čisto. Krepki morski zrak je vplival jako dobro na njene razburjene živce, in postajala je mirnejša in mirnejša. Semtertja jo je pač še zbolelo pri srcu; spomnila se je od časa do časa kar nenadoma žalostne smrti materine in grde nezvestobe svojega Albina, ki se je pripravljaj na to, da se na večno združi z njeno nasprotnico, a vedno poredkeje so se ji budile take temne, neprijetne misli. Čimveč novih vtiskov je dobivala njena duša na potovanju, tem manj je bilo v njenih prsih prostora za prejšnje občutke . . . Mladost je zahtevala tudi pri njej svoje pravice, spomini na preteklost so jo zapuščali bolj in bolj, in ko je stopila v Benetkah na suha tla, je opazovala z nedeljeno pozornostjo čuda, ki so se ji kazala v tako obilni meri v tem nenavadnem mestu. Motrila je s paznim očesom živahno gibanje številnih gondol v širokih morskih kanalih, ki nadomeščajo v tem lagunskem mestu ulice in ceste, in strmeč se je divila mnogim mogočnim poslopjem. Zlasti pa je zbuvalo njeno občudovanje veliko število lepih cerkva. Ogledala si jih je več izmed njih, zlasti pa se ni mogla ločiti od veličastne cerkve svetega Marka. Preprosta in nevešča se vendar ni mogla odtegniti vplivu, ki ga ima umetnost do vsakega mislečega in čutečega bitja!

Zoper svojo spremljevalko se ni mogla pritoževati. Šla ji je v vsakem oziru na roko in je ni nič motila pri tem, ko je pasla radovednost. Videlo se je, da si hoče na vsak način pridobiti njeno zaupanje.

Zapustivši Benetke, sta se ustavili in pomudili tudi v Padovi, kjer sta si ogledali razen drugih posebnosti znamenito cerkev sv. Antona; obiskali sta dalje od mogočnih zidov obdano Verono in zatem Milan.

Vse to je Reziki izredno ugajalo. Ob nenavadnih prizorih, ki so se vrstili pred njenimi strmečimi očmi, je popolnoma pozabila nezgod, ki so jo bile zadele. To pa je imelo vidne posledice. Lica ji niso bila več tako bleda kakor izpočetka, rdila so se ji bolj in bolj, in semtertja se je prikazal tudi že smehljaj na njenih ustih . . .

V Milanu je zbujala Rezikino pozornost posebno mogočna stolna cerkev, ki jo je videla že prej nekje naslikano in o kateri je slišala, da ima toliko stolpov in stolpičev, kolikor je v letu dni. Pa tudi premnoge krasne palače, visoke in obsežne hiše ter blesteče prodajalnice so jo navdajale s strmenjem. Le s težkim srcem se je ločila od tega mesta, in sicer tem bolj, ker je čula, da je svoje dni tudi njen oče zahajal v Milan.

Ah, če bi še živel in če bi se sešla tu z njim!

Iz Milana sta krenili popotnici naravnost proti jugu. Pot se je vlekla še precej dolgo, dokler ni Lenka vzkliknila:

„Tu je Genova! . . . Zdaj je konec najinega potovanja!“

Reziko je bilo dolgo potovanje telesno že precej utrudilo, a navzlic temu se ni razveselila Lenkinega naznanila. Dokler sta potovali, se je vdajala popolni brezbržnosti, zdaj pa se ji je hkrati pojavila skrb za bodočnost. „Bo li dobila primerno službo in kaj bo, če je ne dobi?“ Ta misel jo je nadlegovala.

Ko jo vidi Lenka nekako zatopljeno samo v se, jo popraša, kaj premišlja. Rezika ji razodene svojo skrb, a Lenka se lokavo nasmehne ter ji začne zatrjevati, da se dobi zanjno brez dvojbe lahka in prijetna služba.

„Jaz sama preskrbujem službe takim dekletom, kakor si ti,“ ji reče s svojim šuštečim in brnečim glasom.

„Preskrbela sem jo že bogve koliko dekletom in celo takim, ki niso bile na pol tako lepe, kakor si ti, hihihi . . . to se pravi, khm, khm — o Jezuš, Marija, prehladila sem se — to se pravi, takim, ki niso bile na pol tako pridne, kakor si ti! . . . Le meni prepusti vso skrb!“

Lenko je bil sredi govora posilil smeh, a je hitro postala spet resna ter je izprevrgla svoj glas . . .

Rezika se je zavzela nad nenavadno lego genoveškega mesta, ki se razprostira v podobi polumesca ob morskem zalivu. Lenka, ki je bila zapazila, s kako živim zanimanjem je opazovala Rezika dozdej vsa mesta, ji začne razkladati o Genovi to in ono. Povedala ji je, da je ravani v tem mestu le malo in da radi tega tudi nima tako velikih trgov, kakor druga italijanska mesta, dalje da se nahaja v tem mestu primeroma jako malo tako prostornih ulic, da bi se moglo voziti po njih. „Najširša cesta je „strada Carlo Felice,“ ji je pripovedovala, „a še ta meri samo osem do devet metrov v širjavi.“

„Lepa je tudi „strada Balbi,“ dalje „strada nuova,“ kakor se boš prepričala, kadar te popeljem tjakaj. Vse druge ceste in ulice v tem mestu so bolj ali manj ozke, zelo temne, vendar pa jako snažne. Hiše so nenavadno visoke in je premnogo takih, ki imajo po osem in celo devet nadstropij.“

In Lenka ji začne kar mimogrede razkazavati to in ono.

Zlasti one visoke hiše so imponirale Reziki v prvem hipu.

Ker obdajajo genoveški zaliv od vseh strani griči, je umevno, da so ulice večjidel strme. Mesto, ki se pričenja precej ob zalivu, se popenja visoko gori v strmino, tako da leže zadnje hiše blizu dvesto metrov

nad morjem. Vse mesto je obdano od mogočnih zidov in je ena najmočnejših trdnjav laških.

Med posameznimi deli mesta se nahajajo globoke doline in prepadi, čez katere vodijo mostovi. Eden najznamenitejših takih mostov je „ponte del Carignano“, ki je stodeset metrov dolg, pet metrov širok in trideset metrov visok. S tega mosta se uživa prekrasen razgled, in je isti vsled tega izmed najbolj priljubljenih izprehajališč.

Na vse to je opozorila Lenka Reziko.

Skoro prav pod omenjenim mostom pa stoji hiša, v kateri je stanovala Lenka, in sicer je imela svoje stanovanje precej pri tleh. To je bilo dokaj prostorno, vendar pa je bilo bolj borno in nekam starinsko opravljeno. Vsekakor ni bila svila in zlatnina, ki jo je imela Lenka med potovanjem na sebi, v pravem soglasju z opravo njenega bivališča.

Prve dni po svojem dohodu ni imela Rezika dosti časa razmišljati o tem, kaj ji donese prihodnost. Radovednost, ki je prirojena vsaki Evini hčeri, tudi njej ni bila tuja. Ogledala bi si bila rada kar precej vse mesto in je hotela vedeti to in ono. Lenka pa jo je vodila okrog in ji je drage volje dajala pojasnila. Skrbela je reš prav tako zanjo, kakor ji je bila obljubila, in s tem si je pridobila kmalu njeno popolno zaupanje. Rezikino srce se ji je nagibalo tem bolj, ker ji je bila povedala, da sta si nekoliko v sorodstvu, in jo je smatrala poslej za nekako svojo teto.

Sicer pa je ravnala Lenka tudi jako previdno in se je skrbno izogibala vsemu, kar bi bilo budilo deklici nezaupnost do nje. Dobro vedoč, da je pobožna in bogaboječa, jo je peljala najprej po cerkvah. Pred vsem sta šli v cerkev „Santa Maria del Carignano“, do katere se dospe čez gori omenjeni most, nato sta si ogledali stolno cerkev sv. Lorenca, potem pa še

marsikatero drugo. Povedala ji je tudi, da je v Genovi nad osemdeset cerkva. Zatem ji je razkazovala razne palače in prodajalnice. Rezika je strmela o vsej tej krasoti, in Genova je napravila nanjo še vse mogočnejši vtisk nego nekaj Trst.

Lenka je z veseljem opazovala, kako ji dekle zaupa in kako brezskrbno se vdaja njenemu vodstvu. Ko ji je bila pokazala razne znamenitosti, jo je začela voditi po izprehodih in po najbolj obljudenih krajih. Hodila je z njo zdaj redno vsak dan ali po korzu ali pa po izprehajališču „Passagiata dell' Aqua Sola.“

Toda to je Reziki že manj ugajalo. Večkrat po eni poti ni šla rada. Dokler se je prikazovalo njenim očem zmeraj kaj novega, se ji je zdelo, kakor bi imelo njeno pohajkovanje vendar le kak pomen, a zdaj, ko je njeno zanimanje za to, kar jo je obdajalo, že nekoliko pojemale, ko ji je postajalo vse bolj in bolj znano, so ji začele vstajati hkrati zopet resnejše misli. To brezposelno življenje ji je že presedalo in je večkrat opomnila Lenko na to, da bi ji preskrbela že kako službo. A ta jo je pogovarjala, naj ne bo tako nestrpna in naj malo počaka, češ, da bi ji preskrbela rada kaj posebno dobrega in zanjo primernega.

Prvi čas ni prišla Rezika do tega, da bi se bila nekoliko natančneje ozrla po svojem obližju. Lenka ji je bila odkazala majhno sobico s posebnim vhodom, katere edino okno je bilo obrnjeno na dvorišče. Sobica ni bila nič kaj prijazna, toda Reziki je delo to malo ali nič, prvič radi tega ne, ker ni bila razvajena, drugič pa zato ne, ker jo je Lenka tako skoro zmeraj okrog vodila in je prišla domov navadno vselej tako trudna, da je najrajša legla, in je bila vesela, da si je mogla počiti. Pozneje pa, ko ji je bilo hoje po mestu že preveč in je bila malo več doma, je začela nekoliko pazlji-

veje motriti tudi življenje v hiši, v kateri je stanovala. In zdaj je iz raznih okolištin, ki jih je bila opazila, v svoje veliko začudenje posnela, da je stanovanje njene varihinje veliko večje, nego je mislila od začetka, in da nikakor ni vse tako mirno in tiho okrog nje, kakor se ji je dozdevalo sprva.

Kadarkoli se je Lenka ločila od nje, ji je vselej priporočala, naj ostane lepo v svoji sobi in naj ne hodi vunkaj. Rezika se je tega naročila tudi držala, toda nekega popoldne ji je bilo postalo jako dolgčas v njeni sobici. Lenka bi bila imela že davno priti ponjo, da bi bili šli vun, a je le ni bilo. Rezika si sicer izprehoda ni kdo ve kako želela, a sami v sobi ji tudi ni bilo strpeti. Gre torej v vežo ter zavije po ozkem in precej temnem hodniku, ki ga dozdej še prav opazila ni bila. Tako dospe do nekih vrat, ki so bila na pol odprta. Glasen, vesel hrup je prihajal iz zadevnih sob. Kakih osem ali deset lepih, mladih deklet, ki so bile oblečene v svilnate obleke raznih živahnih boj, a ne navadnega kroja, se je sukalo po bogato s preprogami obloženi in lepo opravljeni sobani, med njimi pa se je vrtilo več moških razne starosti.

Nekdo je začel igrati klavir, med sviranje se je mešalo razposajeno grohotanje . . . Moralo je biti veselo življenje tu notri, toda Rezika ni mogla dalje opazovati, ker je stopila iz sobe Lenkina postrežnica z dvema praznima steklenicama ter zaprla vrata za sabo.

Postrežnica je šla mimo Rezičke, ne da bi se bila zmenila zanjo. Najbrž je niti videla ni. Rezika pa si je mislila:

„Če streže tu Lenkina dekla, potem mora biti tudi ta soba še Lenkina! . . . Toda kako pridejo ti ljudje sem notri? . . . Gostilne vendar nima? . . . Pa da mi o vsem tem še nič ni pravila!“

Kakor otrok, zapazivši kako stvar, ki je ne razume, ne jenja prej, da jo dožene, tako se je tudi Rezi-ke lotila zdaj burna radovednost. Slutnje, nejasne, meglene, so ji polnile dušo in dasi ji niso zbujale nikake določne misli, so ji vendar vznemirjale srce. Hotela je vedeti, kaj je to, kar je bila opazila, in je sklenila, naravnost vprašati svojo zaščitnico, kdo vse živi v tej hiši. Neka groza se je je lotevala zdaj v teh temnih, skrivnostnih zidovih, in koprnjenje po jasnosti ji ni dopustilo, da bi se bila vrnila v svojo sobo, ampak je zavila proti Lenkinemu stanovanju. Bila je skoro že pri vratih, ko se ta odpro in ko stopi v vežo večja moška družba iz Lenkine sobe. Lenka sama je bila spremila moške na prag ter se je poslavljalala od njih. Rezi-ka se hoče obrniti, da bi šla nazaj, a s tem opozori vso družbo nase. Vsi ostrme, in mlad mož, kateremu se je bralo začudenje na obrazu, hoče še nekaj pripomniti, ko mu da Lenka znamenje, da naj molči. Moški se nato razidejo. Eni so šli iz hiše, drugi pa so zavili na hodnik, iz katerega je bila Rezi-ka ravnokar prišla.

Lenka pokliče Rezi-ko k sebi. Ko stopi Rezi-ka v sobo, ji udari vinski duh nasproti. Na mizi je stalo v istini več praznih steklenic, po kozarcih pa, ki so bili poleg njih razstavljeni, je bilo še nekoliko vina ostalo.

Lenki se je poznalo, da je pila, zakaj njena sicer blede lica so ji rdela in usta so se ji kar sama od sebe smejala.

„No, kaj pa ti stičeš po veži?“ nagovori Rezi-ko.

„Dolgčas mi je bilo postalo, pa sem šla iz sobe. Bila sem malo po onem hodniku, ki drži na desno.“

„Kaj? Tam si bila?“ ji seže Lenka prestrašena v besedo, toda kakor bi si bila hkrati premislila, se za-smeje spet in jo vpraša prijazno: „No, in kaj si vi-dela tam?“

„Vrata v eno sobo so bila odprta malo.“

„Vrata so bila odprta? . . Hihih, ali res?“

Lenko je na glas posilil smeh . . .

„Kake ženske so to, ki sem jih videla notri?“

„Mlada, lepa dekleta, hihih . . . Mar ne?“

„Res, mlada dekleta.“

„Vidiš, ljubka, to so dekleta, ki se vesele svoje mladosti, ki uživajo in živijo, zakaj kjer ni uživanja, tudi ni življenja! . . Taka bi morala biti tudi ti!“

„In od česa živijo?“

„Od zabave!“ hiti odgovarjati Lenka, ki je razgreta od vina popolnoma pozabila na vlogo, katero je igrala dozdej. „Od zabave, ti rečem, hihih . . . O to je lepo življenje . . . ki ga imajo ta dekleta! . . Če bi bila jaz na tvojem mestu — oj, jaz bi se ne pomišljala! . . Le gled, da ne boš odlašala predolgo! . . Zgodi se ti naposled taka, kakor se je tvoji materi, kateri je na stara leta zavrela kri.“

Rezika je bila ogorčena, da jo je spomnila Lenka materinega prestopka; čutila je nedostojnost njenih besedi, dasi ni popolnoma umela njih pomena in namena. In kakor bi hotela protestirati zoper to, reče:

„Človek nima samo krvi, ampak tudi razum!“

„Hihih, razum!“ se zasmije Lenka. „Razum, razum, hihih . . . saj vemo, koliko je vreden tisti razum! . . Človek mora enkrat noreti; če ne nori mlad, znori pa star! . . Da, da, ti nisi rojena za samostan, le meni verjemi! Čim prej izprevidiš to, tem bolje za te! . . Po tebi se pretaka materina kri in pa očetna — to je dovolj!“

„Kaj je z mojim očetom?“ vzklikne Rezika presenečena. „Kaj veste o mojem očetu?“

„Hihhi, kaj vem o tvojem očetu? . . . No to, da je tvojo mater zapustil, ko se je je bil nasitil, da je šel po svetu in da je tam užival življenje.“

Lenka je bila zaužila toliko vina, da ni prav vedela, kaj blebete, in bi bila pripovedovala morda še dalje; a ko se ozre na Reziko in opazi, kako je bleda in kako se trese, se vzdrami. Boječ se, da bi ne bila uničila svojega načrta, prevrže hipoma govorico in reče:

„Seveda, to vse so samo besede, samo besede . . . in tisto, kar sem pravila o onih dekletih, tudi ni vse tako . . . Dekleta so, ki čakajo na službo, kakor ti, a gospodje, ki si jih videla notri, iščejo ravno služkinj . . . Saj sem ti pravila, da je pri meni neka posredovalnica za službe . . . No, vidiš, tako je ta stvar.“

Rezika pa ni bila več sposobna, razmišljati o tem, govori li Lenka zdaj resnico, ali ne, in čakajo li ona dekleta res samo na službo, ali ne . . . Pretresal jo je spomin na mater, ki ga ji je bila obudila Lenka s svojimi besedami, in premišljala je o svojem očetu . . . Strah jo je navdajal, dasi ni vedela, pred čim . . . „Kakršna mati, taka hči!“ ji je donelo neprenehoma po ušesih . . . Mati taka, a zdaj še oče!

Bilo ji je grozno, in najrajša bi bila sto milj od tega nesrečnega kraja, kjer je čula one besede, ki so ji zagrenile tudi spomin na očeta . . .

Ko ji reče Lenka nato, naj bi šli na izprehod, je privolila. Saj ji je bilo, kakor bi se morala zadušiti v tem tesnem poslopju! . . . Morala je vun, vun, na zrak, pod milo nebo, tja, kjer je zrla lahko širno, brezmejno morje, ki se je po velikosti edino dalo primerjati z njeno bridkostjo, z njeno bolečino!

Šli sta.

A danes Rezike ni zanimalo nič. Bogate izložbe po pradajalnicah je niso mikale več, niti ne razna vi-

soka poslopja, katerim se je izpočetka tako čudila. A baš to je bilo morda vzrok, da se je ozrla nekoliko natančneje po ljudeh. To pa, kar je zapazila, ji je bilo skrajno neprijetno. Na vseh straneh so se ustavljali moški, mladi in stari, ter se ozirali za njo. In zdelo se ji je, kakor bi njih oči postajale večje in večje in kakor bi jo hoteli pogoltniti z njimi . . . Spomnila se je na Trst in na neprijetnosti, ki jih je imela tam. In hipoma se ji je pojavilo tudi vprašanje: „Čemu me vodi starka najrajša tod?“ Nezaupno pogleda Lenko in reče: „Pojdiva domov!“

„A že?“ se začudi ta in se ozre proti elegantnemu gospodu, ki je v majhni oddaljenosti stopal vedno z njima vstric, ne da bi ga bila Rezika opazila.

„Ne vem, zakaj hodiva vedno sem!“ pripomni Rezika. „Ljudje me tako gledajo.“

„Hihihi!“ se zasmee Lenka. „Ali to ti ni prav, da te ljudje gledajo? . . Sicer pa, če ti ni pogodu, pa pojdiva spet, od koder sva prišli!“

In obrnili sta se proti domu.

„Hiteti moram, če ne, se mi izkazi vse!“ reče Lenka sama pri sebi in se ozre spet po onem gospodu, ki je še vedno stopal v njiju obližju.

Ko prideta domov, zavije Rezika takoj proti svoji sobi, a pri ovinku postoji malo, ker se ji je zazdelo, da je nekdo stopil v vežo in da še Lenka ni šla v svojo sobo. Ni se zmotila. Začul se je spet Lenkin znani smeh, in slišala je nekoga s sirovim glasom vprašati: „No, in cena?“

Odgovora ni čula več, ker je bila Lenka odprla vrata ter potisnila prišleca notri . . .

„Cena?“ se čudi Rezika, stopivši v sobo . . .

„Od česa hoče vedeti ceno?“ Ono vprašanje ji je bilo neumevno . . . Slutila ni niti najmanj, da se

je onkraj stene pogajalo za njo prav kakor za kako blago . . .

II.

„Tu ne ostanem več!“

S tem sklepom je legla Rezika tisti večer spat. One Lenkine besede, s katerimi ji je nameravala dati nekako navodilo za življenje, a katerih zmisla ni mogla doumeti, deloma pač radi tega ne, ker jih izpočetka ni s pravo paznostjo poslušala in torej njih prave zveze ni vedela več, so jo vznemirjale še vedno, in vznemirjalo jo je vse, kar je bila zadnji dan opazila. Primrzilo se ji je bilo tudi hkrati dosedanje brezposelno življenje, primrzila hiša, v kateri je stanovala, primrzila tudi Lenka navzlic temu, da jo je morala smatrati za svojo dobrotnico, če je pomislila, kako je dozdam za njo skrbela.

„V službo grem, in naj bo še tako slaba!“ je nadaljevala sama s seboj. „Kam naj tudi privede to življenje? . . Čudno, da me ta Lenka ne pusti od sebe! . . Če je tudi sorodnica moja — kaj to! Kolikor toliko jo stanem, in bogata ni videti kdo ve kako! . . Ne, tu ne ostanem več!“

S takim sklepom je legla spat in s takim sklepom se je drugo jutro dvignila tudi iz postelje.

Razmišljala je ravno, kako bi Lenko na najlepši način obvestila o tem, kaj namerava, ko vstopi ta k njej z nepričakovano novico, da se je zanjo služba že dobila.

Rezika ni vedela, li sme verjeti lastnim ušesom, a Lenka ji je smeje ponovila, da se je dobila jako dobra služba zanjo.

„In kdaj jo lahko nastopim?“ vpraša Rezika, še vedno malo dvoječ.

„Takoj danes!“ odvrne Lenka. „Kar pripravi se, precej te popeljem tjakaj!“

Dobro uro po tistem sta bili že na potu. Rezika navzlic temu, da se ji je bila tako nenadoma izpolnila želja, ni mogla biti nič prav vesela. Težilo ji je nekaj srce, ne da bi bila vedela, kaj. Morda je bilo vzrok to, da je bilo njeno zaupanje do Lenke kolikor toliko omajano.

Dospeli sta bili do čedne hiše na borznem trgu. Tu se Lenka ustavi in reče, odkašljavši si: „Vidiš, v tej hiši v prvem nadstropju gori boš služila!“ Rezika se ozre malo na okrog. Okolica ji je ugajala. Samo onih ozkih, temnih ulic ni mogla trpeti! Nekoliko potolažena stopa za Lenko, ki je šla pred njo po širokih marmornatih stopnicah navzgor.

Dospevši v prvo nadstropje, postojita obe nekoliko, kakor bi se hoteli oddehniti. Nato pa Lenka pozvoni.

Čakali nista dolgo. Vrata jima odpre jako čedno, mlado dekletce, ki ju popelje v bogato opravljeno sobo. V sobi ni bilo nikogar, ko sta vstopili. Rezika porabi priliko in reče:

„Saj hišno že imajo, kakor je videti! Dekle, ki nama je odprlo, mora biti kaj takega. Potem pa ne vem, čemu bi jemali še mene v službo.“

Nemir, ki se je bil polotil njenega srca, jo je delal previdno.

„Oj ti štramica, ti!“ odvrne Lenka s svojim mlednim glasom. „Misliš, da ima taka gospoda samo po enega posla? . . Morda vas bo pet, šest ali še več! Trpela tukaj ne boš, tega se ti ni treba bati! . . Sicer pa ima gospod veliko trgovino in celo lastne ladje, potem veš, da potrebuje veliko poslov! . . Hm, kaj sem ti hotela še povedati? . . Da! . . Gospod in gospa tudi

mного potujeta, ker ne moreta denarja zapraviti drugače . . . Gledi, da se jima prikupiš! Morda te vzameta kam s seboj! Na potu boš imela najlepše življenje! Videla boš mnogo, a delala malo! . . Oh, ko bi bila jaz na tvojem mestu!“

Rezika hoče ravno še nekaj pripomniti, ko vstopita gospod in gospa. Bila sta oba še mlada in jako elegantna. Držala sta se modro in resno. Gospa sede ravno Reziki nasproti, našloni lornjet na svoj fini, a judovski zapognjeni nasek ter jo opazuje natančno od nog do glave, tako da se loti Reziike velika zadrega.

Gospod pa je uprl le za hipec svoj pogled vanjo, potem pa se obrne proti vratom, skozi katera sta bili Lenka in Rezika prišli. Mimogrede da Lenki znamenje, da naj gre z njim.

Lenka postoji še malo, potem pa reče Reziki:

„Le pomeni se lepo z gospo, jaz grem pa domov, da pošljem tvoje stvari semkaj . . . Saj za poizkušnjo jo gotovo vzamete, kaj ne da, gospa?“

Gospa prikima in jame Reziko izpraševati to in ono, Lenka pa se izmuzne skozi vrata. Zunaj je čakal gospod nanjo. Stopila sta v majhno sobico, in tu jo nagovori gospod:

„Nekaj popustiš še, ali ne?“

„Pet sto lir in nič manj!“ odvrne Lenka odločno.

„A to je že grozen denar!“

„Še dosti premalo za tako lepo stvarco! Kaj takega nisem imela jaz še nikdar, in Vi tudi ne! Pa tudi ne bova imela nikoli več kaj takega!“

„Lepa je res, ne tajim! Naj bo torej! Ker odrinem kmalu spet odtod, ni da bi se pulil za par centesimov!“

Izrekši ji odšteje denar.

Lenka ga pograbi hlastno in potisne v nedrje, potem pa si začne brisati solze, rekoč:

„Toda, gospod, prosim Vas, skrbite za to, da se ji ne bo godilo slabo! Dobra sem ji, prav za res, kajti moja rojakinja je in še celo v sorodu sva si malo!“

„O ti blaga duša, ti!“ vzklikne on in se zagrohoče. „Kako dobro srce! Sicer pa nič skrbi! Če je količkaj pametna, bo zadovoljna! . . . Ne potaknem je nikamor tako, da bi bila ob svojo prostost, ker bi je bilo res škoda! Čisto poseben namen imam z njo!“

„O potem pa naj le bo Vaša! . . . Addio, addio!“
In Lenka je odšla s smehljajočim obrazom . . .

* * *

Rezika je dobila v novi službi precej vse tako, kakor ji je napovedovala Lenka. Godilo se ji je prav dobro. Dela je imela malo, kajti razen nje je bilo še pet deklet v hiši, tako da je prišlo le malo opravila na vsako.

A dasi se Rezika ni imela pritoževati v nikakem oziru, vendar ni mogla biti vesela. Vznemirjala jo je neprenehoma neka skrb, ki si je ni mogla prav razložiti. Morda je imela ta skrb deloma svoj izvir baš v nenavadnih razmerah, ki so vladale v njeni novi službi. Za malo dela je imela izvrstno hrano, a obljubljenega ji je bila tudi še prav dobra mesečna plača, še vse večja nego svoje dni v Trstu! To se ji je zdelo čudno in ji je vzbujalo slutnjo, da mora za tem nekaj tičati, nekaj, kar se ji še prikriva. Motrila je radi tega s paznim očesom vse okoli sebe, a iztekniti ni mogla nič sumljivega. Primerjala je časih ljudi, katerim je služila sedaj, z onimi, katerim je služila v Trstu, pa je morala priznati, da vlada tu mnogo lepši red, nego je vladal tam. Gospodar ni zagrešil nasproti dekletom nikake ne-

dostojnosti, in tudi gospodinja je bila videti resna in poštena, in zapazila ni pri njej nikoli nič takega, kakor pri svoji prvi gospodinji. Pač pa se ji je zdelo, da se vedejo ljudje, ki so prihajali v hišo, nekako skrivnostno, da je vse njih vedenje in govorjenje nekam pritajeno. Razlagati si ni mogla tudi tega, da gospodar in gospodinja nista dopuščala, da bi se bile služkinje razgovarjale mnogo med seboj. Skrbela sta za to, da je bila kolikor mogoče vsaka sama zase v svojem kotičku. Čemur pa se je čudila najbolj, je bilo to, da sta vstopili za njo še dve jako čedni dekleti v službo.

Vse to ji je delalo preglavico in kar ni se mogla udomačiti v tej hiši. Dozorevala je v njeni glavi že misel, da bi si poiskala drugo službo, ko jo nekega dne pokliče gospodinja k sebi ter ji naznani, da se v kratkem odpotijo . . .

Ta vest jo je pripravila spet na druge misli.

„Morda pa jima treba na potu toliko postrežnic,“ si je mislila, in zdelo se ji je to tem verjetneje, ker ji je bila Lenka povedala, da ima njen gospodar več lastnih ladij.

Potolažila se je torej, in razvedrilo se ji je lice tembolj, ker je slišala, da odjadrajo proti Egiptu.

Njena duša se je zatopila v otroška leta, in začela je razmišljati o tem, kar je nekdaž čula o Egiptu.

„Egipet se prišteva vendar že k svetim deželam!“ je rekla sama pri sebi, in srce ji je utripalo radosti. Zavest, da bode videla kraje, po katerih je hodilo izvoljeno ljudstvo, kjer je bil ponižan in povikšan Egipetovski Jožef, katerega zgodbe je čitala tolikokrat s solznimi očmi, da bode stopila sama na tista tla, po katerih je hodil Jezušček, ko je bežal pred krvoločnim Herodom, ta zavest jo je napolnila s ponosom in sladkimi občutki . . .

Tisti dan, ko so se selili na ladjo, se ji je seveda skalilo nekoliko oko.

Kakor pri vsakem važnejšem dogodku, tako se je zmisllila i zdaj spet na Albina.

„Torej spet nekoliko dalje strani od njega!“ je dejala potihem ter si obrisala oko. Toda te misli se je kmalu otresla, in ko se je začela pomikati ladja od pristanišča, se je bavila v duhu samo še s tem, kaj jo čaka v jutrovih deželah, o katerih je slišala že toliko lepega. Genila se ni s krova in je neprenehoma strmela v daljavo. Bila je tako prevzeta od prizorov, ki so vstajali pred njenimi očmi, da niti zapazila ni, da je na ladji nenavadno mnogo lepih, mladih deklet, katere so bili pripeljali s seboj ljudje, ki so zahajali v hišo njenega gospodarja in s katerimi sta tudi na ladji gospodar in gospodinja občevala nekako skrivnostno.

Ves čas ni čutila potrebe, da bi bila občevala s kom, samo eno dekletce z velikimi, nedolžnimi in nekako sanjarskimi očmi, ki je tudi rado postajalo na krovu, se ji je bilo približalo. S tem dekletcem sta se semtertja pomenili. Rezika jo je vprašala, kam je namenjena, a mogla ji je dati baš tako malo določen odgovor, kakor bi ga mogla dati ona njej, če bi jo bila po tem vprašala.

Deklici sta bili ravno na tem, da bi se bili sprijaznili do dobrega, ko se ladja ustavi. Dospeli so bili v Tunis, kjer so imeli ostati osemindeset ur.

Več potnikov je zapustilo takoj pri prihodu ladjo. Napotili so se v mesto. Zlasti precejšnje število deklet je odšlo s svojimi voditelji in voditeljicami. Tudi Reziko je mikalo, da bi bila šla iz ladje, toda dočim je peljal gospodar druge deklice, ki so služile skupaj z njo, v mesto, je morala ostati ona pri svoji gospodinji. Ta je rekla, da ji ni dobro, in Rezika naj bi ji

stregla. Obljubila pa ji je, da pojdetaj jutri skupaj, ogledat si mesto. To se je tudi zgodilo. Toda posebnih zanimivosti Rezika v tem mestu z njegovimi ozkimi, umazanimi in krivimi ulicami ni našla in je bila prav vesela, ko je bila spet na ladji.

Ko je nastopila ladja svojo daljnjo pot ter vzela mér proti Aleksandriji, je pogrešila Rezika najprej deklico, s katero se je bila sprijaznila med potovanjem. Zdelo se ji je to tem bolj čudno, ker se je bila ona ženska vrnila, v katere spremstvu jo je videla prej. Sploh se ji je videlo, kakor bi bilo izginilo več deklic, ki so se vozile do Tunisa z njo, in kakor bi jo srečavalo zdaj nekaj novih obrazov. Pomirilo pa jo je to, da je bil njen gospodar spet pripeljal vsa dekleta na ladjo.

Pohajkovala je odslej zopet sama po krovu in se vdajala iznova svojim domišljijam, dokler se ni hkrati začul iz več ust klic: „Aleksandrija, Aleksandrija!“

III.

Ko so v Aleksandriji zapuščali ladjo, je Rezika opazila, kako daje njen gospodar ukaze in povelja raznim vodnikom onih deklet, ki so se vozile z njo. Celo lastne služkinje je odkazal nekemu ter mu naročil, kam naj se obrne in kje naj ga počaka.

Rezika je bila edino dekle, ki sta jo gospodar in gospodinja pridržala pri sebi. Šli so v neko gostilno, kjer so se najprej nekoliko oddehnili in pokrepčali. Gospodar je skrbel za to, da so bili razen drugih stvari prenesli tudi Rezikine reči v gostilno, in ji je zdaj velel, naj se preobleče v svojo najlepšo obleko.

„No, v mestu smo!“ si misli Rezika in sluša gospodarja. Čudila se je njegovemu povelju tem manj, ker je tudi zase zahteval drugo obleko.

Ko je bila preoblečena, ji reče gospodar: „Ti moraš zdaj z mano!“ Ženi pa je priporočil, da naj počaka.

Šla sta.

Gospodar je hodil naprej, ona pa nekoliko korakov za njim. Zahteval je tako. Bila je grozno radovedna, kam jo pelje.

Prišla sta bila na takozvani Konzulski trg. Pred lepo palačo se gospodar ustavi ter jo počaka, da ga dojde. Nato stopata skupaj po širokih stopnicah v prvo nadstropje palače.

Sluga, ki ju je sprejel vrh stopnic, ju je pogledal nekoliko nezaupno, toda Rezikin gospodar poseže po vizitko in se da zglasiti pri stanovniku palače. Bil je to tedanji zastopnik laške vlade v Aleksandriji.

Strežnik, ki je bil odšel z vizitko, se vrne kmalu. Prikloni se spoštljivo pred Rezikinim gospodarjem ter mu da znamenje, da stopi lahko naprej. Ta namigne Reziki, da naj ga počaka, potem pa stopi lahkih korakov v sprejemnico, kjer ga je konzul že čakal.

Konzul je bil lep, dobrorejen mož kakih dve do štiriintridesetih let. Na obrazu se mu je poznalo, da je dobroživec, a vsa njegova zunanost je bila izredno elegantna.

„Oho, Luzzato, ti si zopet enkrat tukaj?“ nagovori prišleca po laško in mu prijateljski stisne roko. „Mislim sem, da te ne bo nikdar več v naše kraje!“

„Eh, tako boječ nisem!“

„Da, da, prijatelj, zadnjič bi te bili kmalu imeli! Da nisem tvegala jaz toliko zate, bi se ti bila godila slaba!“

„Zato sem ti pa tudi hvaležen!“

„Hvaležnost je lepa stvar, prijateljček, toda . . .“

„Pokazati se mora tudi v dejanju, kaj ne, da kaj velja!“

„Tega baš nisem hotel reči, tem manj, ker ne vem, da mi bil ostal kaj dolžan.“

Konzul je bil malce v zadregi in hoteč pomenek odvrniti od predmeta, ki sta se ga bila doteknila, reče:

„Zadnja živinska kuga ti je morala prinesiti lep dobiček! . . . Ali kupčuješ še vedno s kožami?“

„Še, pa tudi s človeškim blagom še vedno!“ odgovori ta sirovo.

„O fejl!“ se zgrozi konzul, toda poznalo se je, da mu to zgražanje ne prihaja od srca. Bil je eden tistih poštenjakov, kakršnih je bilo med poslaniškim in konzulskim osebjem posameznih držav v minulih časih mnogo, tistih poštenjakov, ki so na tujem zastopali bolj lastne koristi, nego koristi svojih držav. Delil je z Luzzatom že marsikateri izkupiček, vendar je nadaljeval: „Ti si nepopoljšljiv! Ali reči ti moram, bodi previden in ne zanašaj se več name! Storil sem že dosti za te in ni me volja, riskirati še več.“

„Tudi za lep dobiček ne?“

„Prosim — ne govori na ta način z menoj!“

„No, no, saj ta stvar zdaj tudi akutna ni! To pot se ne mislim muditi v Aleksandriji, zakaj namenjen sem v Kairo, in za tisto, kar počnem tam, nisi odgovoren ti! Ustavil sem se tu prav za prav edino iz tega vzroka, da te pozdravim in da ti na novo pokažem, kako hvaležen sem ti za veliko uslugo, ki si mi jo bil storil.“

„Saj sem že rekel, da je stvar poravnana.“

„Navzlic temu imam s seboj mal darček za te.“

„Radoveden sem.“

„Saj tudi smeš biti! Rečem ti, sam kedive bi se čutil srečnega, če bi dobil kaj takega v last!“

Konzul je bil postal nestrpen.

„Pa povej vendar,“ reče skoro nejevoljen, „kaj je tisto, in ne bodi tako grozno pust in dolgočasen!“

„Haha!“ se zasmije Luzzato. „Potrpi malo, potrpi, dobrotnik moj! Stvar je vredna potrpljenja, in bati se tudi ni, da bi ti odšel moj dar! Ker sem ti ga odmenil, ti ga dam, dasi je res prekrasen in bi zaslužil, da bi se poklonil prvemu mogotcu tega sveta! . . . Le gleda me debelo, le, prijatelj, prepričaš se kmalu, da se ne širokoustim! Kaj drugega je seveda, če ti nimaš zmisla za take stvari! — — — Zdi se mi res, kakor bi bil velik zaničevavec in sovražnik ženskega spola, hehehe, kaj?“

Smejal se je poredno, hudomušno in s hreščečim glasom . . .

Konzul pa je postajal čimdalje nemirnejši.

„Zdaj mi je zadosti tega skrivnostnega namigavanja!“ vzklikne. „Povej, kaj imaš! Moram ti namreč pripomniti, da mi ne preostaje dosti časa za razgovarjanje.“

„Če je takisto, potem pa naj bo! . . . Nečem te zadrževati! Čuj torej! Pripeljal sem ti deklico, ki bi radi svoje krasote zaslužila, da bi se ji bliščali diademi kraljičine v prelepih laseh! Toda kaj bi hvalil! Prepričaj se sam!“

Izgovorivši stopi v predsobo, kjer je čakala Re-zika. Prime jo za roko in jo pelje notri. Pred konzulom ji reče:

„Žal mi je, da te moram pustiti tukaj. Ta gospod, ki je moj prijatelj, potrebuje take deklice, kakor si ti, in ker imam jaz poslov dovolj, ostaneš ti tukaj. Tebi je pač vse eno, kje služiš, in tukaj se ti ne bo godilo

slabeje, kakor pri meni. — Zdaj, ko to veš, stopi spet vunkaj in počakaj!“

Reziki je bilo prišlo vse to tako nepričakovano, da ni mogla izpregovoriti nobene besedice, temveč je odšla molče spet iz sobe. Ko pa so se bila vrata za njo zaprla, vzklikne njen prejšnji gospodar entuziastično:

„No, prijatelj, kaj rečeš zdaj? . . Ali sem res brbljač in širokoustnež? . . Si videl li že kdaj žensko enake lepote? . . . Kar se tiče mene, moram priznati slovesno, da je nisem videl še nikoli! . . In skozi moje roke je šlo vendar že marsikatero lepo dekle! — Si li zapazil njene čudovite temne oči, polne čara in iskrenosti? . . Niso li sanjarske, kakor orientalska noč? . . Pa tiste njene prečudne trepalnice, tako dolge, a na konceh zakrivljene tako dražestno navzgor, da so videti kakor peresca pri čaši kake cvetke! In ta kontrast! Oči in obrvi temne, njeni košati lasje pa svetloplavi, kakor sirova svila! Potem pa ta nosek! Prašam te, ali je izklesal kdaj kak podobar že finejšega! Na njeni nosnici pazi enkrat! Kako sta ti to zaokroženi, in kak plemenit ponos je zarisan v njih! Oj, in tista jamica še le tam v sredi njene krasne bradice! Amor še nikdar ni imel dražestnejega gnezdeca! . . In pa hoditi bi jo moral videti enkrat! Vsaka kraljica jo lahko zavida za njeno hojo, tako graciozno, tako originalno ti stopa! — Ne, prijatelj . . . to ti rečem . . . vse tiste vaše orientalske lepote naj se skrijejo pred tem dekletom!“

„Jenjaj že, jenjaj!“ odvrne konzul, zadovoljno smeje se.

„Ti vsaj ne boš trdil, da ni lepa?“

„Tega ne . . . a čemu jo popisavati tako n drobno! . . Saj si jo o priliki ogledam morda sam nekoliko natančneje.“

„O priliki in morda? . . . Za Boga, kake besede so to?“

„Hahaha, ne jezi se! Pustiva to in povej mi rajši, kako preteklost ima!“

„Preteklost? . . . Kako preteklost ima roža v vrtu, ki jo je porodilo mlado jutro? . . . Popolnoma naivna, neizkušena, do skrajnosti nevedna je! Niti sanja se ji ne o tem, kaj je življenje, in zakaj je sama na svetu! Čista je, ko rosa v zornem svitu!“

„Hahaha . . . ti vse to veš!“

„Glavo stavim!“

„In kje si jo izteknil?“

„Naključje, prijatelj, golo naključje! Toda dal sem drag denar zanjo, samo da ti izkažem svojo vdanost.“

„Pa sluti kaj, da je prodana?“

„Oh, kaj še! — Ziblje se v najslajših sanjah.“

„Prav tako! . . . Toda baš s takimi stvarcami so časih sitnosti.“

„Jaz mislim, da si pridobiš njeno ljubezen, če boš ravnal previdno, in če ne, potem, no . . .“

„E stvar ni tako enostavna! . . . Moje službeno stališče . . .“

„Baš tvoje službeno stališče ti nudi najlepšo priliko za reči, ki bi jih drug izvršiti ne mogel!“

„Pustiva, pustiva to!“ ga prekine konzul, kakor bi mu bil neljub ta pomenek. „Khm . . . naj bo, dekle pridržim! . . . Mislim, da je zanjo še najbolje tako. Slabo ji ne bo pri meni!“

„In tebi ne pri njej, hahaha! . . . Oj, prijatelj, kako te zavidam! . . . Toliko nedolžnosti in toliko lepote!“

Poštenjakoviča sta se ločila med sirovom grohotanjem in pomembnim namežikovanjem . . .

IV.

Podnebje v Aleksandriji je Reziki ugajalo bolj, nego je pričakovala. Od tiste afričanske vročine, o kateri je slišala časih toliko praviti, ni čutila dosti, zakaj dasi je solnce hudo pripekalo, je pa vlekel od morja sem venomer hladen, poživljajoč veter, tako da je prav lahko prenašala pekoče solnčne žarke. Počutila se je prav dobro. Bila je zdrava, in če je človek zdrav, je tudi zadovoljen in vesel. Večkrat je iskreno zahvaljevala Boga, da ji je šlo vse tako po sreči . . .

Gospodar je bil z njo jako prijazen. Bil je samec in je bil videti dober, zakaj nikoli ni opazila, da bi bil kdaj čemereren s kakim poslom. Ker se je vedel dostojno proti njej, mu je bila od srca vdana. Časih se je malo pošalil z njo in je pogledal morda nekoliko globokeje v oči, nego ji je bilo všeč, toda zameriti mu ni mogla. Bil ji je vrlo simpatičen, ne da bi si bila mogla razlagati, zakaj.

Kake tri tedne je bila Rezika v svoji novi službi, ko je imel njen gospodar nekega večera pri sebi zbrano veselo moško družbo. Pili in jedli so pozno v noč, in ko je odšel zadnji gost, je bilo že dve popolnoči.

Toda konzulu se niti zdaj ni mudilo spat. Bil je videti jako razpoložen in vesel. V obraz je žarel vsled použite pijače, in vse se mu je samo smejalo. Oprijemajoč se z obema rokama mize ob straneh, je zrl v lepo, veliko podobo na nasprotni steni, predstavljajočo mlado žensko v kopeli, in zdaj pa zdaj se je na glas zagrohotal. Pri tem je gugal mizo, da se je plajhalo vino, ki je bilo ostalo po kozarcih in steklenicah . . .

Poznalo se mu je, da je vinjen, in smejal se je brez pravega vzroka in brez vsakega zunanjega povoda.

Strežnik, ki je zevajoč pospravljaj po sobi, ga je nekolikokrat začudeno pogledal. Misleč, da ga konzul niti ne opazi ne, in boječ se, da bi ga ne spravil v zadrego, če bi mu izdal svojo navzočnost, gre potihem proti vratom ter se hoče izmuzniti. A ko je bil baš na tem, da izgine, zakliče konzul:

„Hej, Andrej, čakaj še malo, hahaha! . . . Steklenico šampanjca postavi še pred me, hahaha . . . čuješ — steklenico šampanjca! . . . Potem pa pojdi spat . . . vsi pojdite spat, samo tisto našo novo služkinjo pošlji semkaj, zakaj v moji spalnici še ni vse v redu, hahaha!“

Strežnik postavi steklenico šampanjca na mizo in odide.

Kmalu na to stopi Rezika v sobo, plaha in boječa, pa zaspana, da ji je glava po sili lezla na prsi.

„Stopi bliže, srce moje!“ jo nagovori, smeje se, konzul, ko je bila obstala sredi sobe, pričakujoč ukaza. „Le še bliže, prav semkaj k meni, da se laglje pomeniva!“

In ko se je le še obotavljala, stopiti prav tik njega, skloni se proti njej, jo ulovi za roko in jo potegne k sebi.

„Tako, vidiš, tu te hočem imeti . . .“

Izrekši upre vanjo svoje žive, od smeha solzne oči ter ji položi roko okoli pasa. Deklica pa zdrhti, in kri ji zalije lica.

„Vi želite?“ vpraša strahoma. On pa naliže dve čaši s svojo ne več sigurno roko in reče: „Tu pij na moje zdravje! . . . Moj rojstni dan je danes, znaš, in danes mora piti vse na moje zdravje! . . . Trčiva!“

Ni si upala odreči. Bil je zmeraj tako dober z njo, in nerada bi ga bila žalila. Pila je, a izkušala ob enem oprostiti se njegove roke. Toda on se je je oprijel še trdneje ter jo silil: „Premalo si pila, to ne

velja! . . . Bolj pij, bolj, poln kozarec izpij, tako, vidiš, kakor sem izpil jaz!“

In res je pila, boječ se, da bi se mu ne zamerila.

„Aj tako, vidiš! . . . Zdaj te imam rad! . . . To te stori ognjevito, grlica moja!“

„Toda zdaj mi povejte, kaj mi je še storiti, ker sem že trudna . . .“ opozori Rezika, zakaj bilo ji je vendar nekam tesno poleg njega.

„In šla bi rada spat, seveda!“ pristavi on, norčuje se. „No, le malce še potrpi, potem pa greva oba! . . . Samo en kozarček izpijeva še vsak . . .“

„Ne, jaz nikakor ne!“ ugovarja Rezika.

„Pač, pač!“ odvrne on, natoči spet kozarca ter se je oklene z obema rokama.

Nje pa se je začel lotevati občutek, kakor tistikrat v Trstu, ko je morala iti po noči gospodarju odpirat vrata in ko jo je bil prijel za roko, občutek, ki ji je pretresal ves život. A tistikrat se je bila razsrdila, tistikrat ji je bil gnev napolnil srce spričo predrznega napada, nocoj pa ji je bilo tako čudno mehko pri srcu! . . . Slutila je nevarnost, a pogum in moč sta se ji bila razpršila kakor pena. Trepetala je v konzulovih rokah, bala se ga je, in vendar ji je bilo tako prijetno ob njegovi strani! . . . Vedela je, da bi se mu morala upreti, a njena volja je bila slaba, onemogla . . . prevladovala jo je neka čudna slast, ki ji je bila legla po vseh udih, ki jo je opojala, mamila . . .

On pa se je veselil njene preplašenosti, njene otrpelosti, veselil tem bolj, ker je smatral to za resignacijo in vdanost. Sladko se ji je nasmejal ter ji rekel:

„Srček, ozri se enkrat vame!“

Nehote ga sluša, in oči ji zastoje na njegovem lepem obrazu.

On pa se ji nasmeje še ljubkeje ter jo vpraša:

„No, kake oči imam?“

Ona se zgane. Dosedaj je občudovala njegov obraz v obče, a zdaj mu pogleda tudi v njegove velike, plamteče oči. Po daljšem molku odgovori:

„Modre!“

„Hahaha, kaj ne da? . . In ti?“

„Ne vem!“

Bilo jo je sram, in povabila je oko.

Konzul se zagrohota na vsa usta,

„Ne veš? . . Aj, ti, ti . . . da tega ne veš! No, ti pa jaz povem! . . Vidiš, srček, ti imaš pa črne! Baš nasprotne od mene! A primerjajva še lase! Tvoji so plavi, moji črni! . . Ni mar tako? . . Ti imaš torej črne oči in plave lase, jaz pa črne lase in modre oči! . . Ali ni to čudovito? . . Kaka nasprotja, kaj ne da — a nasprotja imajo zmeraj privlačno silo! . . Ne čutiš ti tega?“

Rezika ga je komaj poslušala. Bila je vsa zamaknjena v njegov lepi obraz. Precej prvič, ko je videla svojega novega gospodarja, je čutila neko nagnjenje do njega, ne da bi si ga bila mogla razlagati. Zdaj pa ji je bilo hkrati vse jasno. Konzul je bil podoben Albinu! . . Dozdaj se je bila vselej le mimogrede ozrla vanj in je bila pač morda zapazila posamezne podobnosti, toda niso ji bile prodrle do zavesti; zdaj pa, ko je opazovala njegov obraz natančneje, je vedela tudi, zakaj se je njeno srce nagibalo temu človeku. In čimdalje mu je zrla v obraz, tem bolj je strmela, tem bolj dvojila, je li to res, ali je sama prevara . . . Da, časih se ji je naravnost zazdelo, da je Albin poleg nje, da jo on objema, da jo on pritiska nase. In zbudila se ji je preburna želja, da bi mu položila roke okrog vrata, da bi mu vrnila objem, da bi se razjokala na njegovih prsih . . . Iz njenih sanjarij jo vzdrami gospodarjev glas.

„Zdaj treba pa res iti spat,“ reče in vstane.

Te besede jo streznejajo. Ne, to ni bil Albinov glas. Albin je govoril mehkeje, prisrčneje . . . Duh ji preleti hipoma sto milj . . . „Kje si zdaj, Albin, kje si? . . Ah, doline in gore so med nama, reke in morje in — Brigita!“

Ko se spomni Brigitte, jo zaskeli pri srcu, in srd ji napolni prsi do nje in do — Albina. Ljubila ga je, a da jo je žrtvoval Brigiti, tega mu ni mogla odpustiti . . In zbudi se ji hkrati maščevalnost in želja, da bi se osvetila.

V svoje misli vtopljena niti zapazila ni, kako jo je privedel konzul do zaves, ki so ločile jedilnico od njegove spalne sobe. Ko pa se zavesa razmaknejo, se zave zopet, a le na pol . . . Medlovišnjeva, mračna luč je bila razlita po razkošno opravljeni spalnici ter je zagrinjala stene in pohištvo v čaroben svit. Vonj močnih, mamečih dišav, ki je polnil sobo, udari Reziki nasproti ter ji leže težko na trudno glavo, da se je začne lotevati omotica.

„Kaj hočem tu?“ vpraša zmedena kakor v sanjah. Kolena so se ji šibila, da se je komaj držala pokoncu.

On pa se ji je le smehljal zapeljivo, lokavo ter jo potiskal rahlo pred sabo naprej. In šepetaje ji je govoril: „Čemu izprašuješ, grlica moja? . . Ali ne veš, da te imam rad, ali ne veš, da te ljubim?“

„Ne, ne, ne!“ je vzklikala ona bolestno ter se začela upirati. „Noč je, pustite me, da grem . . . moj Bog!“ —

„Ali srček, čemu se me bojiš? . . Odkritosrčno te ljubim, verjemi mi to!“ Govoril je iskreno in jo je presrčno objel.

Nje pa se je lotil nepopisen boj. Misel ji je izpodrivala misel, in čuti so se menjavali bliskoma v

njenem srcu. „Ah, Albin, ali vidiš . . . ali vidiš? . . . Ha, ti pa objemlješ zdaj Brigito tako!“ — In neki glas ji začne prigovarjati:

„Maščuj se, maščuj se! . . . Stori to, kar je storil on! . . . Bodi mu nezvesta!“

„Da, osvetim se, osvetim — zdaj se osvetim!“ reče sama pri sebi. In postalo ji je čudno lahko spričo tega sklepa . . .

A hipoma se ji zbude tudi spet pomisleki . . .

„Toda za kako ceno . . . za kako ceno zadostim maščevalnosti svojega srca?“ se vpraša ter se ozre v konzula. Ta pa se je še vedno smehljal, in njegov pogled je počival še vedno poželjivo na njej . . .

„Ha, ali me ne ljubi mar? . . . Ali ni rekel sam tega, in mu ne odseva li ljubezen, prava, istinita ljubezen iz njegovih oči? . . . In jaz? . . . Me ne sili li srce k njemu, ga ne ljubim mar tudi jaz?“

Omagovala je, vdajala se je že, a hkrati ji polete misli v preteklost nazaj, hkrati se spomni onega razposajenega, živega dečka, ki jo je v njenih otročjih letih tolikrat mučil, in srce se ji napolni s čuti, ki jih je gojila nekdam do tega dečka . . . Ne, ne, samo tega dečka je ljubila, tega dečka in mladeniča, ki je bil postal iz tega dečka!

Bila je hipoma vsa druga. Streznila se je spet za hipec ter se zavedla popolnoma nevarnosti, v kateri se je nahajala.

„Ne, ne, ne!“ vzklikne na glas in se začne iznova upirati. Toda njenemu napadovavcu je bila pošla potrpežljivost. Krepko jo porine naprej, da se je opotekla v spalnico. Njegova odločnost jo navda z novim strahom. In zdaj je začelo učinkovati vse skupaj: zaspanec, pijača, duševni boj in strah, pa razne vonjave, s katerimi je bil prenasičen zrak po sobi; vse to jo je pre-

mamilo tako, da se ji začne temniti pred očmi . . . Mrzel pot ji je vstajal po čelu . . . Klicati je hotela na pomoč, a glas ji ni hotel več iz grla . . . omotica je postajala hujša . . . vse je plesalo okrog nje . . . Hkrati začuti, da je nečejo več držati noge; začne se loviti z rokama po zraku, iskajoč opore. — — „Moj Bog, moj Bog, pomagaj!“ vzdihne še, nato se zgrne tema nad njo, in nezavestna se zgrudi na bližnji divan . . .

V.

Nekako sredi maja 1866. leta — v onih časih se godi ta povest — je bilo v Dolgi vasi vse pokoncu. Niti najstarejši ljudje niso pomnili niti ne slišali, da bi bili kdaj vojaki tod nastanjeni, zdaj pa se je imelo to zgoditi.

Ker se je pripravljala Avstrija v tistih dneh na dveh straneh za boj, je bilo sklicanega nenavadno mnogo vojaštva skup, tako da ga niso mogli vsega spraviti po mestih pod streho, ampak so morali posamezni oddelki tudi na deželo vun, in sicer časih celo v kraje, ki so bili od glavnega mesta dokaj oddaljeni. Tako je prišlo tudi v Dolgo vas krdelo vojakov s stotnikom, nadporočnikom in dvema poročnikoma.

Na vasi, zlasti pred prodajalnico Tržačanke, je stalo polno radovednežev, ki so strmeč opazovali prihod vojakov ter gledali, kako so se jim odkazovala stanovanja.

Med gledavci je bil tudi Končnik. Stal je razkoráčeno in oblastno ter namežikaval po svoji stari navadi. Poleg njega je slonel na podboju prodajalniških vrat Albin. Bil je videti nekam resen in zamišljen, kakor bi mu prihod vojakov ne bil nič kaj po volji. Tem veseleja pa je bila Brigita, ki je stala tik njega na

pragu ter z odprtimi ustmi in žarečimi očmi zrla po vasi, nestrpno čakajoč, koga bodo nastanili pri njih. Da bo to kak častnik, o tem ni dvojila, ker je bila njih hiša vendar ena boljših.

„Ah, da bi le nadporočnik prišel k nam!“ je vzdihovala, ne meneč se za to, da jo je slišal Albin, s katerim je bila zadnjo nedeljo že drugič oklicana.

„Ali si opazil, Albin, kako lep in brhek je? . . Ah, vidiš ga spet tam? . . Naravnost sem prihaja! . . Glej, kako ponosno stopa! . . Prav gotovo je plemenitega rodu! . . Najmanj kak baron, ti rečem! . . Eh, kaj pa se obotavlja in ustavlja tam! . . Aha, zdaj pojde spet! . . Vidiš, vidiš, ali nisem rekla? . . Naravnost proti nam jo maha!“

Brigita je odskakovala od tal, kakor razposajen otrok, ploskala z rokami, pa se nasmihaval prihajajočemu častniku, kakor bi bila stara znanca. Albin pa je zrl v tla, bled od sramote in jeze . . .

Brigita se ni varala. Nadporočnik je imel stanovati pri njih. Dospevši do gruče, ki je stala pred prodajalnico, stopi naravnost pred Brigito, se ji predstavi kot pl. Moser in jo v preprijaznih besedah vpraša, če jim bo v veliko nadlego, ker bo moral nekaj časa prebivati pri njih.

„Ah, prosim lepo, gospod nadporočnik, nikakor ne, nasprotno!“ je odgovarjala Brigita vsa iz sebe od veselja. Potem pa se obrne proti materi, rekoč:

„Mama, mama, slišiš, mama! Kam naj denemo gospoda nadporočnika? . . Jaz mislim, ona soba na vrt bi bila najpripravnejša . . . Ali imate radi razgled na vrt, gospod nadporočnik?“

„Zelo rad!“ potrdi on in se elegantno pokloni.

„Oh, torej pojdite pa kar z mano, da Vam pokažem!“ Izrekši pelje častnika skoz prodajalnico v

vežo in potem v prvo nadstropje. Ko sta bila vrh stopnic, reče spet: „Videli boste, prav čedna sobica! . . Poleti, kadar je hujša vročina, spim navadno jaz v njej, zakaj hladna je . . Pa tako tiho in mirno je tam . . Oh, in iz vrta prihaja tako prijeten duh gori! . . Ali ljubite rože, gospod nadporočnik?“

„Oh, zelo, gospodična!“

„Oj, to je prav! Prekrasne vrtnice imam!“

„Morda katera celo zame cvete?“ vpraša nadporočnik in se ji vljudno nasmehlja.

„No, kajpada! . . To se razume samo ob sebi! . . Malo temno je, kaj ne da, na hodniku? To okno odprem . . . Tako, zdaj je precej bolje! . . No, in tu je Vaša sobica, glejte!“

Odprla je vrata majhne, a čedno opravljene sobice ter obstala na pragu, zvedljivo ga pogledovaje.

„O to je krasno!“ reče on in stopi v sobo.

„Ali Vam je res všeč?“ vpraša ona vsa srečna.

„Prepričani smete biti, gospodična, da se mi niti sanjalo ni, da bi me čakalo v tej vasi tako prijetno stanovanje.“

„Sicer pa,“ nadaljuje Brigita, „če bi česa manjkalo, kar povejte, in preskrbeli Vam bomo. Postelja, mislim, bo dovolj mehka . . . To omaro pa izpraznimo takoj, da shranite Vi svoje stvari notri . . No, in sicer — česa bi bilo še treba?“

Skrbno se ozre okrog, pri tem pa ji zastoje oči v ogledalu. Prestraši se, ko zapazi, da je v vsakdanji obleki. Zardi nekoliko in reče: „Oprostite, da sem se Vam pridružila taka! . . Malo nenadoma ste prišli . . Ah, kaj boste pač mislili o meni?“

In hitela je popravljati si lase ter zravnati nekoliko obleko po sebi. On pa stopi k njej ter ji reče intimno:

„Gospodična, prosim Vas, ne imejte nepotrebnih skrbi! Dražestna ste, in če bi bili še v slabeyši obleki! . . Verjemite mi, dražestna!“

In položil ji je obe dlani na njeno lice, ji dvignil žareči obraz nekoliko na kvišku, jo pogledal globoko ter ji pošepetal:

„Ali ste čuli? . . Dražestna, dražestna!“

Vedel je takoj, da ima opraviti z dekletom, ki mu ne bo zamerilo take predrznosti.

Albin pa je spodaj nestrpno čakal na Brigito, se jezil ter grizel v ustne.

* * *

Vojaštvo je bilo prineslo novo življenje v Dolgo vas. Sicer so bili vojaki sami trdi Nemci, toda vaščani, veseli, da jih je bila doletela tolika čast, so bili prijazni z njimi, kolikor se je dalo. Zato je nastalo kmalu jako prijateljsko razmerje med prišleci in prebivavci vasi. Posebno zavzete za vojake pa so bile ženske — ne samo mlade, temveč tudi stare, dasi oboje pač iz različnih vzrokov. Zakaj so se dekleta ogrevala za brhke mladeniče v lični vojaški opravi, je jasno. Dekleta so pač dekleta in naj bodo ista doma iz Dolge vasi, ali pa že od kjerkoli!

A tudi starejše ženice so bile dobre vojakom. Marsikatera mati, ki je imela sina pri vojakih, si je brisala potihem solze, kadar so marširali vojaki k vajah, in zdelo se ji je, da stori dobro svojemu sinu, ako postreže kateremu izmed njih.

Tako so se počutili tuji mladeniči že precej prve dni prav dobro v tem kraju in akoravno so umeli oni vaščane baš tako malo kakor vaščani nje in so se sporazumevali drug z drugim le po znamenjih, ki so si jih dajali z rokami ali kakor že bodi, se je vnelo vendar

v marsikateri hiši med vojaki in domačinci istinito prijateljstvo, ki je bilo zlasti prvim na korist. Sicer pa se tudi o vojakih ni moglo trditi, da bi bili samopašni. Marsikateri je poprijel, kadar mu je dopuščal čas, za kako domače delo, hoteč se na ta način izkazati hvaležnega za to, da so ga klicali k jedi. Baš radi tega pa, ker se je godilo vojakom v Dolgi vasi tako dobro, so bili tudi precej živi in razposajeni in so počenjali vedno kaj takega, da je bilo Dolgovaščanom v veselje in zabavo.

Zlasti zadovoljni so bili s prihodom vojakov gostilničarji in lastniki prodajalnic, zakaj svoj živ dan niso iztržili toliko, kakor tiste dni.

Nikjer pa ni šla kupčija tako dobro, kakor pri Tržačanki. Deloma je bilo to pripisovati temu, da je stala Tržačanke hiša sredi vasi, torej na najugodnejšem mestu, deloma pa temu, da sta se znali Brigita in njena mati sukati okoli ljudi vse drugače, nego drugi gostilničarji in prodajalničarji. Kadar ni bilo vojaških vaj, je bilo pri Tržačanki zmeraj vse natlačeno. V prodajalnici in v večji gostilniški sobi se je trlo vojakov in tudi domačinov, ki so se iz radovednosti pogosto mešali med vojake, v posebni sobi pa so bili zbrani skoro zmeraj vsi častniki, kolikor jih je bilo prišlo v Dolgo vas, poleg domačih odličnikov.

V tej sobi pri častnikih se je Brigita najrajše mudila. Pa tudi častniki so jo kaj radi trpeli poleg sebe. Zlasti nadporočnik pl. Moser ji je zatrjeval ope-tovano, da mu ne diši ne jed ne pijača, če mu je ne prinese ona; zakaj odkar so bili prišli vojaki, so imeli pri Tržačanki tudi natarice, da se ni mogel nihče pritoževati radi postrežbe. Brigita je tem besedam brez pomisleka verjela in je bila že po preteku nekaj dni tako domača z nadporočnikom, da je posedala poleg

njega, mešala namesto njega karte, sukala in mu prižigala cigarete ter se sploh vedla proti njemu, kakor da je njen zaročenec, ali pa brat njen.

Albin ni bil slep. Zapazil je takoj, kaka nevarnost mu preti in kak tekmeč mu je nastal v tem nadporočniku. A tolažil se je s tem, da ima biti v kratkem v tretje oklican z Brigito . . . „Ko sva poročena in jo imam doma pri sebi,“ si je mislil potihem, „se mi ne bo bati ničesar več.“

Toda kako osupne, ko mu Brigita opomni:

„Albin, poroko bova morala za nekaj časa še odložiti, zakaj dokler so vojaki tukaj, ne morem pustiti matere same. Če sva tudi oklicana, to nič ne stori, saj oklici veljajo za dalje časa.“

Albin je hotel ugovarjati, toda tudi Brigitina mati je bila za to, da se poroka odloži.

Albin je bil užaljen in ni prišel nalašč nekaj dni doli v vas. Upal je, da ga bo Brigita pogrešala in da mu bo izporočila kaj, toda varal se je. Preveč je imela opraviti s svojim nadporočnikom, da bi se bila menila zanj.

Albin je divjal po gozdu kakor blazen tista dva dni . . . Nikjer ga ni trpelo dolgo, in zdaj je zavil v to, zdaj v nasprotno stran. Noge so ga bile zanesle tudi k studencu, a odondod je pobegnil še hitreje, nego od kod drugod, zakaj spomnil se je ondi Reziške, in ta spomin mu je obujal neprijetne občutke. Zavedal se je, da je ravnal napak, ko je zavrgel ono zlato srce, toda še vedno je bil preponosen, da bi bil to sam sebi priznal, in se je izkušal otresti misli, ki so mu težile srce.

Sicer pa bi bil zdaj manj v stanju, odreči se Brigiti, nego kdaj poprej . . . O saj se je zaklinjal, da je ne pogleda več, da je ne vzame za ženo. A to so bile samo besede, besede, v istini je bila stvar vsa

druga! . . Da, ko bi nadporočnika ne bilo in ko bi bil prepričan, da ga Brigita ljubi in da bi plakala za njim, ako bi jo pustil, potem bi bil že še storil kaj takega! Ker pa je slutil, da se njena ljubezen obrača k drugemu, ker se je moral bati, da se mu izneveri, že njegovo samoljubje ni dopuščalo, da bi se ji bil odpovedal tebi nič meni nič. Čimbolj ga je navdajal srd, da je bila taka proti njemu, tem strastneje mu je plantelo srce zanjo. Dva dni je zdržal brez nje, tretji dan ni mogel več in je šel spet v vas . . .

Namenil se je bil pač, da bo govoril resno besedo z njo ter jo opozoril na to, kaj mu je dolžna, a niti do tega ni prišlo, dasi je imel lepo priliko za to, ker je bil dospel k njej ob času, ko ni bilo častnikov tamkaj. Izmisлил si je bil že naprej ves pogovor, ki ga bo imel z njo, a si ga je bil sestavil na podlagi čisto napačnih domnev, in to mu je mašilo zdaj usta. Pričakoval je, da se bode Brigita vsaj delala, kakor bi ga bila pogrešala, in da se bo delala užaljeno radi njegove odsotnosti; a namesto tega se mu je kazala popolnoma ravnodušno in ni niti besedice črhnila o stvari, ki naj bi mu bila dala povod, da bi si bil olajšal dušo. Vse to ga je zmedlo tako, da jo je ogovoril dokaj nerodno:

„Kakor vidim, sem ti prišel še prehitro!“

„Prehitro? . . Zakaj?“ vpraša ona razmišljena.

„Vsaj pogrešala me nisi ta dva dni.“

„Ka-aj? . . Že dva dni te ni bilo? . . Ha, lepo se brigaš ti za svojo nevesto! . . No, če si že zdaj tak, kaj šele bode!“

Zasukala je stvar hitro tako, da ni mogel uporabljati svojega orožja. In ko bi bil mogel očitati on njej, očitala je ona njemu. In zadela ga je tako, da se mu je videlo potrebno se opravičiti.

„Nisem te hotel motiti!“ reče z zamolklim glasom.

„Mene — motiti?“ povzame ona, čudeč se. „Kdaj pa sem ti še rekla, da me motiš?“

Toda Albinu je bilo preveč praznih besedi. Priti je hotel stvari do jedra, zato reče naravnost:

„Brigita, zakaj si taka? Ljudje mi pripovedujejo čudne reči o tebi!“

To zadnje ni bilo res, zakaj z nikomur ni govoril o tem. Ona je slutila laž in je bila baš radi tega še bolj razjarjena. Srdita ga vpraša:

„Kaj ti pripovedujejo ljudje o meni? Govori jasno!“

„Da se pečaš preveč s častniki.“

Albin si je oddehnil, ko je izgovoril te besede. Ona pa se je zagrohotala na ves glas ter rekla: „Da se pečam preveč s častniki? Kdo pravi to? Če jim strežem, storim to pač iz posebnega vzroka! Ali naj jih mar odganjam od hiše? . . Ne, tako abotna nisem! Častniki so kavalirji, ki ne gledajo na denar! In čim več denarja puste pri nas, tem bolje zame in — zate! Razumeš ti to? . . Moja mati ne ponese ničesar v grob! Vse, kar ima, bo enkrat moje in nemara — tvoje! Kaj hočeš še torej? . . Da posedam pri častnikih, to menda samo na sebi ni še nič hudega! . . Stori pa še ti to! Igraj z njimi, radi te sprejmo v svojo družbo! Jaz mislim, da bi ti bilo celo na korist, ako bi občeval nekoliko s častniki. O ti ne veš, kako fino in galantno se znajo vesti ti ljudje! Zlasti pa nadporočnik! Pri vsakem giblaju se pozna temu človeku, da je plemenite krvi! To ti je kavalir od nog do glave! Si ga videl že kdaj, kako jaha? Ah, to ti je prekrasno, ti rečem, kadar se spusti v dir! In kako ti je z mano prijazen, akoravno sem mu takoj izpočetka povedala, da sem nevesta! . . Sploh mora biti ta človek iz imenitne in bogate hiše! Kadi ti zmeraj najfinejše

smodke, in njegova soba je zmeraj polna najboljšega tobačnega duha! . . Pa igrati ga moraš videti enkrat! . . Njemu je za stotak toliko, kolikor tebi za desetico! . . Z najmirnejšo krvjo ga položi pred onega, kateremu ga je izgubil . . . Ah da, pri vojakih se še dobe elegantni ljudje! . . Pa da ti nisi bil vojak, Albin?“

„Oče so me oprostili!“ reče ta z naivnim glasom. Brigitino brbljanje ga je zmotilo tako, da ni vedel, pri čem je.

„Kaka neumnost!“ nadaljuje Brigita. „Jaz mislim, da bi se ti krasno podajala častniška obleka. Ah da, Albin, zares škoda, da nisi ti kak častnik! Kako lepo bi bilo, če bi ti sablja rožljala ob strani. Jaz ne vem, kako je to, a meni kar srce utriplje in leteti moram vselej v vežo, kadar gre naš nadporočnik po stopnicah dol ter pusti, da mu sablja odskakuje od stopnice do stopnice.“

Albin prebledi. Premagan od gneva in srčne bolesti zaječi:

„Brigita!“

„No-o-o?“

„Ti ljubiš — nadporočnika!“

Brigita pa se zasmee spet iz vsega grla in reče:

„Odkod pa ti to veš, hahaha! . . O ti abotnež ti! . . Kaj ti ne hodi na misel?“

„Zakaj potem govoriš tako?“

„Kako govorim? . . Kakor pač mislim! . . A kaj je na tem? . . To se vidi, da si — ljubosumen!“

„Saj ne tajim tega! . . A povej mi, povej mi jasno in odkrito, če nimam vzroka za to?“

„Oh, Albin, Albin! . . Sem li oklicana z nadporočnikom, ali s tabo?“

Izrekši stopi k njemu, mu položi roke okoli vrata ter ga poljubi goreče, strastno, kakor že dolgo ne.

To je Albina potolažilo. Temu poljubu je verjel in se je skoro sramoval, da je bil tako izdal svojo slabost. A verjel bi ne bil, če bi bil vedel, kaj se je bilo dogodilo dobro uro, preden je bil prišel k Brigiti.

Nadporočnik pl. Moser je imel navado, da je po kosilu malo legel, kadar mu je pripuščal čas. Brigita, ki jo je zanimalo vse nadporočnikovo početje tudi v najmanjših potezicah, je kmalu vedela to. In ker je iskala vedno prilike, da bi prišla v dotiko z njim — zakaj znal ji je šepetati tako prijetne in laskave reči na uho, da bi ga bila najrajša zmeraj poslušala — je iztikala ob takem času kaj rada po hodniku. In res sta se bila že tri ali štirikrat sešla na ta način z nadporočnikom, ne da bi bil ta natanko prepričan o tem, da se mu Brigita nalašč nastavlja. Pošalil se je torej le nekoliko z njo, jo pogladil po njenem polnem, žamestastem licu, jo prijel nekoliko čez pas, pa se ločil spet od nje . . . Njegovi pogledi so pričali, da bi šel rad še dalje, pa da ni še popolnoma prepričan o tem, bi li imel njegov poizkus zaželjeni uspeh.

Ko pa sta bila trčila spet danes skup na hodniku, se je bralo nadporočniku na obrazu, da se hoče nečesa lotiti. Bil je nekako resen, kar sicer ni bila njegova navada. Vihal si je neprenehoma brke, kakor bi hotel prikriti s tem svojo zadrego. Počasi se je bližal Brigiti, ki je pri mali mizici prelagala perilo, pa pazljivo se oziral okrog, ni li kje kakega človeka. Prepričavši se, da sta sama, stopi k njej, ji položi desnico okrog pasa ter jo privije nase. Rekel ni nobene besedice, a pogledal jo je globoko, pomenljivo, in ustnice so se mu zgibale v nervoznem smehu. Ona je zardela malce, a se mu ni odtegnila, nasprotno, njemu se je zdelo, kakor bi se bila sama še tesneje privila k njemu. Burno kipenje njenih bohotnih prsi mu je pričalo, da se ne

drevi po njenih žilah kri nič manj divje, kakor po njegovih. Nekoliko časa postoji tako poleg nje, potem pa reče z zamolklim, otožnim glasom:

„Brigita, Vi ste torej nevesta?“

„Oh, da!“ odgovori ona z malomarnim glasom, kakor bi hotela reči: „Kaj pa de to?“

On je dobro razumel njen odgovor in si tolmačil popolnoma prav naglaševanje njenih besedi. Oči se mu zaiskre, strastno se je oklene ter reče:

„In če ste tudi nevesta, kaj ne da, gospodična, mene imate vendar le tudi malo rada?“

„Imam, imam!“ hiti ona zatrjevati ter upre željno svoje žareče oči vanj.

Več mu ni bilo treba vedeti. Poljubil ji je najprej roko, potem lice, končno pa je pritisnil poljub tudi na njene polne, rdeče ustne . . .

In kako rada je trpela to!

Kadarkoli je pl. Moser pripovedoval v poznejših časih svojim tovarišem interesantne dogodke svojega življenja, se ni nikdar zgodilo, da bi se ne bil spomnil tudi doživljaja tistega dne . . . In kadar je govoril o Brigiti, ni nikdar pozabil pristaviti: „Rečem Vam, take ženske nisem videl svoj živ dan! Ne prej ne pozneje mi ni prišlo nič podobnega nasproti!“

Od tistega dne je bila Brigita še večkrat sama z nadporočnikom skupaj. Navzlic temu je zatrjevala Albinu pri vsaki priliki svojo gorečo ljubezen in neomajno zvestobo . . .

VI.

Albin, akoravno potolažen, je smatral vendar za potrebno, vpoštevati Brigitin nasvet ter se približati častniški družbi. To ni bilo tako težko, ker so se

bili tudi že drugi vaški dostojanstveniki seznanili s častniki.

„Tako jo bom imel vsaj vedno pred očmi,“ si je mislil Albin in se je predstavil še tisti večer zbranim častnikom. Sprejeli so ga jako prijazno, in zlasti nadporočnik pl. Moser se je prizadeval, prepričati ga o svoji naklonjenosti.

„Čast mi je, zares izredna čast!“ mu je zatrjeval z nosljajočim glasom. „Vi ste torej ženin naše ljubeznive hišne hčerke?.. Čestitam, čestitam!.. Malo takih deklet na svetu — tako lepih in — krepostnih!.. Da, malo, hehe, meni verjemite!... Gospodična, tudi Vam čestitam na takem ženinu! Zares — prekrasen par!“

Ker je bil Albin že v družčini častnikov, tudi ni hotel zaostajati za njimi, in sicer v nikakem oziru. Kadil je zdaj najboljše smodke, pil to, kar so pili častniki, ter kartal z njimi.

Brigita pa mu je izrazila večkrat svoje zadovoljstvo radi tega.

„Tako je prav, Albin!“ mu je pošepetala časih na uho. „Če se postavljajo ti, zakaj bi se ti ne?“

Navzlic temu pa je sedela vendar le vedno poleg nadporočnika. Njemu je razvrščevala karte, njemu točila vino v kozarec, njemu vila ter prižigala cigaretk. Albinu je silila kri v glavo, in kolikorkrat je vzdiknila Brigita: „Gospod nadporočnik, oh, gospod nadporočnik!“ mu je bilo vselej, kakor bi mu bil porinil kdo nož v srce.

Nadporočnik je slutil, kaj se godi v Albinu, zato se je obrnil večkrat s kako prijazno opazko proti njemu, hoteč ga pomiriti.

A vselej ni dosegel svojega namena. Albin je domneval, da ni naravna ta izredna prijaznost in da se skriva za njo nekaj zanj neprijetnega. Bil je časih

jako ozlovoljen in razkačen. Pil je več, nego mu je prijalo, vsled tega je slabo igral in izgubljal.

Nekega večera so kartali pozno v noč, in odbila je bila že enajst ura, ko Albin plača svoj račun ter se poslovi. Hotel se je izmuzniti, ko baš Brigitte ni bilo v sobi. Jezila ga je spet ves večer, in bil je preveč razdražen, da bi se bil mogel posloviti od nje. Toda ko je bil že zunaj, priteče za njim. Vedela je, kaj mu ni bilo prav. Da bi izbrisala slabi vtisk svojega počenjanja, se ga oklene tesno, ga poljubi goreče ter pripomni: „Ne smeš zameriti, če sem prijazna z onimi!.. Častniki nam dajejo lep zaslužek, in če hočemo, da ne gredo kam drugam, moramo pač tako ravnati z njimi!“

„Ali je res to edini vzrok tvoje prijaznosti?“ vpraša Albin nezaupno.

„No, če ti rečem! . . . Moja častna beseda!“

Šele zdaj je vrnil Albin Brigiti poljub. A ko so se vežna vrata za njim zaprla, se mu je zazdelo, kakor bi se bil nekdo porogljivo zasmejal. Otožen, potr, sam s seboj zdvojen se je vračal domov . . .

Odslej je bojeval Albin hude dušne boje. Čimbolj je preudarjal, čim natančneje je premišljal o raznih stvareh in znamenjih, ki so se prikazovala njegovim očem, tem bolj se mu je vsiljevalo prepričanje, da Brigita ni ženska, ki ga osreči. Neki glas mu je rekel, da drevi v pogubo, ako se ne otrese v kratkem njene oblasti. In časih se je resnično trudil, da bi si izrval njeno podobo iz srca, toda vedno zopet se je moral prepričati, da je njegov napor zaman, da je preveč navezan na to demonsko žensko bitje. Bil je enak ponočnemu metulju, ki si je že opetovano prismodil peroti ob goreči sveči, pa se le ne more odtegniti privlačni sili plamenovi, pa le še vedno sili v ogenj, ki mu donese prej ali slej pogubo . . .

V tem boju je prišel do zaključka, da brez Brigite ne more živeti, in se je vdal nekakemu obupu. Mudil se je odslej še več v vasi, pil in igral in kadar je prišel čas, ko je bilo treba iti domov, se kar ni mogel ločiti od Brigite. Njegova razvneta domišljija mu je stavila vsakovrstne fantome pred oči. Kakor hitro je bil sam na poti proti domu, in to zlasti po noči, se mu je pojavljal prizor za prizorom pred očmi, eden bolj razburljiv nego drugi. Videl je, kako se stiskata in poljubujeta nadporočnik in Brigita, in na ušesa mu je donel njiju porogljivi smeh... On pa je besnel in divjal spričo takih halucinacij... Spal je malo, a še tistikrat so ga plašile grozne sanje... Ko pa je prišel drugi dan spet v vas, je iznova pil in vlival vino vase, da bi utešil strašno bol, ki mu je morila srce...

Vse to ni moglo ostati brez slabih posledic. Trpelo je vsled nepravilnega življenja na eni strani njegovo zdravje, na drugi strani pa so postajale vsled tega, ker je s popivanjem in igranjem potrošil dan na dan mnogo denarja, njegove gmotne razmere čimdalje neznosnejše.

Albin je imel že nekaj časa sem plačano službo. Ko je bil naznanil očetu, da se namerava oženiti, se mu je hotel umekniti. Dal se je upokojiti, a je obenem poskrbel za to, da je bil imenovan sin na njegovo mesto.

Prvo, kar je storil Albin, ko je bil sam svoj gospodar, je bilo, da je poravnal škodo, ki jo je bil, zapeljan po Končniku, povzročil svojemu gospodarju. S Končnikom je občeval od tistihmal, ko sta se bila sporekla, bolj hladno, akoravno se mu je ta vsiljeval na vse pretege. Bil se je zarotil, da pri Končniku ne bo več iskal pomoči. Tega sklepa se je tudi držal dotlej, dokler se ni bil začel izkušati Brigiti na ljubo s čast-

niki. Vedel je dobro, kam ga to pripelje, a odjenjati vendar ni maral. V svoji strastni ljubezni do Brigitte je mislil samo na to, kako se ji prikupi, in vsa njegova skrb je bila obrnjena v to, da ga pri njej ne izpodrine nadporočnik. In čim več vzrokov je imel dvojiti, da mu je Brigita zvesta, tem bolj si je prizadeval, izvojevati zmago nad nadporočnikom, tem bolj je pil, tem bolj razsipaval denar . . .

Nekega večera pa je bil hkrati v neprijetnem položaju, da ni imel več toliko v žepu, da bi bil poravnal, kar je bil izgubil pri igri. Preostajalo mu ni nič drugega, nego obrniti se spet do Končnika ter ga poprositi, da mu posodi do drugega dne petdesetak.

Končniku je bilo to, da se je moral Albin ponižati, v veliko zadoščenje, v zadoščenje, kakor si lepšega želeti ni mogel. Kako ga je preziral nekaj časa, a zdaj je rad spet prosjačil pri njem! Končnik je komaj prikrival svoje veselje. Namežiknil je takisto po svoji navadi, zategnil ustne v dvoumen nasmeh, izvlekel počasi in gravitetično debelo listnico iz notranjega žepa svoje suknje ter položil pred Albina stotak, rekoč: „Bolj drobnega denarja nimam!“

Albin se tudi stotaka ni branil. — Odslej mu je Končnik večkrat spet priskočil na pomoč . . .

* * *

Vojaki so bili dober mesec v Dolgi vasi, ko pride ukaz, da morajo odriniti proti laški strani. Nekega jutra na vse zgodaj so bili pripravljeni na odhod. To je bilo poslavljanje in jokanje! Zlasti ženske so potočile mnogo solz! — —

Brigita je hotela nadporočnika spremiti. Od tistega hipa, ko je bila zvedela, da odide, se je držala samo njega — za Albina se še zmenila ni. Tisto jutro je

bila še prej na nogah nego on in se je odpeljala, preden so vojaki nastopili pot z vozom proti Notranjskemu do železnične postaje, od koder so se imeli vojaki po železnici odpeljati v Trst.

Brigita je šla, a vrnila se ni. Po vozniku je poslala materi listič, v katerem ji je razodela, da brez nadporočnika ne more živeti in da pojde z njim, dokler bo mogoče . . .

Albinu ta ni povedala resnice, toda domneval je, kaj se je zgodilo in kam je izginila Brigita. Bil je nesrečen, nepopisno nesrečen! Sovražil jo je, zaničeval, in vendar mu še nikdar ni hrepenelo srce tako po njej kakor zdaj, ko je vedel, da je izgubljena zanj. Nekaj dni je begal kakor blazen po gozdu. Upal je, da se sčasoma pomiri, a zaman! Začutil je hkrati, da mu ni tu več obstanka. Ona je šla v svet, zato je gnalo tudi njega z doma! Ne da bi bil pričakoval, da se snide z njo, ne, niti želel ni tega, zakaj kaj bi mu bilo tudi hasnilo, če bi se bil! . . . A proč je moral, proč odtod, kjer ga je spominjalo vse na njo! Sicer pa je moral tudi že zaradi sramote zapustiti domači kraj. Vedel je, da govori vsa okolica samo o tem, in da se mu roga, kdor ga pozna. Ko bi ne bil že oklican z Brigito, bi stvar ne bila tako čudna, a tako je moral biti vsemu svetu v posmeh! Vrh vsega ga je tiščal pa še dolg, ki ga je bil naredil iznova pri Končniku in kateri je — o tem je bil prepričan — samo ugodne prilike čakal, da stopi spet pred njega ter zahteva lesa iz graščakovih gozdov. In če bi ga bil prijel prav trdo, kaj bi bil storil? . . . Bi li ne bil postal spet tat?

Take misli so ga plašile, in še nikdar ni občutil tako živo, kako globoko je padel, kako daleč je zabredel strani od smotra svojega življenja. Poleg vsega pa mu je očitala še vest, da je zaslužil Brigitino ne-

zvestobo in da se mu zdaj vrača, kar je zakrivil sam Reziki nasproti.

Neznosno mu je bilo tu doma, kjer mu je venomer stopala pred oči preteklost. Obenem pa se mu je budila tudi želja, da bi mogel s kakim činom odtehtati to, kar je zakrivil, da bi mogel oprati madeže, ki so oma-deževali njegovo preteklost. Storil bi bil rad kaj takega, kar bi ga ne povzdignilo samo v očeh ljudi, temveč tudi v njegovi lastni zavesti. Dokazal bi bil rad, da je vendar le več vreden, nego ga je cenila Brigita!

Brigita, vedno zopet Brigita! Naj si je prizadeval še tako, da bi se iznebil njenega spomina, naj si je še toliko prigovarjal, da ni vredna njegove žalosti, vedno zopet so se bavile njegove misli z njo, vedno zopet je misel nanjo vplivala na njegovo voljo, na njegove sklepe in na dejanja . . .

In morda je bilo baš to vzrok, ker je Brigita nekdam obžalovala, da ni bil vojak, da se je odločil, zapisati se med prostovoljce. Sicer se tega ni zavedal, in tlela je v istini v njegovih prsih tudi iskrica sve-tega ognja in čiste, iz višjih nagibov izvirajoče po-žrtvovalnosti, ko si je dejal:

„V boj grem in tam prelijem, ako treba, kri za svojo domovino! Tako poravnam, kar sem zagrešil!“

Osem dni po tistem, ko so bili odšli vojaki iz Dolge vasi, je popotoval tudi Albin proti Trstu. Očetu je pustil doma list, v katerem mu je naznanil svoj sklep. Zamolčal mu tudi ni, kaj ga je prisililo do tega. Prosil ga je, naj povrne, ako more, dolg pri Končniku, a njemu naj odpusti, da se mu je izkazal tako nehvaležnega sina . . .

VII.

Omotica, ki je bila premagala Reziko v konzulovi spalnici, je trajala samo nekaj hipov, potem pa se je zdramila in izpregledala . . . A godilo se ji je kakor človeku v spanju, ako se mu sanja, da mu preti kaka nevarnost in bi se ji rad odtegnil, pa se ne moreiniti z mesta.

Otrpnili so ji bili vsi udje, in zaman si je prizadevala, da bi se spravila na noge. Strmeč je zrla svojemu gospodarju v obraz, ki se je trudil okrog nje ter jo zdaj obkladal z najlaskavejšimi pridevki.

In spet se ji je približala izkušnjava, in spet so se pojavili v njenih prsih prejšnji boji . . .

Kako lep, kako dober se ji je zdel . . .

Ah, kako bi bilo lepo, če bi jo res ljubil, on, velik gospod, pa njo, preprosto deklico! . . In zakaj bi bilo to nemogoče? . . Saj je vendar že dostikrat čula, da je postala iz preprostega dekleta velika gospa! Zakaj bi ne bila tudi ona tistih izvoljenih ena, zakaj bi njej ne bila odločena taka sreča? . . In ali je mar konzul manj vreden njene ljubezni, nego je je bil Albin, ki je zdaj najbrž že — mož druge? Čemu toliko preudarjanja, čemu to grozno mrtvičenje srca, ki vpije po ljubezni? . . Kje je dekle, ki bi se pomišljalo, kakor si pomišlja ona?

In skoro si je želela, da bi sedel poleg nje, kakor je storil to Albin časih, da bi ji pravil, kako je njegova, kako jo ima rad . . .

Toda konzul jo je pripravil sam spet na druge misli. Računil je premalo z njeno rahločutnostjo, z njeno sramežljivostjo . . . Ko je videl, da se je zavedla, se je bil spet iznebil vseh ozirov . . . Odložil je vpričo nje suknjo, kakor bi se začel slačiti . . . To pa je deklico

skrajno neprijetno pretreslo. Streznila se je, zdramila iz sladke omame, ki jo je bila za hipec premagala . . . Njen deviški ponos se je zbudil spričo njegove brezobzirnosti . . . Videla je hkrati spet vse v drugem svitu . . . Ta človek ni bil vreden nje ljubezni, ta človek je zaslužil nje zaničevanje! . . . Konzul je bil podlež, o tem je bila zdaj prepričana! . . . Nobenih dvojbi ni zdaj več imela. — In kakor bi ji bil kdo potegnil zavese izpred oči, je zazrla zdaj šele prav nelepo stran življenja . . . Poznala je zdaj konzula. Ljubezen, ki se ji je iz neumljivih vzrokov budila v prsih zanj, se je izpremenila hipoma v ogorčenost . . . Ne, to, kar mu je odsevalo iz oči, ni bila ljubezen! . . . Iz njegovega pogleda je švigala gola strast!

A če bi se mu ne ubranila?

Preobladala sta jo spet strah in groza . . . V glavi ji je šumelo in bučalo, in velike ognjene krogle so ji plesale pred očmi . . . Iz enega kota se ji prikaže suha glava Barbkina, iz drugega Lenkina . . .

Obe sta se ji režali porogljivo, in čula je zdaj Barbko, zdaj Lenko, ki sta ji dopovedovali: „Kaj bi se ustavljala? Naposled pride vendar le tako! . . . Kakršna mati, taka hči! . . . In oče tvoj — no . . .“

Ona pa je stresala z glavo in vzklikala:

„Ne, ne, ne — nikdar! . . . Ne, ne bode tako, kakor so prorokovali ljudje!“

Konzul je bil pristopil spet k njej. Izpregovoril je par besedi, ki so jo iznova prepričale o njegovi poldlosti . . . In zdaj je njen srd prikipel do vrhunca! . . . S srdom pa se ji je vrnila prejšnja moč, in ponosno se je sklonila pred njim.

On, sluteč, da se mu hoče postaviti v bran, jo prime za roko in reče:

„Dekle, nikakih komedij!“

Toda ona ga ni poslušala. Naglo se obrne proti vratom, skozi katera jo je bil pririninil. Pa tudi konzul je bil uren. Hkrati je imel sklenjene roke okrog njenega pasa in jo je izkušal dvigniti od tal. Deklica se je branila na vso moč, in vnel se je zdaj ljut boj . . . Konzul, ki se ni nadejal takega odpora, je bil srdit. Rotil se je in zaklinjal, da ne odjenja. Prevzet od preobile pijače, je bil kakor besen. Pozabil je na svoje dostojanstvo, pozabil na neljube posledice, ki bi bile nastale lahko zanj iz njegovega početja. Njegova strast je zahtevala žrtve, in boril se je zanjo, kakor se bori brezumna zver za svoj plen . . . Reziki so pojemale moči. „Marija! . . . Marija!“ je vzdihala, obupno ječaje . . . Že jo je imel v svojem naročju, ko se mu izpoddrsne, da pade vznak, kakor je bil dolg in širok. Med padcem je bil razklenil roke, hoteč se uloviti, in Rezika je bila rešena trdega oklepa. Prešinjena od novega upanja, zbeži. Preden se je mogel konzul pobrati s tal, je bila že skozi vrata v jedilnici, od tam pa je stekla po stopnicah navzdol. Vežna vrata so bila sicer že zaprta, a tičal je ključ v ključalnici. Hitro ga zasučje in — bila je pod milim nebom! V svoji prestrašenosti pa je tudi še zdaj bežala in klicala kakor bi jo kdo preganjal: „Pomagajte, pomagajte!“

Zmedena je bila tako, da se ni vprašala, bo li tu na afričanskih tleh razumel kdo slovensko govorico, ali ne . . .

Na trgu je bilo tiho in prazno, samo iz neke postranske ulice je prilezel lenih korakov že nekoliko postaren krošnjar deklici nasproti. Začuvši njene klice, jo nagovori: „Kaj pa se ti je primerilo, dekle, da ob tej uri bežiš in kričiš?“

Domač glas v tem tujem kraju je imel tako moč do nje, da se iztrezne in obstoji. Videla je tega kroš-

njarja že večkrat in je bila nedavno celo nekaj kupila od njega, toda ne sluteč, da je njen rojak, je govorila laški z njim. Da jo je nagovoril zdaj v njenem materinem jeziku, ji je zbudilo takoj zaupanje do njega. Opiše mu ob kratkem svoj položaj ter ga prosi pomoči. On ji dobrohotno odgovori: „Pa pojdi z menoj, da ne boš tavela po noči okrog! . . . Za nocoj te že spravim kam!“

In šla sta. Pripeljal jo je v bolj ponižen del mesta ter se ustavil pred precej borno kočo. Ko sta bila v bornem stanovanju, prižge krošnjar luč, jo postavi na mizico ter reče prijazno: „Sedi malo! Saj dolgo te ne bom mudil, zakaj pozno je že, in potrebna sva nemara oba počitka. Tam v oni sobici dobiš prostora ti, jaz pa ležem tukaj kam. A to mi še povej, pri kom si služila.“

Rezika mu pove ime konzulovo.

„Hm, pri tem? . . . Poznam ga! . . . Imeniten gospod! . . . Denarja ima in ni umazan! Prodal sem mu že večkrat kaj . . . Pa lep je tudi! . . . No, in tebi ni bil všeč?“

„Všeč bi mi bil, in rada bi bila služila pri njem ali . . .“

„No, da! . . . Taki gospodje imajo svoje muhe . . . Hahaha, seveda, lepa si . . . ni čuda torej! . . . Hm, kdo ve, če nisi storila napak, da nisi bila prijazna z njim! . . . Imeniten gospod, ti rečem!“

Rezika prebledi. Krošnjar, opazivši to, nadaljuje:

„No, veš, jaz le mislim tako! . . . Nikakih svetov ti nečem dajati! Toda toliko ti rečem, da bi se ne bilo kmalu kako dekle vedlo tako, kakor si se ti! . . . Lepota je velik dar, zlasti za žensko — če ga ne zameta! . . . Jaz nečem trditi, da ni bilo prav, kar si storila, toda — — malce čudno pa se mi zdi! . . . Vidi se, da

ne veš še mnogo o tem, kako se živi na tem grešnem svetu. Sicer pa je lepo . . . lepo to od tebe! . . . Dobro so te odgojili starši, in rad bi vedel, kdo so in od kod si doma. Rad bi vedel to tem bolj, ker se mi zdiš tako nekam znana . . . ali pa podobna . . . Zdela si se mi že precej prvič, ko sem te videl, pa tistikrat nisva govorila v domačem jeziku in si nisem mogel misliti, da bi bilo mogoče — toda zdaj . . . Hm, čudno, zares čudno!“

„Jaz sem doma iz Kranjskega, tam z Dolenjskega,“ reče Rezika, videč onega strmeti vase.

„Ej, od tam?“ vzklikne krošnjar ter začne hudo kašljati. Kri mu je šinila v prsi in v glavo. „Povej, povej še kaj! . . . Kdo so tvoji starši . . . Ali žive še?“

„Očeta nisem poznala —“

„Tako? . . . Očeta nisi poznala!“

„Ne, umrli so mi, ko sem bila še otrok, na tujem nekje; tako so mi pravili mati.“

„In ime — kako je bilo ime tvojemu očetu?“

„Gorenjčev Tone se jim je reklo po domače, a pisali so se, kakor se pišem jaz: Arko.“

Krošnjar se dvigne s stola, a omahne precej spet nazaj.

Rezika se ozre strmeč vanj. A radi slabe luči in ker so ji bile vsled zaspanca oči motne, ni opazila, kako je prebledel.

„In mati, mati tvoja?“ izpregovori krošnjar spet po kratkem premolku.

„Tudi mati so mrtvi!“ odvrne Rezika in si obriše solzo. „Pokopali so jo to spomlad.“

Krošnjar je sedel nekaj časa kakor okamenel na svojem prostoru. Oči je imel uprte na mizo pred se, a videl ni ničesar. Sopal je globoko, in poznalo se mu je, da se bojuje sam s seboj. Šele, ko ga Rezika

opozori, da bi bilo dobro iti spat, se zdrami in reče: „Da, da, spat pojdi! . . . Vzemi kar to luč, jaz si prižgem že drugo!“

In spremil jo je do vrat, potem pa jih zaprl za njo.

VIII.

Rezika je spala že davno, ko je krošnjar — njen oče, sedel še pri mizi ter sanjal z odprtimi očmi. Pre-mišljeval je svoje življenje, in podoba za podobo iz njegove preteklosti je vstajala pred njim . . . Spomnil se je, kako so ga bile očarale nekdanje ognjevite oči lepega kmečkega dekleta ter ga omamile tako, da mu je žrtvoval svoj poklic. Spomnil se je sladke sreče svoje prve ljubezni, in postalo mu je gorko pri srcu ob tem spominu . . . Ali niso bili mar zares lepi oni trenotki, ki jih je užival poleg svoje lepe Metke, ali ni bila goreča njena ljubezen, ali mu ni bila vdana, kakor more sploh biti vdana ženska moškemu?

In vendar, vendar — —

Bil je čuden človek!

Izpridile so ga bile tudi šole nekoliko. Ženska, kakršna je bila njegova Metka, ga ni mogla trajno zanimati. Ko jo je vzel, ni mislil na to, da ljubezen tudi mine, da se srce ohladi. In njegovo se je kaj kmalu . . . Mnogo je bilo tega krivo tudi to, da se sploh ni mogel več privaditi kmečkemu življenju. Primrzilo se mu je doma vse, naposled tudi žena. Moral je po svetu, zakaj njegova duša si je želela prostosti. Lotil se je krošnjarstva — lahkega posla, ki je donašal obilo dobička. V tistih časih je bila tudi Lombardija še avstrijska in je bila Slovencem odprta vsled tega vsa gornja Italija. Na Laško so zahajali drugi, zakaj bi on ne? Toda družčine ni iskal, hodil je sam zase.

Izpočetka je časih še mislil na svojo ženo; ni je bil zapustil s tem namenom, da bi se ne vrnil več k njej. Samo iznebiti se je hotel nekoliko onih vezi, onih tesnih razmer, ki so ga obdajale doma. Prosto gibati se je hotel in prosto dihati, kakor je dihal, ko se je šolal. Upal je celo, da se mu ljubezen do žene poživí, ko jo bo pogrešal nekaj časa, in da mu bo potem spet laže strpeti doma. Tako je bilo izpočetka, a pozneje je prišlo drugače!

Nastanil se je bil v Benetkah. Stanovanje je imel pri Rezijanki, ki je v neki veži na nabrežju „Riva degli Schiavoni“ kuhala kavo ter prodajala drobnarije. Bila je samica, a je imela šestnajstletno, lepo, črnooko hčerko, kateri je bilo ime Lucija. Izpočetka se ni brigal dosti za svojo stanodajavko, tem bolj pa je obračala ona vso svojo pozornost nanj. Prizadevala si je na vse možne načine, da bi ga zadovoljila in da bi si ne želel strani od nje. Slutila je, da ima dober zaslužek, in bi bila rada sebi izboljšala svoje neugodne razmere.

Toda ona bi ga bila težko navezala kdaj tesneje nase, ko bi ne bilo njene hčere. K tej pa ga je kmalu vleklo srce. Bila je prijazna z njim, in on ji je vračal prijaznost, ne da bi bil imel že precej izpočetka kak določen namen. Zato pa tudi na posledice ni mislil, ki so nastale lahko iz razmerja, ki je vladalo med njima in ki je postajalo čimdalje intimneje in presrčneje.

Bila je ta Lucija jako ljubka stvarca, kateri bi bil moral biti dober, tudi če bi ne bil hotel. Sukala se je vedno okrog njega, kadar je bil doma. A vedla se je tako naivno, naravno in neprisiljeno, da mu nikakor ni moglo priti na um, da je naučena in da se skriva za njenim početjem namen. Počutil se je od dne do dne bolje v njeni bližini, in da bi mogel biti tem več doma, tudi več jest ni hodil v gostilno. Postajal

je bolj in bolj domač, in tako se je sčasoma kar samo od sebe razvilo skupno gospodarstvo, in prašal ni nikdar potem, je šlo li to ali ono iz njegovega denarja ali iz denarja njegove stanodajavke.

Ta pa je ravnala sicer previdno, a dosledno, vedno imajoč svoj smoter pred očmi. Čimdalje pogosteje se je dogajalo, da je bil on sam doma z Lucijo. To pa zlasti zvečer, ko se je vračal od svojega posla domov. Lucija se je sčasoma tudi izpremenila nekoliko. Postajala je resnejša in je vedno pomenljiveje, vedno globokeje upirala svoje oči vanj. Sklepal je iz tega, da se v njeni notranjosti nekaj vrši, da ga ljubi. A tudi njemu je začelo burneje biti srce . . .

Zavedal se je svojega kočljivega položaja, a je bil preslab, da bi mu bil storil konec, preden je bilo prepozno. Izprevidel je hkrati, kako zelo je navezan na te dve ženski. Pa tudi onidve sta se delali, kakor bi ne mogli živeti brez njega . . .

Njegov posel se mu je obnašal izvrstno, in dočim je izpočetka krošnjaril samo z navadnimi stvarmi, si je pridobil že v pol leta toliko denarja, da je kupčeval lahko z dragocenejimi predmeti, tako s podobami in slamniki, pa tudi s tkaninami iz žide, srebra in zlata.

Njegova kupčija je zahtevala, da je šel časih tudi na pot. Tako je obiskaval od časa do časa Verono, Padovo, Piačenco in sploh večja mesta med Benetkami in Milanom, da, celo v Genovo je bil že dospel.

Kadarkoli pa se je odpravljaj z doma, sta mati in hči naravnost obupavali. Vedli sta se, kakor bi niti en dan ne mogli prebiti brez njega. In to je delalo ločitev tudi njemu težko. Izkušal je vselej, da se je čim prej spet vrnil . . .

A še mu je hodila njegova žena na misel. Še se je zavedal dolžnosti, ki jih je imel do nje, in časih se

mu je zbudila vest, ki mu je hudo očitala njegovo početje. Prišli so celo trenotki, ko je resno sklepal, da se izvije iz rok tema ženskama. Pravil jima je nalašč, da je oženjen in da ima doma lepo, mlado ženo. Toda njegove besede niso napravile zaželjenega vtiska in dosegle pravega uspeha. Lucija je slej ko prej upirala vanj svoje plameneče oči, in on je občutil bolj in bolj njih silovito moč.

Glas vesti je bil vzrok tudi, da se je bil napotil enkrat domov. Aj, kaj sta počenjali tistikrat mati in hči! To je bil jok, to je bilo tarnanje! Lucija se ga je oklenila okrog vrata in je ihtela, kakor majhno dete. Moral se je odtrgati s silo od nje! Mati pa je vzdihovala:

„Ubogo dete! Kako Vas ima rada! Če se kmalu ne vrnete, skoprni še! . . . Imejte usmiljenje z njo!“

On je šel domov, a pol njegovega srca je ostalo pri Luciji . . . Ko pa je bil doma, je kmalu izprevidel spet, da se takemu življenju, kakor ga je čakalo v rojstnem kraju, ne bi mogel privaditi več. Tisto malce ljubezni, ki jo je občutil še do žene, se mu je v neljubih razmerah kmalu spet ohladilo, tem bolj, ker so mu prihajala od Lucije pisma, polna vdanosti, polna hrepenenja . . . Niti otrok, ki mu ga je bila povila žena, ga ni mogel več pridobiti za dom. Šel je spet, odkoder je bil prišel, zdaj z namenom, da se ne vrne več.

Lucija in njena mati sta noreli od veselja, ko sta ga imeli spet. Slutili sta pač, da sta dosegli, po čemer sta koprnili. Lucija se ga je oklepala zdaj še bolj, mati pa je gledala, da je imel čim več prilike, biti z njo sam. Dogodilo se je celo, da ju je pustila več dni sama. — Šla je obiskat nekoč svoje sorodnike, po katerih ji prej nikdar ni hrepenelo srce. In tako je prišlo, kar je pri takih razmerah priti moralo. Lucija je postala mati, in on je bil oče druge hčerke.

Toda na ono hčerko, ki mu je živelá tam v ljubem domačem kraju, ni zdaj več mislil, niti na njeno mater ne. Da bi udušil očitajoči glas vesti, si je prizadeval na vso moč, da bi se otresel spomina na onidve, ki sta imeli v prvi vrsti pravice do njega. In sčasoma se mu je posrečilo to. Skrbel je samo še za Lucijo in njeno dete. Trudil se je zdaj še bolj nego prej in je mislil noč in dan, kako bi pridobil še več premoženja . . . Imel je srečo, in njegova trgovina se je širila bolj in bolj. Pošiljal je slamnike v veliki meri celo v Afriko, zlasti Aleksandrijo . . .

Čimbolj pa so se mu množila sredstva in čimbolj je stregel Luciji, tem bolj so rastle njene želje po razkošnem življenju.

Prvo leto po tistem, ko je bila postala mati, se je še zadovoljila s prejšnjim stanovanjem, potem pa je zahtevala odločno od njega, da ji preskrbi boljšega. Ustregel je tudi tej njeni želji, in preselili so se, toda matere Lucija ni hotela s seboj. Namenila se je bila, da bode igrala vlogo gospe, in pri tem ji je bila — uboga branjevka na poti. Morala je ostati, kjer je bila.

Starka se je bridko pritoževala na nehvaležnost hčerino, toda to ni Lucije odvrnilo od njenega naklepa. Bila je gizdava in je hotela veljati pred svetom za vse kaj drugega, nego je bila v resnici . . . Zato je morala mati strani od nje . . .

In tako sta živelá odslej sama in pa otrok z njima. Kakor pa se je bila pokazala Lucija proti materi brezobzirno, tako je postajala brezobzirna zdaj tudi proti njemu. Njene zahteve so postajale čimdalje večje, tako da ji je moral pri najboljši volji časih odreči kako stvar. Zato pa je moral prenašati njen srd in njeno maščevalnost. Znašala se je nad njim, in naposled mu je dajala tudi za ljubosumnost dovolj

povoda. A baš s tem ga je vezala še bolj nase. Čim bolj se je moral bati zanjo, tem bolj mu je razplamtevala strast zanjo. Da bi si priboril njeno naklonjenost, je izkušal, kolikor mogoče ugoditi njenim željam; a da bi se vsled tega njegovo premoženje ne manjšalo, je delal tem napornejše, je delal z vsemi svojimi močmi.

Še hujši časi pa so prišli zanj, ko je bila odrastla hči in ko so se kazale pri njej iste slabe lastnosti, kakor pri njeni materi. Tudi ona se je hotela oblačiti dragoceno, in imel je zdaj podvojene izdatke. Če se je kdaj obotavljal, materi ali hčeri izpolniti kako željo, sta planili obe čezenj ter ga obsipali z nevljudnimi priimki tako, da je moral bežati pred njima . . .

Vsled dela, truda in skrbi se je bil hudo postaral, in Lucija je bila brezobzirna dovolj, da ga je zmerjala s starcem, slabotnežem. Kadar je bila prav razdražena, se mu je celo rotila, da ga zapusti, ker se ji že studi; hči pa se mu je rogala, kakor bi ne bil njen oče . . .

Užil je dosti grenkega, in zdaj so mu pač časih spet uhajale misli daleč tja v domačo vas, kjer je vzdihovala žena po njem, kjer mu je rastla nemara boljša hči . . .

Toda zdaj je bilo prepozno, prepozno!

Naposled so ga jele radi prevelikega napora zapuščati moči, in oslabel je tako, da je moral leči. Zdaj šele se je prepričal do dobrega, kaki nevrednici na ljubo je zavrgel svojo ženo! Zdaj je šele čutil razloček med vdanim ženskim bitjem in sebičnico, kakršna je bila Lucija!

Kako dobro bi mu bilo delo, če bi mu bila položila časih roko na razbolelo glavo; kako hvaležen bi ji bil, če bi mu bila semintja obrisala pot z mračnega čela, a čakal jo je zaman! Izogibala se je zdaj dosledno njegove postelje, in niti po poslu ni popraševala, kako mu je . . .

Najhujše pa je šele prišlo!

Nekega jutra mu pove dekla, da sta „gospa in gospodična“ odpotovali, ne da bi bili povedali, kam. On je upal, da se vrneti, a potekal je dan za dnevom, ne da bi se mu bila nada izpolnila. Ko je bil okreval toliko, da je mogel s postelje, se je prepričal do dobrega, da ju ne bo več nazaj. Izmeknili sta mu bili ključ od blagajnice, pobrali, kar je bilo v njej, ter odšli . . .

To ga je zadelo tako hudo, da bi bil kmalu iznova zbolel. Odnegli sta mu bili lepo svoto denarja, a huje še ga je pekla nehvaležnost one ženske, kateri je toliko žrtvoval, in pa zavest, da ga ona nikdar ljubila ni . . .

V Benetkah mu ni bilo nič več prestati. Predal je svojo kupčijo in svoje imetje, ki je vrglo še lepe denarce, ter se preselil v Aleksandrijo, da bi bil tem bolj oddaljen od kraja, kjer so ga bile doletele tako bridke nezgode. Ondi je kupčeval zdaj zlasti spet s slamniki, a ponoči je krošnjaril, manj iz potrebe, nego iz stare navade, pa radi tega, da si je preganjal dolge noči, v katerih ni mogel spati . . .

In zdaj ga je bilo naključje na tak čudovit način združilo z njegovo zakonsko hčerko, z onim detetom, ki mu je bil tako brezvestno odtegnil svojo pomoč!

Zavedal se je svojega velikega prestopka, in to je bil nemara poglavitni vzrok, da se ni takoj izdal svoji hčeri, da je hotel prej še preudariti vso stvar. A čimbolj je premišljal, tem huje mu je kipelo srce.

„Grešnik sem,“ je dejal sam pri sebi, „a izpokoriti se moram! Poravnati moram svoj dolg, popraviti, kar sem zakrivil!“

„Oh, da, da, hudo sem grešil!“ vzklikne, in solze se mu ulijo po ovenelih licih. „Toda odslej hočem biti

drug, odslej bom izpolnjeval svoje dolžnosti, in hči moja naj se ne pritožuje, da ji nisem skrben oče!“

Pa če ga vpraša po preteklosti? Kako se ji bode odgovarjal, kako opravičil, da je bil pozabil na njo in na njeno mater?

Hud boj se ga loti. Skočil je nekolikrat s svojega sedeža, se približal vratom, za katerimi je spala njegova hči, prisluškalval ondi, pa spet sedel. Bil je v hudi zadregi.

Toda naposled se odloči, da se ji razodene, in naj bi ga stalo to še toliko neprijetnosti.

Storivši ta sklep, se globoko oddahne. Odvalil se mu je težak kamen od srca.

IX.

Rezika se ni čudila malo, ko je, prebudivši se drugo jutro, čula klicati svoje ime.

„Rezika, Rezika, ti zaspanček moj, ali mi ne boš še vstala?“ se je glasilo skoz na pol odprta vrata.

Nekaj časa ni vedela, li bedi ali sanja. Morala se je šele izpametovati, kje je. Potem pa vstane, se obleče naglo ter stopi v sobo, od koder je prihajalo klicanje.

„Ti bi bila rada še nekoliko poležala! Seveda, malo si spala! Toda jaz nisem mogel nič več strpeti, nič več, Rezika moja!“

Ona strmi in gleda debelo in ne ve, kaj bi odgovorila.

„Od kod veste, kako mi je ime? . . Saj ga Vam snoči vendar nisem povedala!“

„Odkod . . . odkod?“ ponavlja on, cepetaje z nogama in mahaje z rokama semintja vsled velikega razburjenja. „Odkod vem za tvoje ime? . . Kaj bi ne vedel! . . Rezika, moja hčerka, moje ljubljeno dete . . sem pojdi, na moje srce — sem pojdi in se daj objeti in poljubiti! . . Kaj stojiš in gledaš tako neverjetno! . .

Tvoj oče sem, da! Bog sam naju je pripeljal na tako čuden način skupaj!“

In stopil je k njej, jo objel in se na glas razjokal . . .

Ona pa je še vedno preveč strmela, da bi mu bila mogla vračati ljubezen. Preteklo je nekoliko sekund, preden se je zavedla svojega položaja. Bilo ji je, kakor bi to ne moglo biti res, kar ji je trdil ta tuji mož tukaj. Saj ji je vendar njena mati pravila, da je njen oče mrtev! . . . Toda spomnila se je tudi tega, kar je po strani čula od drugih ljudi, spomnila se zlasti tega, kar ji je bila namignila Lenka v Genovi. „Če je res tisto, in če je res to njen oče . . .“ Temne misli se ji porode v glavi, in srce ji prevzamejo čuti, ki so bili jako malo podobni otroški ljubezni . . .

„Kak oče je to,“ reče sama pri sebi, „ki je zapustil mene in mater mojo, pehnivši naju v bedo ter nama odtegnivši za zmeraj svojo pomoč? Zasluži li tak človek spoštovanje? . . . Bi bila padla njena mati kdaj tako globoko, če bi ne bil ravnal on tako brezvestno?“

In nekaj kakor sovraštvo se ji pojavi v prsih.

On pa, kakor bi bil ugenil, kaj misli in čuti, začne:

„Odpusti, hčerka, odpusti, kar sem zakrivil! Ljudje smo slabotne stvari božje, ki store okolnosti iz njih, kar hočejo! . . . Priznavam, da sem grešil, in se hudo kesam. A popraviti hočem po svojih slabih močeh, kar se popraviti da! Ljubiti te hočem s podvojeno silo, ker ti tako dolgo nisem izkazoval očetovske ljubezni! . . . In tudi ljubezen, ki sem jo bil tvoji ubogi materi dolžan, hočem nakloniti tebi! . . . Bodi mi dobra in ne srdi se name!“

Objel jo je iznova, in iznova so mu zalile solze oči. Te solze pa so genile Reziko. Zasmili se ji, in neki glas ji reče: „Tvoj oče je — ne sodi ga!“

Oklene se ga tudi ona in se pretresljivo razjoka. Bilo je videti, kakor bi hotela potopiti v teh solzah vse bridkosti, ki jih je doživela dosihmal, a ob enem so bile te solze znak nepopisne sreče! Saj je gledala prvič svojemu očetu iz oči v oči! Ihtela je tako, da jo je moral oče tolažiti.

„Ne jokaj se,“ ji je dejal, „videla boš, da bo vse dobro. Res, Bogu morava biti hvaležna, da nama je izkazal to milost. Obema bo to na srečo, da sva se dobila! . . . Jaz bom vsaj vedel, čemu živim, a ti boš imela pri meni svoje varno zavetje. Poslej ti ne bo treba več bežati pred napadavci, lepa moja hčerka ti! Pri meni boš, in jaz bom čuval nad teboj, da se ti ne prigodi nič hudega. Ne, tako dekletce, kakršno si ti, ni da bi hodilo samo po svetu! . . . Odslej boš živela mirno poleg mene in ne boš več izpostavljena viharjem življenja. Poleg tebe pa se odpre tudi meni novo življenje. Ko bi ti vedela, kako lahko mi je pri srcu, odkar te imam! Kako je divjalo in besnelo prej v mojih prsih, zdaj pa občutim tako blagodejen mir v svojem srcu! In za vse to imam tebe zahvaliti, drago dete moje! Tvoja zasluga je, da me zopet veseli življenje!“

Ljubo ji je gladil lica, ona pa ga je vdano poslušala. „In kaj praviš,“ nadaljuje čez nekoliko časa spet, „ali bi ne bilo dobro, da bi se pomeknila bliže proti svojemu domu? Tukaj bi si zdela vedno nekako tuja. Če ti je prav, odpotujeva v Trst in se naseliva tamkaj. Tam nisva daleč od svojega doma, če se nama zbudi kdaj želja, da ga obiščeva. Živeti hočeva mirno in brez truda, zakaj imam, hvala Bogu, toliko, da bova lepo izhajala, ne da bi se mi bilo treba ubijati še dalje. Ali si zadovoljna s tem?“

Ona vesela pritrdi. Zdelo se ji je, kakor bi jo onkraj morja čakalo zdaj vse to, kar je pogrešala v prejšnjih dneh . . .

Nekaj dni pozneje sta potovala že proti domačim krajem.

* * *

V Trstu se je pričelo za Reziko poleg očeta novo, lepo življenje. Posrečilo se jima je bilo, da sta dobila jako pripravno stanovanje, in živela sta prav prijetno in zadovoljno, skrbeč samo za to, da sta stregla drug drugemu.

Oče ni trpel, da bi opravljala njegova hči poselska dela, ampak je najel postarno, zvedeno žensko, ki je kuhala in opravljala navadna dela, Rezika pa je prevzela vlogo nekake gospodinje.

Dihala je prvič v svojem življenju prosto, in to je vplivalo jako ugodno na njeno zdravje in duševno razpoloženje. Bila je kakor prerojena. Svoj živ dan se ni smejala toliko in tako presrčno, kakor ta čas. Bila je zmeraj vesela, in če se ji je vsilil časih kak neprijeten spomin, se ga je iznebila kmalu.

Seveda so ji uhajale misli časih še tja proti kraju, kjer je sanjala nekdanj najlepši sen prve ljubezni. Seveda ji je časih še strepetalo srce ob misli, da se tiste sanje ne uresničijo nikdar, da so najlepše nade njenega življenja pokopane za večno . . . Še se ji je obnovila časih rana, kadar se je zmisllila na Albina in njegovo grdo nezvestobo. Toda za dolgo se niso naselile nikdar temne misli v njeno glavo, in obupu ni bilo več prostora v njenih prsih.

Še je imel Albin toliko oblasti do njenega srca, da si ni mogla misliti, da bi postala kdaj žena koga drugega, toda tako velike žalosti ji njegova izguba ni

povzročala več, kakor prejšnje dni. Imela je toliko moči v sebi, da je samo sebe tolažila.

„E, samica ostanem, pa je!“ si je rekla časih. „Kaj pa je to takega? Ali bom mar jaz prva, ali bom mar jaz edina? Ni li tisoč in tisoč žensk, katerim je odkazana ravno taka pot, kakor jo je odmenila meni usoda? . . . Zakaj bi se torej pritoževala? Res sem trpela, dokler mi je tolklo še burneje srce, a zdaj — zdaj je že mnogo hladneje in se mi sčasoma shladi popolnoma!“

Govorila je tako iz prepričanja. Vdajala se je neki resignaciji, ki ni imela nič boleznega zanj.

Če je že v prejšnjih časih zbujala njena lepota občno pozornost, jo je zbujala zdaj, ko je silil oče na to, da ni hodila v preprosti obleki kake služkinje okrog, še tolikanj bolj. In kakor v prejšnjih časih, tako je imela tudi zdaj polno občudovavcev, in vedno zopet se je dogodilo, da je drevil kdo za njo. Toda to je ni vznemirjalo zdaj več. Celo njen temperament se je bil izpremenil vsled zavesti, da ima pri očetu trdno zaslombo in da nimajo napadovavci do nje nikake moči. Marsikateremu je zadostoval že zaničljiv pogled, da je pobegnil in jo pustil pri miru, in večkrat je mislila zdaj sama pri sebi, kako nespametna je bila, da je imela časih tak strah pred moškimi, ko vendar beže takoj, če jim ženska le pokaže svojo trdno voljo . . .

Ko se je nekega večera vračala domov, zapazi, da hiti neki vojak za njo. Prganjal jo je trdovratno, a se je skrbno varoval, jo prehiteti, zato mu tudi ni mogla dati razumeti, kako ceni njegova prizadevanja. Dospel je bil že večkrat čisto blizu nje, toda vselej se je ustavil spet, počakal nekoliko, potem pa se pehal iznova za njo. Ker je trajalo to že nekaj časa, ji je postajalo nadležno. Iz tega vzroka pospeši svoje korake,

toda ni pomagalo nič; bil ji je še vedno za petami. Ko dospe do hiše, v kateri sta stanovala z očetom, jo premaga radovednost, da se ozre. Zagledavši pa obraz svojega preganjavca, ostrmi... A nič manj ne ostrmi on...

X.

Nekaj časa sta stala tako in si gledala drug drugemu v oči, ne da bi bila mogla kateremu beseda iz ust.

Prvi izpregovori on s tresočim, zamolklim glasom: „Torej se vendar le nisem motil? Torej si vendar le ti, Rezika?“

„In ti, Albin!“ vzklikne ona ter ga meri od nog do glave, kakor bi ne verjela svojim očem.

On, to opazivši, opomni: „Čudno se ti zdi, kaj ne, da me vidiš v vojaški obleki? . . . Da, v vojsko grem, v vojsko! . . . Tam naj me zadene krogla, saj drugega ne zaslužim!“

Iz njegovih besedi je donela žalost, in tudi na licih se mu je brala otožnost.

Njej se je takoj zasmilil.

„In — Brigita?“ ga vpraša s težavo.

Glas ji je vibriral, zakaj tresla se je razburjena.

„Brigita naj bo tam, kjer je!“ odgovori on. „Jaz ne vem zanjo.“

„Vidva torej nista poročena?“

„Ne!“

Rezika se je premagovala, da ne bi izdala, kako eksplozijo je napravila ta kratka beseda v njenem notranjem, a zaman. Prebledela in zardela je, vse obenem, in prijeti se je morala za kljuko vežnih vrat, ob katerih je stala, da se ni opotekla in morda zgrudila na tla. Zdaj je vedela, da se je motila, ko je mislila, da se ji srce umiri popolnoma, zdaj se je prepričala,

da ji je še vedno iskra ljubezni tlela v njenih prsih. In ta iskra je vzplamtela takoj v mogočen ogenj, ko je videla pred sabo svojega znanca izza sladkih otroških dni, ko se je zavedla, da še ni izgubljen za njo.

Nekaj hipov je dvojila, kaj naj stori, a potem se spomni, da ga treba vendar le povabiti.

„Pojdi z mano gori!“ mu reče, kolikor mogoče mirno, ter zatajuje notranji vihar. „Vedeti moraš, da sem našla svojega očeta. O, Bog mi je bil dober, in hvaležna sem mu za to! . . Zgorej poveš še kaj . . .“

In šel je z njo.

Očeta nista dobila doma. Ni se bil še vrnil iz kavarne, kamor je zahajal vsak popoldan. To ju spravi oba v največjo zadrego. Čutila sta, da se mora izreči odločilna beseda; a kdo naj jo izreče in kako?

Nekaj časa sta sedela molče drug drugemu nasproti. Potem pa se ujunači Albin in reče:

„Pa da si še toliko prijazna z mano!“

Glas se mu je tresel, in bilo mu je na jok, tako je bil ginjen.

„Ali naj bi mar ne bila? . . Ali se nisva mar poznala že kot otroka?“

A kakor bi njemu ta odgovor ne bil ugajal in kakor ne bi mogel strpeti, da bi se govor šele po ovinkih doteknil jedra stvari, za katero mu je šlo, zdrkne pred njo na kolena ter jo zaprosi z ihtečim glasom:

„Rezika, samo odpusti mi; nič drugega ne zahtevam od tebe! Čemu tudi? . . Na vojsko grem in slutim, da grem v smrt! . . A umreti ne bi mogel mirno, če bi ne imel zavesti, da si mi odpustila ti.“

Albin je bil postal ponižen; bridke izkušnje so ga bile izpametovale. Čutil je, da nima nobenega vzroka več, biti ponosen, in da mu izkaže Rezika v

resnici milost, ako se ne obrne strani od njega. Toda v Rezikinih očeh je bil Albin še vedno vzor vseh mož, on ji je bil še vedno edini, ki jo je mogel osrečiti. Pozabila je njegovo nezvestobo in je mislila samo na to, da je spet pri njej, da je spet njen! . . Dvigne ga od tal, se ga oklene okrog vrata in se razjoka na glas . . .

„Albin, oh, Albin!“ To so bile edine besede, ki jih je mogla izgovoriti, a v tem vzkliku je bilo izraženo vse, kar je občutilo v tistem hipu njeno srce; iz tega vzklika je odmevala najglobočja žalost, a tudi najrazkošnejše veselje!

* * *

Albin in Rezika sta si bila komaj malo opomogla, ko se začujejo zunaj koraki, in precej nato stopi Rezikin oče v sobo.

Zagledavši neznanega človeka poleg svoje hčere, postoji pri vratih, kakor bi pričakoval pojasnila, zakaj obiskov ni bil navajen, a najmanj si je mogel raztolmačiti, kako pride vojak v njegovo stanovanje.

Rezika pa mu stopi nasproti in mu reče:

„Le naprej, dragi oče, le naprej! Z najinim rojakom sem se sešla, in gotovo nimate nič zoper to, da sem ga pripeljala s seboj!“

„Bog ne daj! Bog ne daj! . . Najin rojak torej?“ odgovori oče ter motri Albina pazno od nog do glave, kakor bi ne imel prave vere v hčérine besede. „Pa čigavi ste?“

„Logarjev!“

„A tako! . . Ben, ben! Poznam očeta, to se pravi, poznal sem ga! Če bi ga zdaj še, tega ne vem, zakaj dolgo se nisva že videla! . . Uj, soparno je nocoj! Bil

sem danes popoldne izjemoma v gostilni, pil sem samo dvojce meric terana, pa ga skoro čutim, skoro čutim.“

Moral ga je imeti res v glavi, to se je posnemalo iz načina, kako je govoril, in tudi hoja mu ni bila več prav trdna.

„No, pa ga bomo še stisnili eno steklenico! Če pride kak rojak v hišo, že mora biti tako!“

Izrekši stopi k vratom ter zakliče dekli:

„Urša, stopi doli v klet po steklenico vina, pa urno!“

Vino je bilo kmalu na mizi, in Rezikin oče je natočil z nekoliko nerodno roko kozarce. Nazdravil je Albinu ter silil tudi hčer, da naj pije. Nekaj mu ni hotelo prav v glavo. Motril je Albina še vedno pazljivo, časih pa so mu tudi na hčeri obstale oči. In ko ju je videl tako drug poleg drugega, si je mislil nehote: „Lep par bi bil to!“

Precej nato pa ga prešine tudi misel: „Kaj pa, ko bi ne bila samo znanca, kaj pa, če bi bilo še kaj drugega med njima?“

In ker je bil nekoliko vinjen, je šel brez pomisleka na rešitev te uganke.

„Kaj pravite k tej moji hčerki, kaj?“ nago-vori Albina. „Ni mar lepa? . . . O imenitni gospodje so se potegovali že zanjo, toda ona je bežala, bežala, hahaha . . .“

„Oče, lepo Vas prosim . . . Kako govorite danes?“ seže Rezika, neljubo presenečena, vmes.

„Res, malo preveč sem ga pil, toda to nič ne de! Saj nismo tako brez vsega, hvala Bogu, in lahko si ga privoščimo! . . . Toda, o čem sem že pravil? . . . A tako! . . . Da, bežala je, Vam rečem, bežala! . . . In sam Bog je hotel, da je prišlo tako! . . . To bom jaz zmeraj trdil! . . . Če bi se ne bilo zgodilo tisto, kdo ve, če bi se bila

kdaj spoznala! . . Toda o vsem tem drugikrat več! . . Zdaj rajša vidva meni povedita, se li res samo malo poznata, ali pa . . ?“

„Ali oče!“ vzklikne Rezika, skoro ogorčena.

„No, no, le ne jezi se, moja hčerka! . . Vse lepo tisto, da povešaš oči, kadar srečuješ moške, a mislim, da bi bilo preveč, če bi hotela biti že tu svetnica! Za to je še časa na onem svetu dovolj! In meni se vse tako zdi — pa ne smeta misliti, da govori vino iz mene — meni se vse tako zdi, če vaju tako gledam, da je bilo še nekaj drugega med vama, nego golo znanstvo! . . Čemu pa prikrivata meni take stvari?“

Zdaj je Albin moral govoriti.

„Ljubil sem Reziko . . .“ reče strahoma.

„No, in zdaj?“

„Jo seveda tudi ljubim — morda bolj, nego kdaj poprej! In če bi hotel Bog, da se vrnem srečno z bojišča, in če bi Rezika ne imela nič zoper to, potem bi Vas pač prosil za njeno roko.“

„Moj blagoslov, moj blagoslov! . . Da se Rezika ne bo branila, to ji berem na obrazu, in kar je prav njej, to je prav tudi meni! . . Hahaha, zdaj si tudi razlagam lahko, da je bila tako stanovitna in da se je znala tako ustavljati zapeljivcem!“

Reziki so bile očetove opazke neprijetne, in bila je v zadregi. Albin je čutil to in ker je videl, da leze njegovemu prihodnjemu tastu vino čimdalje bolj v lase, se poslovi za tisti večer in odide.

A drugi dan je bil že dopoldne spet pri Reziki in odslej vsak dan, če ne po dvakrat, enkrat pa gotovo.

Imela sta prilike dovolj, da sta se pogovorila o preteklosti in da sta delala načrte za prihodnost.

Rezika ni bila nikdar v svojem življenju tako srečna kakor zdaj. Imela je svojega očeta, ki je skrbel zanjo, da ji ni bilo treba delati in se truditi, kakor se je morala nekdam, in imela je tudi Albina spet, ki ni vedel, kako bi se ji kazal bolj hvaležnega za to, da mu je bila odpustila. Sedaj, ko je bila v ugodnejših razmerah, ji tudi na misel ni hodilo, da bi se ji še kdaj izneveril. Samo to je prosila Boga, da bi ga pripeljal srečno nazaj z bojišča, zakaj vojska je bila že napovedana, že se je govorilo, koliko ubitih in ranjenih je na tej ali oni strani, in vsak dan je bilo pričakovati, da bo moral Albin odriniti nad sovražnika.

Rezika je molila iskreno, in molitev jo je krepčala ter utrjevala v veri, da se srečno povrne. Tudi Albin je bil postal zaupnejši in tudi on se je nadejal, da mu smrt prizanese na bojnem polju . . .

Rezika je bila srečna, a že so vstajali na nebu, ki se je jasno krožilo nad njeno glavo, oblački, o katerih se ni moglo vedeti, se li razprše zopet, ali pa krijejo kako nevarnost v sebi.

Njen oče se je vdajal nekaj časa sem pijančevanju! Tudi sicer jo je njegovo vedenje vznemirjalo. Poznalo se mu je, da mu nekaj manjka, da nekaj pogrša. Ona je storila vse, da bi ga zadovoljila. Stregla mu je, kakor je vedela in znala, in si je prizadevala na vse načine, da bi ga razvedrila. Toda nič pravega uspeha ni imela. Doma ni bil nič rad in če je le mogel, jo je popihal kam. A kadar se je vrnil, je bil vinjen. Slutila je, da ga nekaj boli in tišči in da radi tega pije, toda ni si ga upala izpraševati. Čakala je, da se ji odkrije sam. A to se le ni hotelo zgoditi. „Se li kesa, da je z njeno materjo delal tako, ali pa ga muči spomin še na kaj drugega, kar bi rad pozabil, kar bi rad potopil v vinu?“

Taka vprašanja so se ji vsiljevala časih, in lotevale so se je skrbi, katerim ni vedela pravega vzroka, ki pa so bile le preveč upravičene . . .

XI.

Nekega dopoldne se je bil Rezikin oče ravnokar vrnil z izprehoda domov, ko se vrata za njim odpro, in v sobo stopi mlada ženska v precej zanemarjeni obleki. On je mislil, da je Rezika, a ko se ozre, ostrmi. Ona pa skoči k njemu, ga objame burno ter zakliče na ves glas:

„Papa, papa, ti si!“

In preden more on črhiniti kako besedo, nadaljuje: „Ali papa, kako prideš vendar ti sem? . . Veš, ko sem te ugledala, nisem verjela svojim očem, tako sem se čudila! . . Kdo bi te bil pričakoval tukaj? . . Hahaha, kaka sreča to, da sem te zalotila! . . Kako zdrav in čvrst si! . . In hodiš, kakor kak mladenič! . . Morala sem prav hiteti za tabo, da se mi nisi izgubil med ljudmi! . . Oh, papaček, papaček, da te le zopet imam! Ti si ne moreš misliti, kako dolčas mi je bilo po tebi!“

„Ti Brigita?“ izpregovori on, še vedno čudeč se, še vedno strmeč. Vsaka potezica v njegovem obrazu je pričala, kako je iznenaden, a pričala tudi, da je veselo iznenaden. Usta so se mu bila zategnila v nasmeh, in radost mu je sijala iz oči . . .

Brigita pa ga je vedno iznova poljubovala.

Vse to je videla Rezika. Ko je bil prišel oče domov, je bila v stranski sobi, a začuvši nenavaden hrup, je bila prihitela k vratom, ne da bi jo bila onadva zapazila.

Prestrašila se je, ko je videla hkrati svojo staro nasprotnico pred seboj, prestrašila pa še bolj, ko je čula, da imenuje njenega očeta: „Papa!“

Nemogoče se ji je zdelo, in nikakor ji ni hotelo to v glavo. Kako naj bi bil njen oče oče Brigitin? Kako si more ta ženska lastiti take pravice do njenega roditelja? . . . Predrznost in nesramnost se ji je zdelo to! . . . A ko opazi, kako je oče vesel, kako jo stiska k sebi, tedaj se ji zbudi druga, bolesta misel.

„Morda pa jaz nisem njegova hči! . . . Morda ni govoril resnice, ko mi je pravil, da je moj oče! . . . Morda me je vzel samo iz usmiljenja k sebi! Ali pa je iskal morda samo nadomestila za svojo hčer, ki se mu je bila izgubila!“

Vsaka teh misli jo je rezala kakor noževa ostrina v srce. Morala je zvedeti resnico, zakaj če je tako, potem zanj tu ni več mesta. Stopi naprej, in v tistem hipu jo zagleda Brigita. Tiste njene zaspane, v omamljivi poželjivosti topeče se oči, ki so bile zdaj še nevarnejše nego prej, zakaj ovijale so se okoli njih velike, modre vdrtine ter jih delale sila interesantne, se ji napno, in s hripavim glasom vzdikne:

„Kaaaj? . . . Ta služi pri tebi, papa? . . . Ne, tega pa ne bom trpela! Papa, takoj si poiščevo drugo služkinjo!“

„Oh, oh, oh!“ zastoče stari, nevedoč, kam bi se dejal. „Rezika, Brigita — otroka! . . . Kaj se čudita tako? . . . Nič služkinja, Brigita — sestra, sestra tvoja je to!“

„To sestra moja?“ vikne Brigita, in oči se ji zaiskre v divjem srdu. Z razprostrtimi dlanmi stopi nekaj korakov bliže proti Reziki, kakor bi hotela planiti nanjo in jo raztrgati. Smrtno sovraštvo ji je odsevalo iz srditega pogleda. A tudi Rezika ni ostala hladnokrvna. Tudi njej je zakipelo po žilah, ko je videla svojo staro nasprotnico, pripravljeno za napad. Že sta si stali enkrat tako nasproti, tistikrat, ko jo je bila

prišla na njen dom zasmehovat, in spomin na to ji je le še povekševal ogorčenost.

Nekaj časa sta merili druga drugo od nog do glave, kar se zategnejo Reziki ustne v zaničljiv nasmeh. Opazila je, v kako slabi in zanemarjeni obleki je Brigita, in prešinila jo je za hipec zavest, da ji ta ženska vendar ne more več škodovati . . .

Brigita je ugenila njeno misel, in nekaj kakor sramota in potrtost jo obide. Obrne se proti očetu, ki ni vedel, kaj bi počel in kako bi pomiril svoji hčeri, ter mu reče s skoro prosečim glasom:

„Papa, prosim te, reci, da to ni moja sestra!“

„Pač, pač, drago dete moje, sestra tvoja je! Spoznati se morata in radi se morata imeti!“

„Poznava se že, a radi se ne bova imeli medve nikoli!“ odvrne Brigita.

„Poznata se? . . . Odkod pa se poznata vendar . . . To je čudno, čudno!“

„Oh, stvar je jako preprosta! . . . Veš, tistikrat sva se bili napotili z materjo v Ljubljano. Ondi sva zvedeli, da je nekje na kmetih večje posestvo na prodaj, ki je pripravno za kupčijo in gostilno. Hoteli sva poizkusiti svojo srečo in sva poslali advokata tjakaj, da je kupil tisto za naju. No, in tam, vidiš, je ta punca doma, pa ti menda tudi! Oj, lepo ženo si imel res! . . . Ali veš, kako je umrla? Ubil jo je njen . . . njen . . .“

„Pusti mojo mater pri miru!“ poseže Rezika razjarjena vmes. „Naj se je tudi izpozabila moja mati, naj je tudi grešila, pokorila se je za to in več je bila vredna še zmeraj, nego je tvoja!“

„Oh, tiho, tiho!“ je miril svoji hčeri oče. „Pustimo to, kar je bilo! . . . Človek je pač slab in lahko greši . . . Kdo pa ni grešnik na svetu! . . . Aj, aj, kake novice! . .

Kdo bi bil pričakoval kaj takega! . . Toda govori vendar, Brigita, in povej, kako prideš semkaj!“

„Papa, rekel si ravnokar, da pustimo to, kar je bilo. Naj velja to pravilo tudi glede mene, in ne izprašuj me! Mlada sem, življenje uživam rada, to je vse! . . Tega mi ne moreš zameriti, saj mislim, da sem baš v tem zelo tebi podobna! . . Radovednost me je gnala v svet, in malo sem zavozila, to je res, a kaj de to? Samo da sem spet pri tebi! O ti si ne moreš predstavljati, kako sem si želela, te zopet videti! Pa tudi mama hrepeni po tebi! Veš, tisto nama boš odpustil, pa bo spet vse dobro! Saj sva se dovolj kesali! . . In zdaj, zdaj se tudi poročita lahko! . . Ah, papaček, kako sem vesela!“

Rezika je videla, kaka radost prešinja njenega očeta, in je vedela zdaj tudi, koga je pogrešal tako bridko . . . Zdaj je bil hkrati ves drug! Od prevelikega veselja je bil ves nervozen in razburjen. Mahal je z rokami semintja po zraku, z nogami pa je neprenehoma stopical, da je bilo videti, kakor bi plesal.

„In mama, mama?“ je izpraševal nestrpno. „Ali je zdrava, ali se počuti dobro? . . Povej, govori!“

„Zdrava je!“ odvrne Brigita. „Izporočim ji takoj, da sem pri tebi. Toda preden ti razložim še vse natančneje, se moram preobleči! . . Šla sem z doma, ne misleč, da izostanem tako dolgo. Denar mi je pošel, in zdaj imam samo to, kar vidiš na meni . . . Daj mi novcev, da si kupim, kar mi treba!“

„Da, da, drago dete, slabo obleko imaš! . . Koliko pa hočeš?“

„Potrebujem vsega, perila in vrhnje obleke . . . Daj mi stotak; če ga ne porabim, vrnem ti, kar ostane.“

On ji da radovoljno, kolikor je hotela.

Brigita je odšla, Rezika pa je stala kakor okamenela na svojem mestu. Neverjetno, nemogoče se ji je zdelo vse to, in vendar — se je li dalo še dvojiti? Spomni se Lenkinih besed. Ali ni bilo zdaj vse to potrjeno, kar ji je pravila tistikrat ona? . . . Kak človek mora biti ta njen oče? . . . Njo in mater njeno je bil zapustil, pa si ustanovil drugje svoj dom! . . . To ji je bila grozna, neznosna misel, ki je morala zatreti v njej zadnjo iskro otroške ljubezni! . . . Kak človek je ta njen oče, da je to Brigito, to pritepenko, o kateri je že njena zunanost pričala, kako globoko je pala, sprejel z odprtimi rokami! Kak človek je ta njen oče, ki svoje zaročene žene ni maral, ki niti zdaj, ko je bila mrtva, ni rad slišal o njej, a ko je čul o oni drugi, se je kar tresel vesele razburjenosti!

Te misli so ji drevile po glavi, a pri srcu ji je bilo, kakor bi jo kdo z noži mesaril. In kmalu ji je zastalo ter ji vibriralo onemoglo, kmalu ji je butalo spet tako močno ob prsi, kakor bi ji jih prebiti hotelo . . .

Temnilo se ji je pred očmi, in morala je sesti. Smrtnobleda je zrla nemo pred se, nevede, kaj naj poreče, kaj naj stori . . .

„No, kaj pa ti ždiš tako?“ jo nagovori oče. „Ali nisi vesela svoje sestre? Zdaj vama bo vsaj kratek čas?“

Ona pa vpraša s slabotnim glasom:

„Oče, ali je mogoče vse to?“

„No, zakaj pa bi ne bilo mogoče? . . . Ali si čudna! . . . Kdaj se izpametuješ že vendar! . . . Življenje je življenje! . . . Ozri se malo na okrog in videla boš! . . . Ljudje smo, ljudje! . . . Saj nisem sam jaz takov! . . . Saj ne rečem, da je bilo prav, kar sem storil, a kar je, to je! . . . Kaka pa je bila mati tvoja? . . . Saj si čula Brigito!“

„Moja mati bi ne bili morda nikdar taki, če . . .“

„A kaj pa še! . . Jaz sem jo poznal bolje! . . Ali misliš, da bi jaz, študent, res vzel njo, preprosto žensko, če bi ne bila znala tako . . .“

Ta sodba o njeni materi iz ust lastnega očeta jo je zadela huje nego vse, kar je bila pretrpela do zdaj! . . Zakaj mora imeti baš ona takega očeta in tako — mater?

Solze se ji udero iz oči, in loti se je krčevito ihtenje.

* * *

Brigita se je bila preoblekla z očetovim denarjem od nog do glave. Denarja ni štedila in se je oblekla res krasno. Dasi je kupila narejeno obleko, se je prilegala njenemu lepo zrastlemu telesu vendar tako lepo, da bi bil mislil vsakdo, da je bila pomerjena njej.

Ponositih korakov se je vračala proti očetovemu stanovanju, a prav na hišnem pragu trči z Albinom skup, ki je hotel obiskati Reziko. Albin je zrl zamišljen pred se, ona pa se je po svoji stari navadi ozirala okrog; tako se je bilo zgodilo, da sta se šele tu spoznala.

Oba ostrmita, a ko je Albin srpo zrl vanjo, si opomore ona kmalu. Zasmeje se na vsa usta, in kakor bi se ne bilo čisto nič dogodilo med njima, ga ogovori:

„Ali Albin, to je krasno, da se dobiva! . . Pa vojak! Glejte, glejte! . . Ha, kako lepo ti pristoji vojaška obleka! . . Prav, kakor sem si vedno mislila! . . Toda kam si namenjen?“

„Sem gori!“ odgovori Albin in pokaže po stopnicah gor. Ravnodušnost, ki jo je kazala ona, ga je bila zmedla tako, da ji je odgovoril na njeno vprašanje, kar bi sicer ne bil storil, kajti predobro je še pomnil, kako ga je bila osramotila in razžalila.

„Sem gori?“ se začudi Brigita in stopi za njim v vežo. „No, potem imava isto pot!“

Albin jo pogleda neverjetno.

„Da, da, dragi moj! Tako je, kakor ti pravim! In h komu greš ti?“

„Jaz grem k — Reziki!“

„Ah — tako? . . Tudi ti veš torej zanjo?“

Nekaj hipov je bilo videti, kakor bi jo bila zapuščala samozavest. V njena malce prepadena lica ji šine kri, in nekaj globokih vzdihljajev se ji izviije naglo drug za drugim iz prsi, da je bilo čuti, kakor bi se ji bilo zaihtelo. Toda takoj pride spet ravnotežje. Zasmeje se zopet in reče:

„Albin, čuj! Ali si slišal kdaj že kaj takega? . . Tista Rezika je moja — sestra! . . Ali rečem ti: če je prej trpeti nisem mogla, jo zdaj naravnost sovražim!“

„Navzlic temu je moja nevesta!“ pripomni Albin pikro.

„Tvoja nevesta — ona? . . Hahaha, hahaha!“

Smejala se je na vsa usta, smejala kakor kdo, ki si je zmage gotov.

„Tvoja nevesta?“ je ponavljala . . . „Ne, ne, Albin, tvoja nevesta — sem jaz!“

In udarila se je ponosno in samozavestno po svojih polnih, kipečih prsih, iz oči pa ji je švigal plamen, da je obrnil Albin strahoma pogled od nje.

„Pojdi, pojdi!“ nadaljuje Brigita in stopi čisto blizu k njemu. „Tisto neumnost, ki sem jo zakrivila, mi pač odpustiš! Kaj pa sem storila takega? Otročarija, sama otročarija! Da si me pogrešal nekaj časa, to je vse! A zato te že odškodujem! O, še je vroče moje srce, in dobro se boš imel na moji strani! . . Toda idiva zdaj gori!“

Izrekši privzdigne krila ter steče po stopnicah navzgor, da so blesteče čipke njenih novih spodnjih kril kar frfolele okrog nje.

Albin pa je videl zopet ono krasno nogo, ki ga je bila že enkrat zmotila tako, in zopet je bil omamljen, zopet mu je zakipela kri . . . Bil je prepričan, da mu jo je pokazala iz računajoče koketnosti, uvideval je vso podlost, ki je tičala v tem njenem početju, a ni si mogel pomagati! Čutil je, kako ginjeva zopet njegovo moštvo, kako pada iznova v oblast te demonične ženske, ki je bila sposobna za vsako rafiniranost, če ji je šlo za to, da doseže svoj namen . . .

Stal je potr, osramočen ob znožju stopnic, nevede, kaj mu je storiti. Tedaj pa mu ona zakliče, rekoč:

„Kaj stojiš, Albin? . . . Za mano, za mano! . . . Pridi sem, dravec moj!“

Vsaka njena beseda ga je pretresla notri v mozeg, vsak glas iz njenih ust mu je zbudil nov vihar.

„Kako sem slab, kako sem zaničljiv!“ je dejal sam pri sebi, a slušal jo je in je sopihal za njo. Ko pa je bil poleg nje vrh stopnic, se ga ona strastno oklene in reče: „Saj sem vedela, da si moj!“ In vroče ga je poljubila . . .

Nato ga potegne za roko ter ga pelje s seboj v očetovo stanovanje. Ko stopita v sobo, vzklikne:

„Papa, glej tu mojega ženina!“

In obrnivši se k Reziki, pristavi z ironičnim nasmehom:

„Sestra, vzemi to tudi ti na znanje!“

Albin pa je stal kakor odrevenel in ni mogel niti besedice spraviti iz ust . . . Povesil je glavo in nem zrl predse . . . Bal se je, obrniti svoj pogled tja, kjer je stala Rezika. Bilo ga je sram, v dno duše sram, a si ni mogel pomagati . . .

XII.

Po grozni, strašni noči je bila dospela Rezika do prepričanja, da pri njenem očetu zanjo ni več prostora. Kar nič ni več dvojila o tem, da je zanjo vse izgubljeno. En sam pogled na Albina ji je razodel vse! Kako je tam stal in molčal, ko ga je Brigita proglašala svojim ženinom! . . . Čakala je in čakala, da se oglasi, da jo postavi na laž — zaman! Njegov molk in njegov plahi pogled sta ji povedala dovolj jasno, kaj se je zgodilo. Prišlo je vse tako kakor prvikrat . . . Albin je ljubil njo, dokler Brigitte ni bilo blizu. Kakor hitro pa se je prikazala ta, je bil spet v njeni oblasti. Njena predrznost ga je premagala. Tako seveda ona ni znala kakor Brigita! . . . Da bi se bila borila za moža na tak način, to ji ni bilo dano! A nekaj bi bila skoro storila. Skočiti je hotela že tja k njemu, okleniti se ga ter prositi, naj je ne zapusti, naj ji ne postane zopet nezvest! . . . Toda o pravem času se ji je zbudil še ponos. Ne, ljubezni moledovati ni hotela in bi bila rajši prestala smrt, nego da bi se bila ponižala vpričo svoje nasprotnice!

Odhitela je v svojo sobo in iskala v solzah tolažbe in hladila.

Pa oče njen! . . . Kako se je vedel ta! . . . Sukal se je nekaj časa kakor brez pameti semintja in si mel roke . . . Ko pa je bil položaj nekoliko zapopadel, je začel:

„Jej, jej . . . kaka komedija to! . . . Kdo je doživel še kaj takega? . . . Hihhihi, to je res težka stvar! Obedve ga ne moreta imeti! . . . No, jaz bi dejal, da je to že vse eno med sestrama! . . . Ena mora odstopiti, in Rezika, ker si ti starejša, odjenjaj pa ti! . . . Sestra mora sestri tudi kaj privoščiti!“

Kako prazno, kako brezčutno besedičenje! . . . Tisti hip je čutila, da očeta nikdar imela ni!

Kaj se je godilo nadalje med Albinom, Brigito in očetom, ni vedela. Šla ni več iz svoje sobe in je zvečer legla, ne da bi bila mislila na večerjo.

Upala je, da zaspi ter se vsaj za nekoliko ur iznebi grozne zavesti, da je spet zapuščena, spet sama na božjem svetu, brez očeta, brez matere, brez ženina! . . A zaspanec se je ni hotel usmiliti, in sto in stokrat jo je prešinjala mučna misel, kako srečna je bila pred kratkim še in kaka pomilovanja vredna sirota je zdaj!

In vsega tega je bila kriva ta Brigita! Nikogar na svetu ni sovražila, samo njo, njo, ki je bila sestra njena!

„O Bog. o Bog, zakaj je moralo tako priti!“ je vzdihovala, in iz njenih oči so tekle neprenehoma debele, pekoče solze ter močile blazine njene postelje. „Zakaj je moralo vse to ravno mene zadeti? . . Zakaj nisem umrla kot otrok? Zakaj sem sploh prišla na svet? Ali bi se ne bilo izhajalo brez mene? . . Kak zmisel ima moje življenje? Kaj mi je naklonilo še dobrega? Koliko bridkega moram uživati za nekaj kratkih hipov, ko sem bila srečna!“

Vse te misli so se ji podile po glavi ter ji zbu-jale občutke, polne bolesti in grenkobe. Čimdalje pa je ležala, tem bolj je bila zmedena, tem huje ji je postajalo v glavi in pri srcu. Prekladala je glavo z ene strani na drugo in mahala z rokami po zraku, kakor bi preganjala od sebe neznosne misli. Naposled pa je ni strpelo več v postelji. Vstala je in begala po sobi semintja, vedno jokajoč, vedno vzdihajoč . . . A naveličala se je tudi tega beganja. Nikjer je ni več trpelo. Kmalu je legla na posteljo, kmalu na zofo, kmalu na tla. Pritiskala je svoje razgreto čelo na zid, da bi si ga ohladila, polagala si mrzle reči na prsi, da bi si

jih umirila, prijemala se za srce, okoli katerega jo je tako grozno peklo . . .

„Zaspati mi daj, ljubi Bog, zaspati, če ne zblaznim!“ je vzklikala ter obupno vila roke. „Če mi ne odleže kmalu, me mora biti konec!“

Na jutro, ko je vzhajalo že solnce, jo je vendar premagal zaspanec. Pozabila je za nekaj časa svojo nesrečo, a tudi v spanju je še ihtela. Kaki dve uri je morda ležala tako, ko ji prešine grozna bolečina srce. Zdrzne se in zbudi, in pred očmi ji je stala spet sedanjost v vsej svoji grozovitosti. A obenem je vedela tudi, kaj ji je storiti.

„Ne, tukaj ne ostanem, za ves svet ne!“ reče sama pri sebi. „Kaj naj bi tudi počela tukaj? Ali naj gledam mar, kako se mi bo Brigita rogala? . . Ali nisem mar tu med samimi tujimi ljudmi? . . Če ni oče imel ljubezni do mene takrat, ko sem bila še otrok, kako naj jo ima zdaj, ko me je usoda tako nepričakovano združila z njim in ko zavzemajo vsi drugi prva mesta v njegovem srcu? . . Proč moram od tu, proč!“

Naglo vstane, se umije in obleče, potem pa se odpravi k očetu. Vsled prečute noči ji je vse plesalo pred očmi, in le težko je mislila . . . Toda z očetom je hotela govoriti kolikor mogoče mirno in trezno, zato si je prizadevala na vso moč, da bi se pomirila ter si uredila misli.

Dobila ga je še v postelji. Stopivši k njemu, mu reče:

„Oče, ostanite zdravi! . . Sami veste, da pri Vas ni prostora za me, zato grem.“

„È, è!“ začne oče ter si mane oči. „Kam pa hočeš, kam?“

„Kam, tega še ne vem... A služila bom najbrž spet, kakor sem služila, preden sem bila tako srečna, da sem našla Vas.“

„Hm, hm, hm... to so čudne reči!... Jaz sem mislil, da se bosta z Brigito rajši imeli!... To je križ, res!... Pa kaj se hoče?... To je bilo tako in bo zmeraj tako!... Ljubezen je razdrla že marsikatero prijateljstvo! Še med materjo in hčerjo, nikar med sestrama! Žal mi je, prav žal, dete moje!... Toda siliti te ne morem, da ostani pri meni. Tudi je morda bolje tako... če bi imeli biti že prepiri v hiši!... Saj me ne mara tudi pogrešala ne boš preveč!... Če niso otroci s starši od mladih nog skup, tudi niso tako nanje navezani!... Hm, čudne reči, res!“

Oče je govoril dosti, a kako malo očetovske ljubezni je odmevalo iz vseh teh njegovih besedi!

Naposled se dvigne, kakor bi hotel vstati, rekoč:

„Le toliko še počakaj, da se oblečem in ti dam nekoliko denarja s seboj!... Praznih rok ne smeš od mene!“

„Ne, oče,“ ugovarja Rezika, „ničesar ne potrebujem! Storili ste itak že preveč za me!“

„Eh, kaj bo tisto!... Že vidim, razžaljena si!... Pa jaz ne morem nič pomagati!... Jaz te gotovo ne podim iz hiše!... Sicer pa se čisto nič ne bojim, da bi se ti godilo kdaj slabo! Tako dekletce, kakor si ti, dobi povsod dobrih ljudi!... Tudi možila se boš lahko, o tem ne dvojim; samo preponosna mi ne bodi!“

Da bi ne morala poslušati še dalje takih besedi, se skloni čezenj in ga poljubi. Pri tem se ji utrjeta dve debeli solzi, ki kaneta očetu na obraz.

„No, no, no... saj se ne ločiva za večno!“ jo tolaži on. „Le jokati nikar!... Pri meni so ti vedno

odprta vrata! . . Kadar bi potrebovala kaj, kar pridi, saj veš, kje sem!“

Rezika si obriše solze in reče:

„Recite Albinu, da ga pozdravljam in da mu želim obilo sreče!“

„Že dobro, že dobro! . . In kaj je s tvojimi stvarmi?“

„Če jih bom potrebovala, pošljem ponje! . . Z Bogom, oče!“

Ko je prišla Rezika v svojo sobo, je njen oče že spet spal, ona pa je morala malo sesti, tako trudna, tako onemogla je bila. Mraz in vročica sta jo izpreletavala, in semintja ji je zadrhtel život, da se je vsa stresla. Pred očmi pa so ji vstajale slike iz njenega življenja, same temne, otožne slike! Kamor je pogledala, kamor se je ozrla, nikjer jasnega neba, nikjer solnca! In če je kdaj prodril jasen solnčni žarek do nje, se je zgodilo le, da jo je zagrnila takoj tem grozovitejša tema! . . Spomnila se je, v kakih okoliščinah je zapuščala nekdanj domačo vas, kako se je ločila od matere, katere ni videla več potem. Lastna mati in Albin sta jo gnala tistikrat v svet, a zdaj spet tisti Albin in pa — oče njen! Doumeti ni mogla, kako mislijo in čutijo drugi ljudje, doumeti ni mogla, kako se morejo izpreminjati tako od hipa do hipa. Kako se je izpreminjal Albin, kako se je izpreminjal njen oče! . . . In čim bolj je razmišljala, tem bolj ji je šumelo in bučalo po glavi, in tem manj si je mogla dati jasen odgovor na vprašanje, kaj je prav za prav življenje, kaj je njega vsebina, kaj je njega namen. Odgovoriti si ni vedela na vprašanje, so li pametnejši tisti, ki se drže dosledno in trdovratno svojih načel, ali pa so pametnejši oni, ki se znajo prilagoditi vsakojakim razmeram in ki gledajo samo na to, da strežejo svojim hipnim željam. Če imajo

prav ti zadnji, o, potem je ravnala ona dozdej jako nespametno, potem si je kriva sama svoje nesreče!

Spomni se na oni večer, ko se je iztrgala od strasti drhtečim rokam konzulovim, spomni se, kako so ji bili otrpnili vsi udje v opojni slasti, kako so ji vstajale želje, kako ji je koprnelo srce po ljubezni, kako je že omagovala, a kako je naposled vendar le zmagala njena krepka volja! . . . Ali je bilo pametno to, da se je tako bojevala, ali je bilo pametno, da je bila njena volja močnejša nego njene želje? Komu na ljubo se je žrtvovala? Kako plačilo je prejela za to? . . . In kaj bo naposled navzlic temu iz nje?

Vedno bolj se ji je bledlo po možganih, in spet so se ji pojavljale one halucinacije, ki so jo mučile tolikokrat, spet sta se ji prikazovala ona dva zoprna obraza, katerih neprijetne poteze so se ji bile tako vtisnile v spomin. Barbka ji je porogljivo ponavljala: „Kakršna mati, taka hči!“ Lenko pa je čula reči: „Brez uživanja ni življenja! . . . Ali nisem imela prav, ko sem ti pravila, kak je bil tvoj oče? . . . Tvoj oče in tvoja mati — oba taka! Čemu se upiraš, ko se pretaka po tvojih žilah vendar njuna kri, ko vendar tudi tebe vleče . . .“

Vse to je videla in čula in da bi se iznebila grozne prikazni, se dvigne siloma s sedeža ter zapusti sobo, v kateri je bila pred kratkim še tako srečna, a ki se je bila tako nanagloma izpremenila v mrtvašnico, kjer so bile na mrtvaški oder položene zdaj vse njene lepe nade . . .

Dospevši do vežnega praga, postoji malo. Spomnila se je spet Albina, spomnila, kako je pred nedolгим časom stal pred njo na tem mestu skesan in potr, kako jo je njegov pogled prosil odpuščanja in ljubezni

— a danes? . . . Oči se ji iznova skale, in smrtnotrudna se opoteče na ulico.

A še tisti dan prav na istem mestu je mislil tudi Albin na njo. Prišel je bil nanagloma ukaz, da ima vojaštvo nemudoma odriniti proti kraju, kjer je divjal že boj, in se je prišel poslovit od — Brigite.

A ko se je vračal in je stopil čez vežni prag, se je spomnil tudi on tistega trenutka, ko se je bil sešel z Reziko, ko so mu bile hkrati zasijale njene mile oči nasproti . . . Neprijeten mu je bil ta spomin, zakaj zbujal mu je vest . . . Nekaj trdega, težkega mu je ležalo na srcu, in z neprijetnimi občutki se je odpravljal na pot proti bojišču . . .

XIII.

Končnik je sedel v prodajalnici pri Tržačanki ter pregledaval neke že precej stare in orumenele papirje, ona pa je stala poleg njega, kakor bi mu hotela pomagati pri iskanju.

„To bo krstni list, to!“ izpregovori Končnik. „Mati je bila tudi Lucija, kaj ne da, Lucija Skalnik, ni mar res?“

„Je tako, je, in to je zares krstni list!“ potrdi ona. „Samo da se ni izgubil!“

Pripravljala sta se za poroko, zato je bilo treba poiskati krstni list.

Končnik je bil jako vesel, da se je bila ta listina dobila, kajti če bi bilo treba šele pisati ponjo, bi se bila morala poroka precej spet za nekaj časa odložiti, a on je komaj čakal, da bi bil že poročen in oproščen skrbi, da bi se mu izjalovili njegovi načrti. Rezi-ke, ki bi jo bil tako rad dobil svoje dni za ženo, ni nikdar ljubil; mikala ga je le, ker je bila lepa in mlada; pet-

intridesetletna Lucija pa, mati odrastle hčere, mu je bila zmedla popolnoma glavo, in bil je zaljubljen vanjo, kakor prej še nikoli v nobeno žensko. Poleg tega pa še lepo imetje, ki ga je imela! Umevno torej, da je silil na to, da bi bila stvar enkrat pri kraju.

Morda bi bilo do poroke že prej prišlo, ko bi ne bila napravila Brigita tiste „neumnosti“, kakor je nazivala mati njen beg. Dogovorjeno je bilo, da se poročita najprej Albin in Brigita, potem, ko bi bila Brigita že z doma, pa še onadva.

Ko pa je bila Brigita odšla in se ni vrnila več, je bilo prišlo vse nekako iz določenega tira, in zdaj šele sta začela spet misliti na to, da bi se dala oklicati.

„Dobro je res,“ pripomni Končnik na zadnje Lucijine besede, „da nisi izgubila tega! . . . Pa povej mi vendar, ali nisi bila omožena?“

„Ah, kaj še!“

„Jaz sem vedno mislil, da si vdova in da je Brigita . . .“

„Ne, ne, stvar je popolnoma druga . . .“

„Pa živi še oče Brigitin?“

Ona hoče nekaj odgovoriti, a zmoti jo pismonoša, ki stopi v sobo ter ji izroči pismo. Zagledavši naslov, izpremeni nekoliko barvo. Poznala je pisavo in je vedela, da ji piše Brigita. Hitro odpre pismo in ga čita. Med drugim je stalo v njem tudi to:

„Kako sva se dobila, o tem ustno! . . . Poročati ti hočem sploh samo najvažnejše . . . Papa se kar trese hrepenenja, da bi te videl spet! . . . Tistega niti v misel ne vzame! . . . Odpustil ti je davno vse . . . Sicer pa ima še dosti denarja, zato moraš priti! . . . Zdaj se lahko poroči s teboj, kajti pomisli, od tistega časa sem, odkar je mrtva ona Gorenjčeva Meta, mati one punce,

ki se je ponujala Albinu, je on vdovec! . . . Ali ni to čudno? . . . Da, moj papa je doma prav iz tiste vasi, kjer ti zdaj prebivaš! . . . In tista punca je moja sestra! . . . Preneumno to! . . . Pa še to pomisli! . . . Dobila sem jo pri njem v njegovem stanovanju, kjer se je vedla, kakor bi bilo vse njeno! . . . Toda nje sem se že odkrižala! . . . Šla je spet po svetu!“

„Tudi Albin je tu, a je dobil povelje, da mora v vojsko . . . Sicer pa je vse to zdaj postranska reč! . . . Glavna stvar je, da prideš ti kmalu sem. Poročiti se moraš, to si meni dolžna, zakaj brez očeta vendar ne morem ostati, in pa saj veš, le na ta način ga morem podedovati! . . . Ima pa še dosti, več nego se tebi dozdeva . . . Nespametno bi bilo, odreči se temu, kar se lahko pridobi . . . Sicer te v enem oziru obžalujem! . . . Dosti veselja ne boš imela z njim, zakaj bolehen je in postaral se je zelo, odkar ga nisem videla . . . Tak korenjak ni, kakršen je Končnik . . . No, pa baš to naj ti bo v tolažbo, da je tako slab! . . . Dolgo, mislim, ti ne bo delal napotja! . . . Če ga malo jeziš — in jeziti ga ti znaš — ne bo dolgo tlačil trave . . . Pridi torej, kakor hitro mogoče! . . . Pomisli, zakaj tu gre, in nikar ne odlašaj!“

„No, tebi se pa na obrazu pozna, da si dobila nepričakovane novice,“ izpregovori Končnik, ki jo je ves čas, ko je čitala, ostro opazoval.

Ona mu porine list tja in reče:

„Beril!“

Končnik prečita list, potem ga vrže jezen na mizo in vzklikne:

„Ti prokleti Arko! . . . Odkod se je ta spet vzel? . . . On je torej tisti, ki . . . ? Vraga, da mi je baš ta človek zmeraj na potu! . . . Ko sem se ženil prvič, sem se mu

moral umekniti in zdaj . . . no, pa saj ne pojdeš k njemu, jeli?"

„Pač!“

„Kaj? . . . Ti misliš res? . . . Morda ga imaš celo rada?"

„To pač ne! . . . Nasprotno! Ali Brigita ima prav! Bogat je še, in škoda bi bilo pustiti njegovo premoženje.“

„In — jaz?"

„Ti? — Ti potrpiš nekoliko! Bode pač treba gledati, da vse to ne bo trajalo predolgo!“ — —

Končnik se zamisli, ona pa se pripravi takoj k pisanju. Oddala je še tisti večer dvoje pisem na pošto. Eno je bilo naslovljeno na Brigito, drugo na njenega očeta. Konec tega se je glasil:

„Poljubuje te iskreno do smrti tvoja — Lucija!“

* * *

Lucija je bila odšla, in Končnik je zdaj že tri tedne sam gospodaril na njenem domu, ne da bi bil dobil od nje kako poročilo.

Bil je čemereren, nejevoljen in kadar se je domislil na Arka, je zaškrtal z zobmi in se grdo rotil. Pogrešal je svojo izvoljenko tako, da niti spati ni mogel več od tistihmal, ko je ni bilo več v njegovi bližini. In čim bolj je potekal čas, tem nemirnejši je postajal. Skrbelo ga je, kako se bo razvilo vse to, skrbelo, kako dolgo mu bo čakati, da pride do svojega cilja . . . A če bi se ona premislila? . . . Če bi se sprijaznila s svojim možem, če bi niti ne delala več na to, da se ga iznebi?

In iznebiti se ga — pojde li pač to tako lahko? . . . Kaj se pravi to, iznebiti se ga? . . . Kak pomen tiči v teh besedah?

Končnik je mislil in mislil, se srdil in delal naklepe ... Nazadnje je bil pripravljen, storiti vse, samo da bi si osvojil žensko, ki je bila tako razvnela njegove strasti.

Samo ko bi kaj slišati dala od sebe!

Naposled je vendar prišlo pismo od nje.

„Vse je šlo neznanski hitro,“ tako je pisala, „in zdaj sem že „srečna“ žena! Haha, smejati se moram, akoravno bi se rajša jokala! . . Kaj bi ti pravila! . . Sovražim ga iz dna duše! . . Ti si še misliti ne moreš, kako bedast je ta človek! . . Suh kakor polenovka, bolehen in betežen, pa se ti vede kakor kak mlad ljubimec in zahteva od mene ljubezni! . . Kak okus bi morala imeti, da bi stregla željam takega človeka! . . A hliniti in zatajevati se moram, in to je grozno! Če bo trajalo to kaj dolgo, ne vem, kaj bo! . . Prosim te, zapri prodajalnico in gostilno in pridi semkaj! . . Posvetovati se moram ustno s teboj! . . Premišluj o tem, kako bi se dalo storiti konec groznemu položaju, v katerem se nahajam. Pridi kmalu in ne odlašaj, zakaj jaz koprnim po tebi!“

„Torej vendar!“ je vzkliknil Končnik, prečitavši pismo, in je ježno stopil parkrat gor in dol. Ni mu bilo prav, da se je bila poročila. Odgovarjal ji je to na vse pretege, preden je bila odpotovala. Akoravno je bil tudi sam lakomen na denar in ni nikakor želel, da bi bilo prišlo Arkovo premoženje v tuje roke, se je vendar ustavljal poroki, ker je bil tega mnjenja, da bi se dalo dospeti brez nje do smotra.

A zdaj se ni dalo v tem oziru nič več predru-gačiti. Tolažilo ga je to, da se Lucija njemu nasproti ni bila izpremenila. Slušal jo je in mnogo pre-udarjal, kako bi jo oprostil Arka in kako bi jo pri-boril sebi, zakaj tudi on je hrepenel po njej. V noči

po tistem, ko je bil prejel Lucijino pismo, ni zatisnil očesa, tako ga je razburjalo to vprašanje. Vedel je, da se bo moralo zgoditi nekaj, kar postane lahko tudi zanj usodno. Stresel se je časih pri tej misli, a če se je spomnil, da bi se moral drugače odreči Luciji in njenemu premoženju, se je vedno zopet povrnil k črnim naklepom, ki so se mu snovali v njegovem strastnem, pohlepnem srcu.

Tri dni po tistem se je odpravil proti Trstu. Ni mu bilo nič več strpeti, moral je k njej, ki ga je vabila in klicala. Za vsak trenotek, ki ga je preživel — ločen od nje, mu je bilo žal. Luciji je bil izporočil že prej, kdaj pride, in prišla mu je naproti.

Pozdravila sta se burno, potem pa sta gledala, da sta prišla hitro strani od ljudi. Opazivši, da sta sama, začne ona:

„Lehko pojdeš z mano na dom! Natvezila sem mu laž, da posreduješ pri prodaji mojega posestva in da ga morda celo sam kupiš, in verjel je. Zaupljiv je kakor otrok! Ne bo ti težko, pridobiti njegovo zaupanje, toda previden bodi vse eno! To, kar ti bo izvršiti, zahteva največje pazljivosti. Če me imaš res rad, se ne boš obotavljal dolgo. Veš, neznosno mi je ob njegovi strani! Njegovo premoženje je zdaj zagotovljeno Brigiti na vsak način in čim prej ji pripade, tem bolje! . . . Sicer pa — boš videl! . . . Morda bi tudi tako ne živel dolgo! . . . Bolan je videti, in sama kost in koža ga je!“

Končnik pa pripomni lokavo, pomembno: „Suhi ljudje so najtrdnjši! Kakega debelca je kmalu konec, tisti suhi pa ne umrjo zlepa! Pravijo, da se jim duša prisuši, zato bolehajo časih po več let, pa le ne morejo umreti.“

„Saj tistega se bojim! . . Kaj bi počela jaz reva, če bi bila za dolgo navezana nanj, ko pa brez tebe živeti ne morem! . . O reši me, reši me, lepo te prosim!“

„Ko bi človek le prav vedel, kako! Seveda, ko bi se mi hotelo tako posrečiti, kakor se mi je bilo s tistim neumnim cerkovnikom. Pri tistem sem bil s samimi besedami opravi! Še danes se moram smejati, če pomislim, kako je vrtoglavil doli z zvonika! Ali kaj naj storim tu? . . Stvar je nevarna!“

„Spravi ga zvečer kam vun. Pojdita se izprehajat ob morju, kdo ve, kako nanese prilika . . .“

Govorila je hladnokrvno, brezsrčno, a vendar pri-tajeno, kakor bi niti Končniku prav ne zaupala. On pa je dejal: „Morje je res pripravno za kaj takega. Toda če zna on še tako plavati, kakor je znal v mla-dosti, se stvar lahko ponesreči. Pomisli, če bi začel klicati, ali če bi prišel kdo po naključju zraven!“

„Ali zgoditi se vendar mora kaj! . . Nisem si mislila, da boš imel toliko pomislekov! . . Če bi me ljubil . . .“

Bila je nejevoljna in je govorila skoro osorno.

„No, no, le ne prenašli se v svoji sodbi! . . Meni ni nič manj ležeče na tem, da se ga iznebiva, kakor je tebi. Če ga sovražiš ti, ga jaz še bolj! . . Ali mi ni prekrizal dozdam vseh mojih načrtov? . . Z veseljem bi mu poplačal vse neprijetnosti, ki mi jih je povzročil v življenju! Največ mi je pa radi tebe! . . Motiš se, če trdiš, da te nimam rad! . . Oh, kaj vse sem že pre-mišljeval o tem! . . In prinesel sem tudi s seboj nekaj, kar mu zaleže za večno, ako se mu da v jedi ali pijači.“

„Ali to bi se moralo zgoditi potem doma.“

„Kajpakda! Doma se zvrši ta reč še najbolj brez hrupa! . . Vidiš, te štupe mu nasuješ malo v kavo, njemu postane slabo in čez nekoliko časa — zamežil!

Treba pa bo gledati, da ne bo tisti čas nikogar doma, ne Brigitte, ne dekle, a midva tudi izgineva ob pravem času . . . Če se pozneje tudi dožene, da je otrovan, kdo more nama kaj? . . . Poreče se, da si je zaval sam, recimo — iz ljubosumnosti . . . Hahaha, ali ni dobro tako?“

„Dobro!“ odvrne ona pomirjena ter pristavi:

„Toda zdaj domov, da se mu stvar ne bo zdela čudna!“

XIV.

Arko je sprejel svojega znanca izza mladih let jako prijazno. Razgovarjal se je z njim o tem, kako sta kot majhna paglavca okrog letala, kako sta se kopala skupaj, kako sta plezala na tuja drevesa ter si z ukradenim sadjem polnila žepe, in še o več takih stvareh, dokler se ni Luciji videlo potrebno, zavriniti pomenek na kupčijo, radi katere je bil prišel Končnik v Trst, kakor je bila nalagala svojega moža.

A ta je bil ves srečen in se ni hotel nič vmešavati v te stvari. Akoravno je bilo posestvo v Dolgi vasi kupljeno za njegov denar, je vendar zatrjeval, da ni ta kupčija njemu nič mar, ker je posestvo Lucijino. Kazal je res naravnost otročjo ljubezen do svoje žene. „Moja Lucija, moja Lucija!“ je bilo neprenehoma slišati. In Končnika je opozoril: „Veš, prijatelj, moja Lucija je jako prebrisana ženica, in gledati boš moral, da te ne opehari, hahaha!“ In venomer jo je prijemal za roko ter jo poljubaval kar vpričo Končnika, da se je ta kar penil od jeze.

Lucija pa je znala izvrstno izkoristiti stališče, katero je bil zavzel njen mož napram navidezni kupčiji. —

„Če je taka, da se nečeš vtikati v to stvar,“ mu je rekla, „naju pa pusti kar sama, da se pogovoriva in pobotava!“

Arko je lehkoverno privolil v to in se jima umeknil. Tako sta imela najlepšo priliko, dogovoriti se in skončati svoj načrt. Določila sta po vsestranskem preudarku, da zvršita drugi dan popoldne pri malici grozni zločin . . .

Arko je bil tudi drugi dan nenavadno vesel in je stregel na vse pretege svojemu gostu.

Po kosilu je šel Končnik vun, rekši, da ima nekaj opravka, a preden je bilo treba malicati, je bil že spet doma.

Lucija je bila deklo poslala z nekim naročilom v oddaljen kraj mesta, tako da se ni bilo treba bati, da bi se vrnila o neprilicnem času, Brigiti je pa namignila kar naravnost, da ji bo na hasen, ako je popoldan ne bo doma, na kar jo je ta hitro odkurila z doma, veseleč se prostosti . . .

Tako so sedeli pri malici samo Arko, Lucija in Končnik.

Lucija se je na videz togotila na deklo, trdeč, da ji ni velela izostati tako dolgo. Šla je sama napravljat kavo v kuhinjo. Kmalu jo prinese v sobo, razdeli škodelice in reče proti Končniku:

„Midva morava hiteti, če hočeva, da ne bo prepozno!“

„Kam pa sta namenjena?“ vpraša Arko.

„V Miramar popeljem našega gosta. Škoda bi bilo, ne, če bi si ga ne ogledal?.. Ker pa nas hoče gospod Končnik jutri že zapustiti, morava danes tjakaj . . . Med potjo se še pogovoriva o najini stvari, ti ostaneš pa tako dolgo doma, da se vrne ali dekla ali Brigita, ker vendar ni varno, če bi bili vsi z doma.“

„Prav tako, prav!“ pritrди Arko. „Danes me itak ne mika, da bi šel kam vun.“

Te besede so se glasile odkritosrčno, vendar pa je bil videti Arko nekam zamišljen. Morda so mu ta posvetovanja, ki sta jih imela Končnik in njegova žena sama med seboj, in ki jih ni hotelo biti konec, vendar le zbujala sum. Nekako mehanično je nosil z žličico kavo v usta, kar pocmaka in reče:

„Ne vem, zdi se mi, kakor bi imela kava danes nekaj poseben okus . . . Ne čutita tudi vidva tega?“

Končnik se zdrzne in pripomni s hripavim glasom:

„Pa ni slaba! . . . Meni vsaj se ne zdi!“

„Pojdita, pojdita, že vem, zakaj vama ne diši!“ reče Lucija šaljivo. „Pač zato ne, kar sem jo naredila jaz!“

„A ti si jo naredila!“ se zasmеje Arko. „No, potem pa mora biti seveda dobra!“ In kakor bi se bal, žaliti svojo ženo, začne hlastneje srebati kavo, akoravno se mu je videlo, da mu nikakor ne gre v slast.

Lucija in Končnik pa sta bila že izpila.

„Iti bova morala, ali ne?“ vpraša Končnik.

„Seveda!“ potrди Lucija in vstane. „Kar odpraviva se!“

Izrekši vrže hitro ogrinjačo čez rame, stopi k možu, ga poljubi in mu deje: „Z Bogom, možek! . . . Da se vidiva zdrava spet!“

Končnik je bil prekanjen zvitorepec, a hladnokrvnosti, s katero se je hlinila Lucija možu, se ni mogel načuditi. On je le s težavo pomolil Arku desnico. Zakaj, če je pomislil, da te oči, ki so se mu zdaj še tako prijazno smehljale, kmalu ne bodo gledale več, če se je spomnil, da so temu človeku, ki mu vedoma nikdar ni prizadel nič hudega, ure že štete in da je to njegovo delo, ga je vendar pretreslo . . .

Arko je čutil nekaj nenavadnega v želodcu, toda ni mu prišlo prav do zavesti. Prijazno se je poslovil od žene in Končnika.

„Le dobro se imejta!“ je klical še za njima, ko sta odhajala skozi vrata.

„Pa ti tudi!“ je odgovarjala Lucija. „In pa kavo hitro izpij, da ne bo vsa mrzla!“

„Več kot polovico je izpil!“ reče Lucija, ko sta bila s Končnikom sama. „Jaz mislim, da bo zadosti!“

Bila je vesela. V obraz je žarela in je kakor mlado dekletce skakljala po stopnicah nizdol. Končniku pa so se šibila kolena, ko je šel za njo. Bil se ga je hkrati lotil hud nemir, kakor še nikdar v življenju. Tisto njegovo na pol zaprto oko mu je nervozno pomežikavalo, in po životu mu je šlo neko neprijetno zgiibanje, kakršnega ni bil zapazil na sebi še nikdar.

Ko sta bila spodaj, ga vpraša ona: „Saj v Miramar greva pa vse eno, ali ne?“

„Bog ne daj!“ odvrne Končnik. „Kam na nasprotno stran, da! . . . Zakaj če se stvar ponesreči . . .“

„Ali bo kmalu po njem?“ poseže ona ravnodušno vmes, kakor bi bila popolnoma nedostopna bojazni, ki je zvenela iz zadnjih Končnikovih besed.

„Kaj jaz vem!“ odvrne Končnik skoro nejevoljno. „Ali misliš, da sem jih že bogve koliko spravil na oni svet? Arzenik, pravijo, da je hud strup . . . Toda, nekaj ur bo nemara že trajalo!“

„No, potem pa imava časa dovolj za izprehod,“ pripomni lehkomišljeno ona. „Pojdiva proti Sv. Andreju!“ In krenila sta proti tisti strani.

XV.

Rezika je tavalala kakor pijana okrog, ko je bila, zapustila tistega dne očetov dom. Noge so jo zanašale

in časih se je morala oprijemati ob zidu, da se ni sesedla kar na ulici skup. Hodila je semintja, ne da bi vedela, kam hoče, brez smotra, brez namena. In vedno zopet se ji je pojavljial dvom, je li bilo njeno življenje dozdej pametno, bi li ne bilo bolje zanjo, da bi se bila iznebila vseh pomislekov in se vdajala vedno edino le nagonu.

Gizdalini so jo srečavali, se ustavljali, jo požirali s svojimi pohotnimi pogledi, njej pa se je oglašal neki glas v prsih, ki ji je velel: „Spametuj se že skoro! . . Ali ne vidiš, kako se ozirajo po tebi, kako te poželee? . . Ne puščaj jih tako mimo sebe! . . Izberi si enega, ki ti je všeč! . . Nasmehlaj se mu, skoči tja k njemu in mu reci, naj te vzame s seboj! . . Prav je imela Lenka, ko ti je rekla: „Brez uživanja ni življenja!“ Živi in uživaj! . . Dosti si zamudila, ali še si mlada, še te čaka veselje! Samo začni, začni! . . Lepa si, vredna ljubezni, in ljubezen je — življenje! Ne pomišljaj si! . . Ali ne veš, kaj je storila tvoja mati? . . Ali si ni še na stara leta zaželela ljubezni? . . In tvoj oče? . . Ali si je kaj pomišljal, ko mu je obetala ljubezen drugje več sladkosti, nego pri svoji zakonski ženi? . . Mar ni zapustil tebe in tvojo mater? . . In zdaj, te ni mar zopet pozabil radi ljubezni, pregrešne ljubezni? . . Zakaj bi morala biti ti boljša, kakor je bila tvoja mati, ali kakor je tvoj oče? . . Čemu se hočeš dvigniti nad njiju? . . Vrzi se v vrtinec življenja in srečna boš!“

Take misli so ji drevile po glavi, in sladko šepetanje zapeljivčeveo jo je spravilo skoro iz ravnotežja. Bolj in bolj jo je sililo srce, da bi pričela drugo življenje, in vedno neukrotnejše želje so ji polnile prsi.

Dospela je bila, semintja tavajoč, do te in one cerkve. Nekolikokrat je hotela že prestopiti prag hiše božje, a vedno zopet ji je dejal skrivni glas:

„Čemu sem notri? . . Nisi mar že dovolj molila v svojem življenju? . . Kaj ti je prineslo vse to! . . Prevaro in nesrečo! . . Ne išči druge pomoči! Vsak je sam svoje sreče kovač!“

In obrnila se je spet strani in se iznova bavila z željami svojega srca, iznova omahovala in se nagibala, da ustreže sladkim zahtevam, ki so se ji pojavljale v prsih . . .

Prijeten, hladilen vetrček je vlekel sem od morja in vplival dobro tudi na njene razburjene živce. Čimdalje je hodila, tem krepkeje se je čutila. S telesnimi močmi pa se ji je vračal tudi dušni mir. Zdaj in zdaj je pozabila za hipec svojo nesrečo, zdaj in zdaj ji je obtičalo oko na kaki stvari, dokaz, da se njene misli ne pečajo več izključno z njeno notranjostjo, da jo začenja temveč zanimati spet tudi zunanji svet. Kmalu se je ozrla na morje, kjer je iz daljave prihajajoč parnik zbujal njeno pozornost, kmalu spet je spremljal njen pogled za malce časa voz, ki je bil z velikim hrupom pridrevil mimo nje.

Morje je bilo mirno, in le drobni valčki so pljuskali ob obrežju. Pogled preko morske gladine je bil čarovit. Veličasten mir je počival na njej. Ni se mogla odtegniti vplivu tega pogleda. Tudi po njenih žilah se je začela pretakati bolj počasi kri. Udarci njenega srca so prišli v drug tempo, postajali so redkeji, pravilnejši; krvni pritisk na njene možgane je izgubljal počasi na svoji moči, in v glavi ji je postajalo jasneje, trezneje.

In hkrati se je začela sramovati svojih prejšnjih misli. „Kaj je bilo to z mano?“ vzklikne sama pri sebi. „Kake želje so se mi budile? . . Kaj sem nameravala? . . Ali nisem bežala od cerkve strani, strani od kraja, kjer bi bila morala iskati tolažbe?“

Hitro se zasuče in se skoro v tek spusti proti bližnji cerkvi, kakor bi hotela nadomestiti, kar je zamudila. Prešinjena od novih čustev stopi v hišo božjo. Skozi barvana okna se je vsipala mehka solnčna luč ter zagrinjala molčeče cerkvene prostore v bajno svetlobo. Obrazi svetnikov in svetnic božjih so bili ozarjeni od mističnega svita, in njej se je zdelo, kakor bi živel, kakor bi dihal ta kamen in ta les, iz katerega so bili izklesani. Njej se je zdelo, kakor bi bili čakali nanjo, kakor bi jo klicali k sebi ti mučeniki in mučnice, katerih podobe so stale po oltarjih. Ozre se v podobo prečiste Device, in danes se ji je spet smehljala Mati božja, kakor nekdanj v domači cerkvi. Ozre se tudi na Križanega, kateremu je sijala nebeška miloba iz izmučenega, od krvi oblitega obraza. In hkrati jo pretrese sladka groza in nekaj kakor spoznanje prešine njene prsi. Na kolena zdrkne, povzdigne roke in začne ihtoč moliti in se obtoževati. Hkrati jo je navdalo prepričanje, da mora biti še nekaj lepšega, nego je ta svet, da mora biti kje kraj, kjer se uživa sladkejša sreča, nego jo more nuditi to revno življenje. Jasni so ji bili hkrati nauki božji, katere je doslej vedno le nekako mehanično poslušala, katerih ni dozda nikdar globokeje premišljevala. Jasno ji je bilo zdaj, kako so mogli prenašati božji spoznavavci smehljajoč najhujše muke, kako so mogli veseleč se hiteti v smrt! . . . Odpovedali so se svetu in njegovi nasladi in hrepeneli po nečem višjem, lepšem, in to jim je dajalo moč!

In zbudila se ji je želja, da bi mogla biti tudi ona taka! Kako ničev, kako prazno se ji je zdelo zdaj njeno dosedanje življenje! . . . In ni mar okusila že dovolj sladkosti tega sveta? . . . Ali mar ni ljubila in ni bila mar ljubljena? Kaj je hotela še več, kaj je še zahtevala? . . . Li stanovitnosti v sreči? . . . Komu je

bila še sreča na tem svetu stanovitna? . . In če je trpela, ali ni bila mar to zaslužena kazen za to, da se je pregrešno vdajala nasladi? . . Je li bilo mar dopustno, da se je shajala z Albinom, da je po dolge ure vztrajala v njegovem objemu ter srkala med z njegovih usten? . . S kako pravico se pritožuje, s kako pravico je hotela imeti še več? Ali ni mar že čas, da se kesa, da se pokori?

Njena mati — njen oče, da, onadva sta bila slaba, onadva sta bila omagala v boju življenja . . . A se ni zgodilo morda to baš radi tega, da se ve ona obvarovati nesreče? . . In je li ni mar učila mati drugače, nego je živela sama? Posnemala je ne bo, njenih naukov se bo držala! Ne, ne bo se izpolnilo prerokovanje ljudij! S svojim vzglednim življenjem hoče poveličati v očeh ljudij spomin na svojo mater! . . Ko bodo videli njo tako, tudi matere ne bodo več tako trdo sodili! . . Poštena hoče ostati, bogaboječa in pobožna! Moliti hoče zase in za očeta in mater, da bi jima Bog odpustil! . . Take misli so jo prešinjale, taki sklepi so dozorevali v njenem srcu.

Bila je sama, čisto sama v cerkvi, in mogočen je bil vtisk, ki ga je napravilo svetišče nanjo s svojim tajinstvenim molkom, s svojim skrivnostnim veličanstvom . . . Kakor preustvarjena in prerojena se je vračala iz cerkve. Vihar se je bil poglel v njenih prsih, in mirno je gledala prihodnosti v oči. Še ni vedela, kaj postane iz nje, a to zavest je imela, da ne krene s prave poti. Nesreča, ki jo je bila zadela, bi jo bila spravila skoro z ravnotežja, kakor nekdanje njeno mater; a še se je bila zavedla o pravem času, in zdaj je čutila zopet trdna tla pod seboj.

Ko stopi iz cerkve, se pripelje mimo vrsta voz, spremljevana od obile množice. Bili so bolni vojaki in

ranjenci z bojišča. Rezika je bila naenkrat, da sama ni vedela, kako, v gneči in se je rinila z drugimi vred za vozovi. Ti se ustavijo pred bolnico. Reziki se zasmilijo bolni in ranjeni reveži, ki so tako milo ječali in katerim se je že na bledem in upadlem obrazu poznalo, da trpijo hude bolečine. Kako rada bi jim bila pomagala, kako rada stregla! Z največjim sočutjem je zrla v trpeče obraze. Kar pristopijo usmiljenke, da bi delile bolnikom in ranjencem prvo pomoč.

Rezika se zgane. Prešine jo zavest, da je dospela na cilj, da so jo noge pripeljale na kraj, kjer bo zadobilo nje življenje pravi smoter . . . Spomni se, kako je tistikrat, ko se je bila napotila z Lenko iz Trsta v nepoznan svet, razmišljala o tem, kaj je njen poklic, kak namen ima njeno življenje . . . Tistikrat si ni mogla dati odgovora na to vprašanje, zdaj pa ji je bilo vse jasno.

Brez obotavljanja se gre ponudit, da bi jo sprejeli med usmiljenke. Ker so baš zdaj potrebovali izredno mnogo postrežnic, ji je predstojnica usmiljenk rada dovolila, da je ostala v bolnici . . . Njej pa je bilo, kakor bi se ji bila odprla nebesa . . . Srce ji je trepetalo v sladkem veselju, in iskreno je zahvaljevala Boga, da jo je po toliko bridkih izkušnjah in po toliko nevarnostih pripeljal v ta kraj, kjer bode svoje življenje lahko posvetila bogoslužnim delom, da jo je pripeljal z viharja, ki je tako dolgo hrul krog nje ter ji pretil, da jo pogubi, v to mirno, varno zavetje.

XVI.

Končnik se je zavedal v polni meri posledic, ki bi nastale lahko zanj in za Lucijo iz zločinskega dejanja, če bi ne bilo šlo vse tako, kakor je računal. Bil je vsled tega onega popoldneva, ko sta bila z Lucijo

pobegnila iz mesta, jako zamišljen, čemerin in skoro naravnost oduren.

Lucija si je prizadevala na vse načine, da bi ga razvedrila in pripravila v dobro voljo. Zvabila ga je v bližnjo gostilno, misleč, da mu vino prežene skrbi, a ni nič pomagalo.

Njej pa vsa stvar ni delala čisto nobene preglavice. Da se stvar lahko ponesreči, da postane lahko celo nevarna zanj, to ji niti na um ni hodilo. Delala je venomer načrte ter dopovedovala Končniku, kako jima najboljše kaže, urediti si življenje po moževi smrti.

Govorila je na glas in se ni čisto nič bala, da bi ju kdo slišal.

Ko jo je Končnik opozoril, naj vendar pazi, da ne bo kdo čul njenih besedi, je pripomnila:

„Pojdi, pojdi, kaj se brigajo ljudje za najine pogovore! In če kdo tudi ujame kako besedo, saj ne more razumeti, kaj govoriva!“

Šele, ko se je bila začela delati noč, sta se vrnila v mesto. Končnik je bil še zmeraj zamišljen in boječ, Lucija pa je govorila o groznem zločinu, kakor o kaki vsakdanji, samo ob sebi umevni stvari.

„Kar domov pojdiva!“ je naganjala. „Zdaj mora biti vsaj že vse pri kraju! . . . Oj, črtila sem ga od nekdaj in v zadoščenje mi bo, če ga bom videla mrtvega! . . . Sila, sama sila me je bila navezala nanj, in pomisli, najlepša moja leta, leta, v katerih bi bila imela lahko kaj od življenja, sem mu morala žrtvovati! . . . Jaz sem bila tistikrat še neumna, nespametna in sem storila, kar mi je velela moja pohlepna mati. On pa, ki je imel ženo in otroka, bi bil vedel lahko, da ga ne ljubim in da ga bom enkrat sovražila! . . . Če je zaslužil kdaj mož, da se je maščevala ženska nad njim, je to zaslužil ta! . . . Aj, moram ga videti mrtvega, moram!“

Končnik je imel srce trdo kakor kamen, a te besede so ga pretresle . . . Bilo ga je groza te ženske, ki je imela postati njegova, in nehote se mu je vsiljevala misel: „Ali ne bo prej ali slej ravno tako o tebi govorila?“

Ko je ona iznova silila, da bi šla hitro domov, pripomni on: „Domov ne smeja kar tako! Prepričati se morava prej, kako stoje stvari.“

Izrekši pokliče nekega postrežčka ter mu naroči, naj gre v stanovanje Arkovo. Dal mu je neki list ter mu naročil, naj ga izroči tam gospodu ali gospe, kakor je nalašč pristavil. Če mu dajo odgovor, naj ga prinese semkaj. Vsekakor pa naj pride izporočit, kako je opravil.

Postrežček je odšel, Končnik in Lucija pa sta čakala ob morju. Končniku se je zdelo tu še najvarneje; morda je upal, da se bo dalo pobegniti s kako ladjo, če bi se stvari zasukale neugodno.

Izpočetka je mislil, da je storil jako pametno, ko je poslal postrežčka v Arkovo stanovanje, toda kmalu so mu začeli vstajati razni pomisleki, in čimdalje nemirnejši je postajal.

Noč je bila temna, in od daleč se je bližal vihar. Močan veter je pihal in vznemirjal morje, da so se dvigali valovi ter besneč butali ob bregove in stene ladij, ki so se gugale na vodi. Črni oblaki so se gromadili na nebu in povzročali, da je bilo videti morje, v katerem se je zrcalilo nebo, kakor prepad, napolnjen z grozno temo. Semtertja pa je švignil blisk kakor ognjena kača preko neba ter razsvetlil za hip kipeče morje, v čigar razburkanih valovih je tisočero odseval . . .

Končnik se je strahoma oziral v rohneče morje, in zdelo se mu je, kakor bi zijalo iz njega nešteto lačnih žrel, hote ga pogoltniti. Groza ga je bilo, in tresel se je po vsem životu kakor svoj živ dan ne.

Žvižganje vetra, bučanje morja, blisk in grom, vse to je pretreslo njegove sicer tako krepke živce, a huje še ga je morila slaba vest, ki se mu je zbujala v prsih. Ko bi bil prepričan, da se je njegovo dejanje obneslo in da se mu ni bati ničesar hudega, bi bil hitro zadušil oni glas, ki ga je mučil in bi se bil hitro iznebil vsakega strahu. V negotovosti pa, v kateri je bil, so vstajale vse mogoče podobe pred njegovimi očmi, in videl je vsakojake prikazni. In med temi je bila ena, ki ga je posebno vznemirjala, ki ga je navdajala s posebno grozo.

„Jaz ne vem, kaj mi hodi nocoj vedno rajni Mihec, cerkovnik, na misel!“ pripomni proti Luciji.

„Jaz tudi ne vem!“ odvrne nejevoljna ta, zapazivši, kako se boji Končnik. „Mislil bi zdaj res lahko na bolj pametne reči!“

In Končnik si je prizadeval, da bi mislil na kaj drugega, a zaman. Vsak človek, ki je šel mimo, se mu je zdel podoben cerkovniku, in če se je ozrl na morje, se mu je zdelo, kakor bi stopal preko vode proti njemu!

„Saj nisem jaz kriv njegove smrti!“ je prigovarjal sam sebi, akoravno se je pred kratkim še bahal, da ga je ubil s samimi besedami.

„Saj nisem jaz kriv njegove smrti!“ je ponavljal, toda sem od morja je tulil veter, in zdelo se mu je, kakor bi mu govoril: „Ti si kriv, ti! . . . Ali ne veš, kako si bil vesel njegove smrti?“

In vedno zopet mu je vstajala Mihčeva podoba pred očmi. Da bi pregnal mučno prikazen, zamiži. Ako izpregleda zopet, vidi namesto enega dva: cerkovnika in Arka! . . . Držala sta se za roko in se mu bližala, neprijetno se režeč, kakor bi hotela reči: „Prišel je čas osvete!“

„Ali ju vidiš, ali ju vidiš?“ vzklikne Končnik s tresočim glasom.

„Koga naj vidim?“ vpraša Lucija začudena.

„Cerkovnika in Arka!“

„Ali se ti blede? Pil si preveč in zdaj vidiš vse mogoče stvari, katerih ni.“

„Prav imaš!“ potrdi Končnik, ki se je komaj zavedel. „Nič ni bilo, nič! . . . Toda postrežčka ni dolgo, strašno dolgo. To je slabo znamenje!“

„Že možno!“ pripomni ona. Tudi njo je začela zapuščati samozavest, tudi nje se je lotevalo nekaj kakor groza. Hotela je že svetovati, da ne bi čakala več, ko prisopiha postrežček.

„V hiši, kamor ste me poslali, je vse narobe!“ začne pripovedovati.

„Ali je kdo umrl?“ poseže Lucija vmes. Radovednost jo je zapeljala k temu nepremišljenemu vprašanju.

„Ni,“ odgovori postrežček, „ali kmalu bi bil, in sicer gospod sam . . . Zdravniki upajo, da ga rešijo. To mora biti tica tista gospa, h kateri ste me poslali. Dala je sama strupa svojemu možu, potem jo pa potegnila s svojim ljubimcem. Policija išče povsod že oba . . .“

Hipoma pa zastane postrežčku beseda.

„A—a . . . kaj pa? . . . Hm!“ vzklikne, se zasuče in zbeži.

„Kam teče?“ vpraša Lucija.

„Izdati naju hoče!“ odgovori Končnik. „Izgubljena sva! . . . O kaj sem mislil, kaj sem mislil . . .“

Kdor je poznal onega hladnokrvnega in prekanjenega Končnika, ki je svoj živ dan z največjo mirnostjo izvrševal svoje naklepe, pa bi ga bil videl zdaj, ne bi se bil mogel načuditi. Vsa samozavest ga je bila zapustila, in trepetal je kakor otroče, če se pride

nadenj s šibo. Mogoče da ga je to, ker je bil na tujih, njemu neznanih tleh, zmedlo tako ter ga spravilo ob ves pogum.

„Izgubljena sva!“ ponovi, ko se začuje v obližju neki hrup.

„Tajila bova!“ pripomni Lucija hlastno.

„O, kaj bo pomagalo to! Vislice naju čakajo, vislice!“

„Vislice?“ povzame ona. Zdaj se loti tudi nje strah, in tesneje se stisne k njemu.

„Vislice, vislice!“ ponavlja Končnik s šklepetajočimi zobmi. „Kaj je bilo meni tega treba! . . Ti si kriva vsega! . . Ali čuješ? Že prihajajo!“

In res so se čule stopinje.

„Že prihajajo! . . Beživa, beživa!“

Prijel jo je trdo za roko ter se začel pomikati z njo ritenski, kakor bi ne hotel svojih preganjavcev izpustiti izpred oči.

Ona, prevzeta od straha, se pomika nekaj časa za njim, a hkrati se zave, kje sta.

„Kam hočeš? Stoj!“ mu reče. A prepozno! Končniku zmanjka tal pod nogami in se zvrne v kipeče morje, ona pa za njim, zakaj ni se mogla več oprostiti njegove roke.

„Reši me, jaz ne znam plavati!“ ga zaprosi ona in se ga trdo oklene z rokami okoli vrata.

Toda Končnik je poznal v tem hipu le še samega sebe. Prirojeni mu egoizem se je pokazal tu v vsej svoji nagoti.

„Pusti me, vrag babji!“ je sikal, „če ne, pogineva oba!“

A ona se ga je v smrtnem strahu oklepala le še trdneje. Da bi se je iznebil, jo udari s pestjo preko sencà tako močno, da jo zapusti zavest. Udje so ji otrpnili, roke so ji razlezle na dvoje, in izginila je v valovih.

Toda Končnik je kmalu izprevidel, da ga tudi to ne reši. Žal mu je že bilo, da se ni spustil z njo vred v globočino. Tako bi bil imel vsaj družčino. Nepopisna groza ga je navdajala, ko se je bojeval z valovi brez upa na rešitev. Življenski nagon, ki je bil v njem tako krepko razvit, ga je silil, da se je boril do zadnjega hipa. Šele, ko mu je bila pošla vsa moč, ga je požrlo valovje . . .

Drugi dan so potegnili dvoje trupel iz morja. Dognalo se je kmalu, kdo sta mrtveca, in časopisi so pisali mnogo o tem dogodku.

XVII.

Tudi skozi zidovje, za katerim je živela zdaj Rezika ter opravljala svoj bogoslužni posel, je prodril še viharja dih, tudi tu sem je še posegla mrzla roka neizprosne usode . . .

Trije dogodki še so mogočno pretresli njeno dušo, preden se je za vselej umiril njenega življenja tek . . .

Nekega popoldneva je stala kar nenadoma dekla njenega očeta pred njo. Druga v drugo sta strmeli, Rezika zato, ker je mislila, da so zvedeli, kje se nahaja, a dekla zato, ker je tukaj ni pričakovala.

Toda sporazumeli sta se kmalu. Dekla je Reziki povedala, kaj se je bilo dogodilo; pravila ji je o nameravanem zločinu, dalje da sta se Končnik in Lucija ponesrečila in da je Brigita izginila, kakor hitro je zvedela za smrt svoje matere. Povedala ji je končno, da so zdravniki očeta sicer oteli smrti, da pa ne prenese od tistihmal, ko je bil zaužil strup, nobene jedi več, da je vsled tega že popolnoma oslabel in da je prišla semkaj zato, da bi ji dali s seboj kako usmiljenko, ker že pešajo njene moči in ne more biti sama noč in dan pri bolniku.

Rezika se ni obotavljala. Izprosila si je dovoljenje, da je smela ona iti očetu streč.

Ta jo je sprejel s solzami v očeh. Dekla je bila šla naprej, pripraviti ga na to, da pride Rezika. Podal ji je svojo mrzlo roko in jo je milo gledal, ne da bi bil mogel izustiti kako besedico. Šele po dolgem molku je izpregovoril s slabim glasom:

„Ti mi boš torej zatisnila oči, ti, zlati otrok moj! . . . O kdo bi si bil mislil, da pride tako!“

Ona ga je tolažila, da še ozdravi, toda on je zmajeval z glavo in se ji bridkostno smehljajal.

Govoril je tudi poslej malo, samo gledal jo je zmeraj, in pogosto so se mu utrinjale solze iz oči.

Slabel pa je od dne do dne bolj.

Osmi dan potem, ko je bila prišla Rezika k njemu, je zatisnil za večno oči . . .

Vse premoženje je zapustil njej, a ona ga ni pridržala, temveč ga je naklonila vsega dobrodelnim namenom in vztrajala v poklicu, ki si ga je bila izvolila . . .

* * *

Še je Reziki spomin na očetovo smrt težil srce, ko pripeljejo nekega popoldneva spet večje število ranjencev z bojišča v bolnico.

Načelnik vojaškemu krdelcu, ki je bilo prišlo z bolniki, je glasno klical imena posameznih ranjencev, izročevaje jih bolničnemu upravnistvu, ne da bi se bila Rezika, ki se je z drugimi sestrami vred vrtela med bolniki ter stregla in pomagala, brigala kaj za ta imena. Hkrati pa ji zastane kri, in trda postane po vseh udih.

„Albin K“ je bil zaklical načelnik.

Rezika se pregnete do dotičnega bolnika, in glej! tu je ležal, bled ko smrt, s krvavo rano na prsih, nekdanji njen zaročenec, Albin.

„Moj Bog, še to!“ vzklikne, in divja bol ji prešine srce. Morala se je premagovati, da se ni vrgla tja čezenj ter se na glas razjokala nad njim.

Skrbela je za to, da je bil izročen njej v oskrbo. Njemu, ki jo je dvakrat smrtno razžalil in ki ji je bil povzročil najhujše bolečine, ki morejo zadeti žensko srce, je hotela zdaj izkazovati telesna dobra dela usmiljenja, lajšati mu je hotela bolečine, streči mu v hudih mukah, ki jih je trpel.

Bil je hudo ranjen, in Rezika je iz raznih besedi zdravnikovih posnela, da zanj ni več rešitve. Sicer pa se mu je tudi poznalo, da ne more dolgo živeti. Težko je sopal in nemirno prekladal roke po postelji semintja. Izpočetka je bilo videti, kakor bi se ne menil zanj, hkrati pa mu zastoje oči na njenem obrazu. Ta obraz je bil tak, da ga ni bilo moči prezreti in izgrešiti; bil je še vedno krasen in le še milejši nego poprej.

Nekolikrat se je dvignil bolnik s silo pokoncu, strmел nekaj časa, potem pa izpregovoril s hropečim glasom:

„Ne sanjam torej . . . Ti si, ti! . . . Sem te je tedaj prignal obup! . . . In vsega sem jaz kriv! . . . Odpusti, odpusti! . . . Človek je čudna stvar in dostikrat ne ve, kaj dela . . . Kako sem mogel biti tako zaslepljen, mi je nedoumno! . . . Odpusti, revež sem bil! . . . Žal mi je, in da trpiš ti zavoľjo mene, me peče bolj nego ta rana.“

Ona ga je tolažila in mirila.

„Motiš se,“ mu je rekla, „ako misliš, da sem nesrečna. Bila sem nesrečna dotlej, dokler sem gojila

ničeve želje, zdaj, ko sem se jim odpovedala, zdaj sem srečna, kakor more sploh biti srečen človek. Ti pa si šteje v zaslugo, da je tako! . . Ne očitaj si ničesar, kakor ti jaz ne očitam. Božja volja je tako!“

Albin jo je poslušal, a na obrazu se mu ni bralo, da bi bile napravile kak vtisk nanj te besede. Mogoče, da jim ni verjel, mogoče tudi, da jih ni razumel, zakaj kmalu nato je začel blesti.

„Ali čuješ, kako sladko šepeče gozd?“ je začel. „Ni li lepo tu med zelenim drevjem? . . Čuj, kako prijetno žubori studenec!“ — In po kratkem premolku:

„Ha, kaj vidim? . . Mlado dekletce leži tam in spi! . . Kako je krasna, kako zardeva v mila lica! . . In vetrček se zigrava z njenimi lasci in njenimi krili! . . Oj poznam jo! . . Še ko je hodila v šolo, sem jo imel rad . . . pa tudi ona je imela mene rada! . . Strani, Brigita, strani, nikar je ne zbudi! . . Oh, oh, kaj si storila, Brigita!“

Ko ga je čula ona tako govoriti, ji je še enkrat zatrepetalo srce v onem sladkem čustvu, ki jo je nekdam tako prijetno mamilo, še enkrat ji je zakoprnela duša po tem, po čemer je tako burno hrepenela svoje dni, a samo za hipec — potem pa je bilo zopet mirno v njenih prsih . . .

Bilo je to, kar jo je bilo prešinilo, kakor odsev solnčnih žarkov na večernem nebu po solnčnem zatonu . . .

Albinu je postajalo slabeje. Le malokdaj se je še zavedel, a tretjo noč po tistem, ko so ga bili pripeljali v bolnico, je izdihnil.

Rezika je bila sama pri njem ob smrtni uri. Ko je nehal sopsti, se je bridko razjokala. Potem pa je pokleknila in neprenehoma do ranega jutra molila za njegovo dušo . . .

* * *

Bilo je preteklo dve leti.

Sestro Cirilo — to ime je bila dobila Rezika kot usmiljenka — so poklicali k ženski, ki so jo bili onemoglo pobrali na cesti ter jo prenesli v bolnico. Pristopivši k postelji, omahne skoro, tako se prestraši.

Bila je Brigita!

A tudi Brigita je spoznala njo. Zaničljivo se ji je nasmejala in rekla: „Kaj? .. Zdaj si pa tukaj spet? .. Ali se morava res povsod srečati? .. Pa seveda, sestri sva si! .. Sestri ... hahaha! Ali veruješ ti to? .. Jaz ne! .. Da si ti hči onega topoglavega starca, je mogoče, toda jaz — ne verujem! Nikdar nisem čutila iskrice ljubezni do njega! .. Tudi moja mati je bila prepametna ženska, da ...“

„Brigita, misli na Boga!“

„Ah, pusti to in ne upiraj tako svojih oči vame, kakor bi me hotela pomilovati! .. O ti abotnica, ti! .. Jaz da bi bila pomilovanja vredna, jaz, ki sem uživala življenje, ko še nikdar nobena ženska tako!“

„Res so me pobrali na cesti, a sama sem hotela tako! .. Poizkusiti sem hotela, kako se leži v pernících in kako se leži na trdem tlaku! .. O, jaz sem živel in uživala! .. Iz polne čaše sem pila sladkosti, ki jih nudi življenje, in nič si nisem odrekla! .. O kaj boš ti, sirota uboga, ko te niti tisti preprosti gozdar ni hotel! .. Jaz pa sem živel ob strani plemenitnikov in dostojanstvenikov in si nisem nikdar zaželela moža, da bi ne bil moj! .. Ti pa — oj revica! .. Hej, žganja sem, šampanjca ne maram več!“

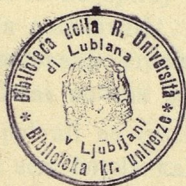
Rezika pa je zdaj, ko je videla in čula svojo nesrečno sestro, čutila bolj nego kdaj poprej, da si je bila izvolila v življenju pravo pot . . .

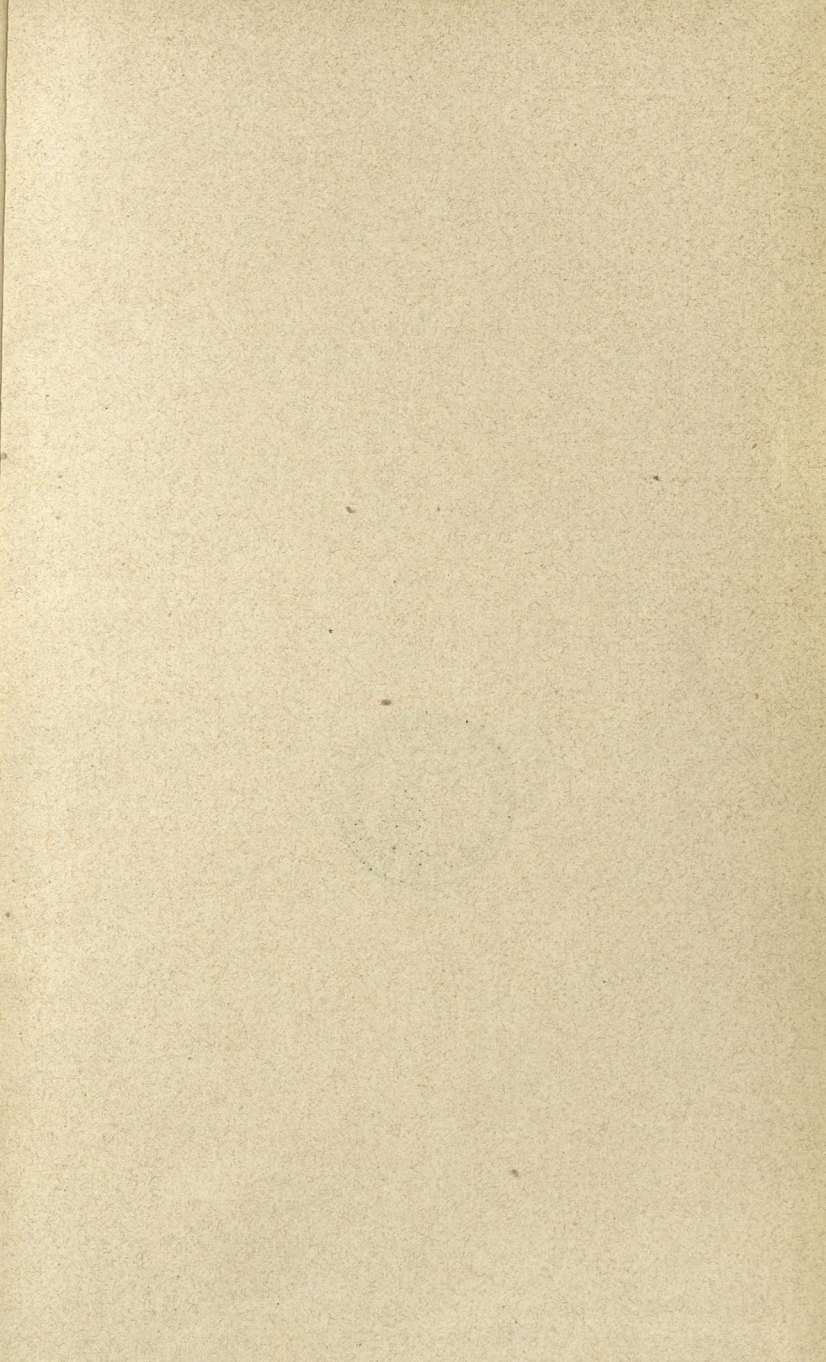
Brigita je končala svoje bedno življenje v blaznici, kajti zdravniki so bili konštatirali, da ni pri čisti pameti in da jo je njeno razuzdano življenje pogreznilo tako globoko.

Sestra Cirila pa je poslej še z večjo vdanostjo živela svojemu poklicu in je navzlic svojemu šibkemu telesu opravljala dolgo vrsto let težavno službo usmiljene sestre . . .

Šele pred tremi leti je prišlo v njen rojstni kraj naznanilo, da je ni več med živimi . . .

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000074993

008155 8

